Riksdagens protokoll 1994/95:42

Onsdagen den 14 december

Kl. 9.00 – 17.57
19.00 – 22.07

Protokoll 1994/95:42

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 december.

2 § Folkomröstningen

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna skrivelse:

Valprövningsnämnden har vid sammanträde denna dag utan ändring i Riksskatteverkets beslut den 17 november 1994 att fastställa utgången av folkomröstningen om EU-medlemskap avslutat prövningen av inom besvärstiden inkomna överklaganden över folkomröstningen.

Riksskatteverkets beslut den 17 november 1994 att fastställa utgången av folkomröstningen har därmed vunnit laga kraft.
Stockholm den 13 december 1994
Enligt uppdrag
Sven-Georg Grahn

3 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Bengt Westerberg* (fp) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m den 1 januari 1995.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Meddelande om aktuell debatt

Talmannen meddelade att på begäran av Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp skulle anordnas aktuell debatt om läget för det svenska försvaret och om hur ett nytt försvarsbeslut skulle beredas måndagen den 19 december kl. 10.00.

Från regeringen skulle försvarsminister Thage G Peterson delta och från moderata samlingspartiet Carl Bildt. Samtliga partier hade rätt att

delta i debatten. Anmälan till talarlistan skulle ske senast fredagen den den 16 december kl. 12.00.

Den inkomna skrivelsen från Moderata samlingspartiet hade följande lydelse:

Till talmannen

omfattande nedskärningar av det svenska försvaret. Med anledning Efter regeringsskiftet aviserade den nye försvarsministern Thage G Peterson härav framförde Moderata samlingspartiets ordförande Carl Bildt i ett brev till statsminister Ingvar Carlsson den 25 oktober 1994 en begäran om tillsättandet av en försvarskommitté med uppgift att förbereda ett nytt försvarsbeslut i enlighet med vad som varit praxis i dylika sammanhang.

Oklara besked på denna punkt har därefter lämnats av regeringen. Det är viktigt att nästa försvarsbeslut förbereds på ett sätt som ger riksdagen och berörda myndigheter rimlig tid för sitt beredningsarbete. Detta är inte möjligt med den konstruktion och tidsplan som försvarsministern aviserade i går, d.v.s. en försvarsberedning i stället för en försvarskommitté och dessutom med mycket snäva tidsramar som omöjliggör den omsorgsfulla beredning som ett ärende som rör vårt lands säkerhet kräver.

Det föreligger vidare uppenbarligen stor oenighet mellan försvarsministern och överbefälhavaren om vilka åtgärder som skall vidtagas på både kort och lång sikt om hur aviserade nedskärningar skall tas ut. Oenigheten gäller också så stora frågor som värnpliktsfrågorna, inställandet av repetitionsutbildning och viktiga materielanskaffningar.

Med anledning av de senaste dagarnas händelser på försvarsområdet, som får bedömas som allvarliga utifrån möjligheterna att fullfölja de fattade riksdagsbesluten på säkerhets- och försvarspolitikens område, hemställer Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp att en särskild debatt anordnas om det nya läge som uppstått för det svenska försvaret och hur ett nytt försvarsbeslut skall beredas.

Stockholm den 8 december 1994
Lars F Tobisson
Gruppledare

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden1994/95:KU19 och KU23
Lagutskottets betänkanden 1994/95:LU7–LU9 och LU11
Utrikesutskottets betänkanden 1994/95:UU7, UU9 och UU10
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1994/95:SfU5, SfU7 och SfU8
Socialutskottets betänkanden 1994/95:SoU7 och SoU8
Trafikutskottets betänkanden 1994/95:TU4–TU6

6 § Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m.

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU5
Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (prop. 1994/95:19 delvis)
Konstitutionsutskottets betänkanden 1994/95:KU17
Lag med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (prop. 1994/95:19 delvis)
Konstitutionskutskottets betänkande 1994/95:KU22
Samverkan mellan riksdag och regering med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen
Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU5
Budgeteffekter av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m. (prop. 1994/95:40)

Talmannen meddelade att utrikesutskottets betänkande UU5, konstitutionsutskottets betänkanden KU17 och KU22 samt finansutskottets betänkande FiU5 skulle debatteras gemensamt.

Kammaren biföll utskottets framställning om att konstitutionsutskottets betänkande KU22 fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är med stor glädje som den moderata riksdagsgruppen i dag kommer att rösta ja till utrikesutskottets betänkande nr 5 och därmed tillstyrka propositionen om Sveriges medlemskap i den europeiska unionen. En långvarig strävan, alltid engagerande men tidvis motig, att få se Sverige som fullvärdig deltagare i det europeiska samarbetet krönes nu med framgång.

Vi har ett stort arbete bakom oss, att föra Sverige närmare det europeiska samarbetet i alla dess aspekter, att övertyga en del motsträviga i EG om värdet av en utvidgning, att framförhandla ett bra avtal för Sverige, att diskutera och kämpa för medlemskapet inför folkomröstningen.

Nu går vi in i en ny fas, som medlemmar. Nu gäller det att ta till vara medlemskapets alla möjligheter och bemästra dess svårigheter, för sådana finns också. Men möjligheterna är så många fler. Nu gäller det för Sverige, dess regering och riksdag, dess kommuner, landsting, företag, organisationer och medborgare att ta till vara de nya möjligheter som öppnar sig. Det är på oss själva det ankommer om det svenska medlemskapet i EU blir en framgång för oss svenskar och för våra europeiska medsystrar och bröder.

Fru talman! De två betänkanden som kammaren har att behandla här i dag handlar om dessa frågor. KU fastlägger hur riksdagen bör organisera sitt arbete, och UU gör i sitt betänkande också en viktig markering i detta hänseende när man med anledning av arbetsmarknadsutskottets yttrande och den information som EU-delegationen sedermera fick om regeringens regionalpolitiska intentioner konstaterar – och jag citerar:

"Utskottet vill som sin mening starkt understryka att en uttömmande redovisning av det slag arbetsmarknadsutskottet efterfrågat bör ske i former som medför normal utskottsberedning och möjlighet till ställningstagande från riksdagens sida."

Utrikesutskottets ordförande Maj-Lis Lööw och jag har väckt en motion om utrikes- och säkerhetspolitikens behandling när Sverige har blivit medlem. Vi tycker i korthet att nuvarande ansvars- och kompetensfördelning fastslagen i regeringsform och riksdagsordning bör gälla. EU-nämnden kommer att bli tillräckligt arbetstyngd med alla de frågor som naturligen hör den gemensamma marknaden till och där överstatlighet råder. Sverige vill även som EU-medlem bedriva en utrikespolitik som grundar sig på självständiga och breda bedömningar av våra långsiktiga intressen, och dessa bereds bäst, förutom av regeringen, i utrikesutskott och utrikesnämnd. Det är värt att notera att Danmark, som med sitt Europautvalg är mönsterbildande för oss, nu övergett ordningen att alla frågor skall behandlas av Europautvalget. Utrikes- och säkerhetspolitiken behandlas för sig.

Då KU trots vår kloka argumentering vidhåller talmanskonferensens förslag till lagtext vill jag uttrycka förhoppningen att Utrikesnämndens position som samrådsorgan i viktiga utrikespolitiska frågor inte rubbas.

Fru talman! Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken GUSP, som är under utveckling, ser vi moderater som en av de allra viktigaste områdena för det gemensamma Europasamarbetet. Skall Europas fred och frihet tryggas och skall tragedier som den i Bosnien kunna undvikas så måste Europas stater bygga en allt fastare utrikes- och säkerhetspolitisk samverkan.

Till denna samverkan kan vi i Sverige föra en nordeuropeisk dimension. Det är ett första rangens säkerhetspolitiskt intresse för oss själva att Östersjöregionen blir en naturlig del av EU-samverkan och att de baltiska republikerna får en fast plats i den europeiska familjen. Möjligheterna är nu stora för oss att väva samman vår egen aktiva närområdespolitik med EU:s östpolitik och de resurser som finns i EU:s program och fonder. Genom det norska utanförskapet – vilket jag livligt beklagar – blir det svenska och finska ansvaret ännu större visavi Östersjöregionen och nordvästra Ryssland.

Ett av de glädjande besluten vid toppmötet i Essen var att förhandlingarna om Europaavtal med de baltiska staterna kommer att kunna inledas före årsskiftet. Detta ger de baltiska republikerna en möjlighet att hinna i kapp de sex centraleuropeiska staterna och därmed inlemmas i samma politiska högnivådialog som dessa. De får också en möjlighet att vara med i samma utvidgningsfas som övriga centraleuropeiska länder. För den historiska östutvidgningen föreligger nu en färdplan som får klarare konturer i vår. Sverige måste verka för att det till denna färdplan också fogas en tidtabell. Detta är desto viktigare då en framgångsrik östutvidgning inte bara kräver fortsatta ansträngningar i reformländerna utan också betydande reformer av EU:s egen verksamhet bl.a. i frågor om jordbrukspolitiken och strukturfonderna.

Sverige bestämde sig för en tidtabell, och den har hållit. Östutvidgningen måste också ges en fast tidsram – det är så den blir trovärdig för länder och folk.

I fråga om Västeuropeiska unionen framhåller utskottet det angelägna i att vårt land bereds insyn i och tillgång till de europeiska säkerhetspolitiska diskussioner som pågår i den utvidgade VEU-kretsen. Det naturliga för det militärt alliansfria Sverige är att bli observatör. Då Finland och Österrike redan deklarerat sin avsikt i detta hänseende borde Sverige kunna göra sammalunda. Det finns ingen anledning att töva.

Fru talman! Jag underströk tidigare att det är vi själva som avgör hur vi tar till vara EU-medlemskapets möjligheter. Det är beklagligt att regeringen visar sin ovilja att göra detta på ett konstruktivt sätt i fråga om jordbruket och livsmedelspolitiken. Vår besvikelse i bl.a. detta hänseende återspeglas i de gemensamma reservationerna till detta betänkande till vilka jag yrkar bifall. Kolleger kommer senare i debatten att ta upp dessa frågor.

Fru talman! EU är ett fredsprojekt; det är en gemensam marknad för välfärd och utveckling, det är ett samarbete för att hantera gränsöverskridande problem såsom miljöförstörelse och brottslighet. EU har en historisk mission att ena det Europa som varit delat. Efter nyår har Sverige ansvaret tillsammans med EU:s övriga medlemsländer att tillse att EU tar till vara sina möjligheter och motsvarar medborgarnas förhoppningar. Fru talman! Låt mig avslutningsvis peka på några av de områden som vi moderater anser väsentliga.

Tillväxten måste befrämjas. En strategi för nya jobb, baserad på såväl en tillväxtbefrämjande ekonomisk politik och infrastruktursatsningar som en flexibel arbetsmarknadspolitik, behövs i alla medlemsländer. Fasta spelregler parat med avreglering kan hjälpa näringslivet.

Arbetet för en bättre miljö måste fortsätta. EU har en central roll att spela i att bota och hindra miljöförstörelsen.

Kampen mot brott och narkotika måste i växande utsträckning bli en gemensam europeisk angelägenhet. Samarbetet i den s.k. tredje pelaren har en stor potential till båtnad för alla EU-medborgare.

Öppenheten, insynen och delaktigheten i EU:s arbete måste förbättras. Medborgarnas Europa är ett begrepp som vi moderater vill vara med om att förverkliga.

Anf. 2 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Sveriges riksdag kommer i dag att fatta ett historiskt beslut om att ansluta sig till den europeiska unionen. Svenska folket deltar i detta beslut genom att en majoritet sade ja i folkomröstningen den 13 november. Det höga valdeltagandet visar på ett intresse, och ansvar, att ge oss politiker råd i viktiga och avgörande frågor. Det visar också ett engagemang för Europas framtid.

Vi folkvalda bör ta till vara detta engagemang och intresse också mellan våra allmänna val och i kommande direktval till EU-parlamentet.

Inför folkomröstningen har det både för enskilda och inom partierna varit svårt, ibland smärtsamt, att komma fram till en ståndpunkt. Det beror naturligtvis på frågans omfattning och komplexitet och dess betydelse för vår framtid. Det visar på behovet av att inför framtiden sträva efter nationell hållning i förslag om förändringar inom EU-samarbetet. Vi vet redan nu att regeringskonferensen 1996 kan komma att leda till förändringar på en rad områden.

Centern har genom interpellationer tidigare här i höst pekat på behovet av nationell hållning bl.a. när det gäller alliansfriheten, övergången från etapp 2 till etapp 3 i fråga om den ekonomiska och monetära unionen samt gemensam valuta och centralbank, regionalpolitik och offentlighetsprincipen.

I utrikesutskottets betänkande framgår att det finns ett brett partipolitiskt stöd och en enighet på alla områden utom när det gäller jordbruks- och livsmedelspolitiken. Det beklagar vi från Centern. Jordbrukspolitiken spelar en viktig roll i det europeiska samarbetet och upptar nästan hälften av dess budget och kommer att spela, tillsammans med regionalpolitiken, en avgörande roll för om hela Sverige skall leva. Företrädare för Centern kommer i senare inlägg att mera gå in i detalj på dessa områden, men jag vill redan nu yrka bifall till reservationerna från Centern, Folkpartiet, Moderaterna och kds på dessa områden.

Genom medlemskapet kommer Sverige att vara delaktigt i den viktiga uppgiften för EU att trygga freden, friheten, demokratin och säkerheten i hela Europa. Genom att samarbeta i EU kan också förutsättningar skapas för att minska arbetslösheten, kanske den politiska fråga som kommer att dominera resten av detta årtionde. Inte minst gäller det att visa den unga generationen i Europa att man genom politiskt demokratiskt arbete kan lösa svåra samhällsproblem.

En hållbar ekonomisk tillväxt, där också hänsyn tas till vad naturen långsiktigt tål, är en annan viktig uppgift för samarbetet både i det korta och i det långa perspektivet.

För att trygga freden och demokratin i Europa är det angeläget att vi integrerar Öst- och Centraleuropa i EU-samarbetet. Sverige har ett särskilt ansvar för Baltikum. De baltiska staternas fortsatta frihet och oberoende är av stor betydelse för såväl Sverige som hela Östersjöområdet. Det är en ytterst viktig uppgift att försöka medverka till att alla stater runt Östersjön utvecklas till och förblir demokratiska rättsstater med marknadsekonomi och öppenhet mot omvärlden.

I juni 1994 skrev EU efter svensk påverkan ett frihandelsavtal med Baltikum. Nästa steg måste vara ett associationsavtal.

Det finns en oro, som kom till uttryck i debatten inför folkomröstningen, om att makten och beslutanderätten kommer att flyttas från svenska riksdagen till Bryssel. Den oron kan vi bemöta genom att tydliggöra att många beslut fortfarande kommer att fattas av de svenska kommunerna, svenska landstingen och den svenska riksdagen. Men det är också viktigt för oss att gå vidare med att utveckla närhetsprincipen här på hemmaplan. För Centerns del innebär det att vi vill se folkvalda

regionparlament som tar över landstingens och länsstyrelsernas uppgifter men också att man delar stora kommuner.

I det svenska EU-samarbetet måste öppenheten vara mycket stor. Löftena om hur regeringen här hemma skall redovisa diskussioner och omröstningar i EU måste nu uppfyllas, även om det kan innebära kritik från andra medlemsstater. Den svenska offentlighetsprincipen skall också fortsättningsvis gälla de frågor som berör EU-samarbetet. Det finns inga EU-krav som styr de olika medlemsländernas offentlighets- och sekretsslagstiftning. Så det är upp till oss här hemma att se till att den öppenheten upprätthålls.

Anf. 3 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Om några timmar väntas riksdagen gå till beslut i en för Sveriges framtid avgörande fråga – den största riksdagen haft på sitt bord alltsedan andra världskriget – den om svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Det är en historisk händelse, och det foto som då tas av tavlan med voteringsresultatet blir värt att återge i landets skolböcker.

Resultatet, det vet vi, blir ett överväldigande ja till medlemskap. Det har stått klart alltsedan den 13 november, då suveränen, det svenska folket, bestämde färdriktningen. Samtliga partier i riksdagen har också förbundit sig att följa folkets vilja och inte gå emot utslaget i folkomröstningen.

För oss som hett och innerligt önskat ett ja och som arbetat intensivt för att nå det målet är denna dag självfallet en glädjedag. Medlemskap i EU öppnar nya möjligheter för vårt land och för alla oss svenskar. Men det handlar inte om någon drastisk scenförändring. Sverige har sedan länge engagerat sig i det europeiska samarbetet inom bl.a. Europarådet, EFTA och EES. Men med medlemskap i EU får vi också – och det är en viktig förändring – ta plats i styrhytten, vara med när de viktiga besluten fattas, beslut som påverkar oss och som vi hade fått åtlyda även om svenska folket skulle ha valt att ställa Sverige utanför EU.

Inom Folkpartiet liberalerna finns ett starkt stöd för Europasamarbetet. Det visade sig inte minst under kampanjen inför folkomröstningen. Trots bedrövelsen över valförlusten och Bengt Westerbergs avgångsbeslut var liberaler över hela landet i gång med torgmöten och torgstånd, med information i gymnasier och på högskolor, bibliotek och ja-centrum.

Det var viktigt att Ingvar Carlsson och andra inom den socialdemokratiska ledningen lyckades svänga opinionen inom sitt parti så att ja-rösterna där blev lika många som nej-rösterna. Men det gav inget nettobidrag till segern för ja-sidan. Uppgiften att väga upp nej-majoriteten låg inom andra partier, inte minst på oss liberaler. Utan Folkpartiets insats hade det inte blivit ett ja i folkomröstningen.

Det liberala engagemanget för Europatanken har djupa rötter. När jag ser tillbaka på skrifter och program från de senaste 30–35 åren kan jag med stolthet notera vad träget opinionsarbete, grundat på argument som står sig genom decennier, kan resultera i. Det var det tidiga 60-talets unga liberaler som i bl.a. skrifterna Ja till Europa 1961 och

Många liberaler 1966 reste kravet på att Sverige för frihetens och fredens sak helhjärtat skulle ställa upp i arbetet på Europas enande. Det var också vi som redan då pekade på riskerna för europeisk självtillräcklighet. Det var vi som varnade för konsekvenserna av ett för svagt nordiskt samarbete och det var vi som från demokratiska utgångspunkter tog upp frågan om Europaparlamentets svaga ställning.

Vi var allt annat än okritiska och förenklande, men vi insåg samtidigt betydelsen av att de europeiska demokratierna fördjupade sin samverkan och gemensamt stod upp mot de krafter som hotade friheten, freden, de mänskliga rättigheterna och den fria företagsamhet som är en förutsättning för varje samhälle som vill bjuda välfärd åt alla.

Med Sveriges, Finlands och Österrikes inträde går arbetet i den europeiska unionen in i en ny fas. De närmaste åren skall nya viktiga kapitel skrivas i EU:s historia. Fallgropar och hinder kommer inte att saknas. Utmaningarna för EU, för Sverige och för svenska liberaler i EU är stora och många. En fast övertygelse om medlemskapets möjligheter kan då bli en inspirerande tillgång.

Från liberala utgångspunkter framstår det som angeläget att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken förstärks så att EU med kraft kan företräda den syn på demokrati, mänskliga rättigheter och respekt för individen som präglar länderna inom unionen.

Det har många gånger känts smärtsamt att tvingas konstatera hur handfallen och kraftlös EU stått då grundläggande värden som demokrati och mänskliga rättigheter bespottats och förtrampats i vår omedelbara närhet. Kriget i det forna Jugoslavien riskerar att underminera förtroendet såväl för EU och NATO som för FN och ESK. Ingen av dessa organisationer förefaller i dag ha den beslutskraft som behövs för att få stopp på en av vår tids stora europeiska tragedier.

Under efterkrigstiden har samarbetet inom de europeiska gemenskaperna lotsat Europa från slagfält till sammanträdesbord. Ändå slår ännu en krigsvinter sina vassa klor kring Sarajevo. Låt oss också inom EU verka för att den blir den sista; att ett utvidgat samarbete mellan Europas folk ger de medel i frihetens och fredens tjänst som kan tvinga makthungriga nationalister till reträtt.

Till de lyckosamma händelserna i Europas historia hör att juntan i Grekland och högerdiktaturerna i Portugal och Spanien föll samman. Det skedde på grund av despoternas inkompetens och tack vare miljoner människors mod och motstånd. Men friheten hade också en bundsförvant i EG som på många sätt bidrog till att undergräva fascisternas styrka.

Efter det att demokratin segrat i de tre länderna hjälpte EG dem att konsolidera folkstyret och sanera ekonomin.

I dag står EU inför en liknande uppgift – bara ännu större och svårare. Den är att få i gång Östeuropas ekonomier, stabilisera ländernas demokratiska system och ge dess medborgare framtidshopp. Utvecklingen i Baltikum ligger självklart oss svenskar särskilt varmt om hjärtat. Ett misslyckande i Östeuropa skulle inte bara vara en tragedi för miljontals östeuropéer. Det skulle också innebära svåra hot mot hela Europas fred och välstånd.

Av EU kräver uppgiften vilja till omställning. Bl.a. behöver jordbrukspolitiken reformeras. Det skulle också gynna de fattiga länderna utanför Europa. U-ländernas export till EU måste underlättas. Att vinna alla delar av EU för *frihandel* förblir en viktig uppgift för Europas liberaler.

"Kommunismen är död!" jublade Europa när järnridån rämnade. Människor gick varandra till mötes över öppnade gränser. Vi vågade tro på en ljusnande framtid – en framtid utan kommunismens ok. Men också i dag måste vi vara uppmärksamma på politiska yttringar som vill legitimera förtryck och sätta demokratin på undantag.

Utanför EU är på många håll fascismen stark. Dess värre finns det fascistiska rörelser och tendenser också inom unionens gränser. Till dirigenterna hör Italiens Fini, Frankrikes Le Pen och Österrikes Haider.

Enkla lösningar och grovhuggna budskap får lätt en speciell attraktionskraft i tider då demokratier kämpar en ojämn kamp mot hög arbetslöshet. Då det demokratiska systemet inte förmår leverera kan gälla locktoner från odemokratiska rörelser väcka gensvar.

Varje generation måste vinnas för demokratin, och demokratin måste alltid värnas. Aldrig någonsin får vi sänka garden mot fascismen!

Inom den utvidgade europeiska union i vilken Sverige nu tar plats är det naturligt att de nordiska länderna samråder med och stöder varandra i frågor där de har gemensamma värderingar och intressen. Det är också en glädje för oss att notera att alla EU-länder önskade se Sverige som medlem av unionen och att vi under medlemsförhandlingarna fick starkt stöd inte minst av Danmark och Tyskland.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg, att traditionellt nära relationer med några av länderna i EU varken är eller bör vara liktydigt med permanent förutsägbara allianser. Om Sverige skall spela roll i utformningen av europeisk politik på bl.a. utrikesområdet måste vi betrakta samtliga EU-länder som goda och möjliga samarbetspartners. Vår trohet knyter vi till våra idéer och våra värderingar.

I EU-länder kring Medelhavet finns en begriplig oro för att EU:s utvidgning mot norr och öster skall förskjuta de politiska perspektiven till nackdel för Sydeuropa. Det finns anledning för Sverige att visa att så inte alls behöver bli fallet.

Av dessa skäl är det också viktigt att Sverige anstränger sig för att ytterligare bygga ut och stärka sina relationer med, framför allt, Frankrike, ett land som fyllt och fortsatt spelar en central roll i arbetet på att förverkliga idéerna om en nära och allt fastare europeisk samverkan – ett europeiskt förbund.

"Hur blir det då med tanken på ett medborgarnas Europa?"

"Lovade inte ni politiker att fixa arbetslösheten?"

"Bryr sig EU om den arbetslöse EU-medborgaren?"

"Vad gör ni för att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män inom EU?"

"När får vi en Europapolis som på allvar tar upp kampen mot narkotikahajar, vapensmugglare och terrorister?"

"Inser ni politiker hur viktigt det är att sänka skatten på arbete – för de arbetslösas skull – och höja den på sånt som skadar miljön – för naturens skull?"

Frågor av detta slag ställs varje dag runt om i Europa. Frågorna *i sig* är en uppmaning till Europas ledare att ta itu med det som bekymrar Europamedborgarna. Den europeiska politiken måste – om medborgarna skall engagera sig för Europas sak – finna fäste hos dem som den ytterst är till för. Vanliga människor måste känna igen sig och sin vardag i den debatt som förs i de europeiska församlingarna.

Därför är det också oerhört viktigt att alla vi medborgare i den europeiska unionen vet hur EU-lagar stiftas och vem som gör det. I ministerrådet – där i dag de flesta viktiga besluten tas – måste hemlighetsmakeriets rullgardiner dras upp så att offentlighetens ljus kan flöda in.

Det är bra att den svenska regeringen förklarat att den alltid skall offentligt redovisa hur den röstat i olika lagstiftningsfrågor i EU:s ministerråd. Men det är inte mindre viktigt att vi också får veta hur andra länders EU-ministrar röstat. Vi svenskar måste ju – precis som andra EU-medborgare – rätta oss efter dessa lagar. Då är det, verkligen, inte för mycket begärt att vi också får veta vilka som röstat igenom dem.

Av alla länder på jorden är det, om jag minns rätt, bara två som har offentlighetsprincipen inskriven i sina grundlagar. Det är Sverige och Finland. När dessa två länder nu inträder i EU är det av central betydelse att de genast visar den öppenhet de anser skall prägla ministerrådet och andra europeiska församlingar.

Skulle Sverige och Finland vänta med detta, visa en tendens att anpassa sig till den praxis som nu råder, blir det svårt – ja, omöjligt – att bryta den vid en senare tidpunkt. Det är *nu* det gyllene tillfället finns. Låt oss inte missa det!

Jag vill därför ställa frågan till regeringens företrädare: Kan vi lita på att regeringen – från första dagen Sverige är medlem av EU – ger full offentlighet åt hur alla i ministerrådet röstat i frågor som gäller EU:s lagar och rättsregler?

Fru talman! När nyårsklockorna ringt in det nya året är vi med – med i en nära och omfattande union med 14 andra europeiska demokratier. Tillsammans med dem och, efter hand, allt fler nya medlemmar vill vi bygga Europa till ett gott hem för vår egen och för kommande generationer.

Det är inget enkelt byggjobb och blir inte lättare av att "arkitekterna" ofta kivas om vem som har den bästa ritningen.

Att bygga framtidens Europa är svårt, men att inte bygga det – att inte ens ställa upp på att försöka bygga det – vore än värre. Det vore ett oförlåtligt svek och en obegripbar dumhet!

Anf. 4 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Svenska folket har röstat för medlemskap i Europeiska unionen. Vänsterpartiet har både före folkomröstningen och därefter sagt att vi respekterar folkomröstningens resultat. Därför kommer vi i dag att rösta ja till anslutningen till EU.

Jag kan dock inte enbart säga det utan att samtidigt klargöra i en röstförklaring att Vänsterpartiet gör detta trots att vi har mycket allvarlig kritik mot medlemskapet i Europeiska unionen och trots att vi anser att det föreligger så betydande brister i EU att vi menar att Sverige borde ha stått utanför.

Men nu är situationen den att svenska folket har röstat. Vi respekterar resultatet och menar att vi nu har kommit in i en helt ny situation. Nu gäller det inte motstånd mot EU. Nu gäller det framför allt hur vi skall kunna använda medlemskapet i Europeiska unionen för att förbättra situationen för vårt land, för de svenska krav som vi ställer internationellt och för andra länder som är med i EU och som har en ännu svårare situation än Sverige. Framför allt gäller det hur Europa agerar ute i världen.

Vi har en spännande tid framför oss på grund av att Norden är delat. Vi vet att Norge har beslutat att inte ansöka om medlemskap. Därför måste en rad av de europeiska samarbetsorgan som finns i högsta grad fortsätta att fungera. Vi måste bidra i det arbetet – inom ESK, inom en rad andra organisationer och inom EES-avtalets ram.

Den nya situation som vi befinner oss i innebär inte bara att vi som sade nej nu kommer att – och måste – bevaka en rad områden. Det gäller också att bevaka hur de löften som utställdes från ja-sidan infrias. Jag tänker t.ex. på uppgiften att räntan direkt skulle sänkas vid ett ja till EU. Jag tänker på löftet om svensk neutralitet och självständighet. Jag tänker på deklarationen att kampen mot arbetslösheten skulle vara av överordnad betydelse. Jag tänker på uppgiften att Sverige inte självklart skulle gå med i VEU eller EMU, valutaunionen.

Allt det som sades från ja-sidan under kampanjen – hur stämmer det i dag? Jag tycker att man från ja-sidan redan har börjat sväva på målet. Vi har kunnat se att löftena inte riktigt hålls. Jag vill där gärna hänvisa till en artikel av Eva-Britt Svensson och Hans Lindqvist i dagens nummer av Dagens Nyheter. De har där tagit upp och utvecklat en rad av dessa frågor.

Fru talman! Utskotten har nu behandlat den förra regeringens proposition om EU-medlemskapet, och utrikesutskottet har haft uppgiften att samordna de olika fackutskottens synpunkter på området. Jag vill då gärna understryka att jag och Vänsterpartiet anser att vi har förbättrat Sveriges position på en rad områden. Jag menar att det betänkande vi i dag har framför oss skiljer sig avsevärt till det bättre från den proposition som lades fram av den tidigare regeringen. Jag skall återkomma till vilka punkter jag avser i sak.

Fru talman! En av de tyngsta frågorna i hela EU-debatten har gällt demokratin. Vi från nej-sidan har varit mycket negativa till hur man har framställt möjligheterna till demokratiskt inflytande. Vi menar att EU som organisation är djupt odemokratisk. Men vi har också lyft fram att det sätt som EU arbetar på påverkar Sverige i negativ riktning. Framöver kommer vi att få utgå från EG:s lagar när de inte överensstämmer med de svenska.

Jag vill också ta upp hur frågan om hur demokratin kommer att handhas i Sverige. Flera har tidigare varit inne på hur den svenska

regeringen skall förankra frågorna i riksdagen. Det behandlas också i betänkandet. Vi har redan sett ett exempel på att man inte har förankrat ett svenskt ställningstagande – det gällde arbetsmarknadspolitiken och regionalpolitiken. Vi i utskottet har uttalat – och hoppats – att det har rört sig om misstag på grund av tidsbrist, men jag menar att det finns andra uttalanden av regeringsledamöter som tyder på någonting annat. Anders Sundström har exempelvis hävdat att regeringen inte är tvungen att i riksdagen förankra sina ställningstaganden. Hur kommer man att göra i framtiden? Det är av oerhört stor betydelse.

Jag skall inte gå in mer i detalj på frågorna om demokrati och offentlighet, eftersom Kenneth Kvist senare kommer att ta upp dem. Jag vill bara nu göra riksdagen uppmärksam på att en rad av de rättsakter som är beslutade av EU och som vi i Sverige kommer att få finna oss i ännu inte är översatta; de finns ännu inte inom det svenska rättssystemet. En del kommer i vår, och en del kommer långt senare. Det är ytterst märkligt att vi vid beslutet om anslutning inte har de rättsakter som kommer att styra vår politik.

Fru talman! Andra områden är utrikes- och säkerhetspolitiken och framför allt – det är det allra mest kontroversiella – frågan om observatörskap eller medlemskap i VEU. Det står klart i Maastrichtfördraget – och man upprepar det i betänkandet – att deltagande i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är förenligt med svensk neutralitet. Men majoriteten har också ansett att detta innebär ett observatörskap i VEU. Jag och Vänsterpartiet menar att detta inte stämmer. Vi har redan där förbundit oss att agera på ett sätt som inte stämmer överens med svensk neutralitet.

Vänsterpartiet menar också att det vid ett EU-medlemskap kommer att bli mycket svårt att bibehålla den självständiga hållning som Sverige har intagit internationellt. Vi vet att Sverige vid befolkningskonferensen i Kairo på ett helt annat sätt än exempelvis Danmark kunde hävda egna synpunkter på de frågor som behandlades där. Hur blir det här i framtiden?

Jag vill tillägga att det i och för sig är mycket positivt att majoriteten i betänkandet klargör att fullt medlemskap i VEU kräver nytt riksdagsbeslut. Man kan också diskutera om det eventuellt krävs en ny folkomröstning innan ett sådant beslut fattas. Men jag vill fråga den socialdemokratiska regeringen: Hur kommer ni att hantera dessa frågor?

Fru talman! Finanspolitiken, medlemskap i EMU och arbetslösheten är andra stora områden. Johan Lönnroth kommer senare att ta upp andra aspekter på dem. I Essen hade man frågan om arbetslösheten uppe, och Ingvar Carlsson har redogjort för vilka stora steg man har tagit i den riktning som vi i Sverige förordar: att sätta kampen mot arbetslösheten mycket högt på dagordningen. Men det finns också en rad uttalanden från mötet i Essen som pekar i motsatt riktning: Man vill öka lönespridningen, dvs. ge möjlighet att sänka löner för redan lågavlönade. Vidare står det mycket klart att konvergenskraven skall finnas kvar.

Fru talman! Miljöfrågor finns på en rad områden. Där kommer Maggi Mikaelsson att mer utförligt gå in på Vänsterpartiets synpunkter.

När det gäller transportpolitiken har Vänsterpartiet liksom Socialdemokraterna ställt en del krav, bl.a. när det gäller långtradartransporter. Långtradarna skall t.ex. inte få sänka kraven, vilket skulle innebära en mycket försämrad miljö i Sverige och i Europa. Där har Vänsterpartiet fått sina krav tillstyrkta, vilket jag tycker är mycket positivt.

Detsamma gäller på konsumentpolitikens område. Där har flera av våra krav gått igenom, exempelvis att provning skall ske vid minsta misstanke om att produkter skulle vara farliga och att leksaker inte skall få säljas hur som helst.

På det hälso- och socialpolitiska området har Vänsterpartiet tagit upp frågor om alkohol- och narkotikapolitiken. Frågan om gränskontroller har varit föremål för en intensiv debatt när EU-frågan har behandlats. Det har visat sig att vi inte kan ha kvar samma gränsskydd som tidigare. Vi beklagar detta men vill upprepa hur viktigt det ändå är att det finns övergångsbestämmelser och att vi måste försöka att upprätthålla gränskontroller.

Detsamma gäller frågan om alkoholpolitiken. Med ökad införsel av alkohol och med en försämring av svensk alkoholpolitik kommer missbruket i vårt land att öka – det vet vi. För Vänsterpartiet är folkhälsoaspekterna av mycket stor betydelse. Jag hänvisar på den punkten till vårt särskilda yttrande.

När det gäller övriga arbetsmarknadsfrågor kommer en annan representant för Vänsterpartiet att redogöra för våra ståndpunkter. Detsamma gäller våra ställningstaganden på kultur- och medieområdet.

När det gäller jordbruket skall jag bara ta upp en detalj, och den gäller stärkelseindustrin. Den tidigare regeringen hade föreslagit en kompensation till stärkelseindustrin på 26 miljoner. Socialdemokraterna har beklagligtvis inte velat tillstyrka detta krav. Vänsterpartiet anser att det är nödvändigt, eftersom det blir en retroaktiv beskattning, som innebär betydande svårigheter för den svenska stärkelseindustrin. Det är min förhoppning att Miljöpartiet skall ha ändrat sitt tidigare ställningstagande på den här punkten, så att vi kan få en uppslutning kring detta.

Fru talman! Frågan om handel och tullar har också varit föremål för intensiv diskussion. Där har EU som målsättning att främja fred, demokrati, m.m., men hur är det i praktiken? Det finns en rad exempel på att EU aktivt har försämrat handelsvillkoren för många u-länder. Nyligen gällde det Asien, där man vill återinföra högre tullar på textilexporten. På toppmöte i Biarritz i november slog Mitterrand vakt om Frankrikes intressen i Afrika och föreslog skapandet av en armé i Afrika, där EU skulle spela en aktiv roll.

Det finns en rad andra frågor som gäller just handel. Vi menar att man måste omförhandla Loméavtalet. Vi menar att man inte skall införa högre tullar utan snarare minska tullarna. Vi menar också att det måste finnas utrymme att ta medel till biståndet från GATT-avtalet, som extremt gynnar Sverige och andra rika länder. Det bistånd som EU ger har ju kritiserats mycket kraftigt på grund av att det är mycket cent-

raliserat och byråkratiskt. Man kan verkligen påstå att subsidiaritetsprincipen, närhetsprincipen, inte finns på biståndsområdet.

Sverige kommer att lämna ca 10 % av en redan krympande biståndsbudget till EU. Vi skall naturligtvis agera för att få så bra villkor som möjligt för de fattiga länderna, men vi kan redan se hur exempelvis Spanien har agerat mot biståndet till Sydafrika. Vi ser redan att det finns betydande svårigheter på det här området.

Krigsmaterielexporten tas också upp till diskussion. Miljöpartiet har en reservation för ett bevarande av artikel 223 i Romfördraget, att varje land själv skall bestämma om sin vapenexport. Vänsterpartiet stöder denna reservation. Men vi menar att om vi är medlemmar i EU, så måste vi gå vidare och kräva att Sverige på ett helt annat sätt än tidigare agerar internationellt för att minska vapenexporten från samtliga länder för att få stopp på svensk vapenexport men också för att påverka andra länder att inte ägna sig åt vapenexport. Detta gäller då i första hand inom Europeiska unionen.

Fru talman! Jag vill här hänvisa till alla de reservationer som Vänsterpartiet ensamt står bakom och de reservationer som Vänsterpartiet har tillsammans med Miljöpartiet, liksom våra särskilda yttranden. Men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 2, mom. 5, reservation 3, mom. 6, reservation 8, mom. 4, reservation 21, mom. 9, reservation 25, mom. 13, reservation 34, mom. 17 och reservation 39, mom. 19.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis konstatera att vi i Vänsterpartiet och övriga som röstade nej till EU har accepterat folkomröstningsresultatet. Nu gäller det för majoriteten, som fick igenom ett ja, att respektera folkmajoritetens vilja vad gäller en rad av de villkor som måste ställas i arbetet med EU, att se till att vi verkar för goda villkor för Sverige inom EU för att Sverige skall kunna behålla sin självständighet vad gäller utrikespolitiken, säkerhetspolitiken och kampen mot arbetslösheten. Men det gäller också att verka för ett EU som vänder sig ut från Europa, ett EU som verkar för att utjämna skillnaderna mellan fattiga och rika länder i världen.

Anf. 5 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Jag har med intresse lyssnat till Eva Zetterbergs nyanserade anförande. Jag tror att det kan komma att visa sig viktigt för Vänsterpartiet att man, efter allt det nej-sägande man ägnat sig åt när det gäller alla former av europeiskt samarbete, nu till slut efter folkomröstningen säger ja.

Jag har en fråga till Eva Zetterberg, för jag är inte riktigt säker på att jag uppfattade henne rätt. Det neutrala Irland är observatör i VEU. Österrike, militärt alliansfritt, har sagt att man avser att bli observatör i VEU. Finland har deklarerat sin avsikt att bli observatör i VEU.

Jag tyckte att jag hörde Eva Zetterberg säga att hon inte ansåg att observatörskap i VEU skulle vara förenligt med den militära alliansfriheten. Jag hoppas att jag hörde fel, fru talman. Jag skulle gärna vilja ha ett beriktigande på den punkten.

Anf. 6 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Nej, Margaretha af Ugglas hörde rätt. Vi i Vänsterpartiet är mycket kritiska till även ett observatörskap i VEU. Vi menar att detta är första steget till ett fullt medlemskap i VEU. Jag hävdar att det inte är förenligt med svensk neutralitet. Vänsterpartiet hävdar att vi bör avstå från ett sådant deltagande.

Anf. 7 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Återigen står Vänsterpartiet ganska ensamt i en sådan bedömning. Det vore intressant att få grunderna till bedömningen. Ett observatörskap är möjligt för Irland, Österrike och Finland, länder med militär alliansfrihet. De får insyn samt möjlighet att följa diskussionen och debatten i VEU, där nu nio centraleuropeiska länder liksom även de baltiska länderna är med i den säkerhetspolitiska dialogen. Varför skulle inte Sverige kunna vara med i denna dialog?

Anf. 8 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Frågan om obervatör- och medlemskap i VEU var en av de mest framträdande under EU-debatten före beslutet. Även många ja-sägare markerade mycket tydligt att frågorna om både medlemskap och observatörskap var något man skulle vänta med och att detta inte var något som man behövde ta ställning till om man var för ett medlemskap i EU. Frågorna som gällde säkerhetspolitik och ett gemensamt försvar skulle tas upp på ett långt senare stadium. Vi anser inte att ett observatörskap är förenligt med svensk neutralitet.

Anf. 9 PER GAHRTON (mp):

Fru talman! Den 14 december 1994 kommer utan tvivel att få en framskjuten plats i våra historieböcker som dagen då Sveriges riksdag beslutade att förvandla Sverige från självständigt land till ett sorts län i en framväxande stormaktsstat och riksdagen från en lagstiftande församling till en i huvudsak rådgivande remissinstans.

Den dagen kommer också att betraktas som den definitiva slutpunkten för den s.k. svenska modellen. Nu blir Sverige medlem i en klubb som har visat sig unikt effektiv i ett enda avseende, nämligen att under lång tid upprätthålla en mycket hög arbetslöshet också under högkonjunktur.

Någon kanske frågar: Var inte EU:s toppmöte i Essen ett genombrott för en radikal EU-politik mot arbetslöshet och en seger för Ingvar Carlsson? Hemkommen efter tio dagar i Essen och Strassbourg ser jag att detta är vad de svenska massmedierna har rapporterat.

Märkligt nog kunde man inte se någonting av detta i franska och tyska massmedier. Den seriösa franska tidningen Le Monde sammanfattade i måndags Essenmötets huvudsakliga beslut i sex punkter. Det handlade om Östeuropa, Medelhavsländerna, stora vägbyggen, industriell konkurrenskraft, Europol och freden i Nordirland. Men inte ett ord nämndes om arbetslösheten och kampen mot den. Denna fråga hade inte Le Monde lagt märke till. I stället liknade Le Monde Europeiska unionen vid en gammal utsliten bil och skrev att EU snuddar vid pro-

blemen men orkar inte hantera dem på annat sätt än som procedurfrågor.

Hur har då detta felaktiga rykte kunnat uppstå, att toppmötet i Essen på Ingvar Carlssons initiativ tog krafttag mot arbetslösheten? Svaret är enkelt: EU:s toppmöten är hemliga. Nyheterna om vad som sker där bygger på läckor, dvs. läckor från deltagarna själva. Alltså läckte Ingvar Carlssons medarbetare ut att Ingvar Carlsson vann. För övrigt läckte Poul Nyrup Rasmussens medarbetare ut att Nyrup Rasmussen vann, och Majors medarbetare läckte ut att Major vann. Därför kan man i de europeiska tidningarna läsa att alla statsministrarna vann, beroende på vilka tidningar och vilket land det gäller.

Detta är en ganska god illustration av det nya läge som demokratin och informationen har hamnat i när Sverige blev medlem i EU:s hemliga klubb.

Sanningen är att om någon vid Essenmötet vann så var det som vanligt stormaktsbyggarna. Det framgår tydligt av de beslut som fattades. Nu i efterhand, när nyhetsintresset inte är så stort, finns de faktiskt publicerade i de s.k. Presidential Conclusions. Detta kan inte vara så mycket för svenska socialdemokrater att yvas över.

EU-mötet uttalade sig bl.a. för energiska framsteg när det gäller det europeiska enandet också inom de ekonomiska och monetära fälten och slog fast att en strikt tillämpning av konvergenskriterierna enligt Maastrichtfördraget skall genomföras. Det var ett beslut det, som Ingvar Carlsson i princip deltog i.

Hur rimmar då detta med löftena före folkomröstningen? Den 2 november sade Jan Bergqvist, ordförande i finansutskottet, till Dagens Industri: Idén om en bank och en valuta kommer i varje fall inte att genomföras under min levnad.

Är Jan Bergqvist akut döende, eller bluffade han för att lugna de socialdemokrater som absolut inte vill att Sverige skall binda sig till EU:s gemensamma valuta?

Faktum är att Ingvar Carlsson genom att utan reservation ställa upp bakom resolutionen om EMU-kraven vid EU-toppmötet har begått ett löftesbrott. Detta är inte det första, och det lär dess värre inte bli det sista heller.

Det sägs i Essenmötets beslut också att total avveckling av personkontroller vid de inre gränserna skall genomföras fr.o.m. mars 1995.

Den 10 november fastslog Ines Uusmann i Göteborgs-Posten att Sverige, trots EU-medlemskap, skall behålla kontrollerna för att kunna förhindra insmuggling av droger. Hur går då detta ihop med EU-toppmötets beslut? Det går inte ihop.

I det gemensamma uttalande som ledarna för socialistpartierna, däribland Socialdemokraterna, gjorde före Essenmötet den 7–8 december hette det bl.a. att majoritetsbeslut i ministerrådet måste utökas – alltså mer överstatlighet. Dessutom har Ingvar Carlsson redan erbjudit att Sverige skall avstå från en ledamotsplats i kommissionen. Detta har han gjort utan att fråga vare sig folket eller riksdagen.

Hur går då detta ihop med ja-sidans löften att Sveriges självbestämmande inte skall minska utan tvärtom öka genom EU-

medlemskapet? Hur stämmer det med Mats Hellströms erkännande inför riksdagens EU-delegation efter folkomröstningen, att vi inte har fått mandat för mer överstatlighet? Men Ingvar Carlsson var med i Essen och skrev på att det skall bli fler majoritetsbeslut. Hur hänger detta ihop? Det hänger inte ihop. Löftena sviks.

I det betänkande som vi i dag skall fatta beslut om vill alltså utskottsmajoriteten att Sverige skall bli observatör i militäralliansen Västeuropeiska unionen.

Enligt Finlands ÖB betyder det att Finland som observatör måste ställa upp med en speciell militär styrka för att kunna uppfylla de förpliktelser som han har uppfattat följer redan av ett observatörskap. Så det finns politiker också i andra länder än Sverige som sticker huvudet i busken – med tanke på vad Margaretha af Ugglas nyligen sade. Det finns gott om sådana politiker också i Irland, Finland och Österrike, eller så bluffar de medvetet.

Inom VEU bluffar man inte. Där har man ju entydigt slagit fast att observatörskapet är ett steg till medlemskap. Det finns inte observatörskap som inte är steg till medlemskap. Det är fullkomligt solklart. Därför finns det andra former för dem som eventuellt inte skall bli medlemmar eller som inte ännu står på medlemslistan.

Nej till EU publicerar i dag en videokatalog över löften som ja-sidan har avgivit. Löftesbrotten har alltså redan börjat.

Mot bakgrund av detta och den enorma desinformationskampanj som ja-sidan kunde genomföra med stöd av hundratals miljoner från näringslivet, något som Socialdemokraterna inte reagerade mot – det gjorde man förr när näringslivet pumpade in miljoner i borgerliga partier, men nu gick det tydligen bra – kan man konstatera att många väljare röstade ja till EU-medlemskap på falska förutsättningar.

Svenska folket har inte röstat ja till observatörsskap i militäralliansen Västeuropeiska unionen, inte till fler majoritetsbeslut i Ministerrådet, inte till total avveckling av personkontroll vid gränserna i mars 1995, inte till energiska åtgärder för att uppfylla EMU:s arbetslöshetsskapande konvergenskriterier och inte till att Sverige skall avstå från att vara medlem i Europeiska kommissionen. Men redan innan medlemskapet formellt har trätt i kraft står det alltså klart att dessa av ja-sidanförnekade effekter också ingår i EU-medlemskapet.

Visst är det en sorts bedrägeri. Med det är ganska skickligt genomfört. Sverige saknar författningsdomstol. Det är de anklagade makthavarna som själva avgör om de skall bry sig om den kritik som har riktats mot dem för maktmissbruk. Därför finns det ingen möjlighet att få något formellt underkännande av folkomröstningen. Den möjligheten saknas.

Därför måste också ett parti som har lovat att inte motsätta sig genomförandet av folkomröstningsresultatet betrakta ja-segern som ett utslag av folkviljan. Det gör vi från Miljöpartiets sida. Därför accepterar vi folkomröstningens utslag, men vi instämmer inte i dess innehåll.

Vi kommer därför att lägga ner våra röster. På samma sätt som vi gjorde vid omröstningen om grundlagsändringen kommer vi att begära

votering, så att varje riksdagsledamots ställningsstagande i denna historiska omröstning skall finnas registrerad.

Vi begär inte nu Sveriges utträde ur unionen. Men vi begär att rätten till utträde skall fastslås och att garantier för att den finns skall inhämtas av EU-länderna. Jag är faktiskt ganska förvånad över att vi inte har fått stöd för detta enkla krav. Ja-sidan har ju påstått att detta är världens lättaste grej. Det är bara att gå ut.

När vi då kräver att man skall få detta garanterat av EU-länderna, så att saken skall vara klar och inte behöver diskuteras, blir det avslag på vår begäran. Vi får inte stöd av ett enda parti här i riksdagen. Är det möjligen så att ja-sidan inser att den har fångat väljarna i en fälla?

Det är den fälla som på danska kallas för glidebane. Det är det sluttande planet som ett nytt EU-land hamnar på och som obönhörligt leder till att alla bagatelliserande löften om att EU inte alls är någon ny stat måste svikas. Landet måste glida allt längre bort från självbestämmandet och allt djupare ner i det kvasidemokratiska moras som tvingar folkrörelser att omvandla sig till lobbyister och lämnar allt fler människor allt maktlösare.

Enligt de Socialdemokratiska partiernas uttalanden i Essen är detta bara början. Där krävs att EU "avlägsnar hindren för en vidare utveckling av en ständigt tätare union" – an ever closer union, dvs. full fart längs "glidebanen".

Nästa anhalt kommer mycket snabbare än vad en del naiva ja-sägare tycks ha trott, de som inbillade sig att ja-sägande den 13 november var slutpunkten för EU-debatten i Sverige. Det är tvärtom. Det här är bara början. Regeringskonferensens föreställning har redan börjat.

Den 2 juni nästa år tillsätts en officiell s.k. reflexionsgrupp. Sedan kommer snart förslagen från regeringskonferensen. Det finns många olika förslag. Men tendensen är klar. Det kommer att handla om att vetorätten skall tas bort eller beskäras, att de större EU-länderna skall få mer makt och att de mindre skall få mindre makt. Det kommer att handla om gemensam poliskår, gemensam krigsmakt, ett gemensamt utrikesdepartement, osv.

Ingenting av detta har svenska folket gett klartecken till i den folkomröstning vi har haft. I Danmark är det en självklarhet att det skall bli en folkomröstning efter regeringskonferensen år 1996. Skulle vi ändå inte i dag kunna få det klargörande beskedet ifrån alla ja-partierna att det också i Sverige skall anordnas folkomröstning om resultatet av regeringskonferensen år 1996? Det skulle rensa luften ganska så ordentligt och vara ett positivt bidrag från ja-sidan.

Fru talman! I dag går alltså den svenska modellen i graven. Det är nya krafter som får ta på sig uppgiften att skapa ett solidariskt samhälle i balans med naturen. Det är klart att det i grunden måste vara någon sorts proteströrelse, precis som arbetarrörelsen för hundra år sedan var en proteströrelse mot den tidens problem och orättvisor.

Det är ganska klart att den nya proteströrelse som skall bli den konstruktiva samhällsbyggande rörelsen för 2000-talet måste ha sitt ursprung i den breda folkliga allians som fick 47 % av väljarnas förtroende.

Att Miljöpartiet är den rörelsens mest genuina företrädare här i riksdagen framgår klart om man följer debatten och läser utskottsbetänkandena. Det är vi som mest konsekvent genomför denna EU-kritiska linje till försvar för självbestämmande, demokrati och en solidarisk samhällsutveckling i balans med naturen.

Vi kommer att fortsätta det arbetet tillsammans med de gröna i hela världen, och också tillsammans med de gröna i EU-parlamentet. Men vi kommer även att göra det tillsammans med den breda EU-kritiska rörelse som finns i hela Norden men också i EU-länderna och på många andra håll.

Det är en internationalistisk grön rörelse som kommer att fortsätta kampen för det solidariska samhället i balans med naturen. På så sätt kan vi se till att den 14 december 1994 inte bara blir en slutpunkt utan också en startpunkt för en förnyad kamp för ett bättre samhälle, denna gång dock med gröna förtecken i stället för med röda förtecken, som det var för hundra år sedan.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga Miljöpartiets reservationer. Jag kommer dock inte att begära votering på samtliga.

I detta anförande instämde Ewa Larsson, Marianne Samuelsson, Eva Goës, Gudrun Lindvall, Gunnar Goude, Elisa Abascal Reyes, Birger Schlaug, Kia Andreasson, Per Lager, Barbro Johansson, Annika Nordgren, Yvonne Ruwaida, Ragnhild Pohanka, Thomas Julin och Roy Ottosson (alla mp).

Anf. 10 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Jag tyckte att slutet på Per Gahrtons anförande var bättre än början. Han såg ändå att denna dag var en startpunkt för något nytt, och det tyckte jag var löftesrikt.

För övrigt fortsatte Per Gahrton i samma desinformationsstil nu efter folkomröstningen som han använde förut. Men slå inte gröna dunster i ögonen på svenska folket, Per Gahrton!

Det är faktiskt så att observatörskap i VEU inte medför några militära alliansförpliktelser. Det är just ett observatörskap. Därför passar det för det neutrala Irland, därför vill Österrike och Finland med, och därför är det också viktigt för Sverige att vara med och få insyn i den säkerhetspolitiska dialog som nu förs i EU och där alla de nio Centraleuropeiska länderna är med.

Anf. 11 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Det finns två aspekter på frågan om Västeuropeiska unionen. Det ena är vad den sakligt innebär. Där finns uppenbarligen olika bedömningar. Jag refererade till Finlands ÖB enligt Hufvudstadsbladet för ett par veckor sedan, där han ansåg att redan observatörskapet medför förpliktelser att ställa särskilda militära styrkor till förfogande. Det är hans bedömning. Jag är inte militär expert på något sätt, och jag tror att han har större möjligheter att avgöra den frågan.

Det andra är en fråga om demokrati och vilka besked som gavs till väljarna före folkomröstningen. Det är alldeles uppenbart att det inte

gavs klara och entydiga besked om att ett ja till EU skulle innebära någon som helst närmare relation till den västeuropeiska unionen.

Efter folkomröstningen har det kastas masker och börjat bedrivas kampanjer t.o.m. för medlemskap i NATO. Stora tidningar har öppet erkänt att de låg lågt när det gällde de militärpolitiska konsekvenserna för att inte skrämma bort väljare. Detta har alla kunnat följa. Hade det inte varit riktigare, Margaretha af Ugglas, om hela ja-sidan före folkomröstningen hade gått ut och sagt att ett EU-medlemskap också skulle innebära ett slut på den svenska neutralitetspolitiken och alliansfriheten – stegvis möjligen, men dock slut – och att vi förr eller senare kommer med i en gemensam militärallians med EU?

Anf. 12 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Beskeden har varit mycket klara och mycket korrekta. Ett medlemskap i EU innebär inte ett slut på den militära alliansfriheten. Det var ju en av de förhandlingsframgångar som vi hade. Det finns stadfäst på ett gemensamt dokument i avtalet. Beskedet har varit mycket rakt.

När det sedan gäller observatörskapet i VEU har dåvarande statsministern Carl Bildt i denna kammare sagt att det var en naturlig väg för Sverige. Det är alltså fullt förenligt med den militära alliansfriheten. Dessa besked har givits före folkomröstningen.

Anf. 13 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon seriös observatör av den svenska EU-debatten före folkomröstningen kan påstå att den enade ja-sidan gav ett entydigt besked om att ett ja till EU skulle innebära ens ett observatörskap i Västeuropeiska unionen. Det sades inte, utan det förnekades av åtskilliga av ja-sidans företrädare. Men det är ju möjligt att ni spelade litet olika roller.

De borgerliga ja-sägarna försökte att vädja till en viss opinion som vill att vi skall lämna alliansfriheten. Det finns ju en sådan opinion i Sverige, och det är legitimt. Den får självfallet lov att finnas. De socialdemokratiska ja-sägarna gömde sig bakom de borgerliga. Det var ett oerhört skamligt spel. Det finns faktiskt en hel del journalister och andra som nu erkänner att de låg lågt med klara besked om de militärpolitiska konsekvenserna av ett EU-medlemskap i syfte att inte skrämma bort väljare.

Anf. 14 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara erinra Per Gahrton om att det redan i Romfördraget från 50-talet klart uttalas att syftet är att lägga en grund till ett efter hand allt fastare europeiskt förbund.

Jag vill också erinra Per Gahrton om att det är det fördraget som svenska folket röstat ja till i en folkomröstning.

Anf. 15 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Det var en intressant replik. Den måste ju tolkas som en bekräftelse av hela mitt anförande. Den måste tolkas som en bekräftelse av det jag nyss sade i ett replikskifte.

Att tala om ett allt fastare förbund är ju bara ett annat sätt att tala om "glidebanen", det sluttande planet. Det finns inget slut för hur mycket dessa stater skall växa samman. Det finns inget annat slut än att det blir en stat. Det kan inte finnas något annat slut om man inte på något sätt har definierat eller angivit det.

Jag tycker att detta var mycket intressant, men det hade varit intressantare om Hadar Cars – och inte bara han, utan hela ja-sidan – före folkomröstningen om och om igen hade betonat att man ville ge klartecken till en sammanväxning som inte har något slut. Därför vore det väl rimligt att ni här i dag säger att det skall vara en folkomröstning innan vi glider vidare på den "glidebanen". Det är det besked vi kräver här i dag. Det skall vara en folkomröstning om regeringskonferensens resultat 1996. Kan ni inte ge det beskedet klart och entydigt?

Anf. 16 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Per Gahrton har rätt i att det europeiska samarbetet inte har kommit till vägs ände. Det är heller inte vår avsikt att vi skall sätta stopp för en vidare utveckling av detta samarbete genom vårt medlemskap i den europeiska unionen. Vi vill tvärtom använda och utveckla det samarbetet till förmån för medborgarna i alla Europas länder. Det är målet och syftet. Det är det som det svenska folket sagt ja till i folkomröstningen.

Att Per Gahrton inte har uppfattningen att man skall gå vidare med samarbete i Europa och att Per Gahrton – och kanske många med honom i Miljöpartiet – ser det som negativt att Sverige medverkar i ett sådant samarbete ändrar ingenting i verkligheten.

Anf. 17 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag får uppenbarligen inget svar på frågan om det skall bli en folkomröstning eller ej om regeringskonferensens resultat.

Men jag tror att en sak är mycket klar. Hade ja-sidan låtit sig representeras av Hadar Cars i slutdebatten i TV – med de jämförelsevis mycket klara besked som Hadar Cars ger om vad syftet är med det hela – hade ja-sidan inte vunnit. Det visste den. Den visste att den aldrig kunde vinna en folkomröstning om det gavs klart besked om att ett ja nu var ett klartecken utan någon som helst gräns för hur mycket dessa stater skall växa ihop och bli en enda ny stat.

Hade man gett det beskedet till folket hade det aldrig gått att skaka fram en ja-majoritet. Det tror jag att de flesta statsvetare och andra som håller på med detta skulle instämma i. Därför lät man inte Hadar Cars eller likasinnade sköta debatten. Det var de som stack huvudet i busken, de som bluffade och förnekade allt som fick göra det.

Det minsta ni kan göra nu är väl att ge folket ett löfte – även om era löften inte brukar vara så mycket värda borde ni kunna ge det här i

kammaren – att det inte går längre på "glidebanen" förrän det har varit en ny folkomröstning. Det beskedet skulle ni väl ändå kunna ge?

Anf. 18 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Skälen till att vi kristdemokrater länge förordat ett medlemskap i EU är både ideologiska och realpolitiska. Ideologiska därför att vi tror på samförstånd, demokrati och en aktiv strävan efter fred. Realpolitiska därför att Sverige behöver redskap för att i gemenskap med andra länder närma sig och lösa stora övergripande samhällsproblem.

Europa genomgår en genomgripande förvandling. Slutet på det kalla kriget har inneburit ett nytt behov av samarbete men också en längtan efter tillhörighet, inte minst från folken i Central- och Östeuropa. Det har skapat en ny öppenhet och nya möjligheter som man inte ens kunde drömma om innan murens fall.

De omvälvningar och stora svårigheter som förändringarna i öst innebär både på det ekonomiska planet och när det gäller utvecklingen av demokratin kräver en mer djupgående samverkan mellan Europas stater än någonsin tidigare.

Samtidigt med de yttre förändringarna genomgår också själva demokratin en värdekris som skakar det politiska systemet inte bara i de gamla kommunistländerna utan också i de västliga mer etablerade demokratierna.

Befolkningsutvecklingen, skillnaden mellan fattig och rik, arbetslösheten, stora folkomflyttningar, slöseriet med naturresurser, den snabba teknologiska utvecklingen, den växande kriminaliteten och det oförklarliga våldet och den ofta ytliga information som väller över oss skapar osäkerhet och en känsla av att det inte lönar sig att engagera sig.

Vi kristdemokrater ser möjligheter till gränsöverskridande gemenskap och samarbete trots många orosmoln. Själva problemen utgör en utmaning till personligt engagemang, men också till ansvarstagande både som enskilda och som nation.

Därför ser vi med tillfredsställelse att en majoritet av svenska folket röstat ja till ett medlemskap i den europeiska unionen. Vår övertygelse är att vi har mycket att bidra med, mycket att vinna men också mycket att lära genom att bli en del av denna gemenskap.

Grunden för den kristdemokratiska ideologin är de judiskt-kristna värderingarna som mer än något annat präglat framväxten av den människosyn som är själva drivkraften i den strävan efter demokrati och solidaritet och den längtan efter fred som är omistliga element i Europatanken. Vi kristdemokrater anser att människolivet är okränkbart, att varje människa är unik och har samma värde, tillsammans med många andra. Varje människa är också beroende av gemenskapen med andra och har ett ansvar att ta del i utformningen av samhället som en fri person. Friheten utgör grundvalen för människans rättigheter men också för hennes skyldigheter.

Vi delar det synsätt betänkandet ger uttryck för, att den viktigaste uppgiften för den europeiska unionen är att trygga freden, friheten, demokratin och säkerheten i hela Europa. Grundläggande för detta

arbete är att främja ekonomisk och social tillväxt i vår del av världen. Den ekonomiska utvecklingen, som är beroende av alla människors insatser, kan bli en källa till välstånd och bidra till fred om dess frukter fördelas rättvist. En annan förutsättning för en hållbar utveckling både för människor och natur är att vi tar hänsyn till naturens möjligheter att förnya sig själv.

När det gäller utskottets hemställan i betänkande UU5 vill vi kristdemokrater yrka bifall till den med undantag för reservationerna 10, 11, 13, 14 och 15, som vi yrkar bifall till. Eftersom Dan Ericsson senare kommer att redogöra för vår inställning i dessa frågor, förbigår jag dem. Jag vill däremot speciellt framhålla några områden där vi har velat ha en tydligare skrivning och därför lagt fram särskilda yttranden.

Det behövs en ökad medvetenhet för att människor i vardagen skall känna delaktighet och ömsesidighet på alla nivåer, privat och i det egna samhället, i den internationella gemenskapen och globalt. Det är utifrån dessa grundtankar om hur ett samhälle skall vara uppbyggt som subsidiaritetsprincipen vuxit fram inom kristdemokratin i Europa.

Med subsidiaritet menas att makt och ansvar skall utövas på den nivå som bäst uppfyller kraven på solidaritet, effektivitet och medborgarinflytande. Subsidiariteten verkar i två riktningar. Uppgifter som kan utföras på en lägre nivå får inte tas över av en högre. Men det innebär också att uppgifter som bättre kan utföras av den högre nivån skall överlåtas åt denna nivå. När det gäller det internationella arbetet rör det sig om gränsöverskridande uppgifter eller om områden där omfattande samordningsvinster är att hämta. Subsidiariteten innebär också att den högre nivån hjälper och ger stöd till den lägre nivån i dess strävan att stötta medborgarna i deras problem och avhjälpa deras bekymmer.

Vi är övertygade om att den europeiska unionens framtid är beroende av hur medborgarna och medlemsländerna upplever EU:s stöd i sin strävan att förbättra sina villkor och skapa ett medborgarnas Europa. Vi vill därför uttrycka en förhoppning om att förståelsen för subsidiaritetsprincipen skall fördjupas i hela Europa. Enandeprocessen måste stödja sig på en solidarisk strävan efter ekonomisk och social samordning mellan de olika medlemsstaterna liksom på subsidiaritetsprincipen.

Vi har lagt fram ett särskilt yttrande när det gäller denna princip. Vi menar nämligen att den svenska översättningen, närhetsprincipen, är alltför grund och ytlig. Det är inte heller i första hand fråga om en decentraliseringsprincip.

När det gäller narkotikapolitiken är alla partier i Sverige överens om målet att skapa ett narkotikafritt samhälle. Det finns också en djup förankring för detta synsätt hos det svenska folket. Denna inställning anser vi kristdemokrater väsentlig för att vi framgångsrikt skall kunna hävda denna linje också inom EU. Vi har lagt fram en motion där vi framhåller betydelsen av denna samsyn och att vi med kraft vänder oss mot alla liberaliseringstendenser.

Dessa synpunkter delas av olika utskott som uttalar sig i frågan och också av utrikesutskottet. Vi konstaterar med glädje att justitieutskottet anser det självklart att Sverige inom EU kraftfullt skall motarbeta de

oroande legaliseringstendenser som gör sig breda inom EU. I detta instämmer också utrikesutskottet. Det är nödvändigt, med tanke på att stora partier som socialdemokratin i vissa länder i Europa har uttalat sig för en liberalisering, att flera stora städer har gjort det och att frågan har varit uppe i EU-parlamentet.

I betänkandet framgår också att Sverige har medgivits rätt att begränsa mängden av den avgiftsfria införseln av alkoholdrycker. Målsättningen att minska den totala alkoholkonsumtionen delas av EU:s medlemsstater, som ställt upp på Världshälsoorganisationens mål att sänka alkoholkonsumtionen med 25 % från 1980 års nivå till år 2000.

Alkoholmissbruket är vårt lands största sociala problem. Från kristdemokraternas sida är vi angelägna om att vi fullföljer vår restriktiva alkoholpolitik inom EU.

Jag tror inte att det stora problemet, om det nu blir något problem, kommer att ligga inom EU. EU har uttalat sig för målsättningar liknande våra och inser att detta är ett stort problem både socialt och hälsomässigt. Det kommer att bli den egna viljan inom landet som avgör om vi når framgång när det gäller denna strävan.

Det vi har velat uttrycka i ett särskilt yttrande när det gäller alkoholpolitiken är att det är viktigt att de hälsomässiga aspekterna väger tungt. Om detta håller också såväl utrikesutskottet som andra utskott som har yttrat sig med. Vi har dock velat uttrycka ännu tydligare att vi anser det angeläget att man nu uttalar sin hållning beträffande prioriteringen mellan hälsoaspekterna och alkoholvarors fria rörlighet. Vi förutsätter att regeringens handlande på detta område även i fortsättningen bygger på det synsättet att hälsoaspekterna bör väga tyngre än frihandelsaspekterna när det gäller alkoholprodukter inom ramen för svensk alkoholpolitik.

När skatteutskottet uttalade sig om detta menade utskottet att denna uppfattning får stöd i Maastrichtfördraget, som stipulerar att skyddet för folkhälsan skall ingå som en del av gemenskapens verksamhet. Utskottet menar att unionen skall bidra till att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor genom att främja samarbetet mellan medlemsländerna och vid behov stödja deras insatser.

Ett sådant stöd skulle kunna vara ett fint exempel på vad subsidiaritetsprincipen kan innebära i praktiken. Men för detta krävs en verklig samstämmig vilja från Sveriges riksdags sida när det gäller att fortsättningsvis driva den restriktiva alkoholpolitik som vi har gjort hitintills.

Anf. 19 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag skall inte bli långrandig. Kds är ett parti som vill upplevas som det snälla partiet. Jag skall också vara väldigt snäll. Det är en fråga som jag vill ha svar på från alla partier, och det är hur de ställer sig till en folkomröstning om regeringskonferensens resultat 1996 eller 1997. Jag vill gärna ge kds en möjlighet att ge ett klart besked här. Är ni för en folkomröstning om regeringskonferensens resultat?

Anf. 20 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Fru talman! Jag kan inte ensam här i riksdagen ta ställning till den frågan. Det jag har uttalat mig om här är att vi tycker att det är viktigt att vi följer en fast linje, liknande den vi har följt i olika frågor när vi har fått fram vårt förhandlingsresultat inför avgörandet om medlemskap i EU. Det har jag redovisat i dessa frågor.

När det gäller en eventuell folkomröstning får vi som parti ta ställning till det vid ett senare tillfälle.

Anf. 21 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Detta är ju ingen ny sak. Det borde väl kds ha kunnat ta ställning till redan. Man vet ju att det kommer en regeringskonferens. Får jag då tolka svaret som att Ingrid Näslund i varje fall inte säger nej till en folkomröstning och att hon kommer att i positiv anda ta upp detta i sitt parti. Det vore ett steg framåt.

Anf. 22 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Fru talman! Vi får naturligtvis diskutera denna fråga om den blir aktuell inför regeringskonferensen.

Anf. 23 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Jag har räknat till att talare har konstaterat sex gånger i dag att det är ett historiskt beslut vi står inför. Vi skall godkänna förslaget inför ett medlemskap i Europeiska unionen.

Jag har under de två senaste veckorna haft ett par tillfällen att besöka Strasbourg och Bryssel, och jag kan bara konstatera att vi är välkomna. Vi är mycket välkomna som medlemmar. Det knyts också stora förväntningar till vårt medlemskap. Det knyts ibland så stora förväntningar att jag inte riktigt vet hur vi med de 22 ledamöter som vi skickar till EU-parlamentet skall kunna leva upp till dessa. Vi skall naturligtvis göra det bästa vi kan.

Jag kan också konstatera att våra svenska profilfrågor, som vi numera säger i det politiska språket, också är väl kända. Man vet vad det är vi kommer att driva och bidra med. Vi är välkomna att komma just med de frågorna: miljön, öppenheten och insynen, sysselsättningen och jämställdheten mellan män och kvinnor. Det är just till de frågorna som förväntningarna knyts. De knyts också till annat, t.ex. förbättrade procedurfrågor.

Vi fattar i dag ett beslut i stor enighet i denna kammare. Utrikesutskottets betänkande i frågan präglas av en stor enighet. Den största diskussionen här i dag kommer väl kanske att röra konsekvenserna för jordbruket. Jag skall inte lägga mig i den debatten. De som kan frågan bättre får ta den diskussionen. Med all respekt för hur viktig jordbrukspolitiken är vill jag bara säga att det kanske ändå inte är den som är viktigast i beslutet här i dag.

Det man är enig om diskuterar man kanske inte så mycket. De stora linjerna, de viktiga skälen för ett medlemskap, har vi varit ute och diskuterat inför folkomröstningen. Det är dem vi har fått svenska folkets ja för. Dessa linjer är vi också mycket eniga om i riksdagen.

Jag tror att de allra flesta sade ja till EU för fredens skull. Jag tror att det blev den stora övergripande frågan. Det var insikten om att freden tryggas bäst av mellanfolkligt samarbete, av förståelse och förtroende för varandra. Har man förståelse och förtroende för varandra kan man också arbeta tillsammans, komma överens om saker gemensamt, kompromissa ihop sig och göra det bästa.

Det fanns också en insikt hos det svenska folket om att vi aldrig kommer att kunna lösa alla de andra frågor vi pratar om här i dag utan freden – inte jordbruksfrågorna, inte sysselsättningen, inte miljön.

Nu vilar det ett stort ansvar på oss som nation, på regeringen och på riksdagen att inte bara gå in i EU-samarbetet för att föra Sveriges talan, göra det som är bäst för Sverige och driva de frågor vi tycker är viktiga. Vi måste ge oss in i arbetet som de européer vi är. Jag tycker att det är det vi beslutar om i dag. Vi beslutar inte så mycket om hur Sverige skall må av medlemskapet, utan om hur vi skall vara med och ta vårt ansvar för Europas framtid.

Vi socialdemokrater åker som en samlad grupp till EU-parlamentet – både de som var ja-sägare och de som var nej-sägare i kampanjen. Vi åker för att med respekt och ödmjukhet inför folkomröstningsresultatet göra det bästa också för Sverige, och det bästa för de socialdemokratiska idéerna ute i Europa.

Vi är beredda att också åka dit med ett kritiskt öga. Det tycker jag att vi alla skall göra. Jag tycker också att de som var mycket kritiska och som var nej-sägare i folkomröstningskampanjen skall åka dit och försöka ta till vara de möjligheter som ges. De skall inte bara se allt det negativa och svårigheterna utan också, Per Gahrton, åka dit och ta de möjligheter som ges, t.ex. på miljöns område. Både vi som har varit för och ni som har varit emot skulle kunna åka för att ta till vara möjligheterna och naturligtvis också för att med ett kritiskt öga försöka förbättra det vi tycker är fel och som kan bli bättre.

Det vilar också ett annat stort ansvar på oss i kammaren och på våra politiska partier. Hur går vi nu ut i vårt land och får i gång den breda diskussion och den förankring som är nödvändig för att vi verkligen skall kunna tala om att vi deltar i ett mellanfolkligt samarbete? Det låter väldigt vackert, men det måste få ett konkret innehåll. Vi har ju låtit svenska folket avgöra frågan, och det är därför vi kan vara så eniga i kammaren i dag. Nu måste vi också se till så att folket blir involverat i det fortsatta arbetet. Därför pågår, åtminstone i vårt parti, den diskussionen för fullt.

Fru talman! Trots enigheten finns det ett stort antal reservationer fogade till utrikesutskottets betänkande, men också ett ovanligt stort antal särskilda yttranden där man har velat markera vissa saker som man tycker är extra viktiga. Även reservationerna andas i många stycken snarare farhågor eller förmodanden än avvikande meningar i ordets rätta bemärkelse. När det t.ex. gäller vapenexporten tror Miljöpartiet att artikel 223 om självbestämmande när det gäller vapentillverkning och vapenhandel skall uppluckras. Vänstern vill ge uttryck för att vi skall fortsätta en aktiv kamp mot den internationella vapenhandeln. Jag känner inte när jag läser dessa reservationer att de gäller så väldigt stora

invändningar, utan det är viljeinriktningar och farhågor snarare än konkreta begrepp.

Den stora diskussionen här i dag har hittills handlat om huruvida ett observatörskap i VEU är förenligt med alliansfriheten och huruvida det är ett första steg mot medlemskap i VEU, som Eva Zetterberg trodde. Vi menar att det inte är så. När vi säger att vi skall diskutera observatörskapet diskuterar vi observatörskapet och ingenting annat. Per Gahrton menar att vi bluffar. Över huvud taget säger Per Gahrton väldigt ofta att andra bluffar. Alla andra bluffar utom Per Gahrton. Jag kan inte tro annat än att Per Gahrton också bluffar medvetet när han går ut och påstår vad ett observatörskap skulle komma att innebära.

Jag tycker snarare att vi nu måste diskutera frågan utifrån den utgångspunkten att det är ett uppenbart svenskt intresse att ha så god insyn som möjligt i alla de säkerhetspolitiska diskussioner som har bärighet på vår egen säkerhetspolitiska diskussion. Det är på något vis vår plikt som nation att försöka att skaffa denna insyn. Det är utifrån den utgångspunkten vi har diskutera frågan.

Till slut, fru talman, vill jag säga några ord om de frågor som berörs i KU22, som ju också diskuteras här. Vi vet att EU-samarbetet, dess former och dess utveckling, inte är en gång för alla givet. Vi kan omsätta det i något mindre skala, nämligen hur vi skall hantera frågorna mellan regering och riksdag och i de hus som utgör riksdagen. Vi kan konstatera att vi nu också får vara öppna för att vidareutveckla och pröva oss fram till hur vi skall förankra frågorna i Sveriges riksdag.

I den motion som Margaretha af Ugglas och jag har skrivit – vi tyckte att det var vår skyldighet som ordförande respektive vice ordförande i riksdagens utrikesutskott – har vi velat notera att utrikespolitik inte är lika med EU-politik.

Vi har så mycket annat att ta hänsyn till: FN, tredje världen och de snabba förändringar som pågår i Asien och Latinamerika. Jag skulle kunna räkna upp massor av saker som inte har direkt bärighet på EU men som naturligtvis också kommer att involveras i vårt utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete med EU.

I själva verket ser jag fram emot att vi efter en mycket lång, intensiv och nödvändig diskussion om Sveriges roll i det framtida Europa nu ändå skall få litet större utrymme för att lyfta blicken och titta litet mer på resten av världen, och föra debatten om tredje världen och om övriga delar av det här jordklotet. Men det är en debatt som vi får ta i ett annat sammanhang.

Anf. 24 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag har liksom Maj-Lis Lööw varit i det här låtsasparlamentet i Strasbourg, och jag kan instämma i att vi är väldigt välkomna. Varför vi är välkomna framgår bl.a. av EU-toppmötets beslut där det också noterades att Sverige kommer med pengar. Det är ganska ordentligt med pengar som vi nu skall taxera ut av våra bönder, fastighetsägare eller några andra som får bära bördan. Så visst är vi välkomna.

Jag tyckte ändå att det fanns positiva inslag i Maj-Lis Lööws inlägg, nämligen när hon sade att socialdemokrater kommer att resa till Strasbourg och Bryssel med kritiska ögon. Jag välkomnar det mycket starkt och hoppas att det skall vara mycket öppna ögon. Kanske kan det leda fram till att man säger hit men inte längre och att man inser att vi måste ha en folkomröstning 1996 om det föreslås att integrationen skall gå längre.

Så konkret om Västeuropeiska unionen! Maj-Lis Lööw tycker att jag bluffar. Det enda jag gjort är att jag refererat Finlands ÖB och tidigare VEU:s generalsekreterare, som sagt att observatörskap är ett steg mot medlemskap. Jag vill då vända på frågan: Innebär det att Maj-Lis Lööw här kan garantera att observatörskapet inte är det första steget mot ett medlemskap i VEU? Kan vi få det klara beskedet att Sverige under inga omständigheter kommer att bli medlem i Västeuropeiska unionen? Om det är det som dagens beslut betyder, så är det ju ett klargörande, och då måste det sägas klart och tydligt av utrikesutskottets ordförande.

Anf. 25 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Det var ju trevligt att Per Gahrton tycker att det var ett positivt inslag i mitt anförande när jag sade att jag reser dit med kritiska ögon. Det vore ju då välgörande med något slags motsvarande deklaration av Per Gahrton att han i EU skall ta till vara det positiva och de möjligheter som arbetet i Europaparlamentet och annat europeiskt samarbete kan ge. Jag tror att det skulle kunna betyda ganska mycket för den här diskussionen i framtiden – och att det inte bara är magsurt och elände med att behöva resa till Strasbourg och Bryssel och samarbeta med andra européer.

När jag deltagit folkomröstningskampanjen och diskussioner har min utgångspunkt aldrig varit att det handlade om medlemskap i VEU. När vi diskuterar observatörskap, diskuterar vi observatörskap – och därmed jämnt!

Anf. 26 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Jag skall gärna här officiellt deklarera att det icke är enbart magsurt och elände att vara ledamot av EU-parlamentet. Jag har redan sagt många gånger att jag skall göra det lilla man möjligen kan göra för att mildra effekterna av de EU-beslut som Sverige dess värre blir underordnat. Självfallet skall jag göra det. Det är mitt besked.

Men vad betyder nu det som Maj-Lis Lööw sade om VEU? Det var litet oklart. Betyder det att dagens beslut är en garanti för att det är fråga om observatörskap – punkt och slut, sedan blir det inte mer? Om det inte är så har jag ju rätt, och då är det ett medlemskap om några år.

Kan vi få det klara beskedet? I varje fall borde ju Maj-Lis Lööw kunna lova att det inte blir något medlemskap i Västeuropeiska unionen utan en föregående folkomröstning. Det är väl det minsta man borde kunna begära när det gäller klara besked.

Anf. 27 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Så här gör Per Gahrton i fråga efter fråga. Nu skall vi alltså ge besked om framtiden för all evighet. Vad vi i dag skall fatta beslut om är ett fördrag. Det står i inledningen till betänkandet att vi skall godkänna fördraget om Sveriges anslutning till EU samt slutakten till fördraget.

Det är detta vi diskuterar i dag. Men i folkomröstningskampanjen var det naturligtvis en mycket stor fråga huruvida ett medlemskap i EU är förenligt med vår neutralitet. Detta var en mycket stor fråga också inom det socialdemokratiska partiet i diskussionerna med de socialdemokratiska väljarna. Vi gjorde då mycket klart att medlemskapet i EU inte medför ett medlemskap i VEU. Vad vi i dag diskuterar vid sidan av betänkandet är om vi skall ha ett observatörskap i VEU.

Min utgångspunkt är att vi inte skall vara medlemmar i VEU, men jag tycker att ett beslut om observatörskap vore ett klokt beslut.

Anf. 28 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var mycket positivt att Maj-Lis Lööw avslutade sitt anförande med att säga att Sveriges uppgift i EU inte bara är att tillvarata de egna intressena utan betonade solidariteten med tredje världen och de länder som lever i absolut fattighet. Det tror jag är en mycket viktig utgångspunkt. Detta gäller även vad Maj-Lis Lööw sade om att delta i samarbetet med kritiska ögon och att försöka påverka EU i den riktning vi önskar.

När det gäller de frågor där Maj-Lis Lööw hävdar att utskottsmajoritetens uppfattningar på olika punkter inte skiljer sig så mycket från reservanternas vill jag bara hänvisa till att vi i ett särskilt yttrande har konstaterat att det föreligger en grundläggande åsiktsskillnad när det gäller Sveriges möjligheter eller brist på möjligheter i EU. Vi i Vänsterpartiet är här mycket kritiska och tror att vi har svårt att i framtiden vinna gehör för Sveriges självständighet vid ett EU-medlemskap. De framgår väldigt tydligt.

Men verkligheten är motsägelsefull. Vi har fattat beslut genom folkomröstningen, och vi respekterar det. Vi går in i EU med både positiva och kritiska ögon. Detta är det som vi kommer att arbeta för.

När det gäller frågan om observatörskap respektive medlemskap i VEU vill jag dra parallellen med vad som hände när riksdagen fattade beslut om EES-avtalet. Man diskuterade då kopplingen till ett EU-medlemskap. Majoriteten hävdade då att detta absolut inte var ett första steg mot medlemskap i EU. Oh nej då, sade man, detta är två helt skilda saker. Det var fullt möjligt att träffa ett EES-avtal utan att vi för den skull gick med i EU, sades det.

Men vad hände sedan i EU-debatten? Då hävdade man att detta bara var en förlovning – EES-avtalet var bara första steget. Det var omöjligt att bara ha ett EES-avtal, och det var nödvändigt med ett fullt medlemskap.

Jag är alltså liksom Per Gahrton mycket oroad över att ett observatörskap – precis som när det gällde EES-avtalet – är första steget mot ett fullt medlemskap.

Jag är naturligtvis glad för att Maj-Lis Lööw personligen säger sig inte vara intresserad av att verka för att Sverige skall bli medlem i VEU, men jag anser att det är illa nog med ett observatörskap. Vi kan mycket väl få information om vad som händer i VEU utan att formellt vara observatörer.

Anf. 29 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Det hade naturligtvis varit fullt möjligt att fortsätta med EES-avtalet. Det framgick väl ganska tydligt under hela folkomröstningskampanjen och även dessförinnan. Men vi var ett inte föraktligt antal som tyckte att Sverige borde utnyttja möjligheten att gå vidare. Den diskussionen har vi dock fört oberoende av att vårt land har ett EES-avtal. Vi tyckte att Sverige skulle få mera inflytande och bättre möjligheter att vara med i beslutsfattandet genom att komma med som medlem. Men visst hade det varit fullt möjligt att fortsätta att bygga på ett EES-avtal.

Den politiska diskussionen fortsätter nu. En politisk process står aldrig stilla, utan man fortsätter att diskutera hur arbetet skall gå vidare. Man kan då ha olika förhoppningar och farhågor. Jag tycker att många av de reservationer som Vänstern avgivit är uttryck för farhågor inför vad det beslut som vi i dag skall fatta kommer att innebära, snarare än uttryck för konkreta invändningar mot beslutet.

Anf. 30 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Maj-Lis Lööw med tanke på det stora inflytande som socialdemokraterna kommer att få inom EU, dels därför att de blir starka i den svenska delegationen, dels därför att socialdemokraterna är starka i Europa.

Vilka kontakter har ni tagit för att påverka era partivänner i Europa när det gäller liberaliseringstendenserna i fråga om narkotika? Jag tycker att det är viktigt att få veta detta inför den framtida utvecklingen.

Jag vill också tacka Maj-Lis Lööw för att hon efterlyser inte bara ett kritiskt sinne utan också en öppenhet inför inträdet i EU. Det är inte fråga om en organisation utan om en organism som faktiskt ständigt utvecklas, och därför blir den i mycket vad vi gör den till, och där har vi allesammans ett mycket stort ansvar.

Låt mig dessutom göra den kommentaren att det tyvärr låter som om Per Gahrtons öppenhet inte är så stor. Han tycks ha en negativ inställning.

Anf. 31 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Ingrid Näslund att vi kommer att föra en mycket aktiv debatt inom den socialistiska gruppen, både i parlamentet i dess helhet och i de andra forum där vi träffar socialdemokrater ute i Europa och diskuterar drogfrågorna, inte minst narkotikan. Ett par av ledamöterna i vår EU-parlamentarikerdelegation har speciellt uttryckt önskemål om att få komma med just i de utskott och de andra sammanhang där knarkfrågorna diskuteras.

Anf. 32 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Sverige kommer fr.o.m. nu att utöva inflytande på en för oss delvis ny plattform. Vi har sedan medeltiden grundligt påverkats av det övriga Europas politiska beslut. Nu får vi för första gången en möjlighet att – på fredlig väg – delta i dessa beslut.

Det svenska folkets vägval återspeglar de förändringar som ägt rum sedan det kalla krigets slut. Kommunismens sammanbrott och supermaktspolitikens konfliktupplösning har givetvis varit den avgörande faktorn men också en allt snabbare internationalisering av villkoren för miljön, för ekonomin och för våra möjligheter att skapa sysselsättning och att trygga välfärden.

Som medlem i EU kommer Sverige att delta i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Då kan vi påverka utvecklingen och aktivt bidra till att skapa en sådan alleuropeisk freds- och säkerhetsordning som vi önskar. Den svenska militära alliansfriheten kommer inte att rubbas av medlemskapet i EU.

Låt mig med anledning av den debatt som har förts här i den frågan säga att Per Gahrtons påståenden successivt har blivit avslöjade under replikskiftena. Om jag hade varit vänlig skulle jag ha kunnat säga att Per Gahrton, när han först påstod att det var solklart att ett observatörskap i VEU skulle leda till medlemskap, inte hade haft tillgång till dokumenten och inte var påläst. Nu brukar Per Gahrton läsa en hel del, och jag är rädd för att den karakteristik som jag får lov att använda – även om man ogärna för sådant till riksdagens protokoll – blir att det handlar om en bluff.

Det är nämligen fullständigt klarlagt genom beslut i EU att inget land kan tvingas till medlemskap i VEU. Det framgår bl.a. av besluten i Edinburgh. Men trängd i debatten svänger Gahrton, och det som var ett solklart fastslående blir, liksom när det gäller en rad andra påståenden, i replikskiftena referenser till vad finska militärer har uttalat i finska tidningar. Det är en för Per Gahrton relativt vanlig debatteknik att reducera ett först solklart påstående till något som han har läst någonstans. Om han har läst Hufvudstadsbladet vet han naturligtvis också en hel del om den debatt som har förts i Finland, också att det där har framförts argument mot dessa militärers uppfattning.

Pressad på den punkten svänger Per Gahrton och säger att det handlar om debatten om debatten. Det här har inte sagts före folkomröstningen. När han får påpekandet att den dåvarande statsministern här i kammaren har klargjort att ett observatörskap i VEU inte tvingar oss till medlemskap, är Gahrtons teknik att säga att detta var ett uttalande från den ena sidan – det har inte framhållits av socialdemokraterna.

Utrikesminister Lena Hjelm-Wallén har tydligt och klart i ett tidigt skede av folkomröstningskampanjen uttryckt att observatörskap i VEU är förenligt med neutraliteten. Därmed faller också det argumentet. Per Gahrton står ganska avklädd i denna diskussion.

Med Sveriges politiska och konstitutionella vägval är det som kallats "ja-sidan" i svensk politik i grunden upplöst. Det som förenat ja-sidan är en övertygelse att vårt inflytande över framtiden stärks i medlemskapet, att den verkliga demokratin förstärks.

Efter medlemskapet den 1 januari blir det återigen de vanliga politiska motsättningarna – såväl som de gemensamma intressena – som kommer att gälla. Nu möts skilda politiska mål, olika syn på samhället, på välfärdspolitiken, på hur vi skall ta oss ur arbetslöshetens gissel, på hur vi skall kunna bygga en bra framtid för svenska folket.

En del av dessa frågor kommer att behandlas på den europeiska politiska plattformen. Men det stora flertalet frågor kommer fortfarande att få sitt politiska avgörande här hemma.

Debatten inför folkomröstningen har varit en tillgång för demokratin. På ett sätt som inte skett på länge i Sverige har demokratin och demokratins grundvillkor, frågan om ett verkligt inflytande, debatterats på bredden i vårt land. Man har diskuterat formellt och reellt inflytande, öppenhet och insyn, närheten till beslut och behovet av internationella demokratiska lösningar. Dessa frågor har stötts och blötts i hemmen, på arbetsplatserna, i folkrörelser och organisationer och i de politiska partierna. Debatten har varit nyttig. Insikterna om Sverige i ett europeiskt perspektiv har ökat men också insikterna om problemen och villkoren i beslutsfattandet liksom om avstånd och närhet i förhållandet mellan väljare och valda. Jag tycker att alla vi som har deltagit i debatten på ja- respektive nej-sidan runt om i vårt land har höjt den demokratiska medvetenheten i vårt land. Jag hoppas att vi skall kunna behålla den plattformen för en fortsatt intensiv debatt om hur vi skall stärka demokratin i Sverige.

Sverige skall verka för ett Europa med en levande demokrati. Vi skall ta med oss den debatt som vi för här hemma ut till våra grannar. Alla människors lika värde och delaktighet skall ligga som grund. Det är därför också nödvändigt att den offentliga insynen i EU ökar. Vi kommer att verka för en ökad öppenhet och insyn och för en parlamentarisk och folklig förankring av unionsarbetet. Ett nära samråd med riksdagen är självfallet avgörande för våra möjligheter att med framgång driva en aktiv EU-politik. Den frågan kommer att tas upp särskilt av Berit Löfstedt, men säkert också av många andra debattörer.

Jag vill svara på den konkreta frågan från Hadar Cars om omröstningarna i ministerrådet när det gäller lagstiftning. Hadar Cars frågade om den svenska regeringen kommer att offentliggöra också hur andra länder röstar och inte bara hur vi själva röstar. Det är lätt att svara ja på den frågan. Det är också en ganska okontroversiell fråga. I ministerrådets arbetsordning, 7:5 §, är nämligen just öppenhet och offentlighet huvudregel. Detta är en självklarhet, som den danske utrikesministern har utvecklat i svenska massmedier i den frågan. Man talar öppet om hur man själv röstar och hur andra röstar. Det finns inom EU numera också möjlighet att studera röstningsprotokollen. EU är inte det slutna system som vi kanske lätt föreställer oss – av naturliga skäl – när vi står utanför.

Tillsammans med andra länder vill vi – utan att därmed hävda att vi skulle vara de enda som har en stark vilja i detta avseende – göra Europa till en progressiv kraft i världen, som kan bidra till ekonomiska och sociala framsteg, rättvisa och delaktighet. Vi vill också verka för ett EU som är öppet mot sin omvärld.

Det finns inom EU alltid en konflikt mellan protektionister och dem som vill öppna för mer frihandel. Frihandlarna har normalt varit den starkare kraften, och med de traditionellt frihandlande EFTA-länder som nu kommer att delta i unionen bör den vågskålen väga ännu tyngre.

Genom att Uruguayrundan nu har avslutats och den nya världshandelsorganisationen WTO har upprättats, har också ett avgörande steg tagits i riktning mot en öppnare världshandel och för att motverka protektionismen. Det gäller både EU och Sverige. Vi kommer att sänka våra tullar som ett resultat av Uruguayrundan.

Uruguayrundan har också verksamt bidragit till en frigörelse av EU:s handelspolitik, exempelvis på tekoområdet. Där ökar inte hindren, Eva Zetterberg, utan de minskar. Det gäller inte minst också på jordbruksområdet, där man i debatten ofta glömmer bort att det blir väsentliga minskningar av jordbruksskyddet, såväl i EU som i resten av världen.

För Sveriges del är det en självklar uppgift att som EU-medlem verka för en förstärkt frihandelspolitik. Jag tänker då särskilt på handeln med dem av våra grannar som vi nu också aktivt vill stödja i deras avsikt att bli medlemmar i EU. Det gäller alltså Öst- och Centraleuropa och Baltikum. Jag tänker givetvis också på tredje världen och de fattiga länderna, men också på våra stora handelspartner Nordamerika och Japan.

Som fullvärdig medlem i EU kommer Sverige härutöver att lägga särskild vikt vid följande områden inom det politiska samarbetet.

– Arbete: arbetslösheten är Europas största ekonomiska och sociala problem. Sverige kommer att verka för att kampen mot arbetslösheten skall stå högst på dagordningen och ta nya initiativ för att bereda plats för Europas miljontals arbetslösa i arbetsliv och utbildning.

– Jämställdhet: Sverige skall driva jämställdhetsfrågorna med kraft och engagemang. Vi kommer i EU att verka för förslag som underlättar för både kvinnor och män att kombinera arbetsliv med familj. Dessutom är det viktigt att EU som organisation mer än tidigare beaktar jämställdhetsfrågorna. Vi kommer t.ex. att verka för att EU:s förslag skall granskas från ett jämställdhetsperspektiv och att representationen i EU-organen skall vara jämställd.

– Miljö: den ekonomiska utvecklingen i Europa är inte förenlig med de ekologiska grundvillkoren. Sverige kommer aktivt att medverka till utvecklingen av en samhällsmodell som skapar en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling.

– Konsumenternas rättigheter: tillkomsten av den inre marknaden och de gemensamma reglerna för handeln med varor och tjänster begränsar utrymmet för nationella åtgärder inom konsumentpolitiken och ökar behovet av en gemensam europeisk konsumentpolitik. Vi kommer att ta initiativ till och medverka i utvecklingen av en gemensam konsumentpolitik i Europa. Vi måste alla lyfta konsumentpolitiken, när det gäller inflytande och skydd, till en ny dimension på denna nya, stora marknad.

– Reformerad jordbrukspolitik: Sverige har genom medlemskapet tvingats att återgå till en mera reglerad och subventionerad jordbrukspolitik. Det är negativt, men Uruguayrundan innebär, som sagt var, att EU nu kommer att få minska sina skydd successivt. Den gemensamma jordbrukspolitiken har brister och måste omdanas, av både ekonomiska och politiska skäl. Vi kommer att aktivt medverka till att reformera jordbrukspolitiken. Jordbruksminister Margareta Winberg kommer att närmare gå in på de frågorna senare i dag.

– Öst–väst-integration: Sverige har i alla internationella organisationer stött strävandena att åstadkomma en snabb ekonomisk integration av Öst- och Centraleuropa för att därigenom säkra demokratin.

– Effektiv användning av medel i EU:s fonder: vi kommer att vara nettobidragsgivare till EU:s budget. Vi kommer också att ställa krav på en effektiv användning av EU:s medel och en effektivare kontroll av hur medlen används.

Det är de politiska sakfrågorna som skall stå i fokus i EU-debatten. Jag har just redogjort för frågor som regeringen anser vara särskilt viktiga. Diskussioner om EU:s framtida inriktning och organisation kommer att bli aktuella när Maastrichtfördraget skall följas upp inom ramen för en regeringskonferens som inleds 1996. Vi kommer att diskutera en fortsatt fördjupning av samarbetet samtidigt som vi förbereder en utvidgning av unionen.

Det är viktigt att dessa frågor, som också har berörts i debatten här i dag, av goda skäl, diskuteras och debatteras livligt i Sverige inför regeringskonferensen. Jag kommer att på olika sätt uppmuntra en sådan diskussion. Samtidigt vill jag redan nu understryka att utgångspunkten för de institutionella reformerna måste vara att dessa skall leda till att vi på ett effektivare sätt uppnår de politiska målen, att EU svarar bättre mot Europas medborgares krav när det gäller frågor som är angelägna för dem. Vi politiker i olika partier har ansvar för att se till att diskussionen, i vad på oss ankommer, inför och under regeringskonferensen har sin utgångspunkt i människors vardagsproblem, och inte enbart handlar om de begrepp som går över huvudet på de flesta av oss, dvs. variabel geometri, höjden och bredden på olika pelare etc.

Herr talman! För första gången efter folkomröstningen deltog Sverige den 9–10 december i ett av EU:s s.k. toppmöten, Europeiska rådets möte i Essen i ordförandelandet Tyskland. Utvidgningen mot öst var en huvudfråga.

Sverige har verkat starkt för att de baltiska länderna snarast associeras på samma sätt som de öst- och centraleuropeiska länderna. Det betyder att de därmed inkluderas i skaran av kandidater för ett medlemskap. Det är det viktiga här. På denna punkt nåddes ett tillfredsställande resultat vid toppmötet i Essen. I slutdokumentet slås det fast att det för de baltiska länderna skall förhandlas fram ett Europaavtal under det franska ordförandeskapet, dvs. under första halvåret nästa år. Detta innebär att de länderna nu är med i konkreta förberedelser som syftar till ett medlemskap.

Den klart viktigaste frågan på toppmötet var emellertid hur EU skall agera gemensamt för att klara av arbetslösheten i Europa. Den vitbok

om tillväxt och sysselsättning som EU-kommissionen lagt fram låg till grund för diskussionerna. Från socialdemokratisk sida har vi lagt fram konkreta förslag i rapporten Sätt Europa i arbete, som utarbetades av en grupp med samtliga de europeiska socialdemokratiska partierna med Allan Larsson som ordförande.

Per Gahrton hävdar att det i själva verket bara var läckor, rykten och intressen från olika politiker som sade att man i Essen förde fram budskapet att sysselsättningen var en viktig punkt. Det är återigen en del av den debatteknik som jag tidigare vände mig mot. Det går faktiskt att läsa det slutdokument som har lagts fram från detta toppmöte. Där framgår det för varje läsare att sysselsättningen är den första punkten och att sysselsättningsfrågorna behandlas mera detaljerat än så gott som varje annan punkt i detta ganska rejäla slutdokument.

Som första punkt slås fast att kampen mot arbetslöshet och jämlika möjligheter för män och kvinnor kommer att fortsätta att vara en uppgift av yttersta vikt för EU och medlemsstaterna.

Man tar också fram åtgärder inom fem nyckelområden, och konkret handlar det om följande:

1. att förbättra möjligheterna för arbetstagarna att höja sin kompetens genom t.ex. kompletterande yrkesutbildning,
2. att främja tillväxt som leder till fler jobb,
3. att minska de kostnader som inte är direkta lönekostnader, vilket skall ske i samarbete med bl.a. fackföreningarna,
4. att gå från passiva till aktiva arbetsmarknadsinsatser och
5. att ta ansvar för särskilda åtgärder för grupper som drabbas hårt av arbetslösheten, dvs. ungdomar, kvinnor och äldre.

Jag vill säga till Eva Zetterberg att man i detta dokument inte tar upp frågan om en ökad lönespridning. Däremot fanns det – det är det intressanta – grupper som hade önskat det, men det kom inte med i dokumentet. Det visar i vilken riktning som debatten gick.

Ingvar Carlsson drev kravet på att man i slutdokumentet skulle ta upp jämställdhet mellan män och kvinnor. På en av sina presskonferenser sade statsministern att han upplevde det som något av en kulturchock att vara på ett möte med 95 % män. Det är vi ju inte vana vid numera i svenska politiska sammanhang. Det svenska kravet tillgodosågs. Det är en framgång. Vägen kan tyckas lång, men jämställdhetskraven växer nu snabbt i många länder i Europa. Det är en av de mycket intressanta tendenser som vi kan se, och det är då viktigt att målsättningen är fastslagen. Det gör det lättare för oss att driva frågorna.

Sverige drev också aktivt sysselsättningspolitiken på mötet. Det finns nu en gemensam insikt om att arbetslösheten inte kan lösas enbart genom en konjunkturuppgång, utan det krävs aktiva åtgärder av regeringarna, enskilt och i europeisk samverkan. Det har helt enkelt växt fram en ökande medvetenhet om att Europa behöver en ny ekonomisk politisk strategi, som bygger på gemensamma möjligheter. Toppmötet i Essen var, som jag ser det, herr talman, ett steg i rätt riktning.

Anf. 33 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Jag har också läst slutdokumentet. I det finns en mängd vackra till intet förpliktande ord om kamp mot arbetslöshet. Det intressanta är att man inte i något annat lands massmedier har bedömt det som ett intressant framsteg för svensk arbetslöshetsbekämpningspolitik. Man har insett att det är tomma ord.

Det konkreta, som gäller arbetslösheten, är att EMU-kriterierna skall genomföras. Jag vill fråga Mats Hellström om Sverige accepterar det. Skall Sverige nu anpassa sin ekonomiska politik helt och hållet till EMU-kriterierna? Det är förödande för sysselsättningspolitiken. Här blir det också fråga om ännu ett löftesbrott. Under hela folkomröstningskampanjen förnekade ni nämligen att vi skulle vara bundna av att behöva anpassa oss till EMU:s tredje steg. Här står det att vi är förpliktade att göra det.

När det gäller Västeuropeiska unionen tror jag att de flesta som lyssnade till Mats Hellström genomskådade hans trixande. Han säger att ingen kan tvinga oss till medlemskap i VEU. Det är ingen som har påstått att det finns en formell möjlighet att tvinga oss. Men jag påstår att det är solklart att meningen med ett observatörskap är att det skall leda till medlemskap.

Om Mats Hellström har en annan uppfattning kan han bara klara det på ett sätt, nämligen genom att här deklarera att regeringen under inga omständigheter kommer att ta steget från observatörskap till medlemskap. Kan vi få en sådan entydig deklaration? Kan vi åtminstone som ett minimum få ett löfte om att det inte skall bli fråga om ett medlemskap utan föregående folkomröstning? Kan vi också få beskedet att en folkomröstning skall anordnas om resultatet av regeringskonferensen? Mats Hellström har själv deklarerat att den genomförda folkomröstningen inte gav mandat för ytterligare överstatlighet. Det kommer med all sannolikhet förslag om ytterligare överstatlighet från regeringskonferensen. Kan vi få ett klart löfte om att det förslaget i så fall skall underställas en folkomröstning i Sverige?

Anf. 34 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det finns ingenting i det här dokumentet, Per Gahrton, som står i motsatsställning till vad den svenska förhandlingen har gällt. Det är den svenska riksdagen som skall fatta beslut om, när den tiden kommer, huruvida vi skall delta i det tredje steget i EMU eller inte. Den punkten när det gäller EMU kvarstår självfallet så som jag har redovisat den här i riksdagen.

När det gäller VEU är det enligt mening uppenbart att ett observatörskap är viktigt för ett land som är neutralt. Eftersom vi är neutrala är det av extra värde för oss att få information i ett tidigt skede. Ett land som bygger sitt försvar på neutralitet och militär alliansfrihet, så har det alltid varit i Sverige, har ett extra intresse av att informera sig. Därmed är det klart i svenskt intresse – även utifrån neutraliteten och den militära alliansfriheten – att vi informerar oss inom ramen för ett observatörskap.

I mitt tal har jag talat om det som den svenska regeringen eftersträvar, nämligen ett alleuropeiskt system för säkerhetspolitiskt samarbete. Så som det många gånger har uttryckts inkluderar det både USA och Ryssland. Det är vad vi strävar efter. Det har jag redovisat, och det har regeringen redovisat många gånger.

VEU är ett stickspår. Per Gahrton vill återigen föra en debatt kring en skenfråga och undrar vad vi i framtiden kommer att göra. Det avgör inte vi. Det avgörs av den svenska riksdagen. Vi anser inte att vi skall bli medlemmar av VEU. Vi anser att det är ett stickspår.

Under den här debatten har Per Gahrton gång på gång upprepat att vad vi i dag gör är att gå in som medborgare i ett län, i en delstat. Per Gahrton vistas nu en del i Strasbourg och Bryssel, och det tror jag är bra. Är det så att de människor som Per Gahrton möter där uppfattar det som att de lever i ett ofritt län i en ofri delstat? Jag undrar hur länge Per Gahrton kan befinna sig i dessa församlingar och möta politikerna där och ändå fortsätta att hävda detta, här i Sveriges riksdag – om det nu inte är så som TV-Aktuellt i går gav ett klart intryck av. Per Gahrton fick frågan om han samarbetar med de franska politikerna på den yttre högerkanten som är motståndare till EU-medlemskapet. Han svarade att han gör det i de strategiska frågorna. Jag vill därför ställa en fråga till Per Gahrton. Jag tror att det gäller en gräns för många av oss. Per Gahrton svarade ja på frågan om huruvida han samarbetar med franska högerpolitiker på ytterkanten. Kommer Per Gahrton att samarbeta med Le Pen? Är detta innebörden av Per Gahrtons tal om delstater? Är det från dessa källor som han får intrycket att Sverige kommer att bli ett ofritt län i och med medlemskapet i EU?

Anf. 35 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Jag kunde inte se Aktuellt i går så jag vet inte hur förfalskat inslaget var. Jag ingår i den gröna gruppen. Jag samarbetar med demokratiska EU-motståndare i alla politiska läger. Däri ingår inte Le Pen. Däremot kan det ingå demokratiska högermänniskor, precis som Björn von der Esch i Sverige. Jag antar att det är fullt legitimt med ett sådant samarbete i frågor där man har en gemensam ståndpunkt.

När det gäller EMU är poängen att redan nu i andra fasen åläggs EU-länderna att anpassa sig efter konvergenskriterierna. Det står också i slutdokumentet. Det är i och för sig ingen nyhet, men det är intressant att det står även där. Det är detta frågan gäller. Man skall anpassa sig i syfte att kvalificera sig för det tredje steget. Frågan är om Sverige kommer att göra det. Frågan är teoretisk och gäller inte vad riksdagen kommer att besluta i framtiden. Skall Sveriges politik i enlighet med det här dokumentet präglas av en anpassning till konvergenskriterierna?

Slutligen beträffande VEU så säger Mats Hellström att det är ett stickspår. Om det är ett stickspår så går det väl att ge ett klart svar. Det fanns här en antydan till ett svar. Mats Hellström anser personligen inte att vi skall bli medlemmar i VEU. Kan han då inte skärpa det uttalandet till att regeringen inte under några omständigheter avser att ta in Sverige i VEU, att det inte kommer något sådant förslag från regeringen och om regeringen trots allt skulle vilja göra det skall vi ha en folkomröst-

ning? Detta är kärnfrågan. Kan Mats Hellström lova att det blir en folkomröstning innan Sverige går vidare in i en process med överstatlighet inom EU?

För övrigt har opinionsmätningar i Frankrike, Storbritannien och Tyskland nyligen visat att det finns en massiv majoritet mot stormaktsbygget. Skulle man vågat ha folkomröstningar i dessa länder skulle det troligen ha blivit ett nej redan till Maastrichtfördraget. Det finns en ganska bred folkopinion som avvisar den sortens stormaktsbygge som Miljöpartiet kritiserar.

Anf. 36 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Sverige uppfyllde samtliga konvergenskrav som avser finansiell stabilitet så sent som 1991. Det är givet att det är viktigt med finansiell stabilitet. Det är en målsättning som den socialdemokratiska regeringen alltid har haft. Vi har arbetat utifrån den målsättningen under tidigare perioder och kommer naturligtvis att göra det i framtiden också.

Vi anser dock inte att målen för EMU är tillräckliga. Vi anser att sysselsättningen måste få samma vikt som de finansiella stabilitetskraven. Detta är den svenska linjen som vi driver och fortsättningsvis kommer att driva aktivt som medlem i EU.

Jag tycker att det är något tidigt att nu ta ställning till i vilka frågor vi skall ha folkomröstningar i framtiden. Det måste rimligen vara beroende av hur utfallet blir av den regeringskonferens som skall inledas 1996. Det finns de som tror att konferensen kommer att handla om utomordentligt dramatiska förändringar av helt nya institutionella byggen. Jag har sagt att jag för min del snarare tror att det kommer att handla mera om svåra frågor, såsom hur EU organisatoriskt skall kunna anpassa sig så att man kan ta emot, vilket vi alla önskar, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern som medlemmar och att det inte kommer att gälla så många dramatiska frågor. Det är ingen som i förväg vet hur det blir. Vilka beslut som skall fattas av den svenska riksdagen är hur som helst en fråga för riksdagen. Det kanske är rimligt att riksdagen avvaktar vilka förslag som faktiskt kommer från EU-systemet i det avseendet innan vi här bestämmer oss för om vi skall ha folkomröstning eller om riksdagen skall fälla avgörandet. Detta är en fråga för riksdagen att avgöra.

Anf. 37 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Oberoende av de regler som kan finnas om vad som skall vara offentligt respektive inte offentligt från ministerrådet, vet vi att praxis har varit att man inte redogjort för hur de olika ministrarna röstat. Hade det varit så hade t.ex. inte liberala tidningar i England och personer i Holland behövt vända sig till Europadomstolen för att med dess hjälp försöka få reda på hur olika beslut har tillkommit.

Oberoende av hur det har varit och är, är det uppenbart att efter Sveriges och Finlands inträde kan vi utgå ifrån att det inte längre kommer att råda någon hemlighet om hur någon minister har röstat inom

Ministerrådet i lagstiftningsfrågor. Jag tycker att det är ett positivt och bra beslut från regeringens sida, ett besked som jag uppskattar.

Jag uppskattar också att frågan om sysselsättning åt alla är en högt prioriterad fråga inom den europeiska unionen. Jag kan från min utgångspunkt intyga att inom EU fäster man nu mycket stort avseende vid dessa frågor. Uppmärksamheten kring vad EU gör är heller ingalunda av den karaktären som Per Gahrton försöker göra gällande.

Låt mig också notera att det som sker vad gäller kampen mot arbetslösheten inom EU har igångsatts redan innan Sverige, Finland och Österrike blir medlemmar. Det tycker jag är mycket positivt. Jag kan inte tänka mig att svenska insatser kommer att minska engagemanget för att skapa arbete med hjälp av de metoder som man kan finna inom den europeiska unionen.

Herr talman! Jag vill också säga att det är bra om den svenska regeringen inom EU:s ram driver jämställdhetskraven hårdare än vad andra regeringar hittills har gjort. Jag uppskattar också tankarna på en reformering av jordbrukspolitiken.

Kontrollen över användningen av EU:s medel måste självfallet öka. Men den uppmaningen, Mats Hellström, skall vi väl inte i första hand rikta till EU utan till EU:s medlemsländer. Om jag är rätt informerad sker utbetalningar av medel från EU till länderna som i sin tur svarar för att dessa medel utbetalas enligt de lagar och regler som man har varit överens om i ministerrådet. Man kan alltså inte anklaga EU:s förvaltning för slapphet när det gäller kontrollen av medel. Det är snarare länderna i EU-kretsen som inte har kontrollerat att de medel som de har fått från EU har använts på ett riktigt sätt.

Anf. 38 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! På den sista punkten har naturligtvis Hadar Cars rätt. Länderna har ett huvudansvar. Jag tror också att EU-systemet och det faktum att den svenska kommissionären, Anita Gradin, delvis kommer att arbeta med dessa frågor, borgar för att de synpunkter som Hadar Cars och jag uppenbarligen är överens om får genomslag.

Hadar Cars förde i huvudsak fram positiva synpunkter kring den deklaration som jag gjorde här. Jag uppskattar vad han sade.

För att det här skall bli en realitet, för att vi verkligen skall kunna få ett inflytande, är det viktigt att vi kan samarbeta inom ministerrådet men också inom Europaparlamentet. Jag uppskattar att flera partier uttrycker att de kommer att arbeta aktivt i parlamentet för den här typen av frågor.

Vi på regeringssidan behöver i högsta grad stöd av parlamentarikerna. Inom de olika parlamentsgrupperna skall olika frågor drivas, t.ex. sysselsättningsfrågan. Det skall vara ungefär så som Hadar Cars sade.

Anf. 39 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Statsrådet Hellström har i sitt anförande tagit upp en rad frågor. Från ja- och nej-sidan är vi helt överens om flera frågor som är angelägna att Sverige driver i EU.

Det som vi är överens om är kanske inte lika intressant att diskutera som de frågor som vi faktiskt har olika uppfattningar om.

Ett område som Mats Hellström tog upp gällde hur kampanjen för och emot EU har breddat människors kunskap. Det gäller både de vanliga valdeltagarna och oss som har varit aktiva företrädare för den ena eller andra sidan ute i landet. Jag delar uppfattningen att det har varit ett stort positivt värde med den folkbildningskampanjen.

Jag kan också konstatera att många av dem som har varit med känner att de på flera punkter inte har fått fullständig information från ja-sidan. Likaså har resurserna varit olika för ja- respektive nej-sidan.

Herr talman! En viktig fråga som Mats Hellström tog upp gällde demokratin och hur vi skall påverka så att EU blir mer öppet. Jag tycker inte att jag har fått något särskilt bra svar på frågan om hur den svenska regeringen kommer att agera mer kraftfullt för att förslagen skall förankras innan man fattar beslut i EU. Vi har exemplet med Anders Sundström och regionalpolitiken, som jag nämnde inledningsvis och som det också refereras till i dagens DN. Anders Sundström har konstaterat att regeringen inte är skyldig att ta upp förslag i riksdagen och få riksdagen med sig innan man fattar beslut i EU. Det är av oerhört stor betydelse att veta vilken inställning regeringen har. Hur kommer man att gå vidare?

Jag frågade också Mats Hellström om vapenexporten. Jag nöjer mig inte med att vi får behålla våra egna regler. Jag kräver att den svenska regeringen aktivt agerar för att man skall upphöra med svensk vapenexport. Man skall också agera i Europa för att minska den internationella vapenhandeln, så att länder som uppenbart strider mot mänskliga rättigheter inte får möjligheter att importera från andra europeiska länder. Vad kommer regeringen att göra på det området?

Herr talman! Mats Hellström ansåg att jag hade fel när jag sade att handelshindren skulle öka. Jag vill bara referera till ett TT-telegram som kom i början av december. Det handlar om hur EU officiellt hade återinfört tullar – beträffande textilimport från Indonesien, Thailand och Filippinerna – som tidigare hade upphört. Det finns fler exempel på hur t.ex. Spanien, åtminstone tillfälligt, har stoppat viktiga lån till Sydafrika. Man har också försökt förhindra humanitärt stöd till Rwanda. Det finns en rad sådana exempel, Mats Hellström.

Anf. 40 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har samma uppfattning om vapenexporten som Eva Zetterberg. Jag kommer att driva den i EU:s ministerråd, som jag har gett uttryck för i en intervju i Svenska Freds- och Skiljedomsföreningens tidning PAX. Dels skall Sverige fortsätta med sin restriktiva vapenexport. Dels skall vi inom ramen för det frivilliga samråd som finns inom EU naturligtvis verka för att andra länder också skall gå mot en mer restriktiv riktning, precis som Eva Zetterberg är ute efter. Men detta är alltså någonting som vi själva bestämmer. Vi kan inte påtvingas någon ny politik utifrån. Vi kan heller inte tvinga andra länder inom EU att föra en annan politik, men från den svenska regeringens sida kommer vi, som jag har sagt i PAX, givetvis att verka för att man inom

den frivilliga samrådsramen skall gå mot en mer restriktiv riktning. Skälet till att vapenexporten diskuteras inom EU är just att man vill åstadkomma en större restriktivitet. Jag tror att Eva Zetterberg och jag är överens på den punkten när det gäller vapenexporten.

Eva Zetterberg tog upp demokratifrågorna. De absolut viktigaste frågorna handlar givetvis om hur vi här i riksdagen skall kunna ha ett bra samarbete. Regeringen skall i tid presentera förslag som sedermera kommer upp för beslut inom EU:s ministerråd. EU-delegationen, sedermera EU-nämnden, skall tillsammans med fackutskotten ge synpunkter i den processen. Vi har verkligen intresse av att den processen är så fullständig som möjligt. Partierna i riksdagen har också under hösten varit överens om att samarbetet i den nuvarande EU-delegationen skall syfta till att vi får pröva oss fram till ett mönster och system som vi tycker passar. Partierna får dra sina slutsatser inför EU-nämnden om hur vi skall få detta att fungera på ett bra sätt. Detta har vi varit överens om såväl när Socialdemokraterna satt i opposition som när vi nu sitter i regeringen.

Hösten har varit en prövotid för att se hur det här systemet skall fungera så bra som möjligt. Självfallet vill vi gå långt i riktning mot att riksdagen skall ha reella möjligheter till inflytande. Det tror jag framgår väl av vad regeringen har uttryckt i dessa frågor.

Till sist vill jag ta upp frågan om handelspolitiken. När det gäller tekoindustrin har Sverige faktiskt högre tullar än EU. Vi har däremot inga kvoter. Nu måste såväl Sverige som EU röra sig i riktning mot frihandel. Det är bra. Däremot har Eva Zetterberg rätt i att det finns faror. Vid det första tillfälle då jag hade möjlighet att tala i ministerrådet kring dessa frågor utfärdade jag en varning för att använda andra instrument. När tullarna sänks finns det en risk för att såväl USA som krafter inom EU vill utnyttja t.ex. antidumpningsvapen och annat för att tillfälligt stoppa import. Det har jag varnat för. Det gjorde jag, som sagt, i mitt första inlägg. Jag kommer att fortsätta att driva den inriktning som är en klar del av den svenska handelspolitiken och som det finns stor överensstämmelse om här i riksdagen. Sådana här tendenser måste man tidigt vara vaksam på. De finns såväl inom EU som i USA och i Japan. När Uruguayrundan äntligen är färdig och när vi skall gå till den friare handeln i WTO bör länder som Sverige aktivt bidra så att det blir en reell frihandel.

Anf. 41 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Det är bra, Mats Hellström. Vi är överens på flera punkter. Vi skall driva en restriktiv vapenexport i Sverige. Helst skall vi få bort den helt; jag hoppas att vi kan vara överens om det också. Vi skall även försöka minska den internationella vapenhandeln och försöka påverka andra länder i en restriktiv riktning.

Herr talman! Jag hoppas att det uttalande som Mats Hellström gjorde om regeringens avsikter att förankra besluten i riksdagen innan man går vidare till EU står sig. Jag hoppas att frågan om regionalpolitiken, som vi redan har diskuterat, var ett nybörjarmisstag.

Likaså gläder det mig att att man från regeringens sida aktivt vill driva på i fråga om handelspolitiken och öka möjligheterna för u-länderna. Jag vill särskilt understryka Afrikas läge, både vad gäller handel och bistånd. EU har hittills inte alls gynnat Afrika på det sätt som man borde med tanke på den svåra situation som råder där.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp det som Mats Hellström kritiserade mig för i sitt första anförande. Det handlar om resultatet av toppkonferensen i Essen när det gällde arbetsmarknadspolitiken. Jag hävdar liksom Per Gahrton att konvergenskraven underströks med all tydlighet. Jag tolkade vad som sades på konferensen om att man skulle gå i en riktning mot ökade löneskillnader. Jag citerar "a wage policy which encourages job-creating investments and in the present situation requires moderate wage agreements below increases in productivity". Detta står under punkt nr 2.

Herr talman! Jag uppfattar att detta klart ger möjlighet att öka inkomstskillnader, att gå under gränser med hänvisning till att produktiviteten är låg. Detta är en tolkning som jag har gjort, Mats Hellström. Vi får väl se hur man går vidare på det här området. Det finns bra deklarationer även från Essen om hur kampen mot arbetslösheten skall bedrivas, men jag vidhåller ändå att konvergenskraven ligger fast, och de går före kampen mot arbetslösheten.

Anf. 42 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Just det citat som Eva Zetterberg läste upp ger inte grund för något tal om att det handlar om ökade löneskillnader. Det handlar om moderata löneökningar. Det är uttalanden som brukar göras i de flesta finansplaner, i alla fall i vårt land. Så har det varit under en mycket lång tid, och jag tycker inte att det är så dramatiskt som Eva Zetterberg vill ge intryck av. Framför allt handlar det inte om löneskillnader.

När det gäller samrådet i riksdagen är jag mycket bestämd. Regeringen avser att ha ett öppet och långtgående samarbete med riksdagen. Anledningen till att samrådet skedde sent i det fall som Eva Zetterberg tog upp är att den tidigare regeringen inte blev färdig med förhandlingarna med kommissionen under sin tid. Det var en av de få frågor som inte hade lösts. Först efter det att den tidigare regeringen blev expeditionsministär var det möjligt att lösa vissa frågor mellan departementen. De lämnades över till oss. Därför kom den frågan sent till riksdagens EU-delegation. Men detta hade med förhandlingsföljden att göra – ingenting annat.

De synpunkter som arbetsmarknadsminister Sundström fick vid kontakter med riksdagens partier är, såvitt jag förstår, synpunkter som han sedan har tagit hänsyn till inför den svenska fortsatta diskussionen med kommissionen. Jag tror att vi har på den punkten följt upp det som kan krävas och är önskvärt i fråga om samråd. Vi vill ha ett intensivt samråd.

Den här hösten har alla, den tidigare regeringen och vi, med god vilja tagit till oss ett sätt att se på hur systemet fungerar. Vi har snabbt sett att beredningar i frågor inför ministerrådsmöten måste ske tidigare i

departementen än vad traditionen har varit under tidigare perioder. Det är frågor vi har fått lära oss hantera under denna höst. Den 1 januari blir vi glädjande nog medlemmar av EU. Då hoppas jag att vi skall ha ett system som med god vilja skall göra så att det fungerar väl mellan regering och riksdag.

Anf. 43 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Östutvidgningen var ett stort ämne vid mötet i Essen. Men statsrådet Hellström sade litet i sitt anförande om de svenska insatserna i denna fråga. Jag undrar om statsrådet Hellström kan säga något om hur regeringen avser verka för att vara pådrivande i den fråga som kommer att vara mycket viktig i kommissionens och ministerrådets arbete under våren.

Anf. 44 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag nämnde framför allt det faktum att man nu har slagit fast att förhandlingsmandatet för att förhandla fram Europaavtal för Baltikum, som man fattade beslut om i ministerrådet i november, skall bli färdigt under det kommande halvåret, dvs. under det franska ordförandeskapet.

Margaretha af Ugglas undrar på vilket sätt Sverige arbetar aktivt. Margaretha af Ugglas känner väl till – ni arbetade så under er tid, vi gör så i den regering jag företräder – att Sverige arbetat aktivt för att Baltikum skall få möjligheten att börja förhandla om Europaavtal. Jag tror att Sverige tillsammans med andra länder har bidragit till att beslutet om detta mandat fastställdes i slutet av november.

Den korta tid som förhandlingarna avses ske under, ett halvår, ger de baltiska länderna en möjlighet att komma i samma startläge inför förhandlingar om medlemskap som Polen, Ungern, Tjeckien och Slovakien redan har. Sverige kommer att aktivt i den ministerrådsarbetsgrupp som följer förhandlingarna under våren bevaka att den snabba tidtabellen följs och försöka lösa eventuella problem på ett bra sätt.

I övrigt har vi påpekat i olika sammanhang att vi anser att det material som har lagts fram till mötet i Essen måste kompletteras ordentligt på två punkter.

Den första punkten gäller förstås jordbruket. Det måste tas större steg för att anpassa EG:s eget jordbruk. Jag talade om det tidigare, och Margareta Winberg kommer in på det senare.

Den andra punkten gäller just handelspolitiken. Eva Zetterberg och jag är överens om att vi måste arbeta för en snabbare avveckling av tullar och andra handelshinder gentemot Östeuropa och Baltikum.

Anf. 45 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Beslutet vid mötet i Essen om Baltikum är alldeles utmärkt. Där har vi en fortsatt roll att spela, dvs. se till att Baltikum så fort som möjligt får Europaavtal.

Min fråga gällde också Sveriges strategi vad gäller hela östutvidgningen. Även här har vi en möjlighet att verka pådrivande, bl.a. tack

vare vår traditionella frihandelspolitik. Frihandel för t.ex. industrivaror vore något att uppnå.

Vi måste skaffa oss en strategi när det gäller hela östutvidgningen. Det gäller både den stegvisa utvecklingen, EU:s egen reformverksamhet och naturligtvis att det skall bli en fast tidsplan för östutvidgningen. Detta är EU:s historiska uppgift.

Anf. 46 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag delar Margaretha af Ugglas uppfattning att det är viktigt att det blir en tidsplan och att Sverige skall ha en roll av att aktivt driva på dessa frågor.

På de två områden som är mest centrala för att en tidsplan skall få en rimlig omfattning – inte kort, för tid kommer det att ta – är att EG reformerar sin jordbrukspolitik, sänker jordbruksstöden, går in för mer av en reformering av jordbruket efter den linje OECD har rekommenderat och som GATT-rundan i viss mån handlar om och som vi i Sverige har gjort i vår nationella reform. Det är en viktig förutsättning för att en tidsplan skall bli rimlig.

En annan förutsättning är just handelspolitiken. Där arbetar vi aktivt från svensk sida för att skapa ett alleuropeiskt frihandelsområde. Där finns hinder. Det är svårt att i en kort replik, herr talman, utveckla vad kumulation är för något. Vi vill rensa bort de hinder som i dag gör att de olika frihandelsområdena i Europa inte stämmer ihop. Det är en annan viktig punkt för att kunna gå snabbt vidare och göra det möjligt att i större omfattning importera från länder i Östeuropa, så att de kan göra vad som är viktigt i deras tidtabeller, nämligen en omställning av deras ekonomier.

Detta är något vi har gjort på ett enklare plan, nämligen när vi i EES-sammanhang har arbetat för att möjliggöra ett deltagande i den stora inre marknaden. Det har vi gjort under ett tiotal år i EFTA-länderna. Med ett betydligt svårare startläge skall nu de östeuropeiska länderna göra detsamma. Skall det bli möjligt för dem, måste vi öppna oss mer och snabbare för import av deras varor.

Anf. 47 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Det har sagts förut, men det förtjänar att än en gång understrykas, att det är förvisso en historisk dag i dag. Vi står nu i beredskap att fatta ett beslut om Sveriges medlemskap i den europeiska unionen. Äntligen blir svenskarna fullgoda och fullvärdiga européer!

För oss moderater finns det särskild anledning att känna stolthet och glädje över detta. Det är mer än tre decenniers träget, envist och målmedvetet arbete som nu kröns med framgång.

Men det är många nya utmaningar som väntar på oss. Det har talats om den förestående regeringskonferensen i Dublin 1996. Vi har ett eventuellt medlemskap i VEU. Vi hoppas också att på allvar kunna diskutera ett svenskt inträde i en europeisk monetär union i framtiden.

Allt detta är sådana frågor som kommer att diskuteras som det har uttryckts, bl.a. från Maj-Lis Lööw, inte bara från en svensk utgångs-

punkt, utan vi kommer att delta i den stora europeiska debatten på ett helt annat sätt än vad vi har gjort tidigare.

Herr talman! När det gäller konstitutionsutskottets handhavande av dessa ärenden är det framför allt vissa frågor som har kommit på utskottets bord. Det är införlivandet av de europeiska gemenskapernas regler med den svenska rätten. Det är överlåtelse av beslutsbefogenheter till den europeiska unionen. Det är också frågan om hur samråd mellan regering och riksdag skall ordnas för framtiden.

Som bekant vilar den europeiska unionen, Maastrichtfördraget, på tre pelare. Den första pelaren gäller de tre gemenskaperna – Kol- och stålunionen, Euratom och den ekonomiska gemenskapen. Här är det fråga om en överstatlighet.

Den andra pelaren gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Det är fråga om ett mellanstatligt samarbete där icke någon överstatlighet i och för sig kommer i fråga.

Den tredje pelaren gäller rättsliga frågor och inrikes angelägenheter. Också där är det fråga om ett mellanstatligt samarbete men utan överstatlighet.

De europeiska gemenskaperna förutsätter att medlemsländerna överlåter beslutandebefogenheter till de gemensamma organen. För att det skall kunna ske har det krävts grundlagsändringar i Sverige. Det slutgiltiga beslutet fattades den 23 november och trädde i kraft den 1 december. Vi har alltså en grund att stå på när vi går vidare.

Jag vill också erinra om att Valprövningsnämnden i går eftermiddag avvisade de besvär som kommit in angående folkomröstningen. Resultatet från folkomröstningen har på det sättet nu vunnit laga kraft.

Grundlagsbestämmelserna innebär att riksdagen kan överlåta beslutanderätt till den europeiska gemenskapen så länge som dessa har ett fri- och rättighetsskydd som motsvaras av det som ges i vår regeringsform och i den europeiska konventionen angående de mänskliga rättigheterna.

I utskottsbetänkandet finns det en reservation där Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill ställa villkor. Riksdagen skall enligt deras mening i efterhand kunna fatta beslut som går före EG-rätten. Detta är naturligtvis alldeles orimligt. Sverige är skyldigt rent folkrättsligt att följa de förpliktelser som fördraget och anslutningsakten innehåller. Vi kan inte säga i ena ögonblicket: "Okej, vi accepterar fördraget. Vi går med i EU helhjärtat, men under förutsättning att om det är så att vi kanske inte skulle vilja göra det förbehåller vi oss rätten att komma med en invändning." Detta är alldeles orimligt. Inskrivandet av en sådan passus skulle inte ha någon reell tyngd.

Den andra stora fråga som utskottet har behandlat gäller hur samrådet skall organiseras mellan regering och riksdag. Riksdagen skall ha kvar ett inflytande och skall bli väl orienterad om vilka frågor som skall tas upp i Bryssel.

Riksdagen fattade redan den 7 juni i år ett principbeslut om inrättande av en EU-nämnd. Nu går vi alltså vidare och säger i detalj hur den skall se ut.

Det blir en EU-nämnd som, och det framgår av själva namnet, precis som Utrikesnämnden inte har några beslutande befogenheter, utan endast samrådande. Det innebär alltså att fackutskotten behåller sin roll. Utrikesnämnden kommer att behålla den roll som det är fastslaget i våra grundlagar att den skall ha.

I det här sammanhanget förekommer en motion från Margaretha af Ugglas och Maj-Lis Lööw. Den har förut berörts från talarstolen av de bägge motionärerna. Där ville man att EU-nämnden skulle begränsa sitt samråd till sådana frågor som gällde överstatlighet.

Utskottet har inte velat gå med på det av det skälet att då skulle den andra pelarens och den tredje pelarens frågor falla utanför. Det var kanske inte meningen att så skulle ske.

Emellertid skall det understrykas att det naturligtvis är svårt att nu lägga fast former för hur samarbetet skall gå till. Vi har en begränsad erfarenhet av det hela genom EU-delegationens arbete. Vi har kunnat studera hur Danmark har agerat i det här sammanhanget, och det finns även andra exempel bland de länder som redan är medlemmar.

Konstitutionsutskottet framhåller därför att den föreslagna samverkan innebär helt nya förhållanden och arbetsformer för riksdagen. Det gäller för utskottet att noga följa utvecklingen. På basis av de erfarenheter som man har vunnit skall man sedan kunna föreslå de nödvändiga förändringarna av arbetsformerna i framtiden.

Till sist, herr talman, en fråga som också har dykt upp, och det är hur protokollföringen vid EU-nämndens sammanträden skall gå till. Talmanskonferensen har föreslagit att den skall gå till på samma sätt som i utskotten. Men utskottets majoritet har velat gå längre och vill att man skall företa stenografiska uppteckningar av vad som föregår i EU-nämnden.

Det har vi moderater reagerat mot. Vi fruktar att det blir alltför lätt att kanske undvika att föra samtal om brännbara angelägenheter i en nämnd där man vet att allting kommer att vara ute nästa dag eller kanske redan samma dag. Vi är rädda för att om man ger detta den stora offentligheten, kommer man att undvika att ta upp vissa frågor i EU-nämnden. Det blir i stället överläggningar man och man eller man och kvinna emellan, sådant som inte kommer ut. Därför avvisar vi detta och går på talmanskonferensens förslag, att protokollföring bör ske på samma sätt som i utskotten.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande 17 och i konstitutionsutskottets betänkande 22 med undantag av den punkt som avser just protokollföringen, där jag i stället yrkar bifall till reservation nr 9.

Anf. 48 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Först vill jag vända mig till Valprövningsnämndens ledamot Birger Hagård, som alltså konstaterade att folkomröstningen nu hade vunnit laga kraft. Folkomröstningen var en förutsättning för att riksdagen skulle kunna bekräfta grundlagsändringen. Jag vill också konstatera att vi fattade beslut om grundlagsändringen innan folkomröstningen hade vunnit laga kraft.

Några ord om avtalet med EU. I betänkande UU5 föreslås riksdagen ratificera avtalet om anslutning till EU. På sidan 41 beskriver utskottet de befarade riskerna med ett s.k. utanförstående. Det är ett märkligt ord för världens kanske mest öppna land, som tillhör de tio länder på jorden som är med i flest internationella sammanslutningar. Konsekvenserna av ett sådant utanförstående skulle enligt utskottet vara att investeringar motverkas, räntan stiger och tillväxttakten blir lägre.

Statsministern ansåg att detta var en sådan allvarlig risk att han vädjade om ett ja i folkomröstningen, för att slippa en tilltagande maktlöshet, sade han. Men nu har vi facit. Efter några timmars räntefall efter folkomröstningen stiger räntorna igen i Sverige. Börsens värde sjunker, investeringar beror av helt andra faktorer än EU. Det deklareras nu tydligt av dem som gör investeringarna.

I kontrast: Efter Norges nej sjunker räntan där, och tillväxten ökar så snabbt att ekonomin måste kylas ned. Det är inte märkligt att många känner sig lurade i Sverige.

Det framgår av utskottets betänkande att vi inte fått några permanenta undantag från att i allt lyda vad EU bestämmer. Det framgår vidare att vi nu kommer att bli observatörer i VEU, och glidandet mot den gemensamma försvarspolitiken fortsätter. Alliansfriheten blir ett tomt ord.

Den gemensamma förklaringen mellan EU och Sverige om Euratom har inte placerats i anslutningsakten till avtalet, utan i slutakten och har alltså inget juridiskt värde.

Utskottet har en intressant skrivning om EMU på sidan 103: "Ett slutligt svenskt ställningstagande till övergången från den andra till den tredje fasen av EMU – dvs. en fullständig samordning av penning- och valutapolitiken – kommer enligt *finansutskottets* yttrande till utrikesutskottet att göras i ljuset av den fortsatta utvecklingen och i enlighet med Sveriges åtaganden som medlemsstat. Den interna svenska beslutsordningen innebär att det ytterst är riksdagen som skall ta ställning."

Riksdagens ställningstagande är alltså bara en intern angelägenhet. Vi är bundna av EU när det gäller framtiden för vår valuta och vår riksbank. Sverige åtar sig nämligen som medlemsstat att följa de regler som beslutats i Maastricht. Där står i artikel 109 j:4 att den tredje fasen *skall* inledas senast 1999 och att det är ministerrådet som bestämmer vilka stater som ingår, inte medlemsländernas parlament.

Det viktiga steget när det gäller valutaunionen är egentligen inte om det längre går att betala med svenska kronor i Sverige eller inte. Det kan vi nog göra så länge vi vill. Avgörande är när Sverige inte längre har en demokratiskt styrd egen riksbank och kronan oåterkalleligt låses till ecun. Då har vi gett upp vår rätt till en egen finanspolitik.

Den konservative parlamentsledamoten i Storbritannien, Norman Lamont, försökte i Maastrichtförhandlingarna att få finansministrarna med på att alla medlemsstater i likhet med Storbritannien skulle låta sina parlament få rösta om en gemensam valuta. Men han fick till svar att om parlamenten fick yttra sig kanske de skulle säga nej, och Europa skulle aldrig nå sitt mål, Europa skulle aldrig utvecklas.

Till anslutningslagen. Den behandlas i konstitutionsutskottets betänkande 17. Där framgår det klart att Sverige ger upp sin suveränitet genom medlemskapet i EU. I den korta, tydliga anslutningslagen, som återges på sidan 24 i betänkandet, säger man rakt på sak att den andra och tredje paragrafen innebär att allt som EU hittills beslutat och i framtiden kommer att besluta "gäller här i landet".

Detta är självfallet det helt centrala i medlemskapet, att vi förbinder oss att lyda EU i allt. Det är om detta informationen inför folkomröstningen skulle handlat. Som bekant nämndes det inte ens i UD-texten i Riksskatteverkets informationsbroschyr till hushållen – av brist på utrymme, har Mats Hellström påstått i en interpellationsdebatt.

Jag vill också säga något om finansutskottets betänkande 5. Det gäller budgeteffekter.

Nu kommer räkningen. EU-medlemskapet kostar varje år ca 20 miljarder kronor i direkta anslag. Det skall finansieras utan att ytterligare lån tas upp på marknaden. Det underlättar inte regeringens strävan att balansera budgeten.

Vi har en rabatt de första åren, men den skall betalas tillbaka. Det är viktigt att komma ihåg att Sverige inte får ett enda öre av EU. Vi betalar in mycket mer än vi kan få tillbaka. Och det vi får tillbaka kommer på EU:s villkor.

Vi skall också, framgår det av finansutskottets betänkande, bidra med ca 18 miljarder kronor som grundkapital till Europeiska investeringsbanken och göra de inbetalningar och garantiåtaganden som följer av ett medlemskap i banken.

Dessutom skall vi anslå nästan 1 miljard, 950 miljoner kronor, som bidrag till kapitalet i Europeiska investeringsbanken. Bankens huvuduppgift är att bidra till en balanserad regional utveckling inom EU genom att finansiera ekonomiskt sunda investeringar i de mest eftersatta regionerna. Det har hittills verkat bli mest motorvägar.

Det framgår inte närmare av finansutskottets betänkande hur dessa åtaganden kommer att belasta statsbudgeten. Ett förslagsanslag på 950 miljoner kronor kommer på tilläggsbudget.

Min slutsats av de här tre betänkandena är följande:

Jag har i folkomröstningskampanjen lovat att inte hindra att innebörden av ett ja i folkomröstningen genomförs. Även om de få ledamöter som röstade nej i folkomröstningen skulle vidhålla detta nej nu kommer riksdagen med överväldigande majoritet att rösta för att landets suveränitet överlämnas till Europeiska unionen. Min röst behövs alltså inte för att folkmajoritetens vilja skall genomföras.

Jag kan inte förmå mig att vara med om detta, enligt min mening, djupt olyckliga beslut och kommer inte att delta i omröstningen om UU5, KU17 och FiU5. Jag anser att Sverige bäst tar sitt ansvar för Europas framtid som ett fritt, öppet land i fortsatt samarbete med EU, men med rätt att bestämma självt vad som skall gälla i vårt eget land.

Nu övergår jag till konstitutionsutskottets betänkande 22. Det gäller det praktiska samarbetet för demokrati i vårt land.

I KU22 tar man upp ändringar i riksdagsordningen för att reglera samverkan mellan riksdag och regering efter EU-anslutningen. Riksda-

gen överlämnar nu sin förut suveräna normgivningsmakt till EU. Det är regeringen som kommer att utöva Sveriges del av denna lagstiftningsmakt.

Genom utskottets behandling av prop. 19 och talmanskonferensens förslag nr 1 förslås former för EU-lagstiftningsarbetet i samverkan mellan regering och riksdag.

I Centerns motion K5 har vi framhållit att om man vill påverka EU:s beslut är det nödvändigt att komma in så tidigt som möjligt i beslutsprocessen. När ett ärende väl finns på ministerrådets dagordning och kommer till EU-nämnden är det ofta för sent.

När kommissionen lämnar över ett lagförslag blir det offentligt. Det kommer att behandlas bl.a. i parlamentet och i ministerrådets olika arbetsgrupper samt i Coreper, där vår ambassadör i Bryssel ingår. I många fall skickas förslaget fram och tillbaka flera gånger.

Det är under denna process som man kan påverka, och det är helt väsentligt att förslaget också diskuteras offentligt i Sverige för att de grupper som berörs skall ha en chans att komma med synpunkter.

Denna offentliga debatt skulle ge underlag för de beslut som kommer att fattas av de svenska ämbetsmännen och diplomaterna samt av regeringen. Det skulle därmed i någon mån kunna ersätta den remissbehandling som brukar föregå förslag till nya lagar i Sverige. De internationella korrespondenternas intresse kunde kanske också väckas, varvid debatten spreds till andra EU-stater om hur Sverige står i en viss fråga som håller på att "processas" i EU.

En av talmanskonferensen tillsatt arbetsgrupp har bl.a. föreslagit (KU22, s. 25) att när förslag till förordningar, direktiv m.m. samt viktigare redogörelser lagts fram av kommissionen och översatts till svenska överlämnar regeringen dokumenten till riksdagen. Förslag till viktigare rättsakter skall så snart som möjligt följas av en skriftlig redogörelse för förslagets innebörd och förhållande till svenska bestämmelser. Dokumenten från regeringen fördelas av utskottens kanslier.

Det är väldigt viktigt att fackutskotten i riksdagen på ett tidigt stadium får reda på vad som är på gång inom EU:s beslutsprocess.

På sidan 28 i KU22 utgår utskottet från att denna information från regeringen till riksdagen i huvudsak kommer att överlämnas enligt den av arbetsgruppen skisserade ordningen. Därigenom ges goda förutsättningar för utskotten att kunna agera på ett tidigt stadium under det att en fråga behandlas inom Europeiska unionen.

Konstitutionsutskottet föreslår att riksdagsordningen ändras så, att utskotten får rätt att kalla också regeringsledamöter för information i EU-frågor.

Centern föreslår i sin motion K5 att ett utskott kunde offentliggöra en fråga genom att skicka ett yttrande till EU-nämnden tidigt under en frågas behandling. Konstitutionsutskottet vill inte föreskriva något nu utan att först ha studerat erfarenheterna från detta nya samarbete mellan riksdag och regering. Man vill se om någon ytterligare formalisering blir önskvärd. Detta blir en viktig angelägenhet för KU, som kommer att ha hjälp av de stenografiska anteckningar som vi föreslår skall föras vid statsrådens överläggningar med EU-nämnden.

Birger Hagård tog här upp moderaternas reservation i anslutning till detta. Han anförde att det vore fel att omedelbart offentliggöra allting som sägs i nämnden. I och för sig innebär inte stenografiska anteckningar att allting blir offentliggjort. Det argumentet faller alltså. Jag hoppas att riksdagen kommer att ändra riksdagsordningen med två tredjedels majoritet – jag är rädd för att det kommer att behövas så stor majoritet för att detta väldigt viktiga beslut om stenografiska anteckningar i EU-nämnden skall gå igenom.

Centern har avgett en reservation till KU22. Vi anser att det vore bättre att utrikesutskottet skötte samrådet med regeringen när det gäller den s.k. andra pelarens frågor i EU, som rör utrikes- och säkerhetspolitiken.

Utrikesutskottet följer kontinuerligt med i de sekretessbelagda rapporterna från Sveriges sändebud i hela världen och har stor sakkunskap på området. EU-nämndens arbete med alla andra frågor, som delvis går in i varandra, bör vara fullt tillräckligt för att överbelasta dess ledamöter. Jag yrkar bifall till reservation nr 3 om att regeringen skall samråda med utrikesutskottet i stället för med EU-nämnden när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet KU22.

Herr talman! Sammanfattningsvis deltar jag inte i det enligt min mening djupt olyckliga beslutet att ansluta Sverige till Europeiska unionen, enligt förslagen i UU5, KU17 och FiU5. Jag kommer att arbeta för att Sverige skall återfå sin suveränitet.

Under tiden är det viktigt att riksdagen finner arbetsformer för ett så stort demokratiskt deltagande som möjligt i de beslut i Bryssel som kommer att binda Sverige. Talmanskonferensens förslag i TK1 kan bli av stor betydelse för detta. Jag bejakar KU:s beslut att noga följa samverkan mellan riksdagens utskott och regeringen för att se om förbättringar i samverkansformerna behövs.

Jag anser att utrikesutskottet och inte EU-nämnden borde vara regeringens samrådspartner när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Jag yrkar därför bifall till reservation 3 och i övrigt bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande nr 22.

Anf. 49 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Birgitta Hambraeus fortsätter att plädera för det utanförskap som hon tydligen har gjort till den stora målsättningen i sitt politiska liv. Men jag förstod inte riktigt om hon hade några invändningar mot den tågordning som följs i Sverige.

Vi hade alltså en folkomröstning den 13 november. Därefter beslutade riksdagen att anta det vilande förslaget till grundlagsändring som är aktuellt i sammanhanget den 23 november, vilken trädde i kraft den 1 december. Allt har varit helt i sin ordning.

Sedan sade Birgitta Hambraeus att vi lyder EU i allt och att vi förlorar vår suveränitet. Detta är i och för sig ett nonsensprat. Birgitta Hambraeus vill väl inte gärna påstå att Danmark, Tyskland och Frankrike skulle vara nationer som inte har sin suveränitet. Naturligtvis har de det. Men som i alla sammanhang när man ingår internationella över-

enskommelser är det alldeles givet att man också tillsammans med alla andra får ge avkall på vissa delar i god rousseauansk anda. Vi överlåter en del befogenheter för att få större befogenheter tillsammans med de andra.

Jag vill här läsa upp hela den paragraf som också gäller överlåtelse av beslutsbefogenheterna i anslutningslagen 3 §:

Europeiska gemenskaperna får efter Sveriges anslutning till Europeiska unionen fatta beslut som gäller här i landet i den omfattning och med den verkan som följer av de fördrag och andra instrument som anges i 4 §.

Detta innebär alltså en begränsning i vad som kan förekomma under den första pelaren. Andra pelaren och tredje pelaren berörs inte i sammanhanget.

Anf. 50 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! I den ändrade grundlagen stod det att under förutsättning att en folkomröstning har hållits i landet äger riksdagen rätt att besluta om att överlåtelse är möjligt. Men en folkomröstning har ju inte ägt rum i juridisk mening förrän den har vunnit laga kraft. Riksdagen beslutade alltså om grundlagsändringen utan att avvakta att folkomröstningen hade vunnit laga kraft.

Sedan kom det allvarliga anmärkningar när det gällde lagligheten i folkomröstningen, eftersom det fanns broschyrer som var författade av den ena sidan, dvs. den sida som pläderade för ett ja. Broschyren från sekretariatet inom UD fanns i vallokalen, på Posten. Man kan verkligen ifrågasätta om vallagen därmed uppfylldes.

Valprövningsnämnden, där Birger Hagård ingår, har nu kommit fram till att man har uppfyllt lagens bestämmelser, och det var ju tur det. Vad hade hänt om ni hade funnit att folkomröstningen i själva verket var olaglig? Då hade vi ju inte kunnat ändra grundlagen på det här sättet.

Birger Hagård menar fortfarande att Norge genom sitt nej till EU skulle befinna sig i något sorts utanförstående. Sverige är bland de tio länder på jorden som är med i flest internationella organisationer, kanske det land som är öppnast, det land som har flest frihandelsförbindelser med hela världen. Att påstå att vi är utanför bara för att vi inte går in i ännu en internationell organisation är att missbruka ord.

Dessutom innebär medlemskapet, trots det som Birger Hagård här har sagt, att vi ger upp stora delar av vår suveränitet. Annars hade ju inte grundlagen behövt ändras över huvud taget. Självfallet är också ett kommunfullmäktige och ett landsting suveränt på sitt sätt. Riksdagen kommer att bli suveränt på många områden, men landet Sverige är inte längre ett helt suveränt land. EU har rätt att fatta beslut som gäller här i landet.

Anf. 51 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! För Birgitta Hambraeus handlar det om vi och dom. Men för mig och för den övervägande delen av riksdagens ledamöter innebär detta att vi blir delaktiga i och ansvariga för de beslut som i

framtiden fattas i Europa. Det är inte längre vi och dom, utan det är endast vi som gäller.

När det sedan gäller Valprövningsnämnden kan jag försäkra Birgitta Hambraeus att vi diskuterade ingående de invändningar som hade rests, men det befanns att de inte hade någon egentlig saklig tyngd. Därför kom också invändningarna att avvisas. Det var inget svårt beslut. Det var ett enhälligt beslut i Valprövningsnämnden.

Anf. 52 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Birger Hagård skulle ha hållit med mig om att det hade varit ytterst pinsamt om Valprövningsnämnden hade kommit fram till ett annat beslut, nämligen att folkomröstningen hade varit olaglig. Då hade grundlagen ändrats utan att en laglig folkomröstning hade hållits i landet.

Anf. 53 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Det är knappast någon hejd på den "EU-fori" som drabbat vissa EU-anhängare. I dag kunde vi höra Birger Hagård inleda sitt anförande med en betraktelse, där han sade så här: Äntligen blir vi fullvärdiga européer.

Vad var vi innan? Var vi halvasiater, eller vad menar Hagård?

Vi närmar oss, herr talman, ett enligt min mening tragiskt ögonblick i svensk historia. Vi övergår nu från en omkring 500-årig period av nationell självständighet till att bli en del av en union. Vi övergår från en parlamentarisk demokrati till att bli underordnade ett blandsystem, där väsentliga delar av politiken och lagarna kommer att beslutas utan möjlighet för riksdagen och dess uppdragsgivare, de svenska väljarna, att påverka. Det elitistiska och abstrakta EU-projektet kommer nu att tränga undan stora delar av den folkförankrade demokratin. Det gäller då att göra skadorna för demokratin så små som möjligt.

I Grundlagsutredningen inför EU föreslogs en ny paragraf i 1 kap. regeringsformen, med den innebörden att Sveriges förpliktelser enligt anslutningen till Europeiska unionen ej skulle kunna hindras av nationella lagar eller ens vår grundlag. Denna paragraf döptes i vänsterreservationen till betänkandet till plattläggarparagrafen. Den följande debatten ledde till att den lösning till reglering av Sveriges medlemskap som plattläggarparagrafen ju utgjorde fick överges av samtliga partier som var representerade i utredningen.

Den lösning som man i stället valde var att göra en liten förändring i 10 kap. 5 § regeringsformen, innebärande att Sverige med en tre fjärdedels riksdagsmajoritet till EU kan överlämna all beslutanderätt så länge den inte strider mot fri- och rättigheterna i regeringsformen och den europeiska konventionen. Med denna lösning ansåg man sig månne ha kommit ifrån plattläggarparagrafen. Den låg i sak egentligen snubblande nära, men syntes i varje fall inte lika uppenbart.

I det förslag till anslutningslag som vi nu skall besluta om föreslås en överlåtelse av beslutanderätt till EU i en omfattning som snarast är identisk med plattläggarparagrafen. Enligt 3 § i förslaget till anslutningslag får EU fatta beslut som gäller här i landet så länge EU håller

sig till gällande fördrag. Eftersom dessa fördrag har en utomordentligt vid räckvidd gäller den härigenom överförda beslutanderätten ett icke-överskådligt antal frågor. Besluten innebär också att vi i svensk lagstiftning nu införlivar alla EU:s rättsakter, trots att översättningen av dem till svenska kommer att vara färdig tidigast någon gång under slutet av 1996. Då skall en ny konstitution för EU redan diskuteras, och då kan det dessutom – förhoppningsvis – vara dags för en ny folkomröstning och ett nytt beslut.

Riksdagen fattar härmed alltså ett beslut om en ovillkorlig och allmän beslutsöverlåtelse till EU-organen. Detta i sig innebär att vi underordnar oss alla EU:s rättsakter. Det medför att vi på EU-rättens områden avskaffar riksdagen som lagstiftare och som folkets främsta företrädare, eftersom EU-rätten har företräde framför nationell rätt. Det medför att om vår folk- och riksdagsmajoritet har en annan mening, är det likväl EU:s mening som kommer att gälla i landet.

Anslutningslagen, som är en vanlig lag, kommer därför att trolla undan stora delar av regeringsformens inledningskapitel, där det stadgas att riksdagen är lagstiftare, att riksdagen är folkets främsta företrädare. Inte minst första paragrafens ståtliga ord om att all offentlig makt utgår från folket kommer att trängas undan, eftersom EU-besluten kan stå rakt emot de svenska väljarnas vilja och ändå gälla här i landet. Det är ett problem att man med vanlig lag nu i praktiken åsidosätter viktiga delar av regeringsformen, som fram till årsskiftet har den högsta konstitutionella valören i vårt rättssystem men som nu kommer att underordnas EU-rätten.

Det är därför viktigt att det i anslutningslagen markeras att riksdagen förbehåller sig rätten att, när den finner det nödvändigt, behålla beslutanderätt. Majoriteten i utskottet anser att detta strider mot EU-rätten och EU-principerna och att det skulle kunna uppfattas som en lagvalsregel, dvs. att svenska domstolar skulle kunna tolka detta så att man skall välja svenska lagar framför EU:s. Ja, det är rätt så till vida att det är så EU-organen vill ha det: att medlemsstaternas parlament och folkvalda skall lyda EU, inte ha rätten att kämpa emot när de tycker att EU:s majoritet går fel väg. Därmed ger vi upp den nationella suveräniteten. Majoritetens hållning är i sak samma som den plattläggningshållning som man i Grundlagsutredningen inför EU fick kritik för och också temporärt övergav.

Vi kan inte acceptera detta in blanco-godkännande av EU:s överhöghet. Därför har vi hörsammat en skrivelse som kom till konstitutionsutskottet och där man förordade att vår lydighet skulle villkoras, att det borde skrivas in i anslutningslagen att riksdagen skulle kunna gå emot EU eftersom ju riksdagen skall vara folkets främsta företrädare, enligt 1 kap. 4 § regeringsformen.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till min och Peter Erikssons reservation till konstitutionsutskottets betänkande nr 17.

EU-medlemskapet innebär att riksdagen upphör att vara lagstiftare på de områden EU-rätten omfattar. Sveriges rösträtt i Europeiska unionens råd, som blir den viktigaste lagstiftaren för oss, kommer inte att utövas av riksdagen utan av regeringen. När regeringen skall utöva sin

rösträtt är det tänkt att den skall vara förankrad i riksdagen, att den, som det heter, skall samråda med riksdagen. Formen för detta kommer att bli EU-nämnden.

Vi har hittills vissa erfarenheter av sådant samråd genom den s.k. EU-delegationen, som nu har verkat. Där går arbetet till så att det material som ligger till grund för delegationens råd till regeringen ofta är väldigt sovrat, utvalt och sammanfattat av tjänstemän. Delar av grundmaterialet, dvs. förslag från EU till förordningar och direktiv, är väldigt svåra att få tag på, knappast föreligger på svenska och ibland är hemliga. Materialet kommer väldigt sent, men det skall vi inte beskylla den svenska regeringen för, utan så verkar EU. Regeringsföreträdarna ger föredragningar och berättar litet om svensk förhandlingstaktik på några utvalda områden. Sedan ställer delegationens ledamöter några frågor. Det kan ibland bli en stunds diskussion. Sedan byter regeringen företrädare, det kommer nya föredragningar, och så upprepas det hela.

Vilket råd har regeringen egentligen fått? Hur skall frågestund och diskussion tolkas? Det blir ofta upp till statsrådet själv att tolka. Har riksdagen då utövat något som liknar ett verkligt inflytande över hur regeringen bedriver arbetet i EU? Nej, dess roll ändras från att vara lagstiftare till att bli en löslig rådgivare.

KU har förbättrat och förtydligat talmanskonferensens förslag till EU-nämnd på flera punkter. Det gäller protokolleringen, de stenografiska uppteckningarna och också stadganden om offentlighet, som blivit till det bättre. Men det saknas en sak, vilket framgår av det jag sagt tidigare, nämligen att nämnden skall kunna ge en tydlig riktningsanvisning till regeringen.

Vi menar att om nämnden skall kunna fungera väl krävs att den får bra underlag för att kunna fatta någon form av beslut om ett yttrande som är vägledande för regeringen. Det kommer att öka kraven på beredningen av nämndens möten och arbete. Det kommer att ställa högre krav på underlagsmaterialet. Det kommer att öka nämndens möjligheter att påverka regeringen och därmed i realiteten möjliggöra för riksdagen att påverka och sedan också granska regeringens agerande.

Eftersom EU-nämnden kommer att spela en viktig roll för riksdagens insyn framöver, borde det också slås fast att alla i riksdagen representerade partier som nått 4 % i riket skall ha en ordinarie plats i nämnden.

När det gäller offentligheten i nämnden har jag anslutit mig till majoritetsskrivningarna. Rågången går där mot Moderaterna, som reserverar sig för hemlighetsmakeriets princip, vilket också Birger Hagård har utvecklat här.

Jag vill påpeka att vi, när utrikessekretesslagen kommer att behandlas nästa vecka, kommer att förorda att alla EU-dokument som kommer att påverka vår inrikespolitik och den inrikes lagstiftningen inte skall behandlas som om de gällde utrikespolitik och därmed stå under utrikessekretess utan som inrikespolitik och därmed stå under den offentlighetsprincip som i dag gäller för inrikespolitiken. Därtill återkommer vi i riksdagsdebatten om en vecka.

Med det sagda yrkar jag bifall till reservationerna med mitt namn på till KU:s betänkande 22 samt instämmer i Eva Zetterbergs bifallsyrkanden under utrikesutskottets betänkande nr 5.

Anf. 54 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Jag skall bara ta upp en enda av de frågor som Kenneth Kvist berörde. Det gäller just protokollföringen i EU-nämnden.

Nej, Kenneth Kvist, det handlar inte om att få ett större hemlighetsmakeri, utan om att minska det hemlighetsmakeri som kan bli följden av den bestämmelse som majoriteten vill införa. Frestelsen kommer att bli alltför stor för alltför många att inte ta upp frågor i EU-nämnden utan att i stället göra det på annat sätt så att det hela inte kommer att bli föremål för insyn.

Anf. 55 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Med den repliken säger Birger Hagård egentligen litet mer om EU än han kanske tänkt sig, nämligen vilka vida möjligheter en elit inom politiken har att bedriva EU-verksamheten just som något som man inte skall ha insyn i.

Jag tror dock att den politiska känsligheten och vakenheten i riksdagen nog ser till att riksdagen, om regeringen för riksdagen bakom ljuset genom att inte ta upp ställningstaganden, positioner och tänkta diskussionsinlägg inför EU-nämnden – där kommer ju vad regeringen säger och inte säger att vara protokollerat – och agerar så att säga vid sidan om, har utomordentliga möjligheter just genom den stenografiska protokolleringen att kontrollera regeringen.

Om det däremot var hemlighetsmakeriets princip som gällde – att det inte skall dokumenteras vad regeringsledamöterna säger inför nämnden utan att det skall vara upp till var och en att utifrån subjektiva minnesanteckningar så att säga tolka det hela – minskar riksdagens kontrollmöjlighet verkligen gentemot regeringen.

Jag tycker att det är en utomordentligt stor framgång att en stor majoritet av utskottet är för en protokollering på nämnda sätt. Det är ett framsteg för demokratin och insynen.

Anf. 56 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Ingen – inte ens Kenneth Kvist – torde kunna hindra regeringsledamöter från att prata med företrädare för de andra partierna. Därmed finns det anledning att befara att man kommer att välja de informella kanalerna framför de formella, om man vet att vad som sägs i EU-nämnden omedelbart kommer att läcka ut.

Det är trots allt så, och det borde Kenneth Kvist kanske känna till, att när det gäller relationer till andra länder i viktiga frågor så är det sådant som man av olika skäl kanske inte utan vidare släpper med en gång. Det kan finnas anledning att tala med små bokstäver och också ibland se till att man släpper ut det hela när tiden därför är mogen, för annars kan känsliga förhandlingar, naturligtvis, skadas.

Anf. 57 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag återigen upprepa att den formella möjligheten att kontrollera att regeringen verkligen säger vad den står för inför EU-nämnden är större om det som regeringen verkligen säger dokumenteras än om det hela förblir odokumenterat. Där ger "odokumentationslinjen" – den hemliga linjen, som Birger Hagård företräder – ökade möjligheter om man skulle vilja tala med dubbel tunga. Där tror jag att Birger Hagård har helt fel.

Dessutom behandlar EU egentligen bara i mindre grad utrikes relationer. EU behandlar till största delen lagstiftning som gäller i det här landet. Det är då inte fråga om utrikes relationer utan i högsta grad inrikespolitik, och detta bör präglas av största möjliga öppenhet.

Anf. 58 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag tänker ta upp två frågor. Det gäller dels anslutningslagen, som vi skall besluta om här i dag, dels frågorna kring den nya EU-nämnden och hur beslutsprocessen där skall gå till.

Den första frågan handlar om huruvida det finns gränser för EU-rätten. Jag tror nog att de allra flesta håller med om att det någonstans finns gränser för vad EU kan besluta om och vilka lagar som då skall gälla i det här landet.

Det finns en anmärkning i den grundslagsändring som vi tidigare tog upp här: Om EU skulle gå in på områden som berör våra grundlagfästa fri- och rättigheter är det enligt den grundlagsändringen inte förenligt med ett svenskt medlemskap. Men om man läser fördragen och tolkar dem kan man komma till väldigt olika slutsatser här.

Erfarenheterna genom åren visar väldigt klart att EU-rätten i sig utvidgas allteftersom. Bl.a. genom EU-domstolens arbete utvidgas rätten för EU att stifta lagar utöver de fördrag som egentligen ligger till grund för samarbetet.

Frågan är: Vad skall vi göra i ett läge där Sveriges riksdag anser att nya lagar inte blir förenliga med ett medlemskap och inte heller förenliga med de fördrag som gäller? Det är väldigt oklart hur vi skall agera om vi går på den anslutningsparagraf och anslutningslag som majoriteten i konstitutionsutskottet föreslår.

Därför anser vi i Miljöpartiet att det vore riktigt att ha ett tillägg här: om inte riksdagen beslutar annorlunda. Det är alltså inte en generell markering om att vi kan tycka vad vi vill i vilken fråga som helst, oavsett vad EU säger och vilka lagar EU stiftar. Vi måste naturligtvis när vi nu, tyvärr, blir medlemmar följa de fördrag som gäller. Men det finns tillfällen då EU kan tänkas gå utöver fördragen, och då är det bra att ha en svensk markering om att det inte är självklart att Sveriges riksdag och svenska lagar helt sätts åt sidan.

En sådan här markering gäller också om EU skulle fatta beslut som strider mot Sveriges grundlag.

När det gäller dessa båda tillfällen nämner vi i reservationen att det kan vara väldigt viktigt att ha nämnda markering.

Jag tänkte också nämna den tyska författningsdomstolen, som ju kommit fram till att den tyska grundlagen faktiskt gäller utöver lagar

som EU stiftar. Vidare skall Tyskland, enligt den tyska författningsdomstolen, ha rätt t.ex. att bestämma om den gemensamma valutan, oavsett vad EU säger. Den saken tog ja-sidan upp väldigt mycket före folkomröstningen. Man hänvisade just till den tyska författningsdomstolen. Om vi i Sverige skall ha samma möjlighet måste vi markera det på något sätt i de lagförslag som vi lägger fram. Det här är ett utmärkt sätt och tillfälle att göra det.

Så över till frågan om EU-nämnden.

Jag tror inte att särskilt många i den här salen tycker att det vore rimligt att lämna över lagstiftningsrätten till en minoritet, så att det skulle räcka med 40 % eller kanske 30 % för att få igenom den nya lagen. Jag tror att de allra flesta anser att det är rimligt att även i framtiden minst hälften av riksdagens ledamöter ställer sig bakom ett nytt lagförslag för att detta skall antas. Ändå är det just en sådan förändring som talmanskonferensen och konstitutionsutskottets majoritet föreslår.

I framtiden skall en minoritetsregering i Sverige inte bara ha den verkställande makten utan också kunna rösta för och besluta om nya lagar, trots att en majoritet av svenska folket och en majoritet av Sveriges riksdag har en annan åsikt.

Riksdagen skall genom den nya EU-nämnden bli en remissinstans och ge råd till regeringen i stället för att besluta om nya lagar här i plenum. De fyra röster i ministerrådet som ja-sidan stred för skall en minoritetsregering ensam svara för.

I vår grundlags första kapitel står det att riksdagen är folkets främsta företrädare och att riksdagen stiftar lag. Om EU-nämnden blir rådgivare, som utskottets majoritet föreslår, får vi – som jag ser det – en grundlagsvidrig ordning som är helt oacceptabel. Regeringen blir lagstiftare, och riksdagens möjligheter att påverka blir minimala. När makten flyttar till Bryssel kommer det inflytande som blir kvar att flytta från riksdagen till regeringen.

I Danmark har man en helt annan ordning. Där är det utskott som motsvarar vår EU-nämnd beslutande. Där har man också successivt utvidgat nämndens befogenheter och möjligheter att gå in tidigt i beslutsprocessen för att skapa en bred parlamentarisk besluts- och kontrollfunktion.

De danska erfarenheterna talar också för att deras ordning har varit framgångsrik. De danska partierna har tvingats till en betydligt mer aktiv roll än partierna i många andra medlemsländer. Det har lett till en bredare och mer folkligt förankrad Europadebatt. Den parlamentariska förankringen har dessutom stärkt danskarnas förhandlingsposition.

I våras kom en rapport från Universitetet i Århus om öppenhet, offentlighet och deltagande i den danska EU-beslutsprocessen. Arbetet leddes av professor Jørgen Grønnegaard Christensen. I rapporten, där man pekar på flera allvarliga demokratiproblem, säger man bl.a.: Det demokratiska underskottet på unionsnivå innebär att graden av demokrati i EU-politiken blir desto mer avhängigt av att det i det enskilda medlemslandet finns en stark parlamentarisk kontroll av den nationella EU-politiken. Man riskerar att europeisk politik formuleras av ett slutet

nätverk av tjänstemän från kommissionen, ministrar och nationella ämbetsmän.

Graden av demokrati i EU hänger med andra ord på de nationella parlamenten. Det är därför frågorna kring EU-nämnden är så viktiga. Om den svenska riksdagen avsäger sig den parlamentariska kontrollen och beslutanderätten faller också EU:s demokratiska legitimitet. I det läget duger det inte att som bl.a. Birgitta Dahl peka på att vi har kvar möjligheten till misstroendevotum mot regeringen. Vi kan inte byta regeringar som vi byter skjortor. Är det inte ett rimligt krav att vi har en beslutsprocess som garanterar parlamentarismen och den parlamentariska situationen i riksdagen? Är det inte rimligt – om vi nu skall vara medlemmar i EU – att vi åtminstone försöker skapa en demokratisk grund för besluten?

Men i utskottets betänkande säger majoriteten i stället: "Enligt utskottets mening finns det inte heller anledning att nu utreda möjligheterna att införa en sådan möjlighet."

Det som skrämmer mig mest är just den lätthet och frejdighet som kännetecknar processen. Jag undrar om det är samma stämning som har präglat andra länder när man plötsligt har övergivit fundamentala demokratiska principer.

Parlamentarismen är inget under av skönhet och demokrati, men den är ändå det bästa vi har. I dag, den 14 december 1994, skall ändå parlamentarismen falla i Sverige vad gäller alla områden som berörs av EU-politiken. Jag är övertygad om att den nya EU-nämnden kommer att bli ett öppet sår i den svenska demokratin och undergräva förtroendet för både regeringen och riksdagen.

Ordföranden och vice ordföranden i utrikesutskottet har skrivit en motion om att utrikespolitiken ska ligga kvar i utrikesutskottet i stället för att behandlas i den nya EU-nämnden. De är oroliga för att hela den svenska utrikespolitiken kommer att EU-anpassas. Det är en berättigad oro. Jag tycker att det är uppseendeväckande att KU:s majoritet nonchalerar den uppfattningen. Utrikespolitiken vinner på att behandlas i sin helhet och av dem som har den största erfarenheten och kompetensen på området. De frågor som behandlas i EU spänner över hela det politiska fältet, och nämndens ledamöter kan inte ha den kompetens som är nödvändig.

Miljöpartiet anser att även jordbrukspolitiken borde lyftas från EU-nämnden till fackutskottet. Som alla vet är jordbrukspolitiken i EU genomreglerad och byråkratiserad. Mängder av stödformer gör att det inte är möjligt att ta ställning till enskildheter utan att ha en bred sakkompetens. Den svenska hållningen blir bättre om ärendena behandlas av dem som kan sakfrågorna. Därför tycker vi att det här är en viktig fråga. Vi kräver att dessa två fackutskott skall handlägga sina respektive frågor – det är ett minimikrav – i stället för att allting skall läggas på EU-nämnden.

Det är också oerhört viktigt att vi får en aktiv debatt och en bred förankring i Europapolitiken. Ett av de krav vi ställer är att EU-nämnden så långt som möjligt skall inhämta yttranden från de olika fackutskotten. Därigenom ställer vi krav på de olika partierna i riksda-

gen, på utskotten och på riksdagen i dess helhet att vara aktiva och ta del av politiken. Det går inte att bara låta ärendena passera, vilket annars är lätt hänt; mycket är svårtillgängligt, och det är ofta svårt att riktigt veta hur de olika frågorna hänger samman.

Men inte heller här får vi medhåll av majoriteten, och inte heller när det gäller det viktiga och självklara kravet att de partier som är representerade i riksdagen också skall vara representerade i EU-nämnden. De skall kunna vara med och påverka politiken. Det är väl ett minimikrav, när de nu har fått 4 % eller mer av rösterna och kommit in i riksdagen. Men det har majoriteten i utskottet inte ansett vara intressant.

I konstitutionsutskottet har vi genomfört ett pilottest av hur enskilda utskott skall kunna vara med och påverka EU-frågorna. Med anledning av att toppmötet i Essen skulle behandla det nya datadirektivet har vi på två möten tagit upp just den frågan, men själva direktivet har regeringen hemligstämplat, och vi i KU har ännu inte sett det! Med tanke på detta tycker jag att det vilar ett parodiskt löjets skimmer över betänkandets tal om riksdagens inflytande över EU-politiken. Vid KU:s pilottest fick vi inte ens fram papperen! Det är sanningen.

Miljöpartiet vill ha största möjliga offentlighet om EU-politiken och kring EU-nämnden. Ett införande av tystnadsplikt, som man nu föreslår, motverkar möjligheterna att förankra ställningstagandena i partierna och utanför riksdagen. Det ökar risken att EU-politiken blir något för ett mycket litet antal tjänstemän och politiker utan förankring hos svenska folket. Besluten blir också sämre. All erfarenhet talar för att offentlighet ökar effektiviteten i beslutsprocessen.

En avgörande fråga handlar om möjligheterna att utöva en demokratisk kontroll över regeringens och EU-nämndens arbete. Här kan jag notera att vi har nått en liten framgång i och med att utskottet delvis stöder vårt krav på att protokoll skall föras över vad som sägs på nämndens sammanträden. Jag säger "delvis", därför att det handlar bara om de samtal som skall ske mellan regeringen och nämnden – inte i övrigt. På denna punkt är det bara moderaterna som skiljer ut sig genom att över huvud taget inte vilja ha offentlig insyn i vad som här sker.

Jag utgår nu från att riksdagen antar utskottets förslag. Jag yrkar bifall till de sju reservationer som jag har skrivit angående EU-nämnden, även den reservation som handlar om anslutningslagen. Det är också viktigt att protokollen blir allmänna och offentliga handlingar.

Anf. 59 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är i anslutningsfördraget med anslutningsakten som vår relation till EU bestäms. Det är i dem som vårt inflytande och våra åtaganden att följa EG-rätten finns. De frågorna behandlas i utrikesutskottets betänkande.

Anslutningslagen, som behandlas i konstitutionsutskottet, är en intern svensk angelägenhet. EU lägger sig inte i om eller hur vi i vår lagstiftning reglerar de förpliktelser som fördraget och anslutningsakten innehåller. Det är vår dualistiska ordning, dvs. att det behövs någon

form av lag för att internationella överenskommelser skall bli införlivade i den svenska rätten, som gör anslutningslagen nödvändig.

Dessutom är det viktigt att riksdagen fattar ett självständigt beslut om överlåtelse av beslutanderätt. Det handlar ju om överlåtelse av den beslutanderätt som annars tillkommer riksdagen själv. Att överlåta på regeringen att fatta ett sådant beslut – som ju annars är det normala – är otänkbart.

I anslutningslagen regleras två saker. Den första är att vid anslutningsdagen gällande EG-rätt skall gälla i Sverige, och den andra är att vi överlåter viss beslutanderätt till Europeiska gemenskaperna, dvs. EG, i framtiden.

Vad konstitutionsutskottet har haft att pröva är om bestämmelsen om överlåtelse av beslutsbefogenheter uppfyller grundlagens krav.

Utskottet konstaterar att unionen enligt Maastrichtfördraget skall respektera grundläggande rättigheter såsom de garanteras i Europakonventionen och som de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner. I EG-rätten finns alltså ett fri- och rättighetsskydd som motsvarar Europakonventionen. Därmed står det också i nivå med det skydd som vi har i regeringsformen utan att till alla delar vara identiskt med detta. Utskottet konstaterar att den förutsättning som anges i grundlagen är uppfylld i och med detta.

Utskottet har också kunnat konstatera att det inte finns någon bestämmelse i fördragen som ger någon gemenskapsinstitution kompetens att besluta om grunderna för vårt statsskick eller om andra grundläggande principer som bär upp vårt konstitutionella system. Det finns alltså inte heller från den utgångspunkten hinder emot överlåtelsen.

Överlåtelse av beslutanderätt till internationella organisationer är inte något nytt. Redan tidigare fanns i grundlagen en bestämmelse om att beslutanderätt i begränsad omfattning fick överlåtas till mellanfolklig organisation eller domstol. I bl.a. EES-lagen har redan tidigare funnits många av de EG-bestämmelser som nu införlivas i svensk rätt genom anslutningslagen.

Det är här som kärnan i debatten om suveräniteten i folkomröstningen kommer in. Redan före inträdet i EU hade vi överlåtit beslutanderätt till EU via EES-avtalet. Men vad vi då saknade får vi nu, nämligen inflytande. Inflytandet regleras inte i någon egen paragraf i anslutningslagen. Det följer av anslutningsfördraget som finns uppräknat i 4 § och som är en förutsättning för överlåtelsen av beslutsbefogenheter till EG i 3 §.

Nu föreslås att EES-lagen skall upphöra och ersättas med anslutningslagen. Det pris vi får betala i form av avstående från beslutsbefogenheter uppvägs mer än väl av den nytta vi får av inflytandet i EU, som jag tycker är en vidgning av Sveriges befogenheter och en vidgning av demokratin. Vi får mer makt än tidigare, då vi bara kunde stå bredvid och se på.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslår i sin reservation en brasklapp när det gäller överlåtelsen av beslutanderätt. De föreslår att överlåtelsen får ske "om inte riksdagen beslutar annorlunda". De motiverar tillägget med att riksdagen skall kunna anta lagar som går emot EG-

rätten, om EG-rätten går utöver de fördrag som Sverige anslutit sig till eller då EG-rätten strider mot Sveriges grundlagar. Ett sådant tillägg behövs inte.

Det står klart, och konstitutionsutskottet har understrukit detta redan i samband med grundlagsärendet, att vi i Sverige kan och skall vägra att följa bestämmelser beslutade av något EU-organ, inklusive EU-domstolen, som går utöver fördragens befogenheter. I Maastrichtfördraget sägs också att gemensakapsrätten skall respektera grundläggande rättigheter som följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner. Hittills har t.ex. EG-domstolen alltid respekterat medlemsstaternas grundlagar.

Riksdagen kan alltid besluta om vilka lagar man vill. Det behöver aldrig skrivas in i lagarna. Anslutningslagen t.ex., som vi behandlar här i dag, kan när som helst upphävas med enkel majoritet i denna kammare. Tillägget behövs alltså inte.

Den av Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslagna lagtexten kan dock ges en vidare tolkning, nämligen att Sverige skall kunna välja och vraka i EG-rätten. Ett sådant kryphål i anslutningslagen har dock ingen verkan gentemot EU. Det är godkännandet av anslutningsfördragen som reglerar mellanhavandet mellan Sverige och EU. Någon reservation i anslutningsfördraget med de övriga EU-länderna om att vi kan anta eller förkasta bindande beslut i EU efter eget skön finns inte.

Om Vänsterpartiet och Miljöpartiet hade velat fullfölja denna linje, skulle de i utrikesutskottets ärende ha begärt en omförhandling av anslutningsfördraget. Men så långt vill man tydligen inte gå, för då skulle ju löftet om att respektera folkomröstningsresultatet svikas. Jag förstår att Kenneth Kvist inte närmare gick in på innebörden av tillägget i anslutningsfördraget.

Herr talman! Jag är stolt över att få medverka till att i dag införliva EG-rätten i Sveriges nationella rätt. Det är en stor sak att Sverige i dag till vår egen lagstiftning fogar de fördrag som initierades av framsynta och handlingskraftiga män som Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi och Robert Schuman. För dem och andra var Europatanken naturlig och nödvändig för att komma till rätta med de enorma gemensamma problemen efter andra världskriget och för att förhindra en ny katastrof av samma slag.

Men Europatanken är naturligtvis mycket äldre än så. De klassiska liberalerna under 1700- och 1800-talet visade tydligt att fri handel var det effektivaste av alla instrument för att åstadkomma fred och ekonomisk utveckling. Den italienske liberalen Mazzini, som inspirerade Italiens enande, såg samtidigt Europas framtid som ett förbund av demokratiska republiker. När Europas länder vid olika tillfällen har vänt sig inåt och försökt att lösa problem genom att baxa över dem på grannarna, har det också varit fråga om nederlag för liberala strävanden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande nr 17 och avslag på reservationen.

Genom inträdet i EU avhänder sig riksdagen en del av sin lagstiftnings- och finansmakt. Därför är det av avgörande betydelse att riksdagen ges en central roll i förberedelserna av besluten. Riksdagens lag-

stiftnings- och finansmakt kommer i EU:s ministerråd att utövas av Sveriges statsråd. Därför måste regeringen åläggas att på olika sätt involvera riksdagen i sitt beslutsfattande. Det är också av central betydelse att hela riksdagen engageras och att förberedelserna sker i så öppna former som det över huvud taget är möjligt.

Regleringen av samverkan föreslås ske i riksdagsordningen. Detta är en ändring i förhållande till regeringens och talmanskonferensens förslag. För att ytterligare understryka betydelsen av samverkansformerna mellan regeringen och riksdagen bör dock siktet vara inställt på att senare ta in bestämmelserna i regeringsformen.

Det faktum att en EU-nämnd nu inrättas innebär inte någon förändring av Utrikesnämndens eller utskottens ställning. Kammarens beslutsbefogenheter lämnas också okränkta.

I talmanskonferensens förslag har utskotten i viss mån kommit på undantag i förankringsarbetet. Det rättas nu till i konstitutionsutskottets förslag.

Utskottens centrala roll understryks av förslaget att regeringen blir skyldig att lämna information till ett utskott som begär det.

Utskotten bör vara aktiva och på ett tidigt stadium följa frågor som behandlas i EU. Regeringens informationsplikt bör användas flitigt, bl.a. genom att statsråden och deras medarbetare kommer till utskotten. Utskottssammanträdena kan vara både öppna och slutna. Denna nya möjlighet kan enligt min mening innebära en vitalisering av parlamentarismen.

Precis som i Peter Erikssons beskrivning från Danmark tror jag att vi även här i Sverige kommer att få en öppen debatt. Våra regler och de förändringar som vi i konstitutionsutskottet har genomfört ökar också den möjligheten.

Statsrådens medverkan i ministerrådet skärper också innebörden av kontrollmakten i parlamentarismen enligt regeringsformens kap. 12. Ledamöternas rätt att ställa interpellationer och frågor lämnas okränkt och kan användas fullt ut för att kontrollera vad som händer. Regeringen åläggs också att lämna information i kammaren och att avge en årlig berättelse. I själva verket kan utövandet av kontrollmakten även den innebära en vitalisering av parlamentarismen och den offentliga diskussionen.

Man kan inte heller utesluta att samverkansformerna med regeringen också kan innebära en injektion för förändring av delvis stelnade arbetsformer här i riksdagen.

Utskottens roll understryks också i relation till EU-nämnden. Det är viktigt att EU-nämndens ledamöter besitter en god sakkunskap när de slutliga råden om förhandlingsuppläggningen skall ges till regeringen. Det står EU-nämnden fritt att i samråd med utskotten finna de bästa samverkansformerna. Inget hindrar att utskotten på eget initiativ eller efter anfordran från EU-nämnden yttrar sig till EU-nämnden. Hur samverkan mellan utskott och EU-nämnd skall gå till regleras inte nu. Men om samverkan inte skulle fungera, så är vi i konstitutionsutskottet beredda att återkomma med förslag till en reglering.

De förslag om att regeringens samverkan i jordbruksfrågor och/eller utrikes- och säkerhetspolitiska frågor skall ske i jordbruks- och utrikesutskotten tillstyrks inte. Det skulle urholka betydelsen av att alla utskott på ett tidigt stadium skall delta i beredningen av EU-ärendena.

Med anledning av Margaretha af Ugglas och Maj-Lis Lööws motion vill jag bara bekräfta att regeringens i regeringsformens fastställda skyldighet gentemot Utrikesnämnden på intet sätt rubbas. Deras förslag utesluter tyvärr att andra och tredje pelarens frågor kommer att hamna inom samrådet här i riksdagen.

Enligt parlamentarismens principer torde man kunna räkna med att regeringen kommer att följa EU-nämndens råd om den slutliga förhandlingsuppläggningen inför ministerrådsmötena. Statsråden måste på eget ansvar göra klart för sig att de inte har en majoritet emot sig.

Jag tycker att vi redan har ett exempel på detta från förra veckan. Arbetsmarknadsministern presenterade här i kammaren en reviderad redovisning av regeringens syn på EU:s strukturfonder. Han tycks därmed ha frångått sin minoritetsposition, tidigare presenterad i EU-delegationen.

Kammaren kommer alltså att vara ett viktigt forum för EU-frågor. Kammaren är här i riksdagen det enda definitivt beslutande organet och skall så vara. Ingenting hindrar riksdagen att här i kammaren genom tillkännagivanden av olika slag till regeringen blanda sig i EU-frågorna. Kammaren kan också besluta om misstroendeförklaring mot statsråd som inte åtnjuter riksdagens förtroende.

När det gäller EU-nämndens sammansättning, reglering av tystnadsplikten och minoritetsskyddet föreslår utskottet att de regler som gäller för utskott även skall gälla nämnden. Det finns naturligtvis ingen anledning att ha någon särreglering av nämnden.

Till skillnad från utskotten kommer EU-nämnden aldrig att avge några betänkanden. Det är utomordentligt viktigt att det i efterhand går att dokumentera vad som avhandlats mellan regeringen och nämnden. Det berör ju faktiskt så viktiga frågor som beredning av ärenden som hittills legat inom rikdagens lagstiftningsmakt och finansmakt.

Därför måste EU-nämnden åläggas att föra stenografiska uppteckningar över samrådet med regeringen. Det är också ett värde i att eventuella missförstånd kan förebyggas. Risken för att förtroligheten i överläggningarna skulle gå förlorad är överdriven. Ledamöterna och statsråden kan ju även om det inte förs några stenografiska nedteckningar under alla förhållanden utanför sammanträdesdörren tala om vad som har förevarit. När det gäller den informationen finns det ingen garanti för att referaten blir riktiga.

Samtidigt som vi på alla sätt vill verka för en ökad öppenhet i EU vore det helt fel signal att lägga locket på i EU-nämnden. Det är därför beklagligt att Moderaterna inte ser vikten av dokumentation och den därmed möjliga öppenheten.

Fru talman! Jag vill också kommentera en upplysning som Peter Eriksson gav här i sitt anförande. Han säger att det finns hemliga handlingar och att inte ens konstitutionsutskottet kan få ut dem, t.ex. datadirektivet som nu behandlas i EU. Detta är inte sant. Utskottet har inte

begärt in direktivet. Jag är alldeles övertygad om att om vi begärde in det skulle vi få det.

Vad vi har begärt är en beskrivning av förhandlingarna och hur långt de har kommit. Vi har fått en mycket öppen redovisning av det och också en redovisning av en glädjande öppning i förhandlingarna som skulle innebära att även andra länder skulle respektera den svenska offentlighetsprincipen och att man också för egen del vill tillämpa den.

Fru talman! Det ligger i sakens natur att utfallet av samverkansformerna måste följas noga och också utvärderas. Jag är övertygad om att det kommer att finnas en beredskap för förbättringar och modifieringar så att det svenska folkets representanters, dvs. alla riksdagsledamöters, inflytande kan säkerställas inom ramen för parlamentarismen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande KU22 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 60 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag skall börja med det sista som Birgit Friggebo berörde, nämligen datadirektivet.

Utskottet ville på initiativ från Socialdemokraterna få en diskussion om det nya datadirektiv som det fanns förslag om inför mötet i Essen. Det vi då fick på bordet var en analys från Justitiedepartementet, samma papper som hade kommit till EU-delegationen strax innan, men inte själva lagförslaget, dvs. direktivet från EU.

Därefter hade utskottet ett möte till. Då hade vi en tjänsteman från utskottet som gick över till Justitiedepartementet för att titta på regeringens hemligstämplade papper. Sedan gav han ett kort referat till oss i utskottet. Det är samrådet.

Efter två möten när vi har behandlat den här frågan har vi ännu inte fått de självklara papprena om direktivets verkliga lagtext på vårt bord. Visst förstår jag att vi kan begära in det från konstitutionsutskottet. Men det kräver ett ytterligare, ett tredje möte. Innan det har blivit genomfört har det i vanliga fall gått flera veckor. I det här fallet skulle det bli långt efter EU:s Essenmöte.

Skall det gå till på det sättet, är det litet väl sent att kanske en månad efter det möte som skett på ministerrådsnivå komma med en liten synpunkt från ett utskott i den svenska riksdagen. Tycker inte också Birgit Friggebo det?

Sedan måste jag fråga Birgit Friggebo. Hon sade att hon var stolt över att vi har fått det svenska inflytandet i EU-processen. Är Birgit Friggebo också stolt över att vi överger parlamentarismen genom den nya EU-nämnden, att vi låter en minoritet genom regeringen besluta om den svenska förhandlingspositionen och att riksdagens majoritet i bästa fall kan komma överens om ett råd i dessa frågor?

Är Birgit Friggebo också stolt över detta? Tycker hon verkligen att det är acceptabelt på lång sikt att ha en sådan ordning?

Anf. 61 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Fru talman! Först till frågan om datadirektivet.

Det var kansliet som på eget bevåg skickade över ett papper där man redovisade svenska ståndpunkter i förhållande till datadirektivet. Då ville Socialdemokraterna att vi skulle få ytterligare information, och vi kunde tänka oss att också kalla en representant från regeringen. Men först sade vi: Låt oss få en information om de förestående nära förhandlingar som skall ske i ministerrådet, inte vid toppmötet i Essen. Där berördes frågan förvisso inte.

Vår tjänsteman besökte Justitiedepartementet och fick en mycket ingående information om exakt hur förhandlingsläget var, detaljsynpunkter på den svenska uppläggningen och detaljsynpunkter på för Sverige viktiga genombrott. Alla visade sig vara nöjda med denna information.

Peter Eriksson sade mot slutet av sitt anförande: Varför kan vi inte få direktiven? Självfallet kommer vi att få direktiven och de papper som vi begär om bara Peter Eriksson eller någon annan yrkar på det så att utskottet kan fatta beslut om det. Det finns ingenting som hindrar detta.

Sedan säger Peter Eriksson att parlamentarismen är avskaffad. Det är bara regeringen som får uppträda. Riksdagen får enbart lämna synpunkter och ha samråd.

Det är intressant att de som representerade nej-sidan aldrig talar om det som ligger i den andra vågskålen, nämligen att vi som land totalt sett får ett ökat inflytande i frågor som berör och påverkar oss. Därmed får vi också ett ökat ansvar för Europa. Den form som vi har i dag, att det är regeringarna som representerar oss i detta samarbete, är hittills en självklarhet.

Låt oss då se till att vi har de bästa instrumenten när det gäller att slå vakt om riksdagens status, inflytande och befogenheter när det gäller att fatta beslut och att kontrollera regeringen. Jag tycker att vi har haft en bra och fin diskussion i konstitutionsutskottet om hur vi skall lägga upp detta på bästa sätt. Det har också lett till en rad förändringar i talmanskonferensens förslag.

Anf. 62 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Birgit Friggebo säger att vi får inflytande, men folkets främsta företrädare är riksdagen – det står i Sveriges grundlag – och riksdagen får ett mycket marginellt inflytande över detta. Det är regeringen, som är en minoritet i riksdagen, som kan få ett inflytande genom 4 röster av 87, tror jag att det är, i ministerrådet.

Låt mig gå tillbaka till datadirektivet. I varje annat ärende som vi behandlar i konstitutionsutskottet är det självklart att grundtexten, lagförslaget, kommer på bordet när vi diskuterar frågan. Men här var det inte så. Här var det hemligstämplat, och det var orsaken till att det inte kom på bordet. Vi hade naturligtvis kunnat kräva ett nytt möte igen och fått upp det, men det var inte så det gick till. Det här var det pilotfall som socialdemokraterna sade att vi skulle prova.

Anf. 63 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt att riksdagen är folkets främsta företrädare. Vi kommer att fortsätta att vara det.

Vi har också fattat beslut om att ha en folkomröstning och gå ut och fråga folket hur vi här i riksdagen skall behandla våra samarbetsformer med EU. Vi har fått det beskedet från svenska folket att de anser att vi skall gå in som medlemmar. Nu håller vi på att på bästa sätt säkerställa att riksdagen kommer att ha så stort inflytande som det över huvud taget är möjligt över de beslut som regeringen som representant för oss skall fatta i ministerrådet.

Det hänger på oss själva här i riksdagen, inte minst på riksdagens utskott och på oss själva som enskilda ledamöter, att utnyttja de instrumenten. Vi måste vara aktiva, ta in handlingar, läsa handlingar, kalla på regeringens ledamöter och deras medarbetare i utskotten samt följa frågorna löpande intill dess att den slutliga sammanvägningen skall ske i EU-nämnden. Där handlar det mer om förhandlingsuppläggning i de sista skälvande minuterna. Fram till dess har ju utskotten stora möjligheter till inflytande.

Riksdagen kan fatta beslut om tillkännagivanden och ytterst – om det är så att statsråden inte följer de råd som de får – kan man rikta en misstroendeförklaring mot det statsrådet. Det tillhör också parlamentarismen. Om man vill utnyttja sin makt och sitt inflytande som representant för det svenska folket finns det utomordentliga instrument.

Anf. 64 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det är litet problematiskt att EU-anhängare slätar över problemen. Jag menar att även Birgit Friggebo gör det. Hon säger att vår beslutandemöjlighet egentligen ökar. Men innan vi är medlemmar i EU bestämmer vi våra momsregler och vår datalagstiftning helt själva. Som medlemmar i EU drar EU upp gränser för vad vi kan besluta och vad vi har att rätta oss efter.

Birgit Friggebo sade i sitt anförande att hon var stolt över att få införliva EU-rätten i Sverige. Hon tyckte att vi redan förut hade gjort överlåtelser till internationella organisationer. Hon talade om att vi överlåter viss beslutanderätt. Men problemet är ju att det är en oviss mängd beslutanderätt eftersom fördragen är så vittomfattande.

Det är ju också ett problem att vi nu i svensk lag införlivar en massa lagar som vi skall leva efter från årsskiftet som inte ännu är översatta till det svenska språket.

Birgit Friggebo säger vidare att riksdagen alltid kan stifta vilka lagar den vill. Litet senare säger hon att riksdagen nu avhänder sig en del av sin lagstiftnings- och finansmakt. Enligt det senare hon säger gäller inte det förra. Det är en motsättning i sig i hennes anförande.

Det är kanske så att riksdagen kan stifta vilka lagar den vill, men problemet med EU och med den plattläggning inför EU som nu skall gälla är att det är EU-rätten som gäller oavsett vad riksdagen beslutar. Oavsett vad folkopinionen kräver av riksdagen och riksdagen beslutar är det EU-majoritetens vilja – där Sverige har 4 av 90 röster – som kommer att gälla i landet. Detta är ett problem. Det är detta vi måste

försöka att bilda en spärr mot så att vi kan slå vakt om i alla fall ett uns av nationell självständighet och demokrati.

Anf. 65 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag eller någon annan här i riksdagen, som tycker att beslutet att gå in som medlem i EU är riktigt, slätar över några problem. Vi ägnar oss tvärtom åt att försöka hantera den nya situationen och göra det så bra som möjligt.

Men jag kunde ju bolla tillbaka frågan till dem som egentligen är emot vårt inträde som medlem i EU. Man hör ständiga svartmålningar. Det finns ingen fördel med att få ett ökat inflytande i Europa och att man får sitta med vid borden. Det är bara svartmålningar och hot hela tiden.

Detta med datadirektivet är intressant. Det kommer upp nu igen. Nu kan vi här i riksdagen ge råd till våra statsråd som åker ner till ministerrådet och framför våra synpunkter och kan få genombrott för dem. Man kan också vara med och fatta de slutliga besluten om datadirektiven.

Tidigare, när vi inte hade detta inflytande, var vi ändå beroende av detta datadirektiv. Då var det bara andra länders ministrar som fick sitta med och fatta besluten. Vi är redan via EES-avtalet bundna till det här datadirektivet som kommer så småningom. Här har vi nu en fördel. Vi har bättre inflytande och mera makt.

Det är klart att det hade varit bra om riksdagen redan tidigare i olika utskott hade intresserat sig mer för de frågor som behandlas inom EU för att nu vara beredda att med full kraft gå in och ge goda råd till regeringen när den skall utöva sin viktiga uppgift att representera oss i EU.

Anf. 66 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Birgit Friggebo om att det nu gäller att hantera en ny situation och att vi skall göra det bästa av den. Jag tycker att delar av KU:s arbete har präglats av den viljan. Men det gäller att se vilken typ av organisation som EU utgör. Det gäller att se det problem som EU själv säger att organisationen präglas av, ett demokratiskt underskott, och ringa in vari detta består, när vi nu underordnar vårt lands politiska system ett annat politiskt system som delvis är oss främmande, nämligen EU. Det handlar inte om de enskilda medlemsländerna, för de har också parlamentarisk demokrati. Det är inte i de enskilda länderna som vi går in som medlem, utan i det överstatliga EU. Då gäller det att se vari det demokratiska underskottet består, hur den nationella suveräniteten undergrävs och därmed också riksdagens och folkets inflytande och möjlighet att påverka politiken.

Vi sitter med vid borden, säger Birgit Friggebo. Men de breda massorna i Sverige, om jag får uttrycka mig litet gammaldags, har inte någon möjlighet att sitta med vid borden. Det blir ambassadörer, ministrar och politiker på toppnivå som får förtroendet att åka dit ner och representera Sverige. De människor som står alldeles för långt utanför politikens verklighet redan nu kommer att bli ännu mer marginalisera-

de, när en räcka av politiska beslut lyfts upp till Brysselnivå, långt ovan den Stockholmsnivå vi nu befinner oss på.

Anf. 67 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist reser delvis en fråga som är av yttersta vikt och som vi alla som är representanter i denna kammare har anledning att ägna oss åt. Det gäller den klyfta som finns mellan väljare och valda och den kritik som finns från väljarnas sida mot de egna representanterna. Det gäller inte bara Sveriges riksdag utan också ute i landsting och kommuner. Jag är övertygad om att den diskussionen också kommer att föras visavi EU. Detta är en viktig signal om att vi på allra bästa sätt måste ha kontakter med våra väljare och att vi lyssnar på dem. Den signalen har funnits länge. Men så är det, oberoende av om vi går med som medlem i EU eller inte.

Kenneth Kvist återkommer till detta med överstatlighet och att vi underordnar oss, som han sade, främmande beslutsformer. Men redan nu är vi underordnade ett överstatligt system via EES-avtalet, utan att vi har fått något som helst inflytande, utan några som helst röster.

Jag vänder mig litet mot att de som inte vill gå med i EU aldrig talar om den andra sidan, dvs. det inflytande vi nu får både över våra egna förhållanden men också över förhållandena på vår egen kontinent.

Anf. 68 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Debatten har handlat om just riksdagens roll i det politikskapande arbetet i samband med vårt EU-medlemskap. Det är oerhört viktigt att vi fortsätter att föra denna debatt och att riksdagens roll klargörs. Det görs visserligen i betänkandet, men den måste också klargöras för oss själva och befästas, så att vi känner att vi har en viktig uppgift att fylla.

Det måste vara mycket upp till riksdagen själv att fundera igenom, precisera och formulera sina egna arbetsformer inom ramen för de beslut som fattas i dag med anledning av KU:s betänkande. EU-nämnden får en betydelsefull uppgift. Samtidigt räcker det inte med att EU-frågorna enbart diskuteras där. Det är också precis vad som har sagts hittills i dag.

De olika sakfrågorna lever ofta ett långt liv i EU:s institutioner innan de är mogna för beslut i ministerrådet. Under denna i många fall fleråriga beredningstid bör det vara möjligt och naturligt att viktiga frågor förs till de relevanta och i sak kunniga utskotten för diskussion och beredning allt efter frågans natur. Med andra ord blir det angeläget att finna effektiva och tillfredsställande former för samspelet mellan EU-nämnden och fackutskotten. Lika angeläget blir det för riksdagen att själv formulera sina krav på regeringen beträffande information och samråd, handlingarnas utformning, öppenhet i debatten och mycket annat.

EU-nämnden har sin roll i samspelet. Men hela kammaren måste också få möjlighet att delta i debatten om Europapolitiken. Det kan ske på många olika vis. Det kan vara med anledning av den årliga skrivelsen, kanske ibland i särskilt anordnade debatter, med anledning av

utskottsbetänkanden eller information till kammaren i samband med större ministermöten.

Jag skulle vilja uttrycka riksdagens uppgift i Europapolitiken på så sätt att riksdagen, landets folkvalda, inte har rätt att visa ointresse för EU-frågorna. Riksdagen har en självskriven uppgift när det gäller att foga samman rent nationell politik med de frågor som avgörs i EU:s institutioner. Politiken måste ju hänga ihop och bli tydlig för medborgarna. Riksdagsledamöterna måste emellertid också ta ansvar för att diskutera och förankra EU-politiken bland medborgarna. I den breda folkliga debatten måste vi allihop delta.

Jag menar att vi har ett folkbildningsansvar. Vi är 349 ledamöter som kan delta i en aktiv debatt, svara på frågor, lyssna på medborgarna och delta i debatterna ute i landet. Vi kan vara med på möten, studiecirklar och allt vad ni vill. Det menar jag är en viktig uppgift för oss. Det är ett krav på oss att vi gör på det sättet. Det blir också viktigt för det svenska partiväsendet att inse att EU-medlemskapet kräver nya arbetsformer för att svenska folket genom sina partier med skiftande ideologier skall känna sig delaktigt i detta stora nya arbete.

För riksdagen blir det alldeles nödvändigt att från allra första stund ha en mycket hög ambitionsnivå när det gäller EU-frågornas hantering. Rutiner sätter sig lätt. Om rutinerna sätter sig på en för låg nivå blir det svårt att i framtiden höja ambitionerna. Då är det bättre att vi tar i för mycket från början och kanske får släppa efter litet när vi upptäcker det. Att baxa något uppför i en backe är bra mycket besvärligare än att finna att det kanske finns en viss flexibilitet som man kan skaffa sig vartefter.

Fru talman! Många av EU:s medlemsländer försummade att från början involvera de nationella parlamenten ordentligt i EU-debatten. Nu har debatten om samspel mellan regeringar och parlament vaknat till liv och tagit fart. Det är bra. Det är viktigt att vi deltar i den debatten.

En annan viktig länk som måste upprättas och göras stark är den mellan riksdagen och våra svenska Europaparlamentariker. Det vore mycket olyckligt om Europaparlamentarikerna kom att känna sig utanför och fritt svävande. Europaparlamentarikerna kommer att utgöra en viktig resurs i den svenska Europadialogen.

Det handlar om hur frågorna behandlas och debatteras i EU:s institutioner. Det handlar om samtal med medborgare, och det handlar om sammanhang i sakfrågor.

Ytterligare en debatt om en parlamentarisk dimension pågår i EU-länderna. Det är debatten om ökade kontakter mellan EU-ländernas nationella parlament. Då talar jag inte om stora luftiga konferenser med storstilade program utan riktig substans. Tvärtom talar jag om möten omkring konkreta sakfrågor. Det blir t.ex. inför regeringskonferensen 1996 alldeles särskilt angeläget att vi folkvalda talar med varandra mellan de nationella parlamenten i medlemsländerna. Det är angeläget också i andra sammanhang. Det skall handla om riktiga sakfrågor, så att vi känner att det finns substans i övningarna.

Fru talman! Under medlemskapsförhandlingarna eftersträvade partierna samstämmighet beträffande de svenska positionerna. Samstämmigheten var ett självändamål för att vi skulle kunna stå starka i förhandlingarna. Självfallet kommer det också i medlemskapssituationen att vara bra för landet om vi kan stå brett eniga i olika sakfrågor. Men eftersom sakfrågorna kommer att variera kommer det naturligtvis också att visa sig att partierna har olika åsikter och olika ståndpunkter. Väljarna måste kunna genomskåda partiernas sakpolitik på olika områden även om sakfrågorna till slut skall avgöras i EU:s institutioner.

EU-medlemskapet innebär ju inte att de svenska partierna plötsligen börjar tycka alldeles lika om allting – om ekonomisk politik och sysselsättningspolitik t.ex. Jag tror att det är viktigt att partierna också redovisar var de står i alla de olika frågor som skall beredas och beslutas av EU.

Fru talman! Jag vill avsluta med att än en gång understryka vikten av att riksdagen mycket seriöst tar sig an uppgiften att vara ett centralt forum för svensk Europapolitik. Själv tycker jag att det skall bli en spännande utmaning att se vad vi kan göra av det.

Jag yrkar bifall till hemställningarna i utskottens betänkanden.

Anf. 69 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Det är en historisk dag när riksdagen antar lag med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, en lag som reglerar införlivandet av Europeiska gemenskapernas regler med svensk rätt och överlåtelsen av beslutsbefogenheter till gemenskaperna.

I konstitutionsutskottet, som har behandlat detta ärende och ytterligare ett, finns vi kristdemokrater inte representerade. Jag vill något kort beröra våra ståndpunkter. Vi stöder båda dessa betänkanden.

Kristdemokraternas strävan mot medlemskap för Sveriges del i EU beror både på ideologiska och realpolitiska skäl. Den beror på ideologiska skäl därför att EU representerar samförstånd, demokratiska värderingar och en aktiv fredssträvan, och på realpolitiska skäl därför att Sverige behöver redskap för att hantera stora samhällspolitiska problem i gemenskap med andra länder.

Fru talman! Kristdemokratiska samhällspartiet delar de europeiska kristdemokraternas vision om ett enat och demokratiskt Europa där den politiska makten är fördelad enligt subsidiaritetsprincipen mellan de olika nivåer där besluten fattas. Kompetensfördelningen mellan unionen och medlemsstaterna skall organiseras på ett sådant sätt att den högre nivån endast verkar understödjande för den lägre nivån. Gemenskapen får med andra ord bara agera om den ensam eller i gemenskap med medlemsländerna är den som kan komma med de bästa lösningarna på samhälleliga problem. Gemenskapen skall bara vara verksam inom de områden där gemensamma åtgärder är mer effektiva än de åtgärder som medlemsstaterna själva vidtar.

Vi kristdemokrater tror – ja, vi är övertygade om – att subsidiaritetsprincipen kan bevara den typiskt nationella, regionala och lokala kompetensen. Den europeiska unionen kan bara vara en djup och stark gemenskap bestående av decentraliserade nationer.

Genom inträde i EU överlåter vi beslutsbefogenheter, men vi gör det för att lösa de problem som bäst kan lösas på gemenskapsnivå. Vi överlåter beslutsbefogenheter för att själva få inflytande över ett område som är större än det nationella.

Fru talman! Vi kristdemokrater kommer att arbeta för att enhällighet fortsättningsvis skall vara grundregel i EU:s politiska samarbete. Vi kommer också att arbeta för ökad öppenhet inom EU. Respekten för de små länderna är mycket viktig. Den nuvarande huvudprincipen för röstfördelning mellan nationerna, som gynnar små länder, måste finnas kvar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i KU:s betänkande nr 17.

Också KU:s betänkande nr 22 är mycket viktigt. Samverkan mellan regering och riksdag måste fungera på ett tillfredsställande sätt. Den parlamentariska förankringen är ett måste. EU-nämnden skall ha en stark roll. Samtidigt skall utskotten spela en aktiv roll som samarbetspartner. Men det är inte rimligt att i förväg reglera detta, utan man bör avvakta de erfarenheter som man får under det kommande året. Vi kristdemokrater yrkar även bifall till hemställan i KU:s betänkande nr 22.

Anf. 70 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Genom att bli medlemmar i den europeiska unionen avstår vi som man säger från en del av statsorganens beslutsbefogenheter och överlåter dem i stället till EG-institutionerna. Det är en av de saker som skiljer EG-samarbetet från det mesta av annat internationellt samarbete. Man kan fråga varför vi går med på sådant.

Jo, vi lever i en mer och mer internationaliserad värld där alltmer av den makt som formar vår framtid finns utanför landets gränser. Vi skulle kunna välja att slå vakt om en formell suveränitet som ändå inte är reell. Genom att gå med vinner vi i stället inflytande. Vi kan vara med och forma vår framtid tillsammans med andra och inte bara passivt låta andra forma vår framtid.

När jag i dag lyssnar på företrädare för Miljöpartiet och Vänsterpartiet slås jag av att ni aldrig diskuterar att internationaliseringen ställer oss inför nya val. I stället väljer ni att gång på gång fly från de ställningstagandena.

Däremot gjorde inte svenska folket det, utan svenska folket gjorde ett ställningstagande i folkomröstningen och röstade *för* ett medlemskap. Då tycker jag att det också är så märkligt att vi i debatten i dag får höra att vad vi möjligen kan skydda är ett uns av demokratin, som Kenneth Kvist sade, eller att vi överger parlamentarismen, som Peter Eriksson sade. Det är ju inte att visa respekt för vad folket har beslutat i folkomröstningen. Det är ju inte heller att ta ställning till den nya situation som vi befinner oss i tack vare internationaliseringen.

Nu är det ju inte så att vi flyttar in i ett färdigbyggt hus, utan vi kommer att medverka i ett husbygge. Då är frågan hur vi vill att det här europeiska huset skall se ut.

Många människor är med rätta oroliga för ett stort och väldigt unionsbygge långt ovanför de vanliga medborgarnas huvuden – med

rätta eftersom jag tycker att det vore fel att bygga det europeiska huset på det sättet. Tvärtom skall vi bygga det så att besluten fattas så nära medborgarna som möjligt. Vi skall inte i onödan flytta ett enda beslut till Bryssel.

Samtidigt är det oerhört viktigt för vår framtid här att vi ser till att få nya tillbyggnader på huset och ser till att huset växer på bredden – att vi får in även Central- och Östeuropa, för då bygger vi upp mycket starkare förutsättningar för fred i framtiden.

År 1996 kommer det att bli dags att i regeringskonferensen diskutera hur EU:s grundlagar skall omarbetas. Då skall vi ta ställning till ritningarna för det fortsatta husbygget. Det är oerhört viktigt att vi i Sverige tar ställning till hur vi vill vara med och påverka det fortsatta husbygget.

Centern kräver partiöverläggningar inför de ställningstaganden Sverige skall göra i samband med regeringskonferensen. Det kravet har tidigare framförts av Olof Johansson, och jag framför det nu. Vi utgår från att det blir så. Det kommer nämligen att bli viktigt att forma en svensk linje och skapa en, som vi brukar säga, nationell hållning, där vi formulerar ståndpunkter för hur Sverige skall arbeta för att förstärka närhetsprincipen samt öka demokratin och insynen.

Det är naturligtvis inte möjligt att nu ha färdiga förslag, men man kan ändå beskriva idéer. En sådan viktig idé tror jag är att se till att fördragen tydligt skall ange att EU:s kompetens omfattar bara de frågor som preciserats i fördragen. Alla andra frågor hör till den enskilda medlemsstaten och medborgarna där. På så sätt skapar man en legal grund för att stärka nationerna i kompetenskonflikter med EU. Det blir på EU-nivån som man får bördan att bevisa att ett omtvistat förslag verkligen bygger på delegerad kompetens.

En annan viktig idé tror jag är att överväga ytterligare steg när det gäller att garantera de mänskliga fri- och rättigheterna genom att införa en bestämmelse i fördraget som klargör att inga EU-beslut får strida mot nationellt garanterade fri- och rättigheter.

Nästa stora fråga blir vem som skall godkänna ritningarna för det fortsatta husbygget. Vi skall inte bara vara med och ha idéer om hur ritningarna i fortsättningen skall se ut, utan vi måste också avgöra vilka som slutgiltigt skall få godkänna ritningarna. Jag anser att svaret skall vara att det är medborgarna som skall göra det. Frågan är hur vi skall se till att det blir så.

I Danmark har man den ordningen att man folkomröstar varje gång det genomförs viktigare förändringar i de fördrag som reglerar det europeiska samarbetet. I den danska grundlagens 20 § krävs folkomröstning när beslutanderätt överlåts till EU och man inte har en majoritet på fem sjättedelar i Folketinget.

Det har medfört att man i Danmark har genomfört folkomröstningar dels 1973 när man avgjorde frågan om medlemskapet, dels 1986 om enhetsakten, dels 1992 och 1993 om Maastrichtfördraget.

Jag vill gärna se detta som en skandinavisk modell för hur vi skall folkligt förankra nya avgöranden och ställningstaganden som gäller EU:s utveckling. Därför tycker jag att det finns skäl för att införa en

grundlagsreglering i den svenska grundlagen som ger oss en ordning som motsvarar den danska. Det kan självfallet diskuteras hur man exakt skall utforma en sådan reglering, men det viktiga är principen. Hur skulle vi som svenska politiska beslutsfattare kunna försvara att det svenska folket skulle förvägras att få den möjlighet som danskarna har att rösta om viktiga förändringar i EU-samarbetet?

Dessutom: Vi vill bygga medborgarnas Europa – inte eliternas Europa. Jag anser att det europeiska husbyggandet inte kan och inte skall föras vidare utan att de politiska ledarna hela tiden försäkrar sig om folkets stöd –att ritningarna är bra i medborgarnas ögon. Det stärker också våra möjligheter att slå vakt om den nationella beslutanderätten när svenska företrädare sitter i Bryssel och förhandlar med företrädare för EU. Det är bra att man då kan säga: Vi vet att vi inte kan gå med på detta om vi inte får stöd av det svenska folket i en folkomröstning.

I dag tar vi också ställning till frågorna om samverkan mellan riksdag och regering med anledning av medlemskapet i EU. För att fortsätta bilden med det europeiska huset skall våra regeringsledamöter inte uppträda bland byggnadsingenjörerna i Bryssel utan att ha försäkrat sig om att de har riksdagens stöd för den linje de driver.

En fråga som vi har diskuterat mycket under senare tid har gällt det regionala stödet. Det är på sätt och vis det första testet på regeringens förmåga att lyssna på riksdagen och anpassa sig till de nya samarbetsformer som vi måste gå in i.

Vi hade i förra veckan en debatt med Anders Sundström här i kammaren. Anders Sundström informerade som arbetsmarknadsminister riksdagen om att den nya regeringen inte fullt ut vill utnyttja det förhandlingsresultat som Börje Hörnlund åstadkom. Gång på gång ställdes Anders Sundström inför frågan om han anser att han har parlamentariskt stöd för den linje han vill driva i Bryssel. Gång på gång undvek han att svara på den frågan. I stället hänvisade han till att riksdagen i efterhand kan godkänna detta genom beslutet om samfinansiering. Han undvek däremot mycket noga att säga att riksdagen i så fall bara kan godkänna i efterhand och att det i så fall inte kunde bli fråga om att höja anslagen utan bara att sänka dem ytterligare.

Jag tycker att det är intressant att det i utskottbetänkandet nu står att det inte kan vara tillräckligt att riksdagens inflytande utövas endast genom kontroll i efterhand utan att det är önskvärt med en ordning där riksdagen därutöver får ett aktivt och reellt inflytande som gör det möjligt att på förhand påverka de ståndpunkter som Sverige skall inta inför förhandlingar och beslutsfattande inom EU.

Det är väl alldeles uppenbart att Anders Sundström har tassat runt i gränsmarkerna för vad som kan vara rimligt för en regeringsledamot som skall lyssna på riksdagen.

Mats Hellström sade att regeringen nu är inne i en prövotid. Det allra bästa för regeringen vore att backa, i en fråga där man så uppenbart har gjort ett misstag.

Anf. 71 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Andreas Carlgren ansåg att vi inte diskuterar de alternativ som internationaliseringen ställer oss inför. Självklart gör vi det. Alternativen är nämligen följande: Skall Sverige som ett självständigt, fritt och öppet land delta i det globala och alltmer globaliserade samfundet eller skall vi slutas in bakom EU:s murar? Internationalisering är inte liktydig med att gå med i EU, Andreas Carlgren.

Ni tror vidare att vi nu ökar vårt inflytande, men faktum är ju att riksdagen hittills har kunnat stifta de lagar som den ansett vara de bästa. Andreas Carlgren skildrar själv hur Sverige företräds av förhandlare från regeringen vilka t.o.m. kan bortse från riksdagsmajoritetens vilja. Den svenska regeringens representanter kan även hamna i minoritetsställning i ministerrådet, och då är Sveriges egen beslutanderätt i den fråga som behandlas borta.

När det sedan gäller respekt för folkomröstningsresultatet visar vi på nej-sidan en oerhörd respekt och tålmodighet, men de förutsättningar som ja-sidan förespeglade människorna före folkomröstningen har faktiskt rubbats. Räntorna skulle t.ex. gå ned, vi skulle få program som skulle minska arbetslösheten och vi skulle ha en självständighet i frågan om att gå med i EMU eller inte. Vi skulle naturligtvis stå utanför det västeuropeiska försvarssamarbetet, men vi börjar redan nu närma oss detta så smått genom ett observatörskap osv. De förutsättningar som folket förespeglades och som gjorde att många röstade ja har alltså rubbats genom utvecklingen och ja-sidans agerande efter folkomröstningen.

Anf. 72 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag har just kritiserat att en av ministrarna i regeringen inte tar större hänsyn till riksdagens uppfattning i frågan om de regionala stöden, men Kenneth Kvists uppfattning är egentligen att Anders Sundström inte ens borde resa till Bryssel för att föra diskussioner om detta. Vi borde inte få detta stöd och borde över huvud taget inte vara med i EU. Den åsikten delar jag inte.

Jag vill vidare peka på att vi genom internationaliseringen befinner oss i en ny situation. Vi kan formellt fatta beslut om t.ex. miljöfrågor som ändå i realiteten avgörs utanför vårt lands gränser. Vi kan diskutera beslut om frågor som gäller jobben men som i realiteten bestäms utanför vårt lands gränser. Jag vill att vi skall ha en verklig inflytandemöjlighet.

Kenneth Kvist hänvisar allmänt till medverkan i en globalisering. Det låter bra, men det ger inte ett dugg mer makt för Sverige.

Till sist säger Kenneth Kvist att han har en oerhörd respekt och tålmodighet inför folkomröstningsbeslutet. Tålmodighet är väl ändå det minsta som man kunde begära att Kenneth Kvist skulle visa på den punkten. Folket har i praktiken beslutat att vårt land skall bli medlem. Ni försöker i dag föra en debatt i efterhand, men folket har bestämt sig.

Ni borde visa respekt för det genom att föra fram bra förslag till hur vi skall klara denna situation, men det gör ni inte. Ni talar i stället bara om allt dåligt som väntar oss. Kenneth Kvists ambitionsnivå är att

åtminstone bevara ett uns av demokrati. Jag tycker att det är en mycket låg ambitionsnivå.

Anf. 73 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vi skulle kanske behöva litet längre tid för en debatt om internationaliseringen än några treminutersrepliker.

Vi har under lång tid stått inför en oerhört stark internationell påverkan av våra förhållanden. Massbilismen, egentligen uppfunnen av Henry Ford på 20- och 30-talet, har förändrat hela vår samhällsstruktur, men ingen kommer på den idén att Sverige påverkat av Fords uppfinningar skulle gå med i Fordbolaget, i USA e.d.

Det är likadant med EU. Det finns inget som säger att vi behöver gå med i EU därför att EU påverkar oss. Vi är egentligen mera påverkade av Japan och USA på mera avancerade och avancerande områden. Vår teknologi och därmed vår samhällsutveckling påverkas på en mängd områden av detta. Vi borde därför inte kansla in oss i EU.

Jag delar Andreas Carlgrens uppfattning att en svensk minister måste följa riksdagsmajoritetens mening. Det är ju därför som vi konkret och konstruktivt föreslår att EU-nämnden skall ha en viss möjlighet att styra hur regeringens representanter skall uppträda. Men den avgörande skillnaden mellan oss är att vi enligt min mening inte skall behöva stå och tigga i Bryssel när det gäller vilken regionalpolitik som vi skall få föra här i landet. Detta borde Sveriges riksdag få bestämma över. Det har att göra med vår suveränitet. Jag tror att vår kännedom om förhållandena i vårt land ger bättre resultat än det som blir följden av en sammanvägning av olika intressen nere i Bryssel.

Anf. 74 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist säger att det inte finns någonting som säger att vi behöver gå med i EU. Jo, svenska folket har beslutat så. Jag tycker verkligen att Kenneth Kvist nu för debatten i efterhand.

Kenneth Kvist räknar vidare hela tiden upp allt dåligt som kan bli följden av folkets beslut. Vi har hört det många gånger förut och kommer säkert att få höra det många gånger till. Men Kenneth Kvist har inte en enda idé om hur vi i så fall skall göra det bra. Det måste kännas hopplöst för Kenneth Kvist och andra EU-kritiker att inte ha några idéer om vad vi skall göra för att det skall bli bättre – allt är dåligt.

Till sist en fråga till Kenneth Kvist, som gäller principen om ministrars stöd i riksdagen. Som jag förstår av rapporten från EU-delegationen har det riktats kritik från en majoritet av riksdagens partier mot att man inte fullt ut utnyttjar möjligheterna till landsbygdsstöd. Såvitt jag har förstått har även Vänsterpartiet medverkat i den kritiken. På frågor här i kammaren har Anders Sundström inte velat svara på frågan om han anser att han har parlamentariskt stöd för den linje som han vill driva i Bryssel och som innebär ett lägre landsbygdsstöd än vad EU-delegationen tycks ha förespråkat. Är Vänsterns uppfattning fortfarande den att landsbygdsstödet borde vara högre än det som regeringen nu har föreslagit?

Anf. 75 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! I varje demokrati finns det av alla godkända sätt att mäta folkviljan. I Sverige brukar vi mäta folkviljan i allmänna val och i sällsynta fall i folkomröstningar. Inför frågan om Sveriges medlemskap i den europeiska unionen har vi haft en folkomröstning, och folkviljan var klar och entydig.

Ledamoten Per Gahrton gör i dagens riksdagsdebatt dock våld på denna folkvilja. Han beskriver sig själv som om han på något sätt stod över folkviljan och anser att folkmajoriteten är manipulerad, lurad eller hotad av den andra sidan i folkomröstningskampanjen. Det tänkesätt som ledamoten Gahrton ger uttryck för är något som annars kännetecknar sekten, som alltid anser sig veta bättre än de utslag som fallit vid val eller olika omröstningar.

Jag hoppas att detta sektbeteende i förhållande till folkomröstningsresultatet inte skall vara kännetecknande för Miljöpartiet i övrigt.

EU-medlemskapet är utmanande och väldigt provocerande för många samhällsintressen. Särskilt utmanande är medlemskapet för alla de institutioner och organisationer som bygger sin makt och sitt inflytande på nationalstatens nuvarande och avgränsade territorium och egenskaper.

När vi genom dagens beslut politiskt, demokratiskt och kulturellt hinner i fatt decennier av ekonomisk anpassning till EU-länderna och till internationaliseringen, är det något stort och väsentligt som sker. Vi går dels in i ett överstatligt samarbete på många områden med andra länder, samtidigt som olika regioner i vårt land och kommuner och kommundelar strävar efter helt nya former av frihet.

En del av den gamla nationalstatens institutioner får se sin betydelse naggad i kanten. Jag kan nämna Riksbanken, Riksförsäkringsverket, Invandrarverket, stora delar av skatteförvaltningen, länsstyrelseorganisationen och en rad andra organisationer och byråkratier, vilkas betydelse är knutna till nationalstaten. Klockan klämtar naturligtvis nu för dem.

Själva riksdagen utmanas också mycket starkt av EU-medlemskapet och internationaliseringen. Därför är det av yttersta vikt att riksdagen, om den verkligen vill vara med och spela en viktig roll även i fortsättningen – vilket inte är alldeles givet – öppnar sig för de krav på förändring och förnyelse som kommer att dominera och prägla hela nästa århundrade.

Genom vårt EU-medlemskap ökar våra möjligheter på många områden. Vi kan vara med och bidra till de sociala och politiska innovationer som vi är i så trängande behov av i vår del av världen.

Låt mig bara nämna två exempel där jag tror att EU-medlemskapet kan vara oss behjälpligt. Det gäller dels den strukturella arbetslösheten. Den beror inte alls på att vi blivit utkonkurrerade av låglöneländer, utan den beror på att en stor del av de industriarbetare som präglat hela 1900-talets samhälle och politik i dag inte längre behövs i produktionen. Den arbetslösheten kräver oerhört mycket nytänkande och samarbete i nya former i såväl kommuner, Europa och säkerligen hela världen om vi skall lyckas komma till rätta med den. Miljöförstöringen,

som i huvudsak beror på massproduktionen av avfall, kräver mycket nytänkande och omtänkande, kanske rent av ett ifrågasättande av det som bygger upp hela vårt ekonomiska tillväxtbegrepp.

Vi här i Sveriges riksdag har alltså ett särskilt stort ansvar, fru talman, för att EU-medlemskapet verkligen används i hela folkets intresse.

Också de av partierna i riksdagen som utmanas särskilt svårt – däribland mitt eget – utav EU-medlemskapet och internationaliseringen måste ta sitt ansvar. Personligen är jag av den åsikten att det vore fegt, oansvarigt och snudd på omoraliskt att bara för att rädda det egna skinnet, för att undvika att ta konflikter och uppgörelser i det egna partiet, skjuta över varje partiskiljande fråga som har med EU att göra till folkomröstningar under de kommande åren. Det vore en helt oacceptabel utveckling utifrån mina egna utgångspunkter.

Det vore också förödande om byråkratiska traditioner, utskottens revirtänkande, enskilda politikers och utskotts bundenhet till vissa statliga verk och myndigheter och den nationella politiska sedvänjan i sig skulle få sabotera och omöjliggöra vårt kreativa deltagande i såväl nya regionala som internationella demokratiska fora och nätverk.

Det är mot denna bakgrund glädjande att kunna yrka bifall till hemställan i KU:s betänkanden 17 och 22. Såväl betänkandet om anslutningslag som betänkandet om EU-nämnd kännetecknas nämligen av öppenhet, sökande och prövande inför de nya villkor som kännetecknar riksdagens arbete.

Det krävs nya modeller och nya former. Jag kommer för min egen del och efter blygsam förmåga, fru talman, att arbeta för att denna förnyelse verkligen blir genomförd och att debatten om demokratins nya förutsättningar i Sverige och i Europa förs öppet och frejdigt i hela det svenska samhället.

Anf. 76 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Äntligen! Jag kan inte låta bli att inleda detta anförande med ett utrop av det slaget.

När jag i början av 1960-talet fick rösta för första gången, gick dåvarande Högerpartiet till val på parollen "Ja till Europa". Det kunde förefalla litet udda, eftersom det den gången rörde sig om ett kommunalval. Men för en ung student kändes budskapet attraktivt och stimulerande.

Sedan har jag i många olika sammanhang – som facklig företrädare, i det internationella konservativa partisamarbetet och, naturligtvis, som riksdagsman – verkat för Sveriges fulla medverkan i det europeiska samarbetet.

De senaste åren har jag varit ledamot i EFTA-, EES- och EU-delegationerna, organ som nu alla försvinner. Jag saknar inte dessa uppdrag – tvärtom är deras försvinnande ett tecken på att Sverige är framme vid målet, att cirkeln som för mig började vid det där valet vid tidigt 60-tal nu är sluten. Svenska folket har sagt ja till Europa.

Ändå finns det kanske skäl att en dag som denna ägna några ord åt EFTA. Denna frihandelsorganisation har tjänat oss väl under nästan 40

år. Den har bidragit till den välståndsutveckling som präglat åtminstone den förra delen av denna period, innan inhemsk högskatte- och regleringspolitik knäckte tillväxten i Sverige. Många är de svenska riksdagsmän som deltagit i det parlamentariska samarbetet inom EFTA. Via EES-avtalet kunde Sverige dessutom få en välkommen genväg in på den gemensamma marknaden med dess fria rörlighet för varor och tjänster, kapital och människor.

Men även om EFTA-samarbetet och inte minst EES-avtalet var ekonomiskt fördelaktiga, var det inte tillräckligt i längden. De erfarenheter vi vunnit i EES-delegationen, sedan avtalet trädde i kraft vid det förra årsskiftet, har visat att det svenska inflytandet över beslutsprocessen har varit praktiskt taget obefintligt. Dessutom är, som framgått av den föregående debatten, EU så mycket mer än bara ekonomisk samverkan. Det handlar om att trygga fred och säkerhet i vår del av världen, det gäller att utveckla gamla kulturella förbindelser och mycket annat.

Min uppgift här i dag är ändå att hålla mig till de ekonomiska frågorna. Utgångspunkten är finansutskottets yttrande till utrikesutskottet, ett yttrande som vi moderater i allt väsentligt står bakom.

Där framhålls de fördelar i ekonomiskt avseende som vi ser fram emot som en följd av medlemskapet. Men det är viktigt att understryka att vårt medlemskap i EU inte bara innebär fördelar utan även skyldigheter. Vid Europeiska rådets sammanträde i Essen nyligen diskuterades förverkligandet av de åtgärder som förordas i vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Bland viktiga teman i detta arbete vill jag särskilt understryka två rekommendationer: dels att genom avreglering öka flexibiliteten på arbetsmarknaden och i företagen, dels att minska indirekta arbetskraftskostnader.

Tyvärr måste jag konstatera att av regeringen under senare tid föreslagna skattehöjningar och återregleringar på arbetslivets område går i rakt motsatt riktning.

Beträffande utvecklingen mot en ekonomisk och monetär union, EMU, ger majoritetens skrivning i finansutskottets yttrande ett intryck av att man inte är säker på att vilja vara med hela vägen fram till det tredje stadiet med en gemensam centralbank och en gemensam valuta. För oss moderater står det helt klart att vi vill att Sverige skall vara med fullt ut i det europeiska monetära samarbetet – frågan är bara om och när Sverige kan. Med den skattehöjnings- och återregleringspolitik som regeringen inlett blir det svårt att ställa vår ekonomi i ordning ens till den senare av de två angivna tidpunkterna för inträde i EMU, nämligen 1999.

Alldeles oavsett åsikterna på olika håll om värdet av EMU är vi ändå förpliktade som medlemsland att skyndsamt till EU inge ett konvergensprogram, som visar hur vi avser att, helst redan till 1996 men annars så snabbt som möjligt, uppfylla konvergenskriterierna beträffande inflationstakt, räntenivå samt budgetunderskottets och statsskuldens storlek. Jag utgår ifrån att regeringen avser att tidigt nästa år fullgöra detta åliggande och att därvid riksdagen och dess finansutskott på lämpligt sätt blir inkopplade.

Ett annat ämne, som nu snabbt får aktualitet, är frågan om att stärka Riksbankens oberoende. Maastrichtfördraget innebär här en förpliktelse för Sverige att under EMU:s andra fas säkerställa att Riksbanken har en självständig ställning. Riksbanksutredningen lade i god tid före höstens val fram förslag i denna riktning, innefattande bl.a. nödvändiga grundlagsändringar. Framför allt kan inte föreskriften i regeringsformen om riksbankschefens obegränsade avsättlighet stå kvar. Socialdemokratiskt motstånd medförde att utredningsförslaget aldrig kom att föreläggas riksdagen för beslut. Men under innevarande mandatperiod blir det nödvändigt att genomföra de lagändringar som krävs för att Sveriges riksbank skall få den självständiga ställning som medlemskap i EU förutsätter.

Fru talman! I detta sammanhang tar riksdagen också ställning till proposition 40 angående budgeteffekter av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. I finansutskottets med anledning därav framlagda betänkande nr 5 föreligger det ingen annan oenighet än den som gäller principerna för finansieringen av Sveriges EU-avgift. I en gemensam reservation ställer de borgerliga utskottsledamöterna kravet att medlemsavgiften inte får leda till ett ökat upplåningsbehov och att statens administrativa kostnader inte skall behöva stiga. Givetvis bör det också vara en strävan att i de fall vissa utgifter täcks med EU-medel, motsvarande besparingar skall kunna göras i statens budget.

Däremot kan vi inte instämma i den tanke som framskymtar i propositionen, och som sedan bekräftats i konkreta förslag till riksdagen, nämligen att finansieringen skall belasta olika områden, verksamheter och medborgargrupper i proportion till hur de gynnas av medlemskapet, främst då genom skattehöjningar. Det är en grundläggande finanspolitisk princip att skatter inte skall vara specialdestinerade till särskilda utgiftsändamål. Denna tanke är för övrigt utmärkande för EU:s gemenskapsbudget.

Ett viktigt syfte med Sveriges anslutning till EU är dessutom att öka vårt lands ekonomiska tillväxt. Det är inte möjligt att exakt förutsäga hur stor denna effekt blir. Försiktiga uppskattningar pekar i alla fall på en ökning av den årliga tillväxten med en halv procent jämfört med om Sverige stannat utanför EU. Redan efter några få år skulle därmed skatteunderlaget ha vuxit så mycket att medlemskostnaden täcks vid oförändrade skatteregler.

En annan avsedd effekt med medlemskapet har varit att skänka kampen mot inflationen större trovärdighet. Därvid minskar räntemarginalen mot exempelvis Tyskland. Skillnaden jämfört med utanförskap har uppskattats till drygt en procentenhet lägre räntenivå. En procentenhet lägre räntekostnader för statsskulden skulle innebära en besparing på drygt 10 miljarder kronor.

Enligt propositionen skall effekter av detta slag successivt beaktas i regeringens ekonomiska politik, men det finns ingen anledning att det inte skall ske från första början. Den tänkta uppläggningen att medlemskostnaden inledningsvis skall betalas krona för krona genom riktade skattehöjningar ger skäl för misstanken att regeringen vill begagna tillfället att skaffa fram extra skatteintäkter till täckande av

budgetunderskottet, när det nu ter sig alltmer besvärligt att få fram utgiftsbesparingar.

Samtidigt som jag vill avsluta med att uttrycka den förhoppningen att regeringen i sin ekonomiska politik skall utnyttja och inte motverka de möjligheter EU-medlemskapet ger att stärka tillväxten och sysselsättningen i Sverige, vill jag, fru talman, yrka bifall till den borgerliga reservationen till finansutskottets betänkande nr 5.

Anf. 77 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Vi har under denna dag debatterat vårt medlemskap i EU, och det har varit en både viktig och historisk debatt. Det känns skönt att vi nu är framme vid målet.

Jag skall främst uppehålla mig vid finansutskottets betänkande nr 5, där det redovisas förslag till principer för budgetering och revision av de medel som Sverige betalar till respektive mottar från EU.

Först vill jag säga att jag har en mer positiv syn på medlemskapet och dess möjligheter än vad regeringen synes ha. Det grundläggande är ju att medlemskapet skapar bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt och därmed också för en finansiering av medlemsavgiften.

Genom medlemskapet får vi en stabilare ekonomisk situation. Detta i sin tur kan medverka till räntesänkningar, sänkta kostnader i produktionen och en förbättrad konkurrenskraft. Medlemskapet gynnar oss alla, oberoende om vi är näringsidkare, skattebetalare, bidragstagare eller konsumenter. Därför är det fel att, som regeringen och Socialdemokraterna nu gör, peka ut vissa grupper som mer gynnade än andra.

Regeringen föreslår fem principer som skall gälla för finansieringen av medlemskapet i EU. De två första av dessa principer har jag inget att invända emot, nämligen att finansieringen inte får leda till ett ökat upplåningsbehov samt att statens administrativa kostnader ej bör öka totalt sett.

Även om samhällsekonomin i stort gynnas av EU-medlemskapet bör man ändå se till att täcka in de utgifter som uppstår i statsbudgeten som en följd av medlemskapet. Men finansieringen bör då ske på sedvanligt sätt, dvs. att man i budgetarbetet prövar, prioriterar och även omprioriterar bland olika budgetposter.

Jag anser det vara helt fel att åberopa EU-medlemskapet för att höja skatterna.

Jag tycker också att det finns anledning att erinra om den borgerliga regeringens stora arbete med att återupprätta Sverige som en företagar- och tillväxtnation. Detta skedde genom bl.a. konkurrensbefrämjande skatte- och avgiftssänkningar. Den politiken gav också resultat.

Om vi nu skall kunna utnyttja EU-medlemskapets fördelar är det viktigt att vi kan behålla dessa gynnsamma produktionsvillkor för företagen. Det stärker konkurrenskraften, och det ökar produktionen. Allt detta medverkar till fler jobb.

Att i detta läge införa en ny löneskatt, som föreslagits i en särskild proposition, är oklokt och kommer att motverka den positiva utveckling som vi eftersträvar. Den nya löneskatten kommer i stället att innebära att vi förlorar många tusen nya jobb. Socialdemokraterna går

tvärtemot den politik de säger sig vilja föra. I stället för arbetslinjen väljer de att beskatta arbete.

Jag vill också poängtera vikten av att vi upprätthåller den grundläggande finanspolitiska principen att skatter och avgifter inte skall vara specialdestinerade till särskilda utgiftsändamål. Sverige har frångått ett system där vissa inkomster öronmärks till vissa utgifter. Nu tänker regeringen tydligen återinföra detta.

Här inrättas nu en särskild löneskatt för att finansiera medlemskapet. Till detta har regeringen också varslat om att man har för avsikt att införa särskilda fastighetsskatter på bl.a. jord- och skogsbruk.

Detta är häpnadsväckande. Som jag tidigare sade, är det fel och oklokt. EU-medlemskapet gynnar oss alla, såväl företagare som löntagare och konsumenter m.fl. Varför skall då enbart ICA-handlaren, taxiägaren, skogsägaren, rörmokaren m.fl. betala denna avgift?

När det gäller jordbruket innebär detta att regeringen återinför skatt på arbetande kapital. Det är direkt i strid med tidigare principer. Det har sedan länge funnits bred enighet om att man skall avskaffa skatten på arbetande kapital. Nu bryter Socialdemokraterna mot detta.

Den ökande skattebelastningen på jordbruket är illavarslande efter alla försämringar som regeringen genomfört. Med regeringens politik är jordbruket inte någon vinnare. I stället är det tvärtom, en del förlorar faktiskt betydande belopp.

Man har dragit ner arealstödet och kraftigt minskat miljöstödet. Regeringen avstår medvetet från miljöstöd till jordbruket på ca 2 miljarder kronor. Man vill inte utnyttja de framförhandlade stöden. Detta strider emot vad som stod skrivet på valsedlarna i folkomröstningen, nämligen att man utgick ifrån det framförhandlade avtalet.

Centerns självklara utgångspunkt är att det framförhandlade avtalet skall gälla.

Trots dessa försämringar framhärdar regeringen i att jord- och skogsbruket är stora vinnare och att de därför skall beläggas både med den nya löneskatten och med särskilda avgifter på jord- och skogsbruket. Detta tycker vi är djupt orättfärdigt.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 78 MATS ODELL (kds):

Fru talman! I proposition 1994/95:40 redovisar regeringen förslag till principer för budgetering, redovisning och revision av de medel som Sverige betalar till respektive mottar från EU. Regeringen redovisar också ett förslag till principer för finansiering av medlemsavgiften. Det är till att börja med viktigt att slå fast att denna avgift är väl använda pengar för Sverige. Det är en investering som kommer att ge mycket bra utdelning för svenska folket. Det ger oss möjligheter att påverka i stora frågor som sträcker sig över nationsgränserna, inte minst på miljöområdet och när det gäller relationerna mellan i- och u-länderna. Dessutom – det tycker jag är viktigt att påpeka – bidrar vi genom vår medlemsavgift till att förbättra villkoren för en positiv utveckling för folken i de central- och östeuropeiska länder som startat processen mot medlemskap i den allt större europeiska gemenskapen, EU.

I stora delar kan vi kristdemokrater instämma i propositionen och i utskottsmajoritetens ställningstaganden till densamma. Men när det gäller principerna för finansiering av medlemsavgiften har vi en annan uppfattning än regeringen och utskottsmajoriteten.

Självfallet är vi överens om att avgiften skall finansieras fullt ut, liksom alla övriga åtaganden i denna kammare. Vi ställer oss bakom principen att statens utgifter för administration inte får öka på grund av medlemskapet.

Men när det gäller principerna för hur finansieringen skall gå till går våra uppfattningar kraftigt och principiellt isär. Jag tycker det är anmärkningsvärt att regeringen tycks ha en tämligen kameral syn på effekterna av ett EU-medlemskap.

Jag vill gärna instämma i det Lars Tobisson sade om att man inte kan undgå misstanken att man här försöker ta till så mycket att man kan vara med och ytterligare ta hand om statens stora budgetunderskott under täckmantel av att man finansierar EU-medlemskapet.

Sättet att finansiera medlemsavgiften verkar närmast vara skräddarsytt för att passa in i nej-sidans argumentationshandledning. På det här sättet framställs ju EU-medlemskapet som en enda stor belastning.

Fru talman! Kristdemokraternas hållning, som bygger på vår principiella syn på budgetens utformning, innebär att EU-avgiftens finansiering inte skall öronmärkas genom specifika skattehöjningar eller besparingar. Den skall i stället finansieras inom ramen för det ordinarie budgetarbetet. En sådan här öronmärkningsprincip skulle vara ett nytt och ovälkommet inslag i statsbudgeten. Lika litet som exempelvis Sveriges andel av FN:s budget fordrar specialdestinerade skatter skall ju EU-avgiften utsättas för öronmärkt finansiering. Hur skulle det se ut om vi började med öronmärkning av olika utgiftsposter, bostadsbidrag, försvaret, polisen osv. Drar vi ut konsekvenserna litet längre skulle det väl snart bara vara riksdagsmännens löner som skulle finansieras över en samlad budget. Själva öronmärkningsprincipen antyder på något sätt en vilja att lyfta fram den kostnad som skall finansieras. Det mest förvånande är att finansutskottets majoritet ställt sig bakom introduktionen av öronmärkt finansiering.

Finansutskottet har nämligen genom tiderna med mycket stor intensitet, för att inte säga hetta, alltid värjt sig för sådana frestelser. Senast de begav sig var för ett par år sedan när Vägverket ville höja nivån för underhåll av vägar genom en specialdestinerad bensinskattehöjning. Inom parentes kan jag tillägga att finansministrar som fortfarande är kvar i ämbetet regelmässigt brukar hysa en mycket tydlig motvilja mot specialdestinerade skatter. När de väl avgått brukar förståelsen för dylika kreativa finansieringsmodeller faktiskt öka på ett anmärkningsvärt sätt.

Ett exempel är den förre finansministern Kjell-Olof Feldt, som under sin tid i regeringen energiskt motarbetade sådana förslag, men som nu i sin egenskap av Svenska Vägföreningens ordförande reser land och rike runt och pläderar för just en finansieringsmodell med "raka rör" från en specialdestinerad bensinskatt för ökade väganslag.

Är det månne så att den budgetdisciplin som utskottsmajoriteten säger sig vilja restaurera i själva verket håller på att erodera i allt lösare principer och uppgörelser i vänsterblocket? Redan smyger sig principer in som normalt brukar anammas först av avsuttna finansministrar. Det bådar inte gott. De breda samarbetslösningar som det talades om under valrörelsen har vi hittills inte sett särskilt mycket av. Blockpolitiken är med den nya regeringen mer cementerad än på mycket länge, även i detta avseende.

I den proposition där regeringen klär sina principer i konkreta förslag visar det sig att man avser att höja skatter med 12 miljarder för att finansiera EU-avgiften. Detta skall läggas till de tidigare skattehöjningsförslagen på ca 38 miljarder. Sammantaget har regeringen alltså inom en månad lagt fram förslag på skattehöjningar på 50 miljarder kronor, varav hela 30 miljarder avser höjda skatter på arbete.

För oss kristdemokrater är det helt uppenbart att detta kommer att få skadliga och hämmande effekter på den ekonomiska utvecklingen. Den svenska konkurrenskraften försämras, de höjda skatterna på arbete försvårar framväxten av nya jobb inte minst inom småföretagen och i den mycket priskänsliga privata tjänstesektorn. De ekonomiska fördelarna med EU-medlemskapet "balanseras" bort på ett effektivt sätt! Det sammantagna resultatet löper stor risk att bli att de svenska statsfinanserna totalt sett försämras netto på grund av den uteblivna tillväxten och de därmed krympande eller i bästa fall oförändrade skattebaserna.

Till detta måste läggas att redan själva principen för finansiering av EU-medlemskapet och resten av den ekonomiska politiken går helt stick i stäv mot den politik som EU rekommenderar för att få bukt med arbetslösheten. Där handlar det om att sänka skatten på arbete, inte att höja löneskatterna med 30 miljarder på en månad.

Fru talman! Mot bakgrund av det anförda vill jag yrka bifall till den till betänkandet bifogade gemensamma reservationen från Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna.

Anf. 79 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Den här delen av debatten handlar främst om finansutskottets betänkande om budgeteffekterna av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Men det handlar också om utskottets yttrande till utrikesutskottet över själva medlemskapspropositionen.

Låt mig först ta upp den senare frågan, dvs. yttrandet till utrikesutskottet. Man kan konstatera att det föreligger en samsyn i finansutskottet när det gäller själva anslutningspropositionen. Det finns bara avvikande meningar från Moderaterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag tänkte ta upp några saker ur yttrandet. Jag tror nämligen att det är ganska väsentligt att de konstateranden som görs i yttrandet förs fram, med tanke på de påståenden som emellanåt görs i debatten kring Sveriges anslutning till den europeiska unionen.

I finansutskottets yttrande understryks att det enligt utskottets mening är angeläget att uppnå en monetär stabilitet. På det sättet tryggar man tillväxten och en ökad sysselsättning. För oss i Sverige, som så

hårdhänt har fått uppleva vad en monetär turbulens innebär, är det naturligtvis ett ganska självklart uttalande.

Utskottet förutsätter också, vilket har påpekats förut i debatten, att det konvergensprogram som regeringen skall utarbeta för Sveriges del kommer att offentliggöras. Det skall redovisas för riksdagen, och därmed kan det också behandlas av riksdagen.

Utskottet säger vidare att det finns frågetecken kring den europeiska monetära unionen. Det har dykt upp sådana frågetecken under senare år. Det gäller framför allt starten av fas 3. Det konstaterande som utskottet gör är viktigt: Sverige blir inte automatiskt medlem i den slutliga valutaunionen enbart för att riksdagen snart ratificerar medlemskapet i EU. Sverige har nämligen i förhandlingarna anmält, och också till protokollet fått noterat, att riksdagen har det slutliga avgörandet. Ett deltagande i fas 3 av EMU ligger således helt i riksdagens händer, om Sverige i övrigt uppfyller inträdeskraven.

Det kanske är viktigt att påpeka att ett beslut om ett eventuellt deltagande i den tredje fasen måste föregås av en grundlig analys av hur Sveriges ekonomi kommer att påverkas av en gemensam valuta. Utskottet säger också att det är av största vikt att veta hur den inverkar på arbetsmarknaden och på våra möjligheter att bekämpa arbetslösheten.

Med dessa uttalanden kommer utskottet fram till slutsatsen att Sverige skall ansluta sig till den europeiska unionen.

Fru talman! Jag går då över till den andra delen i den här debatten som handlar om budgeteffekterna.

I finansutskottets betänkande nr 5 behandlas principerna för budgeteringen, redovisningen och revisionen. Om detta råder inga som helst delade meningar i utskottet. Likaså tillstyrks förslaget beträffande Sveriges åtagande i den europeiska investeringsbanken.

Det är först när det handlar om principen för finansieringen av avgiften till Europeiska unionen som det råder delade meningar i utskottet. Vi har nyss fått höra en del av de avvikande uppfattningarna.

Det är viktigt att påpeka en sak. Den socialdemokratiska regeringen valde att före folkomröstningen redovisa vad ett medlemskap i EU kommer att kosta och också hur den kostnaden skall finansieras. Svenska folket fick med andra ord raka och klara besked före omröstningen. Enligt min mening är det viktigt att framhålla detta faktum. Besked gavs före folkomröstningen.

I den proposition som regeringen lade fram sade man klart att medlemskapet skall finansieras enligt vissa principer. Man angav fem principer.

För det första handlar det om att effekterna skall finansieras fullt ut och att de inte får leda till ett ökat upplåningsbehov.

För det andra säger man att statens utgifter för administrationen inte får öka på grund av medlemskapet.

För det tredje: Om EU:s budgetmyndigheter fattar beslut som innebär totalt ökade utgifter skall dessa finansieras med redan anvisade medel inom i första hand berörda departementsområden.

För det fjärde skall de nationella åtaganden som krävs för att få bidrag från gemenskapsbudgeten finansieras med redan anvisade medel inom de departementsområden dit stödet är riktat.

För det femte skall varje svenskt utgiftsområde som berörs av EU-samarbetet bidra till finansieringen i proportion till områdets andel av avgiften.

Som har framgått av debatten hittills råder delade meningar om de sista punkterna.

Det framhålls också i propositionen, vilket är viktigt, att den sociala sektorn inte bör drabbas av finansieringen av EU-avgiften. Det har också regeringen levt upp till i den särskilda proposition som har inlämnats till riksdagen.

De riktlinjer som jag har redovisat här visar att det är fråga om klara och tydliga besked och att dessa riktlinjer också är mycket rimliga. De bygger på en uppfattning som är mycket självklar för oss socialdemokrater, nämligen att det i alla sådana här sammanhang skall förekomma en rättvis fördelning.

I och med att man presenterade förslaget före folkomröstningen behövde heller ingen sväva i ovisshet före folkomröstningen om hur den här avgiften så småningom skulle komma att betalas. Det tycker jag är viktigt. Det är så det skall gå till i ett öppet och demokratiskt samhälle.

Beskeden från de tidigare regeringspartierna var dock i detta sammanhang allt annat än klara och tydliga. Från det hållet sade man gansk vagt att avgiften skulle finansieras över budgeten. Vi har hört samma sak nu i kammaren. Enligt min mening är det inte bara slappt att uttrycka sig på det sättet. Det är också oansvarigt, med tanke på det skick som våra statsfinanser befinner sig i. I ett sådant läge räcker det inte med svepande och suddiga besked.

Med hänsyn till den erfarenhet av regeringsarbete som Mats Odell har borde han förstå att det behövs litet mer av kameralt tänkande. Det skulle inte skada, med tanke på den stora statsskuld som vi har.

I de motioner som har lämnats in gör de tidigare regeringspartierna ett stort nummer av att socialdemokraterna vill öronmärka vissa inkomster till vissa utgifter.

Som framgår av utskottets betänkande är det inte relevant att tala om en specialdestinering av avgiften. Utskottet understryker principen om att ökade utgiftskrav inte får leda till en ökad upplåning, utan de utgifterna skall finansieras fullt ut genom en kombination av utgiftsminskningar och inkomstförstärkningar. Man säger att det är en god princip som helt överensstämmer med de budgetpolitiska riktlinjer som riksdagen vid ett flertal tillfällen har ställt sig bakom. Det framgår också av Centerpartiets motion att de har missuppfattat propositionen när de talar om tak för nationella ambitioner och bestraffningar gentemot vissa grupper i samhället.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att det framgår av motionerna och reservationerna att de borgerliga partierna har tagit intryck av utskottets argumentering. I reservationen har talet om öronmärkning tonats ned.

Fru talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan i betänkande 5.

Anf. 80 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Sören Lekberg tog i inledningen upp olika punkter där det råder samstämmighet. Det finns anledning att understryka att det finns många punkter där det råder samstämmighet. Men det finns ett antal punkter angående finansieringen där det icke råder samstämmighet. Sören Lekberg tar folkomröstningen till intäkt för att det inte rådde någon ovisshet.

I folkomröstningen gick vi till val på de fraser som stod på valsedlarna. Det framgick att det fanns ett framförhandlat avtal och där vi skulle välja ja eller nej. Sedan ändrade Socialdemokraterna i det framförhandlade avtalet. Det gäller finansieringen, och det gäller stödet till jordbruket. Det gäller också regionalpolitiken, landsbygdsstödet, som har förändrats i förhållande till förhandlingsresultatet. Ur regionalpolitisk synpunkt är detta en nackdel och innebär förändringar i tilldelningen av resurser till olika delar av vårt land.

Vidare är det frågan om att inte bryta mot några principer. I det här fallet tas en extra skatt ut för att finansiera EU-avgiften. Det är väl att öronmärka pengar för ett visst ändamål? Så har icke skett i Sverige tidigare. Men nu sker det. Det är att bryta mot principen, och det känns fel.

Det finns ett antal saker som inte är bra. Sedan skall vissa grupper som skall vara vinnare betala detta. Det känns helt fel. Så är det inte. Alla kommer att gynnas av avtalet, och då skall alla betala.

Anf. 81 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror att ett medlemskap i den europeiska unionen kommer att vara till stor fördel för vårt land. Efterhand kommer medlemskapet att vara värdefullt för oss när det gäller att skapa en ökad tillväxt och sysselsättning i vårt land. Det kommer därmed att leda till förbättrade statsfinanser.

Men detta får inte förleda oss att tro att vi kan ignorera att medlemsavgiften måste betalas. Det är därför som den socialdemokratiska regeringen i god tid före folkomröstningen redovisade vad medlemskapet netto kommer att kosta och hur kostnaden skall finansieras. I propositionen framgår det hur finansieringen skall gå till. Där framgår det att de som gör de stora vinsterna på medlemskapet skall vara med och betala sin andel av kostnaderna. Det är en rimlig princip. Det är den gamla vanliga principen om att fördela kostnaderna rättvist.

Jag blir litet förvånad över Kjell Ericssons indignerade inlägg. Jag tycker att Kjell Ericsson nonchalerar frågan om finansieringen. Är det så att Kjell Ericsson vill att staten skall öka sin upplåning, eller kan Kjell Ericsson tala om vilka utgifter som regering och riksdag skall skära ned på?

Anf. 82 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Än en gång vill jag poängtera att det framförhandlade avtalet inte gäller längre. Det har skett en förändring av det som man kom överens om före folkomröstningen. Det känns fel.

Olika skattehöjningar och avgiftshöjningar undergräver möjligheten att få ut det positiva som var tänkt av ett medlemskap. Det blir inga nya arbetstillfällen genom att höja skatten på arbete – som det föreslås här.

Vidare var det frågan om finansieringen. Vi i Centern har i vårt saneringsprogram föreslagit en stärkning av finanserna med 42 miljarder. Det är en budgetförstärkning utöver de redan tidigare beslutade 81 miljarderna. I vårt förslag till budgetförstärkningar inryms också medlemsavgiften utan att någon öronmärkning sker, som är fallet i utskottet. I vårt förslag inryms också en bibehållen ambition när det gäller regionalpolitiken, arbetsmarknadspolitiken, miljöpolitiken och jordbrukspolitiken, där EU-avtalets olika möjligheter till stöd utnyttjas fullt ut.

Anf. 83 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Fru talman! I propositionen framgår det i klartext hur kostnaden för EU-medlemskapet skall finansieras. Det står klart och tydligt i propositionen. Det var också viktigt att propositionen lades fram före folkomröstningen.

Sedan var det Kjell Ericssons påstående om att man går ifrån det framförhandlade avtalet. Jag förstår inte den diskussionen över huvud taget. Avtalet gäller. Det innebär stora fördelar för vårt samhälle. På kort sikt är det exportindustrin som tjänar på avtalet. Men även jordbruks- och skogsnäringen har före folkomröstningen talat om de stora vinster som medlemskapet kommer att innebära. Då är det väl inte mer än rimligt att de näringar som kommer att göra de stora vinsterna får bära en större börda i fråga om avgiften? Det är väl en ganska rimlig princip? Det kan inte vara de gamla och sjuka som skall bära den bördan, Kjell Ericsson?

Anf. 84 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Lars Tobisson har lämnat kammaren. Men jag kan ändå inte låta bli att börja med att anknyta till vad han sade. Han sade att vi äntligen denna dag skulle fatta beslut om EU-medlemskapet!

Jag förstår Lars Tobisson. EU-medlemskapet är i huvudsak en moderat seger.

Nu säger Lars Tobisson att det är nödvändigt att ändra lagarna i Sverige så att vi kan förbereda det framtida medlemskapet i den monetära unionen. Han hänvisar till det socialdemokratiska motståndet i Riksbanksutredningen, där bl.a. finansutskottets nuvarande ordförande Jan Bergqvist deltog. Jag hoppas verkligen, och tror, att Socialdemokraterna kommer att hålla fast vid den mycket kloka linje de intog där. De avvisade den typ av lagstiftning som EU formellt sett kräver att vi skall ha, men där vi inte är tvingade att på något sätt hasta fram något före de överläggningar som skall ske 1996.

Lagstiftningen om Riksbankens oberoende ställning och inflationsbekämpningens överhöghet vilar i grunden på ett s.k. monetaristiskt tänkande. Det är ett doktrinärt monetaristiskt tänkande som växte fram i huvudsak under det nyliberala 80-talet.

Jag minns att det för ungefär tio år sedan lades fram olika utredningar om svensk valutapolitik och valutareglering. Bl.a. Lars Tobisson var en av de ledande företrädarna för dem som på ett militant sätt krävde att det skulle ske avregleringar på kredit- och valutamarknaderna. Man uttalade sig ganska bestämt om vad som skulle hända med Sveriges ekonomi efter avregleringarna. Det skulle kanske bli någon miljard i valutautflöde i ett begynnelseskede. Men sedan skulle det bli en stabiliserande verkan. Vi skulle få en oerhört stabil och förutsägbar framtid med fasta spelregler.

Om man jämför det som sades av bl.a. Lars Tobisson med det som sedan hände i slutet av 80-talet och början av 90-talet, efter den här avregleringen, tycker jag att man har anledning att fundera en del över den självsäkerhet med vilken Lars Tobisson nu går ut och talar om alla de välsignelser som skall följa om vi mycket snabbt ställer in oss på ett framtida svenskt medlemskap i den monetära unionen.

När jag var nybliven förälder för ganska många år sedan, fanns det en doktrin som handlade om barnuppfostran. Man skulle inte ta upp barnen från sängen när de skrek. Man skulle låta dem skrika. Höll man på så tillräckligt länge skulle de så småningom lära sig att det inte lönade sig att skrika, och på så sätt skulle de bli mycket väluppfostrade och fogliga.

Det var en korkad teori, tror jag numera. Ungefär lika korkad är den doktrinära monetarismen som säger att man till varje pris skall stå emot de kravmaskiner som vill släppa loss inflationen. Det är alltså samma typ av argumentation. Man säger också att marknaden har ett långt minne.

Jag vet inte om ni minns att det var den här typen av argumentation som fördes fram åren 1991–1992, när vi hade den olycksaliga knytningen av kronan till ecun. Det är ett stelbent doktrinärt tänkande, som vilar på en övertro på att ekonomerna har format något slags vetenskapligt korrekt uppfattning om hur detta skall gå till.

Därmed vill jag gå över till den andra delen av finansutskottets betänkande som vi diskuterar i samband med EU-medlemskapet. Den gäller finansieringen.

För oss som röstade nej var det inte alldeles enkelt att svälja förtreten efter valnatten och säga: Nu gäller det att göra det bästa av situationen. Det var för oss vänsterpartister självklart att det nu gällde att se till att de som hade skrikit högst om hur oerhört angeläget det var att komma med i EU så långt det över huvud taget var möjligt nu också skulle stå för notan.

Det är litet lustigt att lyssna på Lars Tobisson när han talar om att detta skall finansieras genom ½ % högre tillväxt och 1 % lägre ränta. Det är alltså de gamla kära, välkända dynamiska effekterna som kommer tillbaka i ny förklädnad. Det är ren och skär moderat överbudspolitik som det handlar om.

Mats Odell sade att vi som hade ställt oss bakom den aktuella finansieringsprincipen ägnade oss åt alltför kreativ finansiering. Det är återigen att vända saker upp och ned. Det är Mats Odell och Lars Tobisson och alla de som hävdar att det är de dynamiska effekterna som skall klara det här som ägnar sig åt dylik kreativ finansiering.

Vi har genom samtal med företrädare för regeringen kunnat förankra finansieringen av medlemsavgiften. Det var inte alldeles enkelt det heller. Det är inte bra med höjda arbetsgivaravgifter. Vi vänsterpartister tar åt oss äran av att höjningen inte blev fullt så stor som avsikten var från början. Vi fick i stället över en del av finansieringen på de miljöavgifter som bl.a. Centerpartiet inte lyckades få igenom i den förra regeringen. Profilen blev väsentligt bättre genom att vi deltog.

Kjell Ericsson säger att det är fel att peka ut vissa grupper, att alla tjänar på detta, osv. Det är också en typ av argumentation som jag känner igen. I våra demonstrationståg första maj brukar det vara några anarkister som går längst bak med stora plakat där det står: Allt genast! När jag lyssnar på centerpartisterna nu för tiden tycker jag att jag känner igen det där.

Det är litet märkligt att studera Centerpartiets utveckling, måste jag säga, efter den närmast desperata situation man har fått sedan en så stor majoritet uppenbarligen röstat nej. Man är ute och far land och rike kring och lovar i princip allt till alla nu genast. Det skall vara ökat regionalstöd och jordbruksstöd och alla tjänar på EU.

Om man lyssnade på Dockered, LRF, eller läste de artiklar i de stora dagstidningarna som en del direktörer skrev, märkte man att de själva hävdade att det var ett livsvillkor för deras näringar att vi blev medlemmar i EU. Det handlade om många miljarder kronor som skulle falla ifrån om vi inte blev medlemmar i EU. Då måste väl i rimlighetens namn de grupperingarna också ta på sig ett ansvar. Det är de som i första hand, så långt möjligt, skall betala den här medlemsavgiften, på samma sätt som det är medlemmarna i en golfklubb eller en tennisklubb som själva skall plocka fram pengarna ur fickan, inte alla vi andra som inte är med i de föreningarna.

Fru talman! Just nu pågår ett överlämnande till talmannen av en genomgång av alla de löften som ja-sidan delade ut, alla de välsignelser vi skulle få ta del av om svenska folket röstade ja. Jag kan än en gång försäkra, i likhet med vad Eva Zetterberg, Kenneth Kvist och flera andra tidigare har gjort i den här debatten, att vi som röstade nej i folkomröstningen inte kommer att släppa denna fråga. Vi kommer på varje punkt att följa upp vad som händer med ja-sidans alla gyllene löften. Vi kommer också att göra allt för att de som tjänar på medlemskapet i första hand också skall vara de som är med och betalar den här notan.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i finansutskottets betänkande nr 5.

Anf. 85 MATS ODELL (kds) replik:

Fru talman! Johan Lönnroth talar om ett doktrinärt monetaristiskt tänkande. Hans vackra ord kan inte dölja det faktum att Johan Lönnroth vill hålla dörren öppen för inflation. Det är inflationen som skall hjälpa

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ur det hörn man har målat in sig i när det gäller att sanera svenska statens finanser.

Johan Lönnroth brukar vältaligt orda om en solidarisk fördelningspolitik. Jag vill påminna Johan Lönnroth om att den värsta fördelningspolitiska effekten under 70- och 80-talen icke har varit medvetna beslut i denna kammare. Det har varit inflationen som har omfördelat hundratals miljarder från människor som har tagit lån till dem som under den perioden var tillräckligt dumma att spara pengar på bank.

Det är ganska allvarligt att Vänsterpartiet fortfarande tycks vilja hålla dörren öppen för inflation, att vi på det sättet skall devalvera oss ur problemet. Han ställer alltså en budgetfinansiering mot det han kallar för en dynamisk effekt.

Det går väl ändå inte, Johan Lönnroth, att förneka att 1 % lägre ränta med ett ganska exakt belopp minskar statens kostnader för räntor på grund av det budgetunderskott som vi har.

Jag menar att Johan Lönnroth faktiskt har missat själva poängen. Vi har nämligen fullt ut finansierat kostnaden för EU-avgiften, liksom Centerpartiet har gjort, liksom Moderata samlingspartiet har gjort, liksom Folkpartiet har gjort, när vi i vår motion har lagt fram vårt alternativ till den proposition, nr 25, som regeringen lade fram med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Vi kristdemokrater har lagt fram förslag på drygt 40 miljarder kronor utöver regeringens saneringseffekt, vilket också inrymmer avgiften för Sveriges medlemskap i EU.

Det är fullständigt förödande att lägga så mycket ytterligare löneskatter, så mycket ytterligare skattebelastning på produktionen som man gör i det förslag som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet står bakom.

Anf. 86 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Mats Odell talade om att hålla dörren öppen för inflation. Jag skulle snarare uttrycka det så att jag skulle vilja hålla dörren öppen för verkligheten.

Ibland händer det som hände åren 1991 och 1992. Det blev i längden ohållbart att upprätthålla den oerhört stelbenta doktrinen om att inflationsbekämpningen stod över allt annat.

Det är inte riktigt så enkelt, Mats Odell, att inflationen alltid och i alla lägen är fördelningspolitiskt negativ. Alla de förhållandevis välbeställda villaägare som under de senaste åren tack vare de stora skattesänkningarna har kunnat betala av på sina skulder och skaffat sig ett ganska stort sparande förlorar naturligtvis på inflationen. De villaägare som däremot inte har haft en ekonomi som har gjort att de har kunnat betala av på sina skulder – de har kanske rent av ökat dem – tjänar på inflationen. Detta är bara ett exempel på att det inte är fullt så enkelt. Det tjänar de intressen som Mats Odell företräder, som vill ändra den ekonomiska politiken och sätta inflationsbekämpningen före allt annat, att använda sig av den gamla enkla doktrinen. Men detta är en komplicerad historia, detta med sambandet mellan inflation och fördelningspolitik.

Jag har inte missat poängen, Mats Odell, med era budgetförslag. Poängen med dem är att de innebär dubbel bokföring. Ni har intecknat nedskärningarna många gånger om, och det är oerhört diffust hur de i realiteten skall genomföras.

Kds har faktiskt – det erkännandet vill jag ge er – det mest genomarbetade budgetförslaget jämfört med de andra borgerliga partierna. Det verkar som att ert förslag håller bäst, men det är fortfarande fråga om synnerligen kreativ bokföring.

Anf. 87 MATS ODELL (kds) replik:

Herr talman! Jag tackar givetvis för den komplimangen.

När Johan Lönnroth säger att han vill hålla dörren öppen för verkligheten låter det också vackert. Men jag tycker att Johan Lönnroth ändå skall påminna sig om bakgrunden till både den räntekris som vi hade hösten 1992 och den mycket djupa ekonomiska kris som Sverige har genomlevt och som vi dess bättre håller på att ta oss ur.

Det faktum att Sverige hamnade i en mycket djupare kris än något annat OECD-land berodde just på att man hade hållit dörren öppen för inflationen, att man hade fört den här devalveringspolitiken. Den gjorde att vi inte hade något omvandlingstryck i den svenska ekonomin, vilket i sin tur gjorde att våra konkurrentländer drog ifrån på marknad efter marknad. Vi fick lov att prissätta oss ur fler och fler marknader. Till sist slog detta tillbaka med förödande kraft. Det är den situationen och den politiken som vi måste undvika att återupprepa.

Anf. 88 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Mats Odell fortsätter med de förhållandevis enkla slagorden. Visst var det så att det bedrevs en alltför slapp finanspolitik i slutet av 80-talet. Jag har flera gånger stått i talarstolen och vidgått att även vi i Vänsterpartiet borde då ha kunnat vara mera konstruktiva och på så sätt bidragit till att undvika den situationen som Sveriges ekonomi hamnade i 1991 och 1992.

Men det var inte den enda faktorn, Mats Odell. Det hände andra viktiga saker. En faktor var de panikartade avregleringarna som genomdrevs i kraft av den monetaristiska doktrinen i slutet av 80-talet. En annan faktor var hela klimatet i bankvärlden, denna orimliga övertro på den s.k. marknaden. Det var detta som gjorde att unga direktörer kunde satsa miljardbelopp på att köpa fastigheter i London och Bryssel. Detta tillhör också bakgrunden.

Återigen är det så att man inte klarar ut dessa frågor genom enkla förklaringar av den typ som Mats Odell talar om. Det är fråga om mycket mera komplicerade samband.

Anf. 89 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Johan Lönnroth säger att de som tjänar skall betala medlemsavgiften. Alla tjänar på medlemskapet. Men Johan Lönnroth anser att vissa skall betala. Det är ICA-handlaren, rörmokaren, jordbrukaren och åkeriägaren som skall vara med och betala löneskatten, alltså

den skatt på arbete som Johan Lönnroth säger sig egentligen vara emot men som han ändå har gått med på.

Sedan säger Johan Lönnroth att vi i Centern åker runt och lovar saker och ting. Vi har inte lovat någonting mer än det som stod i det framförhandlade avtalet. Det är det som skall gälla.

Men enligt vad som nu har framkommit så gör det inte det. Man har tagit bort stora stöd från jordbruket, miljöstödet. Man har flyttat pengar från regionalpolitiken, bl.a. landsbygdsstödet. Så det är inte längre samma avtal som framförhandlades. Vi hävdar att det ursprungliga avtalet skall gälla.

Sedan har vi finansierat våra löften. Det är inga som är ofinansierade. I vårt finansieringsprogram ingår att detta skall betalas. Vi har skatter, avgifter och en budget, men vi öronmärker inte pengar för avgiften till EU.

Anf. 90 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Det är klart att det kan vara litet olika med ICA-handlaren, rörmokaren osv. Det beror litet grand på vad ICA-handlaren handlar med. Ägnar han sig åt att sälja kläder – det kanske rent av finns en och annan sådan ICA-handlare – kan det bli en ganska hård smäll genom att det blir betydligt dyrare att köpa skjortorna från låglöneländer. Han måste i stället köpa skjortorna från dyrare producenter i EU-länderna.

När det gäller rörmokaren är det litet svårare att säga hur det blir. Men det kan säkert finnas lågavlönade rörmokare som mycket bestämt upplever att de förlorar på den nya ekonomiska politik som EU-medlemskapet innebär.

Om Kjell Ericsson åker ner till några av sina kamrater i Skåne – t.ex. till någon av de stora spannmålsodlarna – eller om han åker ännu längre söderut och hälsar på hertigen av Schleswig-Holstein som årligen lär uppbära några miljoner i jordbruksstöd, skall Kjell Ericsson finna att det inte är så att alla tjänar på ett EU-medlemskap. Det är några som förlorar och några som vinner.

Kjell Ericsson kan inte förneka att svenskt jordbruksstöd totalt sett kommer att öka, om man lägger samman det som tas från den svenska statskassan och det som kommer från EU. Någonstans måste dessa pengar hamna, Kjell Ericsson.

Kjell Ericsson borde alltså resa runt litet mera och tala med litet flera människor, framför allt med de egna partikamrater som röstade nej. Fråga dem, Kjell Ericsson, varför de röstade nej! Var de så korkade att de inte förstod att alla tjänar på EU-medlemskapet?

Anf. 91 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Än en gång, Johan Lönnroth: Löneskatten höjs för alla. Det innebär att man får en höjd skatt oavsett om man är den ena eller andra företagaren. Genom att höja löneskatten förhindrar man också ett antal nya arbetstillfällen, och det rör sig om ganska många tusen.

Johan Lönnroth sade att han själv egentligen är emot denna höjning av löneskatten, men att han ändå hade gått med på detta. Man specialdestinerar alltså pengar för ett visst ändamål, och det tycker vi är fel.

När det gäller jordbruket och skogsbruket har det skett kraftiga försämringar jämfört med det avtal som framförhandlades. Miljöstödet, som skulle utgå till skogsbygderna, har till stora delar försvunnit. Man har också flyttat över den delen som skulle ha gått till område 5 b – flera hundra miljoner – till annan verksamhet. Det är sådant som slår direkt mot landsbygden, och det är fel, inte minst när det gäller en regional fördelning av pengar.

Tidigare har Vänsterpartiet ställt sig bakom en rättvis regionalpolitik för hela landet. Nu försämras faktiskt regionalpolitiken. Jag har svårt att förstå Johan Lönnroth i hans argumentation.

Anf. 92 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag vill först rätta Kjell Ericsson. Han sade att löneskatten skall höjas för alla. Kommuner och landsting är faktiskt undantagna, vilket för oss vänsterpartister är en viktig orsak till att vi har kunnat ställa upp på den uppgörelse som har träffats.

Som Kjell Ericsson säger är det riktigt att alla skattehöjningar i sig leder till färre jobb. Så är det. När man ser på skattehöjningar i sig är de alltid negativa för jobben.

Däremot får man titta på alternativet, helhetslösningen. Jag hävdar mycket bestämt att den politiska linje som Kjell Ericsson och Centern just nu företräder skulle, om den genomfördes, betyda kraftigt ökad arbetslöshet. Den hejdlösa överbudspolitik som ni ägnar er åt skulle leda till att statsfinanserna raserades ännu mycket mera än i dag, än vad ni lyckades med under den förra borgerliga regeringsperioden. Detta skulle leda till kraftigt ökad ränta som i sin tur, om något, verkligen skulle hota jobben i Sverige. Därför får vi vänsterpartister ta på oss det ganska jobbiga ansvaret att reda ut detta konkursbo så att vi äntligen kan åstadkomma en rejäl sänkning av arbetslösheten i Sverige.

Anf. 93 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Regeringen har under hösten i två förslag talat om hur man vill finansiera medlemsavgiften till Europeiska unionen. I första fallet, som vi behandlar nu, anges principerna. I det andra fallet, som kommer till kammaren för behandling snart, föreslås en konkret höjning av arbetsgivaravgifterna. Därtill finns en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet som, bortsett från arbetsgivaravgiftshöjningen, formellt sett ännu inte är ett riksdagsärende. Jag kommer att kommentera finansieringen i sin helhet.

Medlemsavgiften innebär att statens utgifter i ett enda drag försämras med minst 14 miljarder kronor. Med tanke på att statens finanser är mycket dåliga, med växande underskott, en skuldkvot som närmar sig 90 % av bruttonationalprodukten och ränteutgifter som på årsbasis ligger kring 120 miljarder kronor, är det ovälkommet med nya stora utgifter. Det höga ränteläget i vårt land beror till stor del på statens

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m.

stora budgetunderskott och den snabba skuldökningen. Medlemsavgifterna bidrar därmed också till fortsatt högt ränteläge.

Vi i Miljöpartiet de gröna motsatte oss svenskt medlemskap i den europeiska unionen bl.a. därför att vi anser att det ger Sverige sämre möjligheter att utveckla dess ekonomi. Vi anser också att medlemsavgifterna är alltför höga och dessutom i grunden en omotiverad utgift. Huvuddelen av EU:s budget gäller ju bidrag till jordbruket i syfte att utestänga import av billiga livsmedel från andra länder. Det medför högre priser för konsumenten, större svårigheter för utvecklingsländerna att utveckla sina ekonomier och större kostnader för samhället totalt sett. I Sverige försöker vi avveckla sådana bidrag, men nu blir det alltså tvärtom.

Vi har inte ändrat uppfattning då det gäller de negativa ekonomiska effekterna av medlemskapet, men svenska folket har i en folkomröstning sagt ja till svenskt medlemskap till unionen. Vi har förbundit oss att följa folkomröstningens resultat.

Vi anser att det är viktigt att nu klart ange hur medlemsavgifterna skall betalas utan ökad upplåning. Vi anser att de som uppenbart blir vinnare ekonomiskt sett av medlemskapet i första hand bör tåla ett större bidrag till avgiftsbetalning än andra. I den mån betalningen måste ske genom ökad beskattning och nedskärningar i övrigt, måste det ske på ett miljömässigt och socialt bra sätt.

Vi tycker att borgerlighetens sätt att försöka mörklägga kostnaderna för avgiften är omoraliskt. Borgerlighetens förslag går ut på att man inte skall finansiera den. Det innebär ökad upplåning, ökade räntor och därmed sämre ekonomi för hela samhället.

Regeringens förslag till finansiering av medlemsavgiften till EU innebär att arbetsgivaravgifterna höjs utan att miljörelaterade skatter höjs i tillnärmelsevis samma grad. Vi anser att hela den föreslagna höjningen av arbetsgivaravgiften bör ersättas med miljörelaterade skatter. Vårt konkreta förslag är att dels höja skatten på elkraft från kärnkraftverk med drygt 1 miljard kronor, dels höja koldioxidskatten med knappt 5 miljarder. Därigenom stimuleras teknikutveckling och effektivisering i resursbesparande och miljövänligare riktning, vilket på sikt förbättrar samhällsekonomin. Bättre miljö betyder enkelt uttryckt bättre ekonomi.

Herr talman! I uppgörelsen mellan regeringen och Vänsterpartiet ingår en fastighetsskatt på bl.a. skogsfastigheter. Vi motsätter oss det förslaget därför att det ökar motivet för skogsägarna att avverka mer och på ett mer lönsamt sätt, och det står i direkt konflikt med naturvården. Det bromsar upp naturvårdsarbetet inom skogsbruket. Vi anser att man i stället borde införa en naturvårdsavgift på det virke som tas ut för industriellt bruk i skogen och återföra den till att finansiera naturvårdsåtgärder för att fullfölja riksdagens beslut om att skydda växt- och djurliv från utarmning.

Vi är kritiska till även andra delar av den planerade breddningen av fastighetsskatten. Det gäller bl.a. småföretagen, som vi anser inte bör drabbas av ytterligare beskattning. Vi återkommer mer i detalj i dessa frågor, som behandlas av riksdagen längre fram i vår.

Regeringen räknar med en besparing på ca 6 miljarder kronor vad gäller bistånd, jordbruksstöd och regionalpolitik genom att EU-medel ersätter nuvarande insatser. Vi anser att detta inte går att genomföra fullt ut utan betydande och oacceptabla konsekvenser. När det gäller regionalpolitiken går det definitivt inte att byta de nuvarande stödformerna mot EU-medel. De insatser som kan göras med EU-medel går i all huvudsak till andra geografiska områden än den nationella regionalpolitiken. Pengarna kan inte heller användas för samma ändamål. De svenska stödformerna är inriktade på företagsstödet, framför allt i Norrlands inland, för att underlätta investeringar och skapa en likvärdig konkurrenssituation med motsvarande företag i södra Sverige. Inget av EU:s regionalpolitiska insatser är riktat mot företag och företagsetableringar. En nedskärning i den nationella regionalpolitiken medför med all sannolikhet att företag flyttar från norra Sverige, att nyinvesteringar sker på andra ställen och att arbetstillfällen försvinner från stödområdet.

Företagen i Norrland behöver en stabilitet och långsiktighet i regionalpolitiken. Spelreglerna måste gälla under lång tid för att kunna bidra till goda förutsättningar och ett bra företagsklimat.

I de besparingar som regeringen räknar med genom medlemskapet ingår också medel för forskning. Det kan förefalla rimligt vid en första anblick, men om man tittar närmare på hur svensk forskning ser ut finner man att svensk forskning i hög grad handlar om svenska förhållanden och behov, och utbytbarheten är därför begränsad.

Farhågor har framförts om att svensk grundforskning skulle minskas genom att forskningsråden brandskattas. Det skulle vara ett mycket allvarligt hot mot forskningen, eftersom grundforskningen redan i dag är begränsad och hårt ansatt i Sverige. Grundforskningen utgör ju själva grundvalen till många av de industrier och verksamheter som vi till stor del lever på.

Vi från Miljöpartiet anser att svensk forskning bör bibehållas och helst utökas, inte minskas på grund av EU-medlemskapet.

Herr talman! Vad gäller de övriga ekonomiska konsekvenserna av svenskt medlemskap i Europeiska unionen finns mycket att tillägga. Jag vill särskilt ta upp frågor som gäller den tredje fasen i införandet av den europeiska monetära unionen. Den innebär bl.a. att en enda valuta skall ersätta de nationella valutorna och att en enda centralbank skall ersätta de nationella centralbankerna. Det innebär alltså att svenska kronan och Sveriges riksbank försvinner och ersätts med ecu och en unionens centralbank. Det innebär i praktiken ett slutgiltigt uppgivande av en självständig ekonomisk politik vad gäller valuta- och penningpolitik och finanspolitik i allmänhet i alla medlemsländerna.

Den ekonomisk-politiska prioritering som är rådande i Europeiska unionen är bl.a. att låg inflation går före låg arbetslöshet samt att låg statsskuld går före låg miljöskuld. Detta är i praktiken innebörden av de s.k. konvergenskraven, dvs. kraven för inträde i den monetära unionen.

Vi anser att det är mycket angeläget att klara en god prisstabilitet, låg inflation, att få balans i statsbudgeten och på sikt minska statsskulden. Konvergenskraven i sig, som isolerade, är det inte några problem

med att ställa upp på, tvärtom. Men dessa frågor måste hanteras tillsammans med andra centrala samhällsfrågor, som miljö och arbetslöshet, så att totalt sett rimliga avvägningar kan göras. Tredje fasen av EMU innebär emellertid att dessa avvägningar inte kan göras utan att vissa ekonomiska faktorer får diktera hela samhällsutvecklingen. Jag menar att detta medför onödigt hög arbetslöshet och onödig miljöförstöring.

Inför folkomröstningen klargjordes från ja-sidan att ett ja till medlemskap inte innebär att Sverige skall ge upp sin egen valuta, sin egen centralbank och sin självständiga ekonomiska politik. Man hänvisade till att det inom nuvarande EU-länder finns en betydande kritik mot tredje fasen av EMU och att det ingalunda är säkert att EU själv beslutar att fullfölja denna del av Maastrichtavtalet. Det avgörs förmodligen under regeringskonferensen 1996.

Jag tolkar detta som att folkomröstningen inte har gett riksdagen mandat att föra Sverige in i EMU:s tredje fas. Vi i Miljöpartiet de gröna anser därför att det vore naturligt med en ny folkomröstning efter 1996 års regeringskonferens, om denna konferens beslutar att fullfölja Maastrichtavtalet i denna del. Det finns andra intressanta delar i det som Per Gahrton redan tagit upp i dag, t.ex. fördjupat försvarspolitiskt samarbete och en ökad centralisering av beslutsfattandet inom unionen.

Vad som nu händer är att ja-sidan är på väg att svika sina löften avgivna före folkomröstningen. I betänkandet från utrikesutskottet anges att Sverige som medlem av unionen skall verka för att genomföra EMU:s tredje fas. Vi har i dagens debatt inte fått något som helst löfte om att en ny folkomröstning efter 1996 års regeringskonferens skall hållas. Det betyder att vi förmodligen kommer att tvångsanslutas till den tredje fasen av EMU, om det vill sig illa.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag särskilt yrka bifall till reservation 3 i utrikesutskottets betänkande nr 5 och till finansutskottets hemställan i betänkande 5. Jag vill särskilt markera det yttrande som jag bifogat det betänkandet.

Anf. 94 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Ni som sitter här nere – jag ser att också jordbruksministern kommit hit – och ni som sitter där uppe på läktaren: Nu skall det bli en miljödebatt med anledning av EU-propositionen.

Först vill jag gärna nämna att Widar Andersson förut gjorde ett ganska hätskt angrepp på Per Gahrton och sade att han uppträdde som om han tillhörde en sekt därför att Per Gahrton påpekade orättvisa ekonomiska villkor inför folkomröstningen. Jag tycker att det var ett mycket märkligt påstående från Widar Andersson, som nog bör vara litet försiktig. Han utgör själv en enmanssekt i den krets som är narkotikabekämpare. Han är nämligen ganska ensam i den kretsen om att tro att ett medlemskap i EU leder till mindre narkotika i Sverige.

Herr talman! I dag, när Sveriges riksdag skall besluta om Sveriges medlemskap i EU, diskuteras i EU-parlamentet det s.k. förpackningsdirektivet. I skuggan av detta direktiv ter sig utrikesutskottets betänkande

som ett dåligt skämt när det gäller miljöavsnittet. I det betänkande som vi skall ta ställning till i riksdagen i dag kan vi läsa bl.a. följande:

"Som medlem i EU ansluts Sverige till ett regelsystem på miljöområdet som är i snabb utveckling. – – – Viktigast är inriktningen mot en hållbar utveckling."

Är det så att det är i snabb utveckling? Möjligen om man accepterar ett Orwellskt ordbruk. Sanningen är ju att EU:s regelsystem begränsar möjligheterna för inte bara en radikal miljöpolitik utan också en ganska elementär miljöpolitik.

Samma dag som en majoritet i Sveriges riksdag kommer att anta detta lyriska omdöme om EU:s regelverk när det gäller miljön beslutar EU-parlamentet – det är alltså i dag, eller möjligen i morgon – om ett förpackningsdirektiv som innebär att upp till 75 % av förpackningar får brännas i stället för återvinnas och att återvinningsmålet blir 15 % per förpackningsenhet, vilket är ett absurt lågt mål som måste vara uppnått först år 2001. Detta gäller inte Irland, Portugal och Grekland, som får ytterligare fem år på sig enligt de senaste papperna.

För första gången införs också ett maximimål för miljöskydd i gemenskapens lagstiftning. Högst 45 % skall återvinnas. Dessutom får miljöskatter inte vara diskriminerande, vilket i praktiken torde medföra att miljöskatter i allra högsta grad försvåras. Danmark, som får tillåtelse att behålla krav på returglas, ligger nu riktigt illa till. I direktiven slås nämligen fast att medlemsstater inte skall hindra förpackningar som klarar de krav som direktiven sätter. Det är inte speciellt bra regelverk som sätts upp. Men jag hoppas att vi trots allt, när vi kommer in, gemensamt kan försöka förändra regelverken – om nu inte allt skall ligga på regeringen utan åtminstone något får återföras till riksdagen.

Utskottet skriver alltså:

"Som medlem i EU ansluts Sverige till ett regelsystem på miljöområdet som är i snabb utveckling."

Jag undrar hur ni socialdemokrater och borgare har mage att formulera sådana floskler. Ni vet ju att det i åtskilliga fall faktiskt förhåller sig precis tvärtom, dvs. att man sätter ett tak för utvecklingen.

Den s.k. substitutionsprincipen – utbytesprincipen eller, som den numera kallas i miljörörelsen, Åsa Domeij-paragrafen – i lagen om kemiska produkter innebär att ett ämne skall bytas ut om det finns något som är mindre skadligt för miljön. Det här är en viktig lag, en viktig princip. Detta är kanske en av de viktigaste miljölagarna i vårt land, skriver Greenpeace i en ny skrift.

Åsa Domeij-paragrafen gäller alla aktörer i vårt land och är dessutom straffsanktionerad. Men i Sverige har man inte fått några garantier för att paragrafen får vara kvar. Greenpeace skriver i en rapport:

"Risken är i stället stor att den i praktiken blir bakbunden av EU:s princip att en vara, som godkänts i ett land, ska få säljas i alla medlemsländer." Är detta ett bra regelsystem?

Miljöorganisationerna i Sverige var över lag mycket kritiska till svenskt medlemskap i EU. Flera tunga organisationer ingick i Folkkampanjen mot EU. Orsaken var bl.a. att EFTA-ländernas regeringar

fullständigt struntat i de krav som EFTA-ländernas miljöorganisationer ställt. Dessa krav var mycket tydliga.

För det första krävde man att EFTA-länderna skulle få permanenta undantag för högre miljö- och hälsonormer och kunna förbjuda införsel av varor med lägre standard.

För det andra krävde man att EFTA-länderna skulle få behålla full frihet att skärpa sina miljö- och hälsonormer ytterligare utan inskränkningar.

Historien om miljön och EU började naturligtvis redan innan folkomröstningsresultatet blev klart. Intressant att notera är att den svenska miljöpolitiken försämrats de senaste åren. World Watch-institutet konstaterade redan 1993: "Sverige är inte längre någon miljöpolitisk förebild." DN:s miljöreporter Erika Bjerström rapporterade samtidigt att "Sverige har blivit ett B-lag i miljöligan". Det lustiga är att det här inträffade ungefär samtidigt som EU-anpassningen påbörjades.

Om försämringen i svensk miljöpolitik direkt orsakats av EU-anpassningen eller främst berodde på den borgerliga regeringen, råder det ju delade meningar om. Lennart Daléus, som strax skall tala här, är i så fall medansvarig i bägge fallen.

Jag tror att det är viktigt att konstatera vad Greenpeace skriver i sin skrift Slut på anpassningen:

"EU påverkas inte bara genom omröstningar och inlägg i parlamentsdebatter. Minst lika mycket påverkas EU av omvärlden. Hårda avgaskrav på bilar i ett land utanför unionen sätter stor press på EU att följa efter, just därför att någon har visat att det går."

Just detta att gå före, att bli modell, är grundläggande för att skapa "miljöbättre" marknader, ställa krav på producenter och skapa dynamik på marknaden. Denna fråga tas upp i reservation 9.

Förväntningarna från både miljörörelsen och fristående bedömare var således egentligen ganska små inför folkomröstningen. Det blev emellertid ännu värre än många tänkt sig redan i inledningsskedet. Speciellt måtte engagerade miljövänner inom socialdemokratin ha känt en del ångest. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har ju med gemensamma krafter – efter snart 30 års intensiv miljödebatt – lyckats med konststycket att ta steg bort från kretsloppssamhället för att finansiera medlemsavgiften till EU.

Genom att bekosta en väldigt stor del av medlemsavgiften med höjda arbetsgivaravgifter – dvs. med skatt på arbete – i stället för med skatt på energi, miljöutsläpp och råvaror har man minskat incitamenten för investeringar i bra miljöteknik. Man har minskat förutsättningarna för att företag skall satsa på återvinning och för att vanliga hushåll skall satsa på reparation och underhåll. Man tar ett steg bort från kretsloppssamhället.

Detta har skett trots att Socialdemokraterna hävdade att miljön skulle bli vinnare på ett medlemskap och trots Vänsterpartiets stora löften i valrörelsen om att man skulle driva på när det gäller skatteväxling. I stället blev den gamla nötta och trötta vänstervarianten från en förgången tid ledstjärnan. Starten för det svenska medlemskapet i EU kunde inte bli sämre från miljösynpunkt – speciellt som det hela dess-

utom kombinerades med fastighetsskatt inom skogsbruket, som faktiskt leder till en ökad miljöförstöring.

Den ekonomiska politik som grundlagfästs i EU-konceptet är också den ett hot mot ett hållbart samhälle. EU-propositionen saknar ju en grundläggande analys av hur EU-konceptet i sig leder till ökad miljöförstöring:

1. Den tilltänkta tillväxten skall uppnås genom "storskalighetens fördelar" och därmed genom ökande transporter, trots att vare sig Sverige eller EU i övrigt når upp ens till den politiska målsättningen när det gäller utsläppsnivåer. Var inte målen om t.ex. minskade kväveutsläpp mer värda än så – dvs. mer värda än att man skriver in sig i ett system som faktiskt leder till ökade utsläpp?

2. Genom EU:s tunga betoning på monetära mål, som Roy Ottosson förut var inne på, med bl.a. en närmast fundamentalistisk frihandel och fri rörlighet för kapital som medel hamnar omsorgen om människan och miljön i skuggan. Eller, som Greenpeace skriver i sin rapport: "Så länge EU:s primära mål är ekonomisk tillväxt som baseras på att 'störande handelshinder' tas bort kommer miljöpolitiken att bli lidande."

Detta är oacceptabelt. Frågan tas upp i reservation 4. Jag är förvånad över att Centerpartiet inte ställer sig bakom denna reservation.

Det finns också skäl att ta upp frågan om en internationell miljödomstol, vilken tas upp i reservation 6. Risken är att både socialdemokrater och borgare nu låser in sig i EU och fastnar i en allmän eufori och glömmer att världen är större än EU. Därför är det viktigt – vi återkommer alltså med vårt krav – att en internationell miljödomstol inrättas. I reservationerna 5 och 6 tas dessa internationella frågor upp.

Jag måste i det här sammanhanget också kortfattat ta upp kärnkraftsfrågan – inte minst eftersom Lennart Daléus numera är ordförande i jordbruksutskottet.

Det är märkligt hur lamt både denna regering och förra regeringen har agerat i energifrågorna. Två av grundfördragen inom EU har ju en dominerande anknytning till just energiförsörjningen, nämligen Kol- och stålunionen och Euratom.

Euratomfördraget innebär att kärnkraften skall utvecklas, och kol- och stålfördraget förutsätter fortsatt stöd för kolproduktionen. Ingenting nämns om detta. Självklart borde dessa fördrag avvecklas med det snaraste. Om Lennart Daléus tycker att så är fallet, kan man undra varför Centern t.ex. inte drev igenom detta som krav i förhandlingarna.

Miljöpartiet har inte, som Per Gahrton redan påpekat, för avsikt att blockera folkomröstningens resultat. Men vi kan heller inte aktivt rösta ja till ett betänkande som innehåller så mycket floskler som det som utskottsmajoriteten har lyckats prestera. Vi kommer därför att lägga ned våra röster.

Jag vill avsluta med att säga att jag beklagar det synnerligen dåliga förhandlingsresultat som regeringen lyckats prestera då det gäller miljöområdet. Detta förhandlingsresultat är för övrigt en av orsakerna till att majoriteten av den gröna gruppen i EU-parlamentet röstade nej eller avstod då frågan om svenskt medlemskap i EU var uppe till votering.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 6 och 9.

Anf. 95 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Birger Schlaug pratar om sekter och ställer en del frågor till mig.

I en demokrati finns det, som jag sade i mitt huvudanförande, vissa vedertagna sätt att mäta folkviljan. Vi har allmänna val, och vi har folkomröstningar. Nu har vi haft en folkomröstning, och folkviljan gav ett klart och entydigt utslag. Detta får vi som parlamentariker, politiker, acceptera – oavsett vad vi tyckte före folkomröstningen.

Vad jag invänder mot när det gäller Per Gahrtons inlägg, och Birger Schlaug fortsätter att diskutera samma sak, är just sättet att sätta sig över denna folkvilja. Folkviljan betraktas som manipulerad, lurad eller hotad. Jag menar att det är sådant som kännetecknar en sekt, dvs. att man tror att man själv alltid har rätt och vet bäst. Förmågan saknas att ta in verkligheten sådan den är – läget sådant det är.

När jag nu får tillfälle att något beröra folkomröstningen och att bemöta den gamla nej-sidans myt om hur manipulerad och styrd denna folkomröstning var, så vill jag gärna utnyttja det.

Sverige har i mer än 20–25 år, framför allt ekonomiskt genom frihandelsavtal med EU-länderna, anpassat sig alltmer till dessa länders ekonomier. Framför allt gäller det handeln. När vi anordnade en folkomröstning om huruvida Sverige skulle vara medlem eller inte var alltså Sverige ett ansökarland. Alla stora partier, hela näringslivet, hela det fackliga ledarskapet och medierna – i alla fall gällde det tidningarna – stod på ja-sidan.

Med tanke på den massiva övervikten på ja-sidan vad gäller hela det politiska, fackliga och ekonomiska ledarskapet tycker jag att folkomröstningen genomfördes på ett mycket just och bra sätt. Nej-sidan har varken ekonomiskt eller utrymmesmässigt missgynnats. Men ingen kan ju ändra på det faktum att Sverige var ett ansökarland. Därför är myten om att folkviljan i det här fallet skulle vara köpt, lurad eller hotad, att nej-sidan skulle ha misshandlats och förtryckts, inte sann. Det är dags, tycker jag, att lämna kampanjargumenten från tiden före folkomröstningen och att gå framåt. Detta är ju ett stort steg i svenskt samhällsliv som berör alla medborgare, och inte minst riksdagen. Men någon gång måste vi, herr talman, sluta med att stå här och veva timme efter timme och anföra gamla kampanjargument fram och tillbaka.

Anf. 96 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Någon gång måste vi sluta, sade Widar Andersson. Jag förstår att en företrädare för ett djupt splittrat parti tycker det. Men nu tar EU-debatten fart igen och får en ny start. EU-debatten är inte alls avslutad, Widar Andersson – tvärtom.

Vi måste se verkligheten sådan som den är, sade Widar Andersson. Det var just det Per Gahrton gjorde när han – för en gångs skull ganska ödmjukt, för övrigt – konstaterade att ja-sidan hade minst tio gånger så mycket pengar som nej-sidan. Det finns beräkningar som tyder på att man hade 400–500 miljoner. Att behöva höra att man är sekteristisk när

man konstaterar detta enkla faktum tycker jag är larvigt, Widar Andersson.

Det handlar inte alls om att sätta sig över folkomröstningsresultatet – inte alls. Det handlar om det enkla faktum att ja-sidan hade betydligt större ekonomiska resurser än nej-sidan. Vi i Miljöpartiet har i en skrivelse till regeringen begärt att man skall göra en rejäl utredning så att vi får veta hur det verkligen var.

Den utredningen kan också göra att nästa folkomröstning – som vi hoppas kommer att äga rum efter regeringsförhandlingarna 1996 eller 1997 – kan gå mycket mer demokratiskt till. Jag hoppas att Widar Andersson ställer upp på kravet på en rejäl kommission och utredning som analyserar folkomröstningen.

Anf. 97 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Miljöpartiet är alls ingen sekt! Jag har inte beskyllt Miljöpartiet i dess helhet för att vara sekteristiskt. Jag har tvärtom i många andra sammanhang och även i debatten i dag uttryckt de förhoppningar jag har inför framtiden om att Miljöpartiet skall kunna vara ett slags förnyare av det mer än hundraåriga partisystem som vi har och som dominerar svensk riksdag i dag, en förnyare som kan föra mycket gott och nödvändigt in i detta.

Vad jag menar med att den gamla EU-debatten måste vara slut i och med folkomröstningens resultat är att man någon gång måste sluta veva de gamla kampanjargumenten.

Birger Schlaug har helt rätt i att det är nu den viktiga EU-debatten börjar: På vilket sätt kommer detta att påverka det svenska samhällslivet, på vilket sätt kommer detta att påverka alla de organisationer och byråkratier som har hela sin makt och befogenhet uppbyggd på nationalstaten?

Både Birger Schlaug och jag vet – det gör alla svenska medborgare, skulle jag tro – att ja-sidan hade större ekonomiska resurser i folkomröstningen, framför allt genom näringslivets stora engagemang för ett ja. Detta är ett problem med folkomröstningar. Skall man förbjuda de människor som har pengar att engagera sig på den ena eller andra sidan? Skall man förbjuda svenskt näringsliv att engagera sig på den ena eller andra sidan i folkomröstningar? Det tror jag svårligen låter sig göras.

Till sist, herr talman, vill jag säga att jag tror att Miljöpartiet skjuter sig självt i foten genom att så ivrigt kräva folkomröstning i alla frågor. Vore jag miljöpartist skulle jag nog betrakta det som mycket bättre att i stället pressa de partier som är hårt trängda av EU-medlemskapet och av internationaliseringen – kanske främst Centerpartiet och Socialdemokraterna – att inom partierna noga diskutera igenom det förändrade läget och förankra ståndpunkterna i stället för att som nu lättvindigt kunna skicka ut varje icke-partiskiljande fråga på folkomröstning och därmed konservera det rådande gamla partisystemet för evig tid. Detta kan väl ändå inte vara Birger Schlaugs avsikt?

Anf. 98 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Problemet är att om vi inte har en folkomröstning efter de steg som EU kan ta när det gäller monetär union och gemensam försvarspolitik kan, om det vill sig olyckligt, rent av den här riksdagen driva oss in i ett system som man egentligen inte har mandat att föra in Sverige i. Ja-sidan angav inför folkomröstningen mycket tydligt att det inte handlade om något mer. Nu efter folkomröstningen får vi höra att det i själva verket handlade om mycket mer. Jag förstår därför att Widar Andersson som representant för ja-sidan säger att de gamla argumenten måste avslutas. Jag förstår det – ni vill glömma de argument som ni hade före folkomröstningen; det har vi hört redan i dag här i kammaren. Det tycker jag är tragiskt.

Widar Andersson kan vara övertygad om att den gröna rörelsen är en förnyare. Det är också därför som det än så länge går litet bättre för den gröna rörelsen. Om Widar Andersson tänker litet längre och släpper sina gamla ideologiska låsningar är han välkommen i den gröna rörelsen.

Anf. 99 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Riksdagen fick ett tydligt besked när svenska folket röstade ja till avtalet om EU. Det var en rak, ärlig och öppen debatt som fördes, Birger Schlaug.

Vi var många som kände glädje över beslutet. Mycket talar för att det var strategiskt för Sveriges möjligheter till utveckling av näringsliv och långsiktig tillväxt och för våra möjligheter att fullt ut vara delaktiga i den viktiga framtidsdebatt som Widar Andersson har talat om. Ändå bör analysen av valresultatet mana till eftertanke.

I välbärgade delar av landet var entusiasmen stark och valresultatet överväldigande. I glesbygdsområden, i Norrland och i Bergslagen, var tveksamheten så mycket större och valresultatet ofta negativt.

Men vad som är än svårare är att motståndet kanske var allra starkast i de stora miljonprogramsområdena, bland många unga arbetslösa, bland lågavlönade kommunalarbetare, bland människor med ringa makt. Vi som tror på samverkan inom EU måste låta den analysen leda till eftertanke.

De som röstade nej till EU var inte fåkunniga. De känner en berättigad oro för vad framtiden och det internationaliserade och högteknologiska samhället för med sig. De vet att varje brytningstid i sig kan bära fröet till ökade klassklyftor.

Det finns en bred insikt om att vårt land inte kommer till rätta med arbetslösheten om vi inte samverkar med andra, om att kraftfulla insatser i kampen mot arbetslösheten kräver samtidiga insatser av de länder som är oupplösligt sammanlänkade med varandra. Men kommer vi att nå dit? Finns det så mycket av gemensam vilja att rätten till arbete åt alla och kampen mot tvåtredjedelssamhället sätts högst på Europas dagordning?

Det finns mycket som har ingett oro: hög arbetslöshet i många EU-länder, konvergenskriterier där inflationen sätts högt men sysselsättningen ännu inte finns med, ökade löneklyftor och stor utslagning i

många länder. Många nyliberala politiker, både i och utanför vårt land, anger ofta ökade löneklyftor, urholkad arbetsrätt, försvagade fackföreningar och lågavlönade servicejobb av amerikansk modell som vägen in i framtiden.

Mot detta måste vårt land, tillsammans med andra progressiva krafter i Europa, sätta en aktiv sysselsättningspolitik, gemensamma satsningar på kommunikationer och utbildning, stärkta möjligheter för facken att samverka och värnet om en stark offentlig sektor. Först då kan visionen om ett EU för jobbens skull bli verklighet.

Många som har röstat nej till EU känner att deras möjligheter att påverka är begränsade, att deras livsvillkor dikteras av unga gossar bakom Reuterskärmar. Det är svårt att övertyga om att deras möjligheter till inflytande blir större om byråkrater och ministrar träffas i slutna rum, utan en bred och öppen debatt om vår gemensamma framtid. Mot slutenhet och otydlighet måste vårt land ställa kravet på en öppen beslutsprocess på den internationella nivån.

När vanliga människors vardagsfrågor behandlas på en nivå som tidigare har förbehållits säkerhetspolitik och enkla handelsavtal måste vanliga demokratiska krav ställas på beslutsprocessen. Då skall man inte behöva ha lobbyister placerade i Bryssel för att tidigt få reda på vilka viktiga frågor som diskuteras. Då måste de internationella frågorna ut till diskussion – i studiecirklar, på fackklubbar, i politiska föreningar.

Samtidigt måste besluten föras ut från riksdagen till kommuner och landsting, och från kommuner och landsting till bostadsområden, skolor, daghem och alla de sammanhang där medborgarna kan bli delaktiga i samhällsbygget.

Många som känt skepsis mot EU-medlemskapet har sett hur en vidgad värld skapat möjligheter för de starka i samhället. De har sett klasskamrater åka till *high school* i USA, till studier på Sorbonne eller jobb i London men har själva inte haft chansen.

Den som har mer skulder än tillgångar känner knappast någon glädje över möjligheterna att satsa kapital utomlands för att slippa skattemyndigheternas insyn eller över vinstmöjligheterna i de utländska kapitalförsäkringarna.

Vårt land måste anta utmaningen att forma framtidens Europa på den vanlige löntagarens villkor. Tillsammans med andra måste vi vara med och forma ett utbildningssamhälle som ger ungdomar från olika miljöer likvärdiga villkor när det gäller att ta del av gemensam kunskap. Vi måste kämpa mot kulturklyftorna, som blir allt tydligare i stora delar av landet och världen.

Herr talman! Internationell samverkan ger oanade möjligheter till långsiktig fred, stabilitet och välfärd. Vare sig vi är med i EU eller står utanför är vårt öde sammanlänkat med Europas. När vi nu tar steget in i den europeiska gemenskapen måste vi göra det med ansvaret att långsiktigt säkra allas rätt till arbete, allas rätt till delaktighet och allas rätt till gemenskap i det internationella samhället.

Anf. 100 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Utrikesutskottet har i sitt betänkande 1994/95:KU5 angående Sveriges medlemskap i den europeiska unionen följt upp de synpunkter och förslag som framförts i jordbruksutskottets yttrande 1994/95:JoU2y gällande de miljöpolitiska och jordbrukspolitiska avsnitten i proposition nr 19 som lades fram före årets riksdagsval.

Vissa delar i proposition nr 19 rörande miljöprogram och stöd till jordbruket i norra Sverige behandlas emellertid i ett senare betänkande, som tar upp den nuvarande regeringens proposition om vissa livsmedelspolitiska åtgärder, och i motioner i anslutning därtill.

Herr talman! I det betänkande som nu behandlas tar vi moderater upp det förslag som den borgerliga regeringen stod bakom i proposition nr 19.

Herr talman! EU-anslutningen kan bli mycket bra för Sverige. Från moderat sida vill jag bara konstatera att vi länge har arbetat för målet att bli fullvärdiga medlemmar i denna gemenskap.

När det gäller jordbrukspolitiken, som inte ingick i EES-samarbetet, är det fråga om drastiska förändringar och en helt ny situation. Det råder inget tvivel om att det avtal som framförhandlats under den tidigare borgerliga regeringens ledning skulle skapa nya möjligheter för svensk livsmedelsproduktion. För första gången skulle svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri få chansen att konkurrera på någorlunda lika villkor. Den av EU:s skattebetalare finansierade dumpningen på den svenska marknaden försvinner. Samtidigt ökar möjligheten för lönsam svensk export på den europeiska marknaden. Produktionskostnaderna sjunker genom möjligheten till ett högre och effektivare kapacitetsutnyttjande i såväl jordbruk som livsmedelsindustri.

Konsumentpriserna blir lägre samtidigt som konsumenternas köpkraft på sikt kan förväntas öka genom att landet får en stabilare ekonomisk utveckling. Lönsamheten kan för första gången på länge öka också inom jordbruket och landsbygdsnäringarna.

Biobränsle- och industriråvaruproduktion från jordbruket får en ny chans genom bl.a. EU-trädan. Omställningen från 1990 års jordbrukspolitik kvittas nu mot vissa krav. Systemet i EU-trädan tar över. Åkermarken utnyttjas bättre och landsbygden kan leva och utvecklas.

Många arbetstillfällen kan räddas och nya tillkomma. Man kan utan vidare säga att det som är bra för jordbruket och livsmedelsindustrin också är bra för Sverige. Det är samtidigt bra också för de svenska konsumenterna.

Svenskt jordbruk och även svensk livsmedelsindustri började se ljusare på framtiden efter många år av osäkerhet och förändringar, ibland med stora kast i jordbrukspolitiken, vilket ofta berott på vilken regering landet haft, vilken förståelse för problemen som funnits och politikens inriktning.

1990 års jordbruks- och livsmedelspolitiska beslut syftade till en marknadsanpassning och avreglering av jordbruket. GATT-förhandlingarna som beräknades vara avslutade före 1990 års utgång har först detta år kunnat slutföras, varför avstämningen av stöd- och skyddsnivåer först nu kunnat bli möjlig. Detta skapade problem för

svenskt jordbruk på grund av att de svenska producentprisnivåerna frystes och exportstöden i princip togs bort. Det blev inte konkurrens på lika villkor, och lönsamheten har pressats hårt under dessa år.

Trots allt ökade effektiviteten inom livsmedelsproduktionen i landet. Sektorn är nu ganska väl förberedd inför EU-medlemskapet. Men i och med ansökan om medlemskap i EU rycktes förutsättningarna undan för den grund som 1990 års livsmedelspolitiska beslut vilade på. Det blev nu i stället nödvändigt att anpassa livsmedels- och jordbrukspolitiken till vad som gällde inom EU.

Den borgerliga regeringen insåg nödvändigheten av detta. Men den socialdemokratiska dåvarande oppositionen satte ständigt käppar i hjulet för det nödvändiga förändringsarbetet. Man insåg inte eller ville inte inse att svenskt lantbruk och svensk livsmedelsindustri nu stod inför drastiska förändringar. Vi skulle lämna inriktningen att i princip endast producera för hemmamarknaden och nu i stället gå ut med våra produkter också på en stor öppen marknad med uppemot 370 miljoner människor och konsumenter.

Detta innebar givetvis stora utmaningar, ökad konkurrens på hemmaplan men också chansen för svensk livsmedelsproduktion att få mäta sina krafter på en stor öppen marknad med stora möjligheter för den kvalitetsproduktion som lantbrukare och livsmedelsindustri i landet nu framöver skall kunna marknadsföra.

Den borgerliga regeringen lyckades i EU-förhandlingarna få till stånd ett bra avtal som i långa stycken, trodde vi, skulle stödjas även av dåvarande opposition – nuvarande regering. Den var hela tiden informerad om vad som pågick och var också ofta delaktiga i det som beslutades.

Vi visste att den i våras presenterade socialdemokratiska politiken hade en annan inriktning. Den hade ambitionen att minska produktionen och därmed åkerarealen och att inte utnyttja de produktionsresurser som fanns. Vi beklagade detta. Men vi visste också att man hade ambitionen att pressa ner överskotten. Det har ju alla haft. Men detta var en ny situation som nu inträdde.

Dock trodde vi, liksom de inom jordbruk och livsmedelsindustri, att alla politiker och partier skulle kunna förena sig inför medlemskapet i EU, när detta väl var ett faktum, kring det som är det bästa för Sverige och för denna näringsgren, inte minst för landsbygden och därmed också för konsumenterna.

Nu håller dock den nya, socialdemokratiska regeringen på att urholka innehållet i avtalet och därmed de möjligheter som avtalet skulle ge. Den gamla socialdemokratiska politikens utformning, nu i ny tappning, hotar att utvecklas till ett dråpslag, inte minst mot södra Sveriges möjligheter.

Många arbeten hotas på kort sikt, men ännu mera på lång, om vi inte lyckas skapa ett konstruktivt och framåtsyftande agerande inom jordbrukspolitiken. Regeringen måste inse sina misstag.

Möjligheterna till utökad produktion och nya jobb samt en ny framtidstro håller ju på att äventyras genom den politik som nu lanseras. Jag skall bara som exempel nämna arealersättningarna, LFA-stödet och

miljöstödet, där regeringen inte är beredd att utnyttja det vi har förhandlat oss till. Det är djupt beklagligt, för det hade av allt att döma varit en mycket god affär också när det gäller statens ekonomi, om man är beredd att se till helheten.

Jag kan nämna att handelsgödsel- och växtskyddsmedelsavgifterna ökar, vilket försämrar konkurrenskraften för jordbruket. Avgifterna är inte motiverade från miljöskyddssynpunkt, utan de är en ren skatt och en ren belastning när det gäller konkurrensen med omvärlden. Nya pålagor har aviserats, såsom lagerskatt på socker, nya tunga fastighetsskatter och drivmedelsskatter.

Jag kan också nämna prisorterna. Fullständigt onödigt har uppenbarligen den socialdemokratiska regeringen vänt sig till EU och begärt att man bara skall ha fyra prisorter när det gäller att köpa upp spannmål för export. Man var i EU beredd att acceptera de prisorter som den borgerliga regeringen gick in för, nämligen 33 prisorter. Nu, fullständigt i onödan, sänker Socialdemokraterna enligt uppgift ambitionen här. Det innebär i praktiken att de enskilda bönderna får betala högre kostnader för frakter till de få prisorter som blir kvar. Detta har, som sagt, ingen som helst ekonomisk betydelse för statskassan. Men det har betydelse för de enskilda bönderna, som får sämre betalt för sin spannmål. Indirekt drabbar det givetvis också skatteunderlaget och därmed också staten och kommunerna.

Man talar om vedskatt, medskatt och ökade arbetsgivaravgifter. Men om man slog samman alla de aviserade åtgärderna med de åtgärder som redan är under beslut, skulle det vid en jämförelse mellan en sydsvensk bonde och de danska bröderna visa sig att den sydsvenske bonden har en konkurrenskraft som per hektar är 1 500–2 000 kronor sämre än danskarnas. Det var ju inte meningen att vi skulle driva jordbrukspolitiken på ett sätt som undergräver möjligheten till konkurrens.

Det är alltså också en skattechock som hotar jordbruket och landsbygden. Inser inte ni socialdemokrater att det förslag som nu ligger på riksdagens bord tillsammans med det aviserade håller på att slå ut många producenter och äventyrar de möjligheter som EU-avtalet kan ge? Varför vill ni inte i handling visa vad statsminister Ingvar Carlssons tal om samarbetets regering i regeringsförklaringen är värt? Ni har fortfarande chansen när vi skall rösta.

Jag vill gå över litet grand på reservationerna. I reservation nr 10 tas frågorna kring livsmedelspolitiken upp. Det slås också fast att Sverige som medlem i EU skall arbeta för en förenkling och avreglering av den gemensamma jordbrukspolitiken. Det är ett arbete på sikt. För att nå framgång i det arbetet bör Sverige givetvis i ingångsskedet utnyttja de möjligheter som efter förhandlingarna öppnas genom avtalet.

Då det gäller reservation nr 11 om arealbidrag vill jag slå fast att dessa s.k. bidrag utgör ersättning för sänkta spannmåls- och produktpriser och därför bör benämnas arealersättningar. Det är vad det i verkligheten är frågan om.

Vidare borde det därför vara självklart att dessa därför beräknas i relation till spannmålsavkastningen i respektive skördeområde och att skördeområden med avkastning inom ett visst intervall bör tillhöra en

och samma klass med en gemensam ersättningsnivå. Det skulle då bli elva klasser med en skillnad på 200 kr mellan klasserna, precis som den borgerliga regeringen har föreslagit i propositionen.

Den utjämning över hela landet med endast tre områden som nu föreslås i betänkandet av socialdemokrater och vänsterpartister slår orättvist och bidrar till en kapitalisering av de sämre jordarna i landet, vilka skulle få en prisbild som inte motsvarar avkastningsvärdet.

Det kan vara synnerligen farligt på sikt, inte minst när EU börjar sin avreglering. Vad händer då i Norrland och i de områden som har sämre jordar, vid alltför höga värden? Norrländska arrendatorer med stor djurhållning kan t.ex. få mycket svårt att klara sitt arealunderlag om markägarna vill ha tillbaka marken och odla spannmål, som egentligen inte är lämpligt i de områdena. Jag vill också fråga de socialdemokratiska företrädarna här i dag och inte minst jordbruksministern: Vilken nivå kommer arealersättningarna att hamna på?

I reservation nr 13 tas frågan upp om kompensation till stärkelseindustrin för de förluster man gör på grund av att man övergångsvis drabbas av en konkurrenssnedvridning. Förlusterna för vid årsskiftet inneliggande lager borde elimineras i enlighet med propositionens förslag.

Då det gäller reservation nr 14 föreslår vi en restitution av de avgifter som betalats in för befintligt lager av spannmål och fettvaror per den 1 januari 1995. Vi anser det vara möjligt att därigenom undvika de marknadsstörningar som annars uppkommer vid spekulation inför EU-medlemskapet. Vi delar alltså propositionens uppfattning, då den svenska förmalningsavgiften och fettvaruavgiften nu upphör i och med medlemskapet, och vi beklagar att majoriteten inte ställer upp för detta.

I reservation nr 15 tas frågan om mjölkprodukterna upp. Vi fullföljer där propositionens inriktning. Det innebär att mjölkregleringen bör tillämpas så att den medverkar till en nödvändig företagsutveckling som möjliggör en konkurrenskraftig jordbruksnäring. Den skall skapa förutsättningar för en optimal användning av tilldelad landskvot och ge möjligheter för statsmakten att så länge det är nödvändigt styra utvecklingen i den utsträckning som är nödvändig för att uppnå de samhälleliga målsättningarna på området.

Vi har alltså en begränsad kvot, och vi måste då acceptera de kortsiktiga problemen därvidlag. Så långt möjligt måste vi också minimera den administrativa handläggningen. Vi anser att de bedömningar som görs i propositionen är ägnade att i stort sett tillgodose de nämnda kriterierna. Den grundläggande principen för fördelning av landskvoten bör vara att leveranskvoten för varje produktionsplats skall motsvara levererad mängd mjölk under något av åren 1991, 1992 och 1993 med en reduktion på 3 %.

Vi moderater står alltså bakom den borgerliga propositionens förslag även när det gäller fri handel med mjölkkvoterna. Utskottets majoritet gick emellertid emot propositionens förslag. Dock förutsätter jag att då startproblemen med kvotfördelningen övervunnits, för det är vad det är fråga om, skall utvecklingen komma att gå i den riktning som är rimlig mot en fri prisbildning vad gäller mjölkkvoterna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där det finns moderata namn bland undertecknarna och i övrigt utskottets hemställan. Vidare yrkar jag avslag på övriga reservationer.
(forts.)

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under dagens sammanträde samt de ärenden som debatterades måndagen den 12 december fick avgöras vid morgondagens arbetsplenum.

6 § (forts.) **Sveriges medlemskap i Europeiska unionen**
(forts. UU5, KU17, KU22 och FiU5)

Anf. 101 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till reservationerna 10, 11, 13, 14 och 15 i utrikesutskottets betänkande nr 5 och i övrigt bifall till den del som berör miljö- och jordbruksmomenten samt avslag på övriga reservationer.

Herr talman! Jag skall börja med att titta litet närmare på vad Birger Schlaug egentligen har stått och sagt här tidigare i debatten om miljöfrågorna. Vi har ju talats vid Birger Schlaug och jag om dessa frågor från tid till annan inför folkomröstningen. Jag kan hålla med Widar Andersson att man till slut blir litet trött, inte på debatten men på Birger Schlaugs resonemang.

Herr talman! Birger Schlaug har inte förstått att EU har förändrats sedan dess tillkomst. EU är i dag en organisation som förmår att med kraft hantera miljöfrågor. Det är inte optimalt. Det finns mycket att göra, mycket att lägga till i arbetet och mycket att göra bättre. Men EU är en organisation som har byggt ett system som förmår att ta tag i miljöfrågorna med den nödvändiga strängheten.

Miljöfrågorna måste ha en sträng gemensam internationell hantering om man skall klara av dem. Detta har nu – jag höll på att säga naturligtvis – Birger Schlaug missat. Han beskyller länder i EU för att inte vilja hantera miljöfrågorna. Sanningen är att man inte kan säga att Tyskland, Holland eller Danmark som länder skulle vara sämre än Sverige i miljöarbetet. Det är skillnad i prioriteringen men inte skillnad i ambitionerna.

Den fråga som Birger Schlaug ville tala särskilt om var kärnkraftsfrågan. Jag hör till dem som gärna pratar kärnkraft, även med Birger Schlaug. Men han gör inte sanna och korrekta jämförelser.

När Sverige nu kommer med i EU kommer Sverige att vara kärnkraftshöken i EU. Så är det. Vi kommer möjligen vid sidan av Frankrike att vara det land som per capita har mest kärnkraft. Det är bara sex av EU:s nuvarande tolv länder som över huvud taget har kärnkraft.

Ett land som Italien har haft en folkomröstning, och till skillnad från i Sverige så följer man sina folkomröstningar. Man har alltså avvecklat kärnkraften i Italien. Det är någonting som inte ofta framskymtar i det som tidigare var nej-sidans material och resonemang.

Danmark har i realiteten förbjudit kärnkraft. Ett land som Tyskland ställer stränga ansvarskrav på kärnkraften. Frankrike säger: Vi kommer i Frankrike aldrig att tillåta förvaring av utbränt kärnbränsle från andra länder.

Nu försöker Birger Schlaug göra troligt att dessa länder på något sätt skulle medverka till att göra kärnkraften i Sverige till något bestående. Detta skulle ligga i grunden för att Sverige skulle behöva driva krav gentemot Euroatom och annat kärnkraftsarbete i Europa.

Jag tycker att vi skall driva krav när det gäller kärnkraftsarbetet även i Euroatom. Men låt oss ta ett exempel. Euratom har till uppgift att driva på användningen av kärnkraft i medlemsländerna. De har inte lyckats med hälften av medlemsländerna. De kommer aldrig att skaffa sig kärnkraft, och de som har kärnkraft avvecklar. Man kan väl litet försiktigt säga att Euratom inte är något direkt levande framgångsrikt organ att vara rädd för i EU.

Birger Schlaug pekar på att vi skulle tvingas att bromsa vårt arbete i EU. Det kommer inte att bli så. Av egen erfarenhet kan jag nämna att mycket av idégivningen till det kretsloppsarbete vi i Centern bedrivit i det politiska arbetet under de gångna åren kommer inte minst från Tyskland. Där har man kommit långt när det gäller delar av det arbetet.

Gentekniken är en viktig miljöfråga. Där ligger EU och många EU-länder fortfarande före Sverige. Detta vet Birger Schlaug, men han talar inte gärna om det.

Det kanske märkligaste med Birger Schlaugs resonemang är att han hänvisar till Greenpeace, Erika Bjerström, World Watch och självklart till Åsa Domeij när det gäller att bedöma det svenska miljöarbetet. Om han trodde litet mer på sig själv skulle han kanske göra en egen bedömning och inte bara hänvisa till andra. Han kanske skulle kunna göra en bedömning av vad han tror om det svenska arbetet i EU. Kommer han att medverka till att det svenska arbetet i EU kommer att vara kraftfullt på miljöområdet?

Herr talman! Låt mig säga några ord om ekonomin i folkomröstningen. Jag tillhör ju dem som gillar folkomröstningar. Jag tycker att det är bra med folkomröstningar. Jag tycker gott att man kan redovisa var man har fått pengar ifrån. Jag medverkade själv i en organisation som heter Nätverk för Europa tillsammans med Marit Pålsson och andra. Vi hade representanter med från alla partier, alla miljöorganisationer och många fackliga organisationer. Jag är beredd att ställa upp med bokföring och redovisning av inkomstkällor om Birger Schlaug kan göra något liknande med de organisationer han representerar.

Jag tycker att den tid har kommit då vi, som Widar Andersson säger, kan lämna de litet nattståndna argumenten bakom oss och se vilka möjligheter, förutsättningar och engagemang vi har i vårt fortsatta arbete i EU.

Det leder naturligtvis över till en annan vital del av EU-arbetet vid sidan av miljön, nämligen jordbruket. Jag skall på en gång säga att jag tillhör dem som tycker att en balanserad, sund och fungerande marknadsekonomi har många fördelar. I en sund marknadsekonomi sker prisbildningen med utgångspunkt från utbud och efterfrågan på ett sunt sätt. Men det fungerar inte på alla värden. Det fungerar t.ex. inte på alla värden på miljöområdet. Det fungerar inte på de värden vi vill värna i ett svenskt landskap.

Detta har man insett även i andra länder. Det är därför EU också har, vid sidan av en del stödformer som vi kan diskutera – det skall jag gärna medverka till – insett värdet av att ge stöd till en del verksamheter på jordbrukets och landsbygdens område. Vi delar den inställningen. Där har vi lyckats få en del i det europeiska utrymmet i EU.

Nu ser vi att den socialdemokratiska regeringen signalerar, och även skrider till verket med, att avstå ifrån de förhandlingsresultat vi har åstadkommit. Man avstår ifrån att skydda de svenska miljö-, landskaps- och existensvärdena i det svenska landskapet och det svenska jordbruket. Man avstår ifrån det av någon kortsiktigt snöd budgetteknisk bedömning.

Herr talman! Vi hör ju ändå hit upp till Stockholm hur de skrattar i Bryssel åt att man kan bete sig på det här sättet. Man åstadkommer ett bra avtal och avstår sedan från att utnyttja det. Det är i det läget som socialdemokraterna och också den härifrån gångne Johan Lönnroth i Vänsterpartiet befinner sig. Jag tyckte att jag tidigare hörde Roy Ottosson i Miljöpartiet föra ett liknande resonemang. Nu skall de som, för att citera Johan Lönnroth, skrikit högst stå för notan. Det är ett lustigt resonemang.

Det skulle innebära att de som engagerat sig mest i en folkomröstning, varit tydligast och tagit ansvar för att driva en rejäl debatt sedan skall stå för kostnaderna av resultatet. Man skulle kunna flytta över det till en tidigare folkomröstning som vi haft, nämligen den om kärnkraften. Där utgår jag ifrån att Roy Ottosson och Johan Lönnroth var på samma sida som jag.

Låt oss göra det tankeexperimentet att vi som ville avveckla kärnkraften skulle ha vunnit på den tiden. Tänk om det hade inneburit några restriktioner i elanvändningen – jag skall skynda mig att säga att jag inte tror det. Men om det hade gjort det, skulle dessa restriktioner då enbart riktats mot oss som stod på den sida som ville avveckla kärnkraften? Det är ju ett absurt resonemang. Det svenska medlemskapet i EU är ju ett gemensamt svenskt engagemang.

Nu präglas det material som socialdemokraterna, regeringen och utskottsmajoriteten har redovisat av att avstå från att utnyttja förhandlingsresultatet. Man vill avstå från det på ett brutalt sätt. Det drabbar grupper i jordbruket på ett systematiskt sätt, kan man nästan säga.

Låt oss ta mjölkbönderna som exempel. Om utskottsmajoriteten blir gällande får de en fullständigt orättvis tilldelning av det som kallas mjölkkvoter. Samtidigt drabbas de som engagerat sig i sjukdomsbekämpning, miljöåtgärder och liknande hårdast genom det system socialdemokraterna nu vill införa.

Med andra handen är regeringen på väg att plocka bort det nödvändiga stödet till avbytartjänsterna i jordbruket. Detta drabbar på flera sätt samma grupper. Man vill uppenbarligen att dessa grupper skall betala. Det är en orimlig situation.

Herr talman! Det finns några saker i utskottsbetänkandet som visar att vi lyckats uppnå en del goda resultat. Det finns ett uttalande om en fortsatt sockerproduktion på Gotland, för att ta ett exempel. Det är ett bra resultat. Jag skulle vilja fråga jordbruksministern om hon instämmer i uttalandet om sockerproduktionen fullt ut och om också är beredd att aktivt medverka till att just produktionen, dvs. sockerbruket som utskottet inte uttalar sig om, blir kvar på Gotland. Jag tror att vårt uttalande här kommer att kräva ett ansvar och ett fortsatt engagemang i den frågan. Om jordbruksministern delar den uppfattningen tror jag att än mer är vunnet.

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en annan fråga till jordbruksministern. Nu har vi fått ett material delat i två betänkanden och debatt i flera dagar. Låt mig sammanfatta frågeställningen till jordbruksministern. Är jordbruksministern beredd att fullt ut utnyttja avtalet? Det är den enkla frågan. Vill jordbruksministern fullt ut utnyttja det avtal som Sverige har uppnått med EU nu vid förhandlingarna om vårt medlemskap? Många befarar att den frågan har ett negativt svar. Jag tror att många skulle bli mycket tryggare i den fortsatta verksamheten om de kunde få klarhet redan i dag.

Den tredje frågan jag skulle vilja ställa riktar sig närmast till Vänsterpartiet, herr talman. Vänsterpartiet styr icke jordbrukspolitiken, men har uppenbarligen ett avgörande inflytande på det socialdemokratiska beteendet. Min fråga till Vänsterpartiets representant blir närmast: Det framgår inte hur man har tänkt sig att utnyttja avtalet. Har Vänsterpartiet några siffror att ge oss i dag? Talarstolen blir ju snart Vänsterpartiets. Ge oss svaret på det som många undrar över! Vad ligger det för substans bakom de dunkla skrivningar som man har ägnat sig åt tillsammans med Socialdemokraterna?

Herr talman! Jag skall sluta med att säga att det är uppenbart att det inte bara är i Bryssel som jordbruksministern åker vilse utan också på vägen dit. Hon förmår inte att på Sveriges vägnar ta tillvara resultatet av det framförhandlade avtalet. Jag har svårt att förstå skälen till det. Kan inte omsorgen om miljön, om de människor som nu kommer att drabbas av ett korstryck genom pålagor från socialdemokratin och omsorgen om en levande och offensiv jordbruksverksamhet i Sverige få jordbruksministern att, om inte tänka om så i alla fall, ge litet konkretion, litet fasthet, åt de fortsatt dunkla uttalandena från socialdemokratins sida när det gäller det fortsatta arbetet på miljö- och jordbruksområdet i EU?

Anf. 102 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar Lennart Daléus för att han svarade på mina frågor och kommenterade mitt inlägg. Jag uppfattade dessutom att det finns skäl att tacka Lennart Daléus för hans syn på vikten av att redovisa hur mycket pengar ja-sidan har haft inför folkomröstningen. Jag tar

för givet att Lennart Daléus och Centern ställer sig bakom ett krav på en kommission som granskar detta. Vi kanske t.o.m. kan få en majoritet för det i Sveriges riksdag, vilket kan vara bra inför en eventuell ny folkomröstning. Jag tror att både Lennart Daléus och jag vill ha en ny folkomröstning efter regeringsförhandlingarna 1997 inom EU.

Lennart Daléus tycker att det är konstigt att jag kritiserar EU ur ett miljöperspektiv och att jag bara lutar mig mot miljörörelsen – Naturskyddsföreningen, Greenpeace, Världsnaturfonden, Miljöförbundet, Jordens vänner och andra – och inte kommer med något eget. Men det kan vara ganska bra ibland att luta sig mot ideella organisationer som står för miljörörelsens idéer. Det kan ibland vara bättre att luta sig mot dem än mot Svenska arbetsgivareföreningen och Industriförbundet. Det trodde jag att Lennart Daléus också tyckte. Dessutom är det ingen slump att en ganska enig miljörörelse har varit negativ till ett svenskt medlemskap i EU.

Det finns vissa regler inom EU som är bra för miljön. Sveriges riksdag har t.ex. äntligen tvingats anta miljökvalitetsnormer. Det är jättebra. Det försökte vi få igenom när vi satt i riksdagen förra gången, men det lyckades inte.

Totalt sett finns det alltför mycket inom EU:s regelverk som dämpar miljöutvecklingen. Det finns en miljögaranti, som det kallas, som inte är någon miljögaranti utan en prövningsrätt. Att man inte har haft den generella rätten att gå före och ställa hårdare krav på olika produkter är ett stort problem. Att man inför maximikrav på återvinning av förpackningar är ett uppenbart problem. Det är ett uppenbart problem att man tvingas ta steg tillbaka.

Jag skulle vilja fråga Lennart Daléus om han tycker att det är rimligt att man skall ha en generell rätt att gå före och varför han i så fall inte ansluter sig till reservation nr 9.

Så till kärnkraften. Lennart Daléus säger att Euratom är en tandlös organisation. Det är det, och därför bör den avvecklas. Men problemet är att Euratom har en uppgift som inte är speciellt bra nu, när Östeuropa vill ha pengar till att utveckla sin kärnkraft. Euratom har till uppgift att förmedla lån till nya kärnkraftverk. Här finns risken att kärnkraften byggs ut i Östeuropa med hjälp av lån som förmedlas via Euratom.

Anf. 103 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag har inget emot att man hänvisar till olika organisationer på miljöområdet. Det är ett sätt att försöka bygga under sin trovärdighet. Men det nyttar inte mycket till när de som sitter här i kammaren och andra som lyssnar på debatten inte kan vara säkra på om det som sägs om dessa organisationer och deras uttalanden är riktigt. Så är t.ex. fallet med Naturskyddsföreningen. Det var en glidning där. Det verkar som om Naturskyddsföreningen skulle stå bakom ett nej till EU. Det är inte på det sättet. Naturskyddsföreningen har inte uttalat sig så. Ett resonemang som har förts tidigare om vad World Watch har sagt om svensk miljöpolitik är helt enkelt inte sant, för att ta några exempel. Det hänvisas till personer. Det är en prioritering vilka man väljer att tro på. Som många i kammaren är medvetna om finns det även väl ansedda

företrädare för miljörörelsen som har valt att framför allt av miljöskäl rent av säga ja till EU.

Det är riktigt att det finns begränsningar i EU:s regelverk och att det måste förbättras. Det var nog en av de första punkter jag tryckte på i mitt anförande. Men poängen är att vi genom att förbättra regelverket och göra det starkt skaffar oss möjligheter att hantera de stora miljöproblemen i dag och för den delen också morgondagens.

Jag tycker att det är litet kortsynt att angripa skillnader i prioriteringar mellan länder eller mellan Sverige och EU och ta det som grund för att försöka döma ut det dynamiska i EU:s regelverk. Det är litet dålig fantasi att inte kunna inse att det finns länder i Europa som är med i EU och som har haft andra förutsättningar än Sverige att tidigt bygga upp en offensiv och stark miljöpolitik. Det är genom att vara med som vi får möjlighet att skapa ett gemensamt arbete med de länderna och, om man så vill, lyfta de länderna i deras konkreta miljöarbete.

Det är klart att jag kan hitta skrivningar om Euratom som jag tycker är inte bara dåliga utan direkt tokiga. Men om jag jämför Euratom med kraften och styrkan hos IAEA, FN:s motsvarande organ på atomenergiområdet, framstår Euratom som tandlöst. Nu har vi dessutom lyckats skaffa oss skrivningar som innebär att Sverige uppenbart kan föra en kärnkraftspolitik som jag hoppas ligger i linje med vad Birger Schlaug och jag anser. Det tycker jag att vi skall utnyttja. Vi skall kanske inte hemfalla till prehistoriska resonemang som hörde hemma före folkomröstningen.

Anf. 104 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Vi från nej-sidan får ofta höra att vi inte skall hänvisa till vad ja-sidan sade före folkomröstningen. Jag tycker att det är värt att göra det ändå. Löften är till för att uppfyllas.

Det är bra att Lennart Daléus nu erkänner att det finns vissa avgörande problem med Euratom, t.ex. att Euratom har möjlighet att förmedla pengar till nya kärnkraftverk som byggs i Östeuropa. Där finns ett skäl. Jag tycker att det är ett gemensamt intresse hos Lennart Daléus och mig att helt enkelt försöka stoppa detta avtal.

Mitt inlägg gick ut på att angripa de nästan lyriska skrivningar som finns i betänkandet när det gäller EU och miljön. Jag finner inte något underlag för så pass lyriska formuleringar. Lennart Daléus pratar om dynamiska regelverk. Men sådana måste naturligtvis innebära att man inte lägger tak på utvecklingen. Problemet är att man med EU:s dynamiska regelverk, som Lennart Daléus uttrycker det, lägger taket på för vissa länder. De får inte gå före. Danmark blir det första landet som nu drabbas mera rejält.

Lennart Daléus säger att vi skall se framåt. Det tycker jag också. Det är därför jag blir litet besviken och nästan besvärad av att Lennart Daléus, som miljöengagerad människa, inte ställer upp på de reservationer som bl.a. Miljöpartiet står för. Om Lennart Daléus och Centern hade gjort det, hade det visat att ni tar miljöfrågan på allvar också i EU-sammanhang. Vi vill flytta fram positionerna.

Anf. 105 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag blir litet trött på att höra Birger Schlaugs bedömning av vilka slutsatser mitt engagemang skulle leda till. Jag drar gärna slutsatserna av mitt miljöengagemang själv. Jag drog tidigare helt andra slutsatser än Birger Schlaug. Det är det som återkommer nu i mina ståndpunkter. Det gäller synen på miljöfrågorna och deras utveckling, på vilka instrument som behövs för att hantera dem.

Min bestämda övertygelse är att det behövs ett strängt gemensamt regelverk på övernationell nivå för att hantera många av de svåra gränsöverskridande miljöfrågorna. I ett sådant samarbete finns också ett visst mått av, låt oss kalla det tvång neråt. Jag lever med det. Det finns ett tvång om ett gemensamt arbete som för en del, mycket ambitiösa länder, kan uppfattas som restriktioner. Men om bara de restriktionerna kan begränsas finns en frihet att gå före i mycket av miljöarbetet. Jag tycker att så oändligt mycket mer då är vunnet, med det gemensamma stränga arbetet. Det må gälla luftföroreningar och andra gränsöverskridande problem.

Birger Schlaug vill inte heller i denna debatt förstå den synen. Med nålsticksmetoden försöker han ge sig på de detaljer i EU:s, och numera Sveriges, syn på miljöarbete som han och Miljöpartiet inte förstår. Man har svårt att acceptera att det gemensamma arbetet måste vara det mest framgångsrika.

Det här kommer vi säkert att få debattera flera gånger. Men jag tror att det ändå kommer att vara vår grundsyn på det gemensamma arbetet i EU som kommer att återspegla sig i debatten. Där har vi så uppenbart olika ståndpunkter.

Jag ser många problem med vårt kommande EU-medlemskap på miljöområdet, men jag ser oändligt mycket större möjligheter. Jag tycker att det är de möjligheterna vi skall utnyttja.

Anf. 106 EVA ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till de reservationer där Folkpartiet finns med, och i övrigt till jordbruksutskottets yttrande i detta ärende.

Herr talman! Vi skall här i kammaren i dag avgöra jordbrukspolitikens spelregler för lång tid framöver. Svensk jordbrukspolitik måste syfta till att Sverige skall ha konkurrenskraftiga jordbruksföretag, att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet, att vi kan ge förutsättningar för öppna landskap och att vi kan värna miljön.

Nu har svenska folket röstat ja till EU, och Sverige träder vid årsskiftet in som medlem. Därmed gäller EU:s jordbrukspolitik och det avtal vi har lyckats framförhandla från Sveriges sida.

För jordbrukarna i Sverige blir det en tango: två steg fram och ett steg bak. År 1990 bestämde riksdagen att avreglera jordbruket i Sverige, men bara några månader senare lämnades en ansökan om EU-medlemskap in. Alla var då väl medvetna om konsekvenserna för jordbrukets del. Ett EU-medlemskap innebar ju att vi skulle återgå till ett mer reglerat system. Jag vill understryka det. I den debatt som har förts

under en längre tid när det gäller jordbruket och EU har man kunnat få uppfattningen att vi inte var medvetna om detta.

Nu har vi med avtalet och medlemskapet givit svenska livsmedelsproducenter samma villkor som deras europeiska konkurrenter. Det är bra, för det var ett av skälen till att svenska bönder i allmänhet var mycket positivt inställda till EU-medlemskapet.

Det EU-avtal som framförhandlades av den förra regeringen var en helhet för svensk livsmedelsproduktion. Nu ser vi hur förslaget urholkas bit för bit. I viktiga delar har regeringen nu lämnat avtalet.

Jag tror att det finns en bred enighet hos politiker från olika partier och svenska lantbrukare om att EU:s jordbrukspolitik måste förändras på sikt. Det är bara som medlemmar i EU som vi kan åstadkomma detta. Det är som medlemmar vi skall göra det.

Det socialdemokraterna föreslår nu – det vi diskuterar i dag – är inte en långsiktig avreglering av EU:s jordbrukspolitik. Det handlar om att vilja försämra den ersättning som vi har förhandlat oss fram till för att få likvärdig konkurrens mellan jordbruksföretagen när vi blir medlemmar. Vi skulle konkurrera med våra EU-kompisar på lika villkor.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har i flera av de diskussioner vi har haft sagt att de valt att skjuta på miljöstödet och LFA-stödet. Varför tycker inte s och v att öppna landskap är viktigt? Varför ger ni inte ekologisk odling och miljövänligt jordbruk en stark prioritet? Helheten i avtalet – att Sveriges lantbruk skall finnas i hela Sverige – är ingen prioriterad fråga för er i de förslag som nu gäller.

Det har ni visat genom att ni har kommit överens om att sänka ersättningen i strukturfonderna för landsbygdsutvecklingen. Den förra regeringen hade framförhandlat en ersättning som låg på 640 miljoner. Den är nu halverad och flyttad till andra åtgärder.

Landsbygdsutveckling och landsbygdens folk är för er bara en spillra som man inte behöver räkna med. Jag är övertygad om att ni gör en felbedömning.

De kommuner som finns i mitt eget hemlän är beroende av små företag. Jordbruksföretag i Sverige *är* små företag i dag. Det finns inga baroner, utan det är små och medelstora företag vi pratar om när vi pratar om jordbrukspolitik i Sverige.

Att inte fullt ut utnyttja möjligheten till framförhandlade miljöstöd och stöd till mindre gynnade områden tycker jag är tokigt, eftersom syftet är att minska jordbruksproduktionen, bidra till bättre miljö och medverka till en skälig inkomst för jordbrukarna. Ersättningen skulle ju grundas på den inkomst jordbruksföretaget förlorat till följd av de åtgärder som var förenliga med skyddet av miljön och bevarandet av kulturlandskapet. Är vårdandet av änglamarken ingenting värt?

För alla dem som valt att bo på landsbygden är det värdefulla insatser. Det är inte bara bönder och lantbrukare som bor på landsbygden. 58 % av dem som bor på landsbygden är människor som pendlar dit, som sätter värde på landsbygden och som visar lojalitet mot landsbygdsföretagen i Sverige.

Jag tror att ni gör en stor missbedömning när ni tror att man kan slå mot landsbygden på det här sättet. Vill man att hela Sverige skall leva

måste man också satsa på det som är grunden och botten i landsbygdsutvecklingen i Sverige. Det är landsbygdsföretagen.

Inte heller när det gäller arealersättningen vill regeringen följa den tidigare inriktningen. Ingvar Eriksson var inne på det förut. Det var en ersättning som skulle stå i relation till de lägre priser i de olika områdena som man hade bestämt sig för i den förra regeringens avtal.

Nu vill ni utjämna arealersättningen för att gynna jordbruket i norra Sverige och i skogsbygderna. Kan det vara bra i ett område som är baserat på vall- och betesproduktion? Varför skall man stimulera spannmålsproduktion i dessa bygder?

Herr talman! Sverige fick i förhandlingarna en mjölkkvot på 3,3 miljoner ton. Det motsvarar ungefär 1993 års produktion. Den grundläggande principen för fördelningen var i avtalet att leveranskvoten skulle motsvara levererad mängd mjölk under något av åren 1991, 1992 eller 1993. Man skulle välja ett år, och så skulle man göra en reducering med 3 %.

Det förhållandet har nu regeringen ändrat i det förslag som ligger framme. Man föreslår i stället ett genomsnitt av mängden levererad mjölk under 1991, 1992 och 1993. Det leder naturligtvis till ett annat resultat.

Regeringen hävdar att man vill ha en större kvot kvar att fördela till andra insatser inom mjölkproduktionen. Man hävdar också att det är fråga om spekulation i mjölkkvotsystemet och att det är oacceptabelt. Det är naturligtvis en bedömningsfråga.

Man bör komma ihåg att de första signalerna om EU-medlemskap kom hösten 1990 från Socialdemokraterna. Det var samma regeringsparti som den 1 juli lämnade in ansökan om svenskt medlemskap. Innebär detta att mjölkkvoterna egentligen borde fördelas efter de leveranser som skedde 1990?

Herr talman! Utskottet har i sitt yttrande ställt sig bakom ett administrativt system vid kvotfördelning. Jag vill ändå uttrycka en skepsis från Folkpartiets sida. Ingvar Eriksson gjorde samma sak i sitt uttalande. Jag har inte hört honom säga det i utskottet. Det kanske hade varit bra, därför att då hade vi kunnat göra ett yttrande.

I den förra regeringens förslag bedömdes att ett system med fri handel av kvoter låg i konsumenternas intresse. Det fanns en bred enighet i frågan. Folkpartiet anser fortfarande att en fri handel *inom* de tre regionerna, som föreslagits, hade varit ett intressant inslag i ett för övrigt väldigt reglerat system. Nu finns ingen majoritet för det. Jag upplevde att ingen av de forna regeringskamraterna stod kvar vid den åsikten.

Herr talman! Jag vill dock understryka i detta sammanhang att Folkpartiet aldrig haft en tanke på att Sveriges bönder skulle köpa mjölkvoter i första ledet från staten. Jag vill undanröja den missuppfattningen.

Till slut, herr talman! Att inte utnyttja EU-avtalet är orimligt i sig. Men att dessutom belasta jordbrukarna med höjda skatter för att finansiera EU-avgiften är stötande. Det är inga baroner vi talar om, utan det är till största delen fråga om små och medelstora företag.

I Skaraborgs län har vi i dag 7 300 lantbruksföretag, och vi har 20 000 anställda i livsmedelsindustrin. Vi har i länet varje år exportintäkter på 1,5 miljarder från livsmedelsnäringen. Jag vill påstå att det här är en av de viktigaste näringsgrenarna i Skaraborgs län för att vi där skall ha en framtid.

Jag vill också understryka att det beslut som vi kommer att fatta i dag och under de närmaste dagarna när vi skall debattera andra frågor på jordbrukets område handlar om framtiden för livsmedelsarbetarna, för bönderna och för landsbygden i Skaraborgs län och i hela landet.

Om Socialdemokraternas avsteg från EU-avtalet plus skatter och avgifter får majoritet här i kammaren vill jag påstå: då hotas jobben för många jordbruksföretag, livsmedelsarbetare och alla dem som är sysselsatta runt jordbruket.

Målet måste vara att som medlemmar i EU kunna påverka EU:s jordbrukspolitik, självfallet i riktning mot en avreglering. Men vi måste göra det gemensamt – vi måste få en möjlighet att tillsammans göra det. Vi kan inte ensamma påverka detta. Låt jordbruket få en chans! Inse att svenskt lantbruk är en tillgång för Sverige.

Jag skall avsluta mitt anförande med att berätta att det i söndags ringde en äldre man till mig – han är över 80 år och har varit lantbrukare i hela sitt liv. Han sade: "Eva, varför blev det inte som vi sa att det skulle?"

I detta anförande instämde Torsten Gavelin, Sigge Godin, Lennart Fremling, Kerstin Heinemann, Isa Halvarsson och Carl-Johan Wilson (alla fp).

Anf. 107 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Eva Eriksson tog upp frågan om prisbildningen på mjölkkvoterna. Eftersom hon inte var närvarande i utskottet den dagen vill jag erinra om att vi förde fram detta yrkande men att vi inte fick majoritet för det. Det var därför som jag framhöll att majoriteten bestämde att det skulle vara ett administrativt fastprissystem. Jag utgår från att det – när de inledande problemen med kvotfördelningen, som är besvärliga, blivit avklarade – är naturligt att det på sikt blir en fri prisbildning.

Anf. 108 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Det sätt som vi i den industrialiserade delen av världen hanterar miljöfrågor på kommer i det långa loppet att vara avgörande för hela mänsklighetens överlevnad. Det råder förvisso delade meningar om vilken roll EU kan komma att spela för att ändra utvecklingen i en långsiktigt hållbar riktning.

Min uppfattning, som delas av många inom miljörörelsen – dock inte av Lennart Daléus – är att EU såsom dess utveckling sett ut hittills och såsom den beskrivs i Maastrichtfördraget inte kommer att kunna spela en progressiv roll för globalt uthållig utveckling. Sveriges förhandlingsresultat, som inte gett oss ett enda permanent undantag på miljöområdet, talar ett tydligt språk.

EU:s egna prognoser om bl.a. ökade transporter, och trögheten att åstadkomma bindande positiva förändringar är andra negativa signaler. Principen om varors fria rörlighet är hela tiden överordnad, och den s.k. miljögarantin i Maastrichtfördragets artikel 100a.4 har ju ännu inte godkänts av EG-domstolen när det gäller Tysklands förbud mot pentaklorfenol.

Nu har vi röstat och skall bli medlemmar i EU. Jag hoppas och tror att Sverige där skall kunna påverka EU i positiv riktning. Det är oerhört viktigt att Sverige och andra länder skall kunna gå före med strängare miljöregler. Detta har vi lyft fram i reservation 9, som jag yrkar bifall till.

Ett område som också är viktigt ur miljösynpunkt är jordbruket och livsmedelsindustrin. Inte heller där har EU varit föregångare. EU:s jordbrukspolitik kallas ofta pervers, och från den 1 januari skall vi alltså anpassa den svenska jordbrukspolitiken till EU:s. Det blir en återgång till ett genombyråkratiserat, detaljreglerat och centralstyrt jordbruk med stödformer som i EU har lett till överproduktion, dumpade priser på världsmarknaden, marknadsregleringar som gynnar den inhemska produktionen och som förhindrar en rättvis världshandel. Mer än hälften av EU:s budget används i dag inom jordbrukssektorn. Det betyder också att det är EU:s jordbrukspolitik som i dag är det största hindret för en anslutning av länderna i östra Europa.

Att detta inte håller i längden är alla införstådda med, men ingen tycks vilja börja göra någonting åt det. Besluten i GATT:s Uruguayrunda innebär också att EU har förbundit sig att sänka sina gränsskydd med i genomsnitt 36 % med början 1995. Hur det skall åstadkommas återstår att se.

Det har visat sig vara mycket svårt att få till stånd förändringar i EU:s jordbrukspolitik. I dag kan vi t.ex. läsa i tidningen om hur jordbruksministrarna misslyckats med det man tycka är en ganska liten och enkel fråga, nämligen att begränsa transporttiderna för djurtransporter inom EU. Detta är en viktig djurskyddsaspekt, där jag vill ge vår jordbruksminister stöd till att ensidigt införa begränsningar för svensk del.

Det är alltså till denna trögrörliga, dyra och centralstyrda koloss som svenskt jordbruk skall anpassas. Vårt svenska jordbruk med sina knappt 60 000 anställda, vilket motsvarar ca 1,5 % av de förvärvsarbetande i Sverige, är på väg att bli världens renaste jordbruk – om man får tro reklamkampanjerna. Vi skall nu återgå till en modell som vi i stor enighet lämnade genom 1990 års livsmedelspolitiska beslut. Hur det skall gå till, vilka villkor som skall gälla och vilka förändringar vi skall arbeta för för att åstadkomma i EU tål båda att diskuteras och följas upp mycket noggrant.

Jag vill poängtera att jag tror att detta är en långt svårare krångligare process än vad som har framgått av tidigare anföranden. Det gäller också – åtminstone för oss i Vänsterpartiet – att göra en helhetsbedömning, där jordbruksnäringen sätts in i sitt samhällsperspektiv.

Jag kan inte låta bli att fascineras av den iver med vilken företrädarna för de borgerliga partierna tidigare i dag har kastat sig in i den här EU-anpassningsprocessen, ivrigt påhejade av svensk politiks största

lobbyorganisation, LRF. Den marknadsanpassning och avreglering som de här partierna förhärligar i andra sammanhang lyser med sin frånvaro när det gäller jordbruket. Det är som det bara skulle handla om att kapa åt sig så mycket som möjligt av EU:s olika stöd till jordbruket utan att ifrågasätta konsekvenserna i ett vidare perspektiv. Är det ett jordbruk så som det ser ut i EU som vi vill ha i Sverige? Hur långt skall vi ställa upp på de globala orättvisor som den dumpade världsmarknaden skapar? Kan vi använda EU:s modell till att ändå styra mot våra mål? Och hur skall vi jobba för att styra EU:s jordbrukspolitik i en riktning som vi vill ha?

När man lyssnade på de borgerliga talarna tidigare i debatten kom jag att tänka på en text i Staffans Stollar: "Bönderna har alltid otur – i år fick de för mycket potatis."

De två huvudfrågor som vi debatterar i dag när det gäller jordbruket är dels de arealstöd som finansieras till 100 % av EU:s garantifond – i huvudsak gäller det spannmål, oljeväxter och proteingrödor – dels mjölkkvoterna. I båda fallen gäller det hur vi skall tillämpa de framförhandlade kvoterna.

Lennart Daléus frågade mig tidigare om vi kan presentera siffror och substans bakom våra överenskommelser med Socialdemokraterna. Såvitt jag förstår har vi två debatter när det gäller jordbruket. I dag skall vi i första hand tala om arealstöden och mjölkkvoterna. Övriga frågor kommer upp på fredag, och Lennart Daléus vet mycket väl att det där hänvisas till den kommande budgetpropositionen. Det finns också anledning att ifrågasätta de siffror som redovisades i den förra regeringens proposition nr 19. Ett antal telefonsamtal som jag har haft visar att de där siffrorna inte alls är så säkra. Så där mycket pengar blir det nog inte – i varje fall inte första året; det går att skära litet här och litet där.

Den diskussion som handlar om siffror får vi återkomma till vid behandlingen av budgetpropositionen. Med tanke på det intresse som vi i Vänsterpartiet har mötts av i dessa jordbruksdiskussioner kan det inte vara svårt för oss att få stöd för bra förslag i jordbrukspolitiken, oavsett vilket parti som det gäller. Jag har aldrig tidigare erfarit maken till den uppvaktning som vi nu har bestått.

Också Eva Eriksson tog upp miljöstödet och LFA-stödet, som vi likaledes skall diskutera på fredag. Det är roligt att lyssna på Eva Eriksson. Hon talar som en god centerpartist, vilket kanske har att göra med att hon kommer från Skaraborgs län.

Dagens diskussion gäller huvudsakligen arealstödet och mjölkkvoterna. Vi har genom förhandlingar fått en basareal för spannmål om 1,8 miljoner hektar, vilket är cirka två tredjedelar av den totala åkerarealen. Vi har dessutom fått en nationell mjölkkvot om 3,3 miljoner ton, vilket ligger något under den mängd mjölk som enligt beräkningarna kommer att produceras under 1994.

Ingvar Eriksson menade tidigare att vi skall utöka produktionen, men hur stämmer det med mjölkkvoten? Han sade också att det som är bra för jordbruket är bra för Sverige. Man kan då undra om det är bra med precis 3,3 miljoner ton mjölk för jordbruket och för Sverige.

I den förra propositionen föreslogs en uppdelning av arealbidraget i elva nivåer. Skillnaden i stödet för det bästa och det sämsta området skulle uppgå till 2 000 kr per hektar. Vi har från Vänsterpartiet förordat att det för arealstödet skulle finnas bara en enda region. Det gjorde vi mot bakgrund av att det produceras ett överskott av spannmål i Sverige liksom i EU. Att ha endast en region skulle enligt vår mening ge ett lägre incitament för fortsatt överskottsproduktion. Vi har med socialdemokraterna enats om att ha tre nivåer för spannmålsstödet. Jag är litet förvånad över att Miljöpartiet inte har kunnat ställa sig bakom det. Det gäller ändock färre nivåer än elva.

När det gäller mjölkkvoterna vill jag först påpeka att den stora svårigheten ligger i själva medlemskapet. Medlemskapet gör att vi inte själva kan avgöra hur mycket mjölk vi vill producera. Vi har fått en kvot framförhandlad – punkt och slut. Den kvoten ligger under den mängd mjölk som vi kommer att producera i år, 1994. Det betyder att några av dagens mjölkproducenter måste minska sin produktion nästa år, oavsett vad vi själva tycker.

Vi i Vänsterpartiet har ansett att det är viktigt att hitta en modell för hur denna kvot fördelas som dels ligger nära dagens situation, dels ger möjlighet att kompensera olika kategorier av mjölkproducenter. Vi har fastnat för en modell som baseras på medelproduktionen under åren 1991–1993 och som enligt beräkningar skulle ge en nationell kvot om ca 170 000 ton mjölk. De kategorier av mjölkproducenter som vi vill prioritera när det gäller fördelning av den nationella kvoten är ekomjölksproducenter, nystartare och utökare. Vi menar också att det är viktigt att särskild hänsyn tas till mjölkproducenter i norra Sverige.

Fördelningen av mjölkkvoterna har förorsakat mycken diskussion, många telefonsamtal och många brev. Jag kan förstå att många mjölkproducenter känner oro.

EU-medlemskapet medför nya förutsättningar för lantbruket, och många mjölkproducenter har utökat sina besättningar för att kunna finansiera investeringar i t.ex. gödselanläggningar och för att tillgodose djurskyddskrav. Detta finns också med som ett kriterium för att få del av den nationella kvoten. Men jag vill ändå påminna om att anledningen till reglerna är att vi inte längre själva kan besluta om storleken på vår mjölkproduktion.

Man kan diskutera detaljer i hur regelsystemen utformas, och man kan ha olika uppfattningar om detta, men ingen kan påstå sig ha mer rätt än någon annan. Här liksom i övrigt när det gäller debatten om EU-medlemskapet handlar det oftare om gissningar och antaganden som bygger på särintressen och politisk övertygelse än om en seriös sakdebatt, vilket jag beklagar.

Herr talman! När det gäller det svenska jordbrukets anpassning till EU kommer vi i dag att fatta några beslut. Ytterligare beslut kommer, som jag tidigare sade, att fattas efter den debatt som kommer på fredag. Det är synd att vi inte kunnat ha debatten samlad – jordbruksfrågorna är tillräckligt komplicerade ändå. En sådan här uppdelning bidrar inte till att öka klarheten. Jag tillstår att jag själv varit bidragande till att det blivit så här. Orsaken är en stark vilja från oss i Vänsterpartiet att verk-

ligen ta dessa frågor på allvar, sätta oss in i dem och så långt det har varit möjligt få gehör för våra krav – något som vi tycker att vi hittills har lyckats ganska bra med.

Det är många som varit mycket aktiva för att försöka påverka oss i den ena eller den andra riktningen – och då tror jag att det är en klok politik att inte rusa i väg, utan kritiskt väga olika uppfattningar mot varandra.

Avslutningsvis vill jag kommentera några av de påtryckningar som jag och andra i min riksdagsgrupp utsatts för under de senaste veckorna. Jag har pratat med spannmålsodlare, avbytare, skogsägare och mjölkbönder från norr till söder. Jag har träffat några och jag har fått mängder av brev. Jag har talat med LRF-avdelningar och länsstyrelsetjänstemän. De allra flesta samtal har varit givande och bra. Jag känner starkt för den oro som många små och medelstora lantbrukare hyser inför den kommande jordbrukspolitiken – jordbruket är en långsiktig verksamhet, som kräver tydliga och klara spelregler.

Men den starkaste lobbyorganisationen av alla, LRF, som har ett stort ansvar för ja-resultatet i folkomröstningen, har också ett stort ansvar för den i vissa stycken snedvridna debatt som förs om vad Sverige har åstadkommit i förhandlingarna. Så intensiv har lobbyverksamheten från LRF varit att vissa av mina partikamrater här i riksdagen har känt sig hotfullt bemötta när de inte utan vidare godtagit LRF:s argument. Ett sådant debattklimat är inte ägnat att skapa långsiktiga lösningar för jordbruket utan exempel på en konfrontationslinje som i slutändan kommer att drabba det svenska jordbruket negativt. Flera av oss i riksdagsgruppen har i dagarna fått brev och fax med frågor av typen: "Kan du med gott samvete säga att du medverkar till att ge livsmedelsproduktionen likvärdiga villkor i konkurrensen med övriga Europa?" eller "Tycker du att det är hederligt att frångå det EU-avtal som vi folkomröstat om?" osv. Vi kommer så småningom att i ett antal debattartiklar ge våra svar på dessa frågor.

Det är min önskan att ha bra kontakter med också LRF, men då måste LRF inse att man numera är en i raden av intresseorganisationer och att de politiska besluten fattas suveränt utifrån de politiska majoriteter som kan skapas här i riksdagen.

Anf. 109 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i Maggi Mikaelssons diskussion om lobbyorganisationer, men det är uppenbart att den organisation som mest har lyckats påverka Vänsterpartiet och Maggi Mikaelsson är det socialdemokratiska partiet.

Man blir litet betänksam när man hör den eländesbeskrivning av EU som Maggi Mikaelsson redovisar både på miljöområdet och när det gäller jordbrukspolitiken. Däri kanske man kan finna grunden för hur den nuvarande jordbruksministern och Vänsterpartiet har fallit varandra i armarna i hanterandet av jordbruksfrågorna och relationen till EU.

Maggi Mikaelsson säger att vi andra här nu är ivriga att engagera oss i processen för ett inträde i EU. Ja, vi är ivriga att göra det på ett positivt sätt. Vi känner inte samma uppgivenhet som Maggi Mikaels-

son, som slår ut med armarna och frågar hur vi skall påverka EU:s politik. Vi vill påverka EU:s politik, och det är själva finessen med att gå in i EU.

Jag är litet undrande över att Maggi Mikaelsson nu säger om den svenska jordbrukspolitiken att vi skall lämna ett jordbruk som är på väg att bli världens bästa och gå in i det reglerade EU-systemet. Blir Maggi Mikaelsson inte litet betänksam mot bakgrund av att de svenska jordbrukarna faktiskt ville att Sverige skulle gå in i EU? Det måste ha funnits något skäl för det. Man ville komma in, men på vissa villkor. Man ville bli rättvist behandlad, och förutsättningarna för den rättvisan håller nu på att ryckas undan genom regeringens och Vänsterpartiets agerande.

Jag höll, herr talman, på att säga "kommande agerande", eftersom jag blev än mer fundersam över några formuleringar i Maggi Mikaelssons redovisning. Hon säger att vi har en debatt som är uppdelad mellan onsdagen och fredagen, och hon påminner om att diskussionen om siffrorna kommer på fredag. Jag efterlyste i min fråga till Maggi Mikaelsson var de pengar som Maggi Mikaelsson och Vänsterpartiet är beredda att medverka till att få fram finns.

Hon säger: Vi – också det är betecknande – återkommer i budgetpropositionen.

Är det så? Kommer vi alltså att få ett sådant beslut på fredag att på alla punkter som gäller siffror skall man återkomma i budgetpropositionen? Jag har en känsla av att majoritetens beslut inte riktigt gick åt det precisa hållet.

Jag välkomnar debatten på fredag, och självklart välkomnar jag också budgetdebatten.

Anf. 110 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Lennart Daléus lyssnade kanske inte helt och hållet på det jag sade. Visserligen kanske man kan kalla den syn jag har på EU:s jordbrukspolitik för en eländesbeskrivning. Men samtidigt tror jag att många som är för EU och har röstat ja också tycker att EU:s jordbrukspolitik är väldigt byråkratisk, omständlig, krånglig. Man är mycket medveten om att den måste förändras på något sätt.

Sedan säger Lennart Daléus att svenska jordbrukare ville in i EU. Det är väl litet si och så med den saken. Visserligen är jordbrukarna inte så många, men jag vet många som inte ville in. Å andra sidan är det möjligt att de som röstade nej tog kontakt med mig och de som röstade ja tog kontakt med Lennart Daléus. Så kan det ju vara.

När det gäller den debatt vi skall ha om den andra delen av denna jordbrukspolitik är det så att Lennart Daléus varit med och justerat det betänkande vi skall debattera då. Han vet precis vad det kommer att stå där. Det som står kommer vi förhoppningsvis också att fatta beslut om på fredag.

Anf. 111 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det var inte det jag frågade om. Om jag uttrycker mig försiktigt för att inte föregripa debatten på fredag så fick jag en känsla

av att majoriteten i utskottet, i vilken Maggie Mikaelsson ingick, valde att på vitala punkter avstå från att ge löftet att återkomma i budgetpropositionen. Om Maggie Mikaelsson nu i kammaren ändrar det löftet välkomnar jag naturligtvis det.

Om vi i dag får ett tydligt löfte från majoritetens företrädare – jag betraktar Maggie Mikaelsson som en sådan – om att på fredag få beskedet att om de vitala punkterna, belopp och substans, skall man återkomma i budgetpropositionen, då bör åtminstone delar av några steg tas som är bättre än de beslut som man hittills medverkat till.

Då kunde faktiskt Maggie Mikaelsson och socialdemokraterna kanske redan i dag, eller senast på fredag, i den anda av öppenhet som vi alla vill skall råda i EU och EU-debatten, berätta vad det är ni har kommit överens om. Vilka avtal finns? Vilka överenskommelser har ni gjort, som leder till att ni kan ha den här gemensamma synen och lova, på det sätt Maggie Mikaelsson nu gör, att återkomma i budgetpropositionen? Vad är det som ligger till grund för det gemensamma agerandet?

Jag älskar den öppenhet som är på väg in i EU, och jag tycker att samma öppenhet bör prägla det politiska arbetet här i Sverige.

Anf. 112 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Lennart Daléus envisas, men jag tror inte vi kommer så mycket längre. Det står i det betänkande vi skall debattera på fredag.

Den tolkning Lennart Daléus gör att det gjorts väsentliga avsteg och tron att vi skall återkomma till något vi har lämnat, det får stå för Lennart Daléus. Det är inte den tolkning jag gör av vad som står i det betänkandet.

Vi har lagt fast principerna för hur jordbrukspolitiken skall formas.

Jag har haft mycket kritik mot den proposition vi skall behandla på fredag. Det har jag också redovisat i den motion Vänsterpartiet lämnat in. Propositionen är nämligen ofullständig. Den innehöll inga siffror, varför inte heller betänkandet gör det.

Men jag kan konstatera att det uppenbarligen finns ett väldigt stort intresse av att stödja Vänsterpartiet i de krav vi har på förbättringar och förändringar i jordbrukspolitiken i en positiv riktning.

Jag var inte beredd och är inte beredd att stödja den förra regeringens förslag till alla delar. Det fanns många svagheter och brister i det förslaget. Det fanns och finns dess värre även svagheter och brister även i den nuvarande regeringens förslag. Det är möjligen mitt dilemma att jag får välja mellan två dåliga förslag. Utifrån det har jag valt att på djupt allvar försöka sätta mig in i dessa frågor och bilda mig en egen uppfattning för Vänsterpartiets räkning, i samarbete och samtal med många duktiga jordbrukare och andra företrädare för näringen. De förslagen kommer vi att presentera i vår motion. Vi har inte samarbete och diskussioner med socialdemokraterna när det gäller budgetpropositionen.

Anf. 113 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Först vill jag konstatera att vi stod på samma sida när det gällde medlemskapet i EU, och vi står också bakom några gemensamma reservationer här.

Men jag hoppade högt när jag hörde inledningen i Maggie Mikaelssons inlägg. Hon sade att det är väldigt viktigt med en hållbar utveckling och talade gott om miljön.

Sedan kopplar man det till hur Vänsterpartiet har varit med på att finansiera medlemsavgiften. Jag har tre korta frågor, det räcker med ja eller nej som svar.

1. Anser Maggie Mikaelsson att skatt på skogsfastigheter ger bättre miljö?

2. Anser Maggie Mikaelsson att ökade klyftor mellan skatter på arbete och skatter på energi gynnar miljön?

3. Anser Maggie Mikaelsson att det ger bättre miljö att inte satsa på miljöstöd i jordbruket? Det sista ligger litet utanför medlemsavgiften, men i alla fall.

Anf. 114 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Birger Schlaug använder demagogiska trick här och tror att man kan svara lika enkelt som när det gäller en folkomröstning, ja eller nej.

Jag tror att det bottnar i en viss besvikelse över att inte Miljöpartiet fick göra upp om EU-avgiften.

Jag kan också konstatera att Miljöpartiet ställer sig på den borgerliga sidan när det gäller miljösynen på jordbruket. Det är något vi har tagit avstånd ifrån. Den diskussionen, vill jag återigen säga, skall vi ju ha på fredag, där vi skall diskutera miljöstöden.

Vi har inte sagt nej till miljöstöd. Vi tycker att det är viktigt. Vi har också sett till att det blir olika sorters stöd. Men jag vill inte gå in i den diskussionen nu, den skall vi ha i det rätta sammanhanget.

Anf. 115 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Maggie Mikaelsson sade att det kanske bottnar i någon sorts besvikelse över att Miljöpartiet inte fick göra upp med Socialdemokraterna.

Delvis är det rätt, eftersom en uppgörelse mellan oss och Socialdemokraterna – om det hade kunnat bli någon – hade sett ganska annorlunda ut. Den hade inte lett till försämrad miljö.

Men nog är det väl ändå så att om man lägger skatt på skogsfastigheter så gynnar inte det vare sig biologisk mångfald eller ett riktigt skogsbruk, snarare tvärtom. Det vore bättre att lägga på en naturvårdsavgift eller så.

Höjda arbetsgivaravgifter innebär att man höjer skatten på arbete. Det innebär att reparationer, underhåll och industriella kretslopp som kräver mer arbete och mindre energi faktiskt blir mer olönsamt för företagen än i dag. T.o.m. för oss i vanliga hushåll blir det mindre lönsamt att agera långsiktigt när man nu lägger mera skatt på arbete och klyftan mellan skatten på arbete och skatten på energi ökar.

Detta har hela den internationella miljörörelsen talat om väldigt länge nu. Vi måste ha en skatteväxling. Då kan inte de första stegen vara att man gör tvärtom.

Anf. 116 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Birger Schlaug vet lika väl som jag att när man diskuterat och har uppgörelser så kan ett litet parti inte få stöd för alla sina krav. Det handlar om att se till en helhet.

Vi har ansett det vara viktigt att ha en särskild diskussion om finansieringen av EU-avgiften. På den punkten var vi, såvitt jag förstår, överens med Miljöpartiet.

Birger Schlaug väljer att inte ta upp de miljöförslag som vi faktiskt fått stöd för: höjd CO_2-avgift bl.a.

Jag vet inte vart Birger Schlaug vill komma mer än att han påstår att detta är dåligt för miljön. Det får stå för honom.

Anf. 117 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Maggie Mikaelsson säger att EU skulle börja sänka gränsskyddet. Ja, EU kommer att sänka gränsskyddet i samma takt som man kommer att göra det i enlighet med GATT-överenskommelsen. Den överenskommelsen står också Sverige bakom, så det är inget märkligt med det.

Sedan frågade Maggie Mikaelsson: Kan vi använda EU:s modell när det gäller jordbrukspolitiken för att styra mot våra mål? Jag vill säga att vi kan det. Då är det viktigt att vi är med och påverkar. Utanför hade vi inte kunnat använda EU:s modell för att styra mot våra mål, men som medlemmar kan vi göra detta. Det finns ett stort behov. Utanför EU och ensamma skulle svenska jordbrukare på lång sikt få mycket stora problem.

Maggi Mikaelsson frågar om det inte hade varit bättre om vi hade fått högre mjölkkvoter. Jo, visst hade det varit bättre. Den borgerliga regeringen hade också ett högre utgångskrav, men Vänsterpartiets samarbetspartner Socialdemokraterna begärde att man skulle sänka kravet i förhandlingarna. Det gick alltså inte att få högre kvoter. Därför får vi använda de kvoter vi har på ett effektivt sätt. Vilka produkter man får fram beror på vad man gör av mjölkråvaran. Svensk ostproduktion kan bli framgångsrik på en exportmarknad. Vi har alltså möjlighet att göra vissa ökningar.

Maggi Mikaelsson tycker uppenbarligen att det är nästintill hemskt att Sverige har kommit med i EU. Jag menar att utanförskapet skulle ha ställt Sverige inför svåra problem. Jag vill bara fråga Maggi Mikaelsson hur hon tror att det skulle ha gått för norrländskt jordbruk, i hennes egen landsdel, om Sverige inte hade kommit med och Finland då kunnat utnyttja de exportsubventioner som EU har. Jag tror att det hade gått illa. Jag vill gärna ha svar på den frågan.

Anf. 118 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är meningsfullt att diskutera vad som skulle ha hänt om det hade hänt någonting annat än det som hände.

Förvisso kan vi få ett visst svar på den frågan om vi tittar på hur det kommer att gå framöver för vårt västra grannland, som ju valde att inte gå med i EU.

Vi är medlemmar i EU, och vi har sagt att vi ställer upp på folkomröstningens resultat. Jag kommer att jobba med all den kraft och den förmåga jag har för att förbättra EU och se till att vi får ett bra svenskt jordbruk. Min personliga uppfattning är att det här är ett bakvänt sätt att förbättra världen på.

Det var intressant att höra att Ingvar Eriksson menar att det är Socialdemokraternas fel att mjölkkvoten hamnade på 3,3 miljoner ton och att det skulle ha blivit ett annat resultat om Moderaterna hade fått förhandla. Det är intressant, därför att ända fram till folkomröstningen var det en stor enighet bland ja-sidans olika partiföreträdare om den väg man skulle gå i förhandlingarna. I alla rapporter från Bryssel var man överens, och det gjordes framsteg i förhandlingarna. Men så fort folkomröstningen var klar var det inte så mycket bevänt med enigheten.

Anf. 119 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara erinra om hur situationen var. Det borgerliga förhandlingsutspelet var 3,7 miljoner ton, men Mats Hellström sade att det var orealistiskt nere i Europa. När man förhandlar skall man ju inte tala om att man har orealistiska utgångskrav. Det ger ingen möjlighet att nå framgång.

Jag uppskattar att Maggi Mikaelsson nu säger att hon skall samarbeta och arbeta intensivt för att vi skall uppnå bästa möjliga resultat. Jag räknar också med att hon då måste revidera en del av det förflutna i utskottet under senare tid, när hon har stött de socialdemokratiska förslagen, som verkligen inte är ägnade att fullt ut utnyttja de möjligheter som Sverige skulle kunna få – och som vi hade fått om man hade antagit det ursprungliga avtalsförslaget.

Anf. 120 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill bara avsluta med att konstatera att bästa möjliga resultat inte är någon objektiv uppfattning. Det styrs av olika politiska, ideologiska, ekonomiska och andra överväganden, inte minst miljöhänsyn. Jag tror därför att alla partier här i riksdagen är beredda att jobba för bästa möjliga resultat, men jag tror inte ett ögonblick att vi kommer att vara överens om vad vi menar med det.

Anf. 121 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Maggi Mikaelsson att det nog är sant att jag står i myllan, men det innebär inte att jag är centerpartist. Anledningen till mitt engagemang är att jag tror på jordbruksföretagen. Jag vet vad de betyder för sysselsättningen i små kommuner runt om i Sverige. Jag vet vilken betydelse de har för den utveckling som små kommuner behöver för att klara den gemenskap som Sverige nu skall gå in i. Landsbygden är av stor betydelse. Jordbruksföretagen är inte avgörande, men de har stor betydelse för att det skall fungera.

Som folkpartist är jag dessutom övertygad om att det är viktigt att satsa på småföretagen, och för mig är det här fråga om småföretag. Jag är helt överens med Maggi Mikaelsson om att vi som medlemmar i EU skall jobba för en politik som gör att jordbruksföretagarna i Sverige inte är livegna längre, utan är fria företagare. Jag känner inte en bonde som vill vara bidragstagare, men det är vi politiker som har fattat beslut om jordbrukspolitiken i Sverige under många år. Det är vi som nu har fattat beslut om att Sverige skall vara med i EU, och därför är det som det är.

Jag är en av de få som tillhör det parti som LRF inte är så förtjust i, så detta att jag skulle vara påhejad av LRF när jag går upp och talar om småföretag är en felbedömning. Mitt engagemang ligger på en helt annan nivå.

När det gäller jordbrukarnas engagemang för att kapa åt sig EU:s stöd, handlar det om att det av den förra regeringen framförhandlade avtalet innebar en helhet och att det fanns en massa stöd. Man bestämde sig för att man skulle ha dessa ersättningar, så att det svenska jordbruket kan konkurrera på lika villkor. Det är inte bönder och jordbruksföretagare som har satt upp de reglerna, utan de finns i de avtal som vi har kommit fram till.

Anf. 122 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Det som Eva Eriksson sade i början av sin replik visar att vi är överens om många saker. Jag tycker också att det är viktigt att värna om landsbygden och om jordbruket, inte minst som en viktig länk till den nödvändiga miljöomställningen, som vi tycker behövs.

Jag har inte sagt att Eva Eriksson varit påhejad av LRF. Däremot har jag uppfattat att LRF har spelat en viktig roll, både under förhandlingarna och under arbetet med den här propositionen.

När det gäller att kapa åt sig bidrag, menar jag att LRF just där har spelat en ful roll, genom att ge sken av att det är de summor som anges i proposition 19 som skall utgå fr.o.m. den 1 januari 1995. I samtal med mig och även med politiker från andra partier har man däremot sagt att dessa summor är högt tilltagna, att det är klart att man har tagit i litet, att de inte är realistiska och att det nog går att kapa en hel del. Det är att föra ett dubbelspel, som inte gagnar jordbruket.

Anf. 123 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 12 och 16 och i övrigt till utskottets hemställan samt avslag på de andra reservationerna.

När Sverige nu skall gå med i EU står vi inför en situation där vi får ett totalreglerat jordbruk. Vi skall gå in i ett system där en del av matkostnaden skall betalas över skattsedeln, såsom görs i EU genom olika former av bidrag. Det är ett planhushållningssystem, och vi har aldrig haft dess like i Sverige. Här har vi kvoter, produktionsbegränsningar, fasta priser och stöd i alla dess former. Det är ett system som kommer att innebära mycket kontroller för lantbruket. Bonden, som tidigare har haft ett fritt liv, måste också bli administratör för att klara det här.

Det vi i dag skall diskutera är framför allt arealstöden och mjölkkvoterna. När det gäller arealstöd har vi fått 1,8 miljoner hektar som basregion och när det gäller mjölkkvoter 3,3 miljoner ton. Det här skall kontrolleras. Det är fascinerande att höra hur somliga diskuterar de satelliter som skall kontrollera marken. Man kan t.o.m. titta på hur det odlas, hur mycket konstgödsel som används osv. Man skall också kontrollera hur mycket mjölk som produceras, och den som råkar producera någon liter för mycket får straffskatter.

Vi får ha 250 000 handjur av nöt, 155 000 am- och dikor och 180 000 tackor.

Det här är ett system som innebär att friheten för den svenske bonden beskärs rejält. Han är fast i hur företaget skall drivas. Det kommer att vara svårt att få någon möjlighet att själv styra utvecklingen.

Vi kan konstatera att Sverige och Europa i övrigt i dag inte har ett långsiktigt hållbart lantbruk.

Vi har ett lantbruk som är mycket beroende av kemikalier, av ändliga resurser såsom fossila bränslen och fosforgödselmedel. Vi har fått en uppdelning på spannmålsgårdar och djurgårdar, där det naturliga kretsloppet är mycket svårt att få till stånd. Det börjar komma en insikt om att det här är ett lantbruk som vi inte kan ha i längden. I dag finns ett stort intresse bland konventionella odlare att försöka gå över till ett lantbruk som mera är i balans med naturen.

Vi har ett mål i Sverige att 10 % av åkerarealen skall vara ekologiskt odlad år 2000. Det här är ett bra delmål, men det måste ses som ett delmål. Det här innebär att i snitt 50 000 hektar skall ställas om per år. Det är ett tufft mål. Det kommer att krävas politiska signaler och ekonomisk-politiska styrmedel för att vi skall kunna klara det här. Det är inte lätt att lägga om från konventionell drift av ett lantbruk till ekologisk drift.

I det jordbruksstöd som arbetades fram av den borgerliga regeringen fanns det mycket som var intressant, just med tanke på en utveckling av lantbruket. Vi kunde se att det fanns ett strukturstöd till LFA-områden, framför allt på det sydsvenska höglandet och i Norrland, som skulle ge stöd till jul. Det fanns ett miljöstöd till vall och bete inom programmet ekonomisk bärkraft. Det fanns också ett stöd till resurshushållande med konventionellt jordbruk. Om man förband sig att odla "litet bättre" än övriga konventionella odlare, skulle man kunna få ett arealstöd.

Detta tror jag skulle kunna gynna utvecklingen mot det lantbruk som vi alla vet att vi måste ha i framtiden, men tyvärr blir det inte så. Det här skall vi diskutera på fredag. Trots att Vänsterpartiet i sin första motion angående lantbruket skrev att man inte fick skära i något av dessa stöd i det delfinansierade programmet, har partiet ändrat uppfattning när det fick insikten om att det soicaldemokratiska partiet har tänkt om i det här fallet. Den här diskussionen kommer vi att föra på fredag.

Jag kan bara beklaga att den utveckling mot ett ekologiskt lantbruk som vi hade möjlighet att se i Sverige omintetgörs till följd av det för-

slag som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommer att rösta igenom på fredag.

I dag skall vi framför allt diskutera arealstöd och mjölkkvoter. Det hänger faktiskt ihop. Miljöpartiet har sagt att vi mycket väl kan tänka oss att minska antalet arealklasser från dagens elva. Socialdemokraterna föreslog sedermera tre klasser. Vi kunde se att anledningen för Socialdemokraterna att minska antalet arealklasser var att man försökte skjuta upp CAP-bidrag, dvs. bidrag för odling av spannmål och proteingrödor till de områden som i dag framför allt har djurhållning, vall och bete. Det anser vi är fel. Därigenom skulle bidragen till djurhållning, vall och bete minska, framför allt på sydsvenska höglandet. Om man minskar antalet arealklasser med de utgångspunkterna anser vi att det blir fel.

Stödet till LFA-områden – för djur, vall och bete – medför att vi kan ha ett öppet landskap i framtiden. I dessa områden finns ofta höga biologiska värden. I dessa marker finns ofta mycket örter och både kryptogamer och fanerogamer som i dag är hotade av lantbruket. Det gäller ofta ett lantbruk som har många rester av vår gemensamma kultur, som visar att vi har haft små backstugor och torp. Det finns små marker som i dag hålls öppna av dessa lantbrukare – just därför att de har djurhållning och mycket vall och bete. Vi menar att de stöden inte får minskas bara för att man försöker minska antalet arealklasser. Därför kan vi i dag inte stödja det socialdemokratiska förslaget.

När det gäller mjölkkvoterna är det grundläggande felet, precis som Maggi Mikaelsson säger, att vi har en kvot på 3,3 miljoner ton. Detta är oberoende av hur mycket mjölk vi behöver i Sverige. Även om den svenska befolkningen ökar betydligt och vårt behov blir större än 3,3 miljoner ton, står vi kvar på samma kvot. Vi menar att det är absurt. Vi måste naturligtvis försöka se till att kvotsystemen försvinner från EU.

Det finns en hel del som jag som miljöpartist är nöjd med i det betänkande som nu ligger framme. Det står t.ex. att ekomjölkproducenter inte skall få några begränsningar. Jag är nöjd med att år 1993 i alla fall finns med i beräkningarna. Det var inte med tidigare. Jag är nöjd med att de som har utökat produktionen på grund av miljökrav – det kan gälla gödselvårdsanläggningar men även stallar och ladugårdar där man inte har uppfyllt djurskyddskraven – skall beaktas speciellt. Jag är också nöjd med att det står att de som i dag inte har godkända stallar och gödselvårdsanläggningar skall få litet restriktioner. Det står att man skall se över möjligheten till övergångsbestämmelser i detta fall för att de krav som ställs skall kunna uppfyllas bl.a. enligt skötsellagen från den 1 januari. Det skall inte vara så att man missgynnas om man har byggt om sina gödselvårdsanläggningar och stallar enligt de krav som finns i dag i förhållande till dem som inte har brytt sig om dessa krav. Tyvärr kommer det förslag som Socialdemokraterna lägger fram om mjölkkvotsfördelningen att få just den effekten.

Jag är också nöjd med att de lantbrukare som har ekologisk mjölkproduktion och som ofta har sina kor i sin under jul och nyår – vilket är det naturliga – ändock kommer att få en mjölkkvot. Jag är också nöjd

med att det blir administrativa kvoter när det gäller mjölkkvoter i stället för fri handel med kvoter.

Däremot är jag inte nöjd med att vi har fått en polarisering av mjölkkvoterna. Jag hade helst sett att vi i utskottet skulle ha kunnat diskutera oss fram till en gemensam syn på hur mjölkkvoterna skulle fördelas. Det är svårt att införa mjölkkvoter. Hur vi än gör kommer enskilda mjölkbönder att missgynnas. Det kommer inte att kunna bli hundraprocentigt rättvist. Jag hade hellre sett att vi i jordbruksutskottet skulle ha diskuterat oss fram till en gemensam syn på hur mjölkkvoterna skall fördelas. Tyvärr blev det inte så.

I det system som nu finns får man räkna ut ett genomsnitt av 1991, 1992 och 1993. Detta blir förhärskande. Det förslag som fanns – där man fick välja 1991, 1992 eller 1993 – hade mera anslutit sig till hur verkligheten ser ut i dag. Det skulle jag ha förordat. Helst hade jag sett att vi hade kunnat hitta något mellanläge där vi skulle ha kunnat komma överens.

Från socialdemokratisk sida verkar det som om anledningen till att man inte vill ha det system som föreslogs från början framför allt är att man är rädd för spekulerare. Även i den borgerliga regeringen har det nog funnits en del ledamöter som kanske skulle ha avstått från en egen utbyggnad eller en utbyggnad hos någon i den nära släkten för att slippa den här diskussionen. Jag tror ändock att de här spekulerarna är ganska få. De har inte hunnit med riktigt. Många av dem som har spekulerat för att få en större mjölkkvot har inte kommit i gång riktigt. Många kommer inte i gång förrän under året. Även med det första förslaget där man kan välja 1991, 1992 eller 1993 skulle nog "spekulerarna" inte riktigt fått den stora mjölkkvot som de kanske hade tänkt sig att spekulera i.

Avslutningsvis kan jag säga att för Miljöpartiets del är det mycket viktigt att det jordbruk vi skall ha här i Sverige blir hållbart på sikt. Vi måste se till att jordens resurser fördelas på ett rättvist sätt. Vi måste se till att den mänskliga verksamheten inte är miljöförstörande.

Vi anser att upplägget att diskutera arealstöden och mjölkkvoterna i dag och miljöstöden på fredag är olyckligt. Egentligen hänger allt detta ihop. Det hade varit betydligt bättre om vi hade fått diskutera dessa frågor i ett sammanhang. Anledningen är, som Maggi Mikaelsson säger, att Vänsterpartiet hade svårt att komma överens med Socialdemokraterna. Det kanske hade varit bättre, Maggi Mikaelsson, om ni hade stött era egna motioner från början och sett till att de miljöstöd som ni egentligen vill ha och som finns med i proposition nr 19 hade gått igenom.

Anf. 124 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik. Men jag tycker inte att Gudrun Lindvall skall läsa in något i motionen som inte står där. Det står inte i vår motion att vi förordar det som står i proposition nr 19.

Anf. 125 DAN ERICSSON (kds):

Herr talman! Det beslut som vi nu står inför att fatta i Sveriges riksdag är betydelsefullt och avgörande på många sätt. Till övervägande del gäller det beslut som är positiva för vårt land. På ett väsentligt, och för tusentals svenskar avgörande område, riskerar det kommande beslutet att bli början till slutet.

Dagens beslut är kanske inte så dramatiska i sig, men detta är bara början. Den nuvarande regeringen planerar att genomdriva ett antal beslut här i riksdagen. Det är beslut som har sin udd riktad mot Sveriges jordbrukare och den svenska landsbygden. Det är beslut som innebär fler arbetslösa i den direkta jordbruksnäringen och också i livsmedelsindustrin. Det är beslut som kommer att leda till en avfolkning av landsbygden och igenvuxna landskap.

Därför blir den här dagen – eller det kanske blir i morgon som vi fattar beslut – inte den glädjens och tillförsiktens dag som många av oss som stod på ja-sidan vid folkomröstningen den 13 november hade sett fram emot.

Den socialdemokratiska regeringen – med sin jordbruksminister Margareta Winberg – fördärvar nu mycket av det förarbete som har genomförts under de senaste åren för att vi skall få ett livskraftigt och omfattande svenskt jordbruk. Man lägger en död hand över stora landsbygdsområden.

Min fråga till ministern är given. Varför går regeringen ifrån det som stod på valsedeln i folkomröstningen, att ett ja var ett ja i enlighet med det framförhandlade avtalet med EU-länderna? Det var inte ett ja som innebär att man avhänder sig vunna framgångar i förhandlingarna. Varför skall Sverige vara med och sponsra andra länders jordbruk samtidigt som vi avhänder oss EU:s gemensamma stöd för egen del? Inser ministern att detta är ett svek mot dem som folkomröstade?

Jag måste också få ställa en annan fråga till jordbruksministern. Hennes parti säger att man borde ha genomfört 1990 års omställningsbeslut om en total avreglering av svenskt jordbruk. Varför skall Sverige just på jordbruksområdet föra en annan politik än vad som gagnar svenska intressen? Varför skall vi avhända oss sysselsättning och produktion inom livsmedelssektorn? Varför skall just denna näring straffas?

Eftersom min östgötske kollega, Inge Carlsson, står efter mig på talarlistan vill jag ställa en fråga också till honom. Varför riskerar han som socialdemokrat att undandra Östergötland många arbetstillfällen? Varför vill Inge Carlsson bidra till att avrusta det östgötska jordbruket? När vi möttes i valdebatterna hemma var Inge Carlssons ambition en annan, som jag upppfattade det. Nu ställer han däremot upp på en jordbrukar- och landsbygdsfientlig politik. Hur kommer Inge Carlsson att förklara detta för östgötarna?

Jag vill också vända mig till Maggi Mikaelsson, som talade om marknaden och avregleringar. Hon lät nästan som en nyliberal. Jordbruket är inte vilken näring som helst. Man kan inte flytta på den produktionsfaktor som marken utgör. Varför skall Sverige som enda land i världen avreglera? Då riskerar man att slå ut mycket av den svenska

jordbruksproduktionen och därmed mister man också sysselsättningstillfällen. Varför intar Vänsterpartiet den här hållningen speciellt när det gäller jordbruksnäringen? Det är mot jordbruksnäringen som man vill rikta udden.

Herr talman! Det finns en del skillnader mellan de partier som ingick i den tidigare fyrklöverregeringen när det gäller synen på jordbruket. Vi kristdemokrater har arbetat hårt för att komma bort från 1990 års omställningsbeslut. Vi har i viss mån lyckats. Det finns också en rad synpunkter på utformningen av jordbrukspolitiken, men nu handlar det faktiskt om att samla sig kring huvuduppgiften. Det handlar om att se till att vi över huvud taget får förutsättningar för en fortsatt svensk livsmedelsproduktion och om att vi skall få någorlunda lika villkor som omvärlden.

Det är positivt att de fyra partierna står för en gemensam hållning i denna grundfråga. Till min glädje noterar jag nu också att Folkpartiet verkligen gick upp och försvarade jordbruket. Det har jag väntat på länge.

Det skall i sammanhanget också sägas att det finns ljus i det socialdemokratiska mörkret. När det gäller det ärende som vi behandlar i dag har t.ex. majoriteten anslutit sig till den syn på hur mjölkkvoterna skall överlåtas som vi har motionerat om från kds sida. Det är bra. Men någon eller några ljuspunkter i ett kompakt mörker lyser inte upp, även om det kanske inger litet hopp inför framtiden.

Herr talman! Avslutningsvis hoppas jag att det blir reaktioner på detta första beslut som verkar ingå i en socialdemokratisk strategi för att avrusta landsbygden. De reaktioner som jag hoppas kommer kan leda till en omprövning av övriga planerade beslut på jordbruksområdet. Man skulle kunna travestera socialdemokraternas kampsång. Då tror jag att jordbrukarna och landsbygdsbefolkningen ser att det drar ihop sig till den sista striden, en strid för en fortsatt utkomst och ett fortsatt boende på landsbygden. Måtte denna strid leda till omprövning hos dem som nu makten haver.

Anf. 126 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Dan Ericsson lyssnar på om han inte hör vad jag säger. Man brukar tala om att en viss potentat läser Bibeln på ett särskilt sätt. Jag vet inte om det har med någonting sådant att göra.

Jag uppskattar det Dan Ericsson säger om att jordbruket är en näring som inte kan avregleras, eftersom jorden ligger där den ligger. Samma resonemang borde gälla också för skogsbruket. Skogen står där den står. Det borde också gälla för gruvnäringen och vattenkraften. Såvitt jag förstår har inte det resonemanget gällt i den förra regeringen.

För mig är det viktigt att se jordbruket som en näring. Det handlar om att producera bra livsmedel som konsumenterna vill ha. Det skall göras på ett miljömässigt hållbart sätt med en långsiktig ekologisk inriktning.

Det gäller också att vi alla tar ett ansvar och att vi har en önskan om att se ett öppet landskap. Det gäller att vi vill ha ett jordbruk och en

levande landsbygd. Det här måste vi då vara beredda att betala för. Detta kallar vi för kollektiva nyttigheter. Jag tror att det är viktigt att vi skiljer mellan dessa två saker, så att man inte blandar ihop dem och subventionerar fel saker.

Anf. 127 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag konstaterar bara att Vänsterpartiet står bakom en majoritet som säger att 1990 års beslut egentligen borde ha genomförts med en avreglering av svenskt jordbruk. Det skulle ha inneburit att Sverige skulle vara det enda land i världen som skulle ha genomfört en sådan. Det hade direkt fått konsekvenser i fråga om antalet lantbrukare. Därmed skulle det också få konsekvenser för sysselsättningen på landsbygden och på sysselsättningen i livsmedelsindustrin.

Jag undrar varför Vänsterpartiet säger att just denna näring inte skall ha samma möjligheter som i konkurrentländerna. Man har alltså riktat in sig på jordbrukssidan. Min fråga var: Varför har man på denna punkt en nästintill nyliberal inställning?

Anf. 128 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Principerna i 1990 års jordbrukspolitiska överenskommelse handlade bl.a. om att man skulle producera bra livsmedel på ett bra sätt. Det skulle vara ett avreglerat jordbruk.

Självfallet går det inte att ha ett helt avreglerat jordbruk som medlem i EU. Därmed är det inte sagt att Sverige skall vara det land som går längst när det gäller att utnyttja det "perversa" regelsystem som många menar att jordbruksmodellen i EU innebär.

Dan Ericsson säger att jordbruket i Sverige skall ha samma konkurrensvillkor som jordbruket har i andra länder. Det hör man ofta. Det är en typisk konservativ ståndpunkt. Sådana argument för SAF ofta fram när det gäller näringslivet. Man säger att man måste ha samma konkurrensvillkor som i övriga länder och att man måste sänka lönerna i Sverige. På samma sätt diskuteras det nu när det gäller jordbruket. Jag vill hävda att svenskt jordbruk likaväl som svenskt näringsliv aldrig kommer att kunna få samma villkor i fråga om att det skall vara sämre förhållanden för dem som jobbar, att det skall vara en lösare arbetsrättslagstiftning osv. På det sättet skall vi inte ha likadana villkor.

Vi skall ha likadana villkor i Sverige för svenskt jordbruk i fråga om att vi skall producera bättre produkter med högre kvalitet så att vi får avsättning för dem på en marknad.

Anf. 129 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Här fick vi ett klart besked. Vi skall inte utnyttja de möjligheter Sverige har inom EU i fråga om jordbruksstödet. Det kommer också att visa sig vid ett senare beslut. Vänsterpartiet har gjort upp med Socialdemokraterna om att avhända sig de möjligheter som finns.

Jag tycker att det är beklagligt att Vänsterpartiet på detta sätt bidrar till att försämra möjligheterna till att ha en levande landsbygd med liv i

hela Sverige. Vänsterpartiet kommer tillsammans med Socialdemokraterna att avhända Sverige denna möjlighet.

Herr talman! Att vi skall verka på samma konkurrensvillkor borde vara en självklarhet. Problemet för svenskt jordbruk är att det har varit betydligt sämre möjligheter än för konkurrentländerna. Nu skall vi tydligen inte få utnyttja möjligheten att förbättra detta läge. Det är det som är det allvarliga.

Anf. 130 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Majoriteten av svenska folket röstade ja till ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Det innebär att Sverige från den 1 januari 1995 är tillbaka i en historisk jordbrukspolitik med en byråkrati som innebär regleringar, kvoteringar, mindre frihet men också väldiga subventioner.

För att kunna jämföra EU:s nuvarande jordbrukspolitik med den svenska kan vi gå tillbaka till 1930-talet. Då genomfördes omfattande regleringar, och producenten/bonden och näringen sattes i centrum.

Med hjälp av regleringar och prisförhandlingar skyddades då näringen från konkurrens, och bönderna garanterades avsättning för sina produkter till priser som skulle ge bonden en inkomstnivå jämförbar med en industriarbetares. Bakgrunden till detta, som kom att kallas för kohandeln, var det svåra försörjningsläget för den svenska befolkningen och de låga inkomsterna bland den stora andel av befolkningen som var sysselsatt inom jordbruket. Genom samarbete med Bondeförbundet om böndernas villkor kunde socialdemokratin få stöd för nödvändiga sociala reformer för svenska folket.

Regleringspolitiken fick med tiden en dålig måluppfyllelse. Vi fick en kostsam överproduktion, inkomsterna urholkades, miljöbelastningen blev hög, regionalpolitiken motverkades och prisutvecklingen på livsmedel översteg inflationen.

Regleringspolitiken utsattes genom åren för en stark kritik. Först med 1990 års livsmedelspolitiska beslut fick vi socialdemokrater en stor politisk majoritet med oss för att förändra den gamla politiken. Beslutet innebar en i grunden ändrad inriktning av politiken. Jordbruket skulle avregleras och producenterna/bönderna skulle fortsättningsvis få ersättning endast för de produkter som marknaden efterfrågade.

Lantbruket och industrin skulle bli en näring på samma villkor som övriga näringar i vårt land – med ett viktigt undantag. Riksdagen uttalade att avregleringen inte fick leda till nämnvärt minskad lönsamhet för jordbruket i norra Sverige.

Vi kan konstatera att 1990 års livsmedelspolitiska reform hade stor del i att livsmedelspriserna inte ökade i samma takt som tidigare.

1991 års val resulterade i tillkomsten av en borgerlig regering, vilket har lett till att centrala inslag i 1990 års livsmedelspolitiska reform till stor del har frångåtts.

Sverige ansökte 1990 om ett medlemskap i EG. Med ett svensk EG-medlemskap som förevändning har regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten återinfört regleringar och exportstöd och ökat odlingsarealen. Detta har vi kritiserat. Att Sverige vid ett eventuellt medlem-

skap skulle gå in i EU med ett spannmålsöverskott, i en situation där EU:s strävan är att minska det stora överskott som redan finns, anser vi inte är särskilt väl genomtänkt.

De svenska bönderna kommer, liksom övriga bönder inom EU, att på sikt få sänka priserna. Detta blir som ett resultat av EU:s strävan att minska överskottet.

Om däremot 1990 års beslut i stort sett hade fullföljts hade det svenska jordbruket uppfyllt en stor del av EU:s mål för reformarbete, och de svenska bönderna och den svenska livsmedelsindustrin hade stått bättre rustade för att ta upp konkurrensen på EU-marknaden.

Herr talman! Till skillnad mot 1990 års uppgörelse där vi var eniga är vi nu mycket kritiska till den borgerliga propositionen 1994/95:19, som ingår i utrikesutskottets betänkande som vi nu behandlar.

Jordbruksministern kommer i sitt anförande att bl.a. redogöra för den socialdemokratiska inriktningen av livsmedelspolitiken vid ett EU-medlemskap och därmed visa på det som skiljer vår uppfattning från den borgerliga reservationen nr 10.

Jag skall i stället gå över till de konkreta förändringar som jordbruksutskottets majoritet står för gällande arealbidrag och mjölkkvoter.

Vi är eniga om att ytor med spannmål och utbytbara grödor skall i hela landet utgöra en basregion om ca 1,8 miljoner hektar.

I den borgerliga propositionen föreslås att arealbidragen beräknas i relation till spannmålsavkastningen och att landet bör enligt propositionen delas upp i 11 områden – arealbidragsklasser – med en skillnad på ca 200 kr mellan varje klass.

Enligt EU:s jordbruksreform – CAP-reformen – lämnas frihet för varje land att självt bestämma hur arealbidraget skall fördelas på olika regioner. I motioner från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har det framkommit en mindre långtgående uppdelning av arealklasser.

Utskottsmajoritetens bedömning är att propositionens förslag riskerar att leda till en snabb och kraftig kapitalisering av bidragen i Sveriges bästa jordbruksområden, vilket i sin tur riskerar att leda till en fortsatt allt intensivare odling. Inte minst av miljöskäl finns det enligt vår mening anledning att undvika en sådan utveckling. Med ett mindre antal arealklasser åstadkoms en utjämning av arealbidragen mellan olika delar av landet. Därigenom gynnas framför allt jordbruket i skogs- och mellanbygder, för all del i Östergötland också, liksom i stödområde 4 i norra Sverige.

En minskning av det delvis nationellt finansierade strukturstödet kan då göras, vilket från statsfinansiell synpunkt är eftersträvansvärt med tanke på den ekonomiska kris som vårt land befinner sig i. Ett minskat antal arealklasser innebär vidare betydligt mindre mängd administrativt arbete.

Utskottsmajoriteten har med det jag anfört enats om att landet lämpligen delas upp i tre regioner för fördelning av arealbidrag med ett intervall på ca 200 kr mellan de olika regionerna. Detta ställningstagande vill utskottsmajoriteten som sin mening ge regeringen till känna, vilket också utrikesutskottet föreslår.

Enligt propositionen kommer medlemskapet att innebära en temporär men kraftig konkurrensnackdel för den svenska stärkelseindustrin, vilket skulle motivera en övergångskompensation på ca 36 miljoner kronor vid ett medlemskap. Argumentet att kostnaden skulle ha uppstått vid ett utanförskap är naturligtvis inte hållbart. Utrikesutskottet föreslår riksdagen att med anledning av den socialdemokratiska motionen U16, yrkande 13, skall riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad jordbruksutskottets majoritet har anfört i den frågan.

Jordbruksutskottets majoritet biträder även förslaget i vårt motionsyrkande 12 att någon restitution av förmalningsavgifter och fettvaruavgifter som betalats in för befintligt lager per den 1 januari 1995 icke bör medges. Detta ges också regeringen till känna.

Herr talman! EG:s mjölkkvotering infördes 1984. Att den till skillnad från den svenska kvoteringen inte har kunnat avskaffas beror främst på att man inte med hjälp av kvotsystemet har lyckats uppnå balans mellan utbud och efterfrågan inom EG.

Totalkvoten innebär en viss överproduktion. Det råder dock bred enighet om att kvotsystemet är ineffektivt och bidrar till bristande konkurrens, höga priser och en låg förändringstakt inom jordbruket. Kostnaderna bärs till stora delar av konsumenterna. En annan effekt av kvotsystemet är att det bevarar en ineffektiv industristruktur och tendenser att nationellt upprätthålla monopol eller monopolliknande förhållanden på marknaden för mejeriprodukter. Vår uppfattning är därför att Sverige aktivt skall arbeta för att kvotsystemet avskaffas.

För att vi nu skall få ett fungerande kvotsystem måste det finnas en viss flexibilitet. Storleken av den kvot som varje producent har att disponera bör baseras på levererad kvantitet under en tidigare period. Utskottsmajoriteten finner för sin del att den basperiod för tilldelningen som anvisas i propositionen, nämligen ettdera av åren 1991, 1992 eller 1993, inte lämnar tillräcklig mängd fritt kvotutrymme för olika kategorier av producenter.

Med hänsyn till de fluktuationer i produktionen som ägt rum under de senaste åren och de intryck som vi fått från många mjölkproducenter bedömer vi nu att den basperiod som vi förordat i den socialdemokratiska motionen U16 inte är den bästa lösningen för tilldelning av mjölkkvoter.

Som utgångspunkt anser utskottsmajoriteten att den genomsnittliga produktionen under åren 1991, 1992 och 1993 bör utgöra bas vid fördelning till varje producent.

Enligt tillgänglig statistik från Jordbruksverket innebär detta att en sammanlagd mängd om ca 3 130 000 ton bör kunna fördelas enligt den angivna principen och att en nationell reserv om ca 170 000 ton återstår att fördela bl.a. till s.k. utökare och nystartare. Vi bör här tillämpa de fasta kriterier som gäller enligt EG:s regler.

Utskottet är överens om och förordar att producenterna av s.k. ekomjölk inte åläggs några begränsningar i kvothänseende. Särskild hänsyn bör tas till mjölkproducenterna i norra Sverige. Det är också särskilt viktigt att se till att den småskaliga och fristående förädlingsin-

dustrin inte missgynnas vid fördelning av kvoter och vid dess administration. Hela Öland är ett sådant område som bör prioriteras.

I övrigt bör producenter som nystartat under perioden 1993 fram till den 1 januari 1995 prioriteras vid fördelningen av den nationella reservkvoten. Först därefter skall kvoten fördelas på jordbrukare som ökat ut sin produktionskapacitet under 1993 eller 1994. För sistnämnda kategori av producenter bör det finnas möjlighet att beakta om produktionsökningen har ett direkt samband med investeringar som tillkommit på grund av miljö- och djurskyddskrav.

Det torde i dag finnas ett inte obetydligt antal mjölkproducenter vars anläggningar inte motsvarar de miljökrav och djurhållningskrav som fastlagts av statsmakterna. Utskottet förutsätter att regeringen överväger om tilldelandet av mjölkkvot skall villkoras i förhållande till denna typ av investeringar och vilka övergångs- och dispensregler som i så fall kan bli nödvändiga.

Jordbruksutskottet finner anledning att betona att Sverige skall utnyttja hela den produktionskvot om 3,3 miljoner ton som erhållits i förhandlingarna med EU. Det hade naturligtvis varit förskräckligt om den borgerliga förhandlingen hade gått igenom, så att vi hade kunnat utöka det överskott som vi redan i dag har i vårt land.

Produktionskvoten bör fördelas på de produktionsplatser som dels har levererat mjölk den 1 mars 1994, dels stadigvarande levererar den 1 januari 1995. Jordbruksutskottet finner det även rimligt att producenter som stadigvarande levererat mjölk under året men av någon anledning haft tillfälligt produktionsstopp vid årsskiftet tilldelas mjölkkvot.

Införandet av mjölkkvoter enligt EU:s regler innebär ett stort ingrepp i den svenska mjölkregleringen. Ett tidsödande detaljarbete förestår för att fördela Sveriges mjölkkvot på de produktionsplatser som levererar mjölk.

Regeringen bör därför under inledningsskedet hålla riksdagen informerad om tillämpningen av kvotsystemet. Praktiska skäl talar enligt utskottets mening för att tidpunkten för tillämpning av EU:s regler något senareläggs, till förslagsvis den 1 april 1995. Det torde ankomma på regeringen att besluta i frågan, eftersom det krävs samråd med EU-kommissionen.

Herr talman! Sverige har två stora öar, Gotland och Öland. De är viktiga inte minst när det gäller livsmedelsproduktionen.

Utskottet har behandlat två motioner. U4 är en socialdemokratisk motion och U17 är en centermotion. Där framhålls att den sockerkvot som Sverige tilldelats i förhandlingarna i möjligaste mån bör delas upp så att det även fortsättningsvis blir möjligt att producera socker på Gotland. Sockerpoduktionen är av stor betydelse för öns näringsliv. Utskottet bedömer att det finns goda förutsättningar för att det även framdeles skall kunna bedrivas en ekonomiskt hållbar sockerproduktion på Gotland. Regeringen bör fortsätta sina ansträngningar att nå en överenskommelse med EU-kommissionen i detta syfte.

För jordbruket på Öland har odlingen av bruna bönor fått stor betydelse sedan öns sockerbruk lades ner. Odlingen har under de senaste åren ökat med hjälp av statliga arealbidrag, och dessutom har de svens-

ka bruna bönorna tullskyddats. Sverige har i EG-förhandlingarna begärt fortsatt stöd åt odlingen men inte fått gehör för sitt yrkande.

Jordbruksutskottet delar dock den mening som förts fram i den socialdemokratiska motionen U2 och den centerpartistiska motionen U13, att det är ett svenskt intresse att bönodlingen även fortsättningsvis ges ett stöd, i varje fall under en övergångsperiod.

Regeringen bör därför fortsätta sina ansträngningar att nå överenskommelse om stöd åt odlingen av bruna bönor.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i utrikesutskottets betänkande och avslag på reservationerna 9–16.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.57 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

6 § (forts.) **Sveriges medlemskap i Europeiska unionen** (forts. UU5, KU17, KU22 och FiU5)

Anf. 131 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det jag ville säga till Inge Carlsson var att jag tycker att hans beskrivning av arealbidraget inte är riktig.

Sanningen är den att avsikten med arealbidraget är att kompensera för en sänkning av spannmålspriserna. Då är det rimligt att arealbidraget skall stå i relation till spannmålsavkastningen inom ett skördeområde.

Detta område kan betraktas som större eller mindre, det kan jag hålla med om. Men delar man in Sverige i tre områden klarar man inte den flexibilitet som ändå är syftet med EU:s lagstiftning och bestämmelser på detta område. Man måste se till att klara att ta hänsyn till avkastningen inom ett skördeområde.

Det lät så lätt när Inge Carlsson beskrev mjölkkvoterna, men det är inte så. De som nu av olika anledningar under en period av tre aktuella år har haft en nedgång eller stått stilla i utvecklingen på grund av sjukdomsbekämpning, miljöhänsyn och många andra faktorer kommer även vid ett snittvärde för dessa tre år att drabbas av sitt hänsynstagande, ofta till bestämmelser som statsmakterna utfärdat. Detta kan inte rimligen betraktas som rättvist. Det nämnde Inge Carlsson ingenting om. Men det kanske han gör i en kommande redovisning.

Fru talman! Jag vill slutligen rikta samma uppmaning till Inge Carlsson som jag tidigare riktade till Maggi Mikaelsson. Sanningen är

ju den att budgeten, såvitt vi förstår, praktiskt taget är klar. Ställverk, och allt vad det nu kan heta, är låsta. Maggi Mikaelsson säger att hon och majoriteten, i vilken Inge Carlsson ingår, skall återkomma med redovisning av siffror, konkretion, tydlighet och besked i budgetarbetet.

Det kan inte vara för mycket begärt att ni så här några dagar dessförinnan lyfter på förlåten och är litet konkreta i de förslag som egentligen skall behandlas under fredagens debatt men som också så tydligt berör EU-arbetet. Ni borde försöka ge litet stabilitet åt den luftiga diskussion som Socialdemokraterna och majoriteten i övrigt vill skjuta framför sig och kunna ge besked om de viktiga strukturstöden.

Anf. 132 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! För att börja med det sist sagda är det som Maggi Mikaelsson sade. Lennart Daléus och andra får ge sig till tåls tills budgetpropositionen presenteras den 10 januari. Senast i dag har jordbruksutskottets s-grupp haft en diskussion med Finansdepartementet om bl.a. olika fastighetsskatter, vilka naturligtvis är på tapeten i det här avseendet.

När det sedan gäller arealbidraget tror vi att det hade varit olyckligt om vi föreslagit elva klasser. Nu har tre olika partier haft en annan åsikt. Vi tror och vet att också Centerpartiet varit villiga att gå ner i antal från dessa elva klasser.

Om vi hade föreslagit elva klasser skulle de stora slättbönderna i mitt hemlän och nere i Skåne fått ett arealbidrag på ca 3 200 kr. Då hade vi kunnat hamna i samma situation som man tidigare gjorde i Holland. Kapitaliseringseffekten blev där så stor att marknadsvärden och arrendevärden blev så höga att det inte längre var lönsamt att producera spannmål, utan man fick gå över till annat. Det är det som vi är rädda för.

När det blir tre klasser innebär det naturligtvis, som jag också sade, att vi kan använda dessa stöd längre upp i norr och ända upp till stödområde 4. Det gör att vi inte behöver tära så mycket på skattebetalarnas pengar när vi med andra stöd skall delfinansiera.

När det sedan gäller mjölkkvoterna har vi diskuterat olika särskilda skäl. Det är självklart att en bonde kan ha råkat ut för katastrofer – byggnader kan ha brunnit ner, och man kan ha blivit av med hela djurbesättningen och därefter börjat bygga upp den. Sådana skäl får man naturligtvis också väva in i detta, även om jag inte uttryckligt sade det tidigare.

Det är därför vi vill ha en större nationell kvot att kunna fördela. Men med era förslag till mjölkkvotstilldelning hade risken blivit stor att vi år 1995 nästan skulle fått en överproduktion i detta land. Det skulle ha varit mycket pinsamt om vi inte kunnat hantera detta, så att Sverige t.o.m. åkt på att betala en straffavgift till EU.

Av detta skäl finns det nu en större nationell kvot som vi kan försöka att dela ut på ett mer rättvist sätt.

Anf. 133 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Nu har kvoten inte blivit större, och dessutom uppdelas den på det här sättet på ett orättvist sätt.

Det är väl ändå den tydliga sanningen att det inte blir möjlighet att ta hänsyn till de förhållanden jag beskrev tidigare med den fördelningsmodell som Socialdemokraterna förespråkar om man icke ägnar sig åt en stor och omfattande dispensbyråkrati som väl knappast kan tjäna någons intressen.

Det är uppenbart att vi har olika uppfattningar om arealbidraget. Det är inte så mycket att bråka om. Vi har den uppfattningen att det behövs fler än tre områden för att man skall kunna ha det utrymme som behövs för att möta kravet på att kunna ta hänsyn till avkastningen inom ett skördeområde. Det gör man uppenbart inte med en så trubbig modell som en treområdesindelning.

Fru talman! Jag håller mig med en viss tjatighet fast vid att jag fortfarande inte är klar över majoritetens besked. Maggi Mikaelsson sade mycket tydligt innan vi åtskildes före middagspausen att man återkommer med besked på de konkreta punkterna när det gäller miljöstödet och de olika andra frågor som skall behandlas under fredagens debatt. Detta återkommer hon med, och majoriteten får man då förmoda, i budgetredovisningen.

Det är ändå litet av ett besked att det som gäller konkret ekonomi kring de frågor som vi skall besluta om i morgon och på fredag kommer ni att redovisa i sin helhet i budgetpropositionen. Då har vi i alla fall någonting att börja bita i, fru talman.

Anf. 134 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är självfallet regeringens ambition att även på detta område lägga fram förslag som vi har sagt att vi skall återkomma med i budgeten. Det pågår förvisso en hel del förhandlingar fortfarande. Men jag kan inte i dag se att det finns något som hindrar att det vi har diskuterat i utskottet skall återkomma i budgeten.

Det sades att det blir en rad dispensärenden när det gäller mjölkkvoterna. Det är klart att det blir på det sättet under ett inledningsskede. Men det blir inte mer byråkrati med våra förslag än med det förslag som ni har fört fram.

Ni säger att varje mjölkproducent skall skära ner produktionen med ett antal procent. Det är klart att det blir en byråkrati när myndigheter skall tala om att man bara får en viss kvot. Man får ställa sig i kö och slakta ur djurbesättningen. Det blir mångdubbel byråkrati på det sättet. När det gäller arealbidragen hade vi den förhoppningen att vi skulle kunna få en bredare uppgörelse även om vi hade en mycket svår tidspress på oss. Nu är vi ändå tre partier som har en avvikande uppfattning emot budgetpropositionen. Om vi hade fått fortsätta ett tag till är det mycket möjligt att flera av de borgerliga partierna hade följt med oss.

Man kan ha olika uppfattningar om detta. Man kan ha ett större antal. Då kan det vara ett mindre gap emellan dem. Det går alltid att styra upp detta. Nu har vi fastnat för det här. Vi tycker faktiskt att det blir

bra. På det här sättet kan vi också skjuta upp arealbidragen. På det sättet kan vi spara skattebetalarnas pengar.

Anf. 135 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Inge Carlsson säger i sitt inlägg att den borgerliga regeringen började återreglera. Det är inte frågan om återreglering. Det är frågan om en anpassning till ett annat system. Det är nödvändigt när vi nu kommer med i EU. Det är nödvändigt för att skapa rimliga förutsättningar för en konkurrens på lika villkor. Det är detta det är frågan om. Därför är det så djupt beklagligt att ni socialdemokrater inte har velat medverka i det arbetet.

Sedan säger Inge Carlsson också att det blir mer byråkrati med det borgerliga förslaget när det gäller mjölkkvoterna. Jag kan inte förstå det riktigt. Det blir ju bara besvärligare om man skall ha ännu mer att fördela, som Inge Carlsson vill med 170 miljoner ton som skall fördelas. Det måste bli mer byråkrati med det förslaget. Vi har haft den inriktningen att hamna så nära dagens produktion som möjligt. Det skulle ju skapa mindre problem.

Sedan svarade inte Inge Carlsson på mina frågor. Det gällde den allvarliga frågan om spannmålsarealen. Nu säger Inge Carlsson tvärtom att sydsvenska bönder hade stått inför risken att få en mycket hög kapitalisering om de hade fått det arealbidrag som är jämförbart med det som man har på andra sidan Öresund. Jag kan inte riktigt förstå det.

Det är ju alldeles uppenbart att om vi skall kunna konkurrera på lika villkor med dansken måste vi ju få samma ersättningar när spannmålspriserna sänks. Det är tvärtom så att det förslag som ni står för innebär att kapitaliseringen flyttar norröver och skapar ännu värre problem, inte minst när avregleringen tar fart i EU. Då har man för höga markvärden genom kapitalisering av den mark som inte har den här produktiviteten. Det tycker vi är mycket allvarligt.

Jag fick som sagt var inget svar på mina frågor. Det gällde framför allt en fråga. Alla de förslag som ni nu har lagt fram, tillsammans med dem som aviseras, leder till mycket sämre konkurrensförutsättningar för inte minst det sydsvenska jordbruket. Jag vill ha ett besked om varför ni inte kunde samarbeta, som Ingvar Carlsson sade i regeringsförklaringen, och lösa detta på ett bättre sätt.

Sedan vill jag också fråga Inge Carlsson vilka nivåer arealersättningen kommer att hamna på.

Anf. 136 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att Ingvar Eriksson som har varit LRF-ordförande i någon krets nere i Skåne i 26 år här i riksdagen enbart vill kämpa för jordbrukarna från den södra delen av det här landet. Men nu får Ingvar Eriksson även klä i sig rollen som riksdagsledamot och se till att vi kan ha ett jordbruk i hela Sverige. Det är väl det som är den stora skillnaden mellan oss och de övriga partierna och speciellt Moderata samlingspartiet. De vill naturligtvis suga ut så mycket som möjligt av EU:s mera byråkratiska politik.

Men jag hävdar att om vi skulle ha gått på den linje som ni moderater förfäktar, att vi skulle ha elva områden och ett arealbidrag på de stora slätterna i Skåne på 3 200 kronor, skulle det långsiktigt uppstå mycket stora risker för att man skulle bli av med spannmålsodlingen. Det var precis vad som hände i Holland. Det går inte att tro att man skall kunna jobba på lika villkor.

I Danmark har de ett arealbidrag. Om vi skulle ha fastnat för ett arealbidrag skulle bönderna på Skåneslätten inte få ett något högre arealbidrag. Nu har vi valt tre. Det är med tanke på att jordbrukarna i Mellansverige och längre upp skall få en bättre ekonomi.

När det gäller mjölkkvoterna tycker jag att det var ganska fräckt av Ingvar Eriksson att beskylla Mats Hellström för att vi inte fick en överkvot på 3,7 miljoner ton. EU har ett överskott i dag. Detta var inga riktiga förhandlingar. EU bestämde att vi i Sverige skulle få 3,3 miljoner ton. Punkt och slut. Det fanns ändå ett utrymme för att vi skulle kunna öka tillväxten på det här området.

Fru talman! Sedan tycker Ingvar Eriksson att jag beskyller de borgerliga ledamöterna för att reglera politiken. Det gjorde ni ju från 1990 års uppgörelse. Nu är det ju EU som bestämmer. Nu måste vi gå in i det här byråkratiska systemet där friheten blir mycket mindre och där byråkratin, subventioner och allt styrs från EU både när det gäller mjölkkvoten och arealbidragen.

Anf. 137 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Inge Carlsson säger att jag är i riksdagen som representant för min yrkesgrupp. Jag är visserligen här som representant för Sydsverige, men jag är också här som representant för svenska bönder från Smygehuk och så långt norrut som man kan komma. Det är därför jag ser så allvarligt på att man nu försöker att flytta runt arealersättningarna så att man får en kapitaliseringseffekt där den inte är naturlig. Det har inte Inge Carlsson reagerat på. Det kan ju inte vara rimligt att man t.ex. i Norrbotten och Västerbotten får en arealersättning per hektar med 1 700 kronor. Där har man kanske arrenden som är noll. Där har man kanske, som brukare av en annan gård med animalieproduktion, utnyttjat den marken bara för att hålla den öppen. Vad händer med den stackars bonden med mjölkproduktion som är beroende av sådana arealer när markägaren själv vill ta hem dem därför att han kan få det här stödet?

Detta skapar orimliga effekter, Inge Carlsson. Det är dem som jag har velat belysa. Sedan menar Inge Carlsson uppenbarligen att sydsvenska bönder skall ha sämre förutsättningar än de danska kollegerna på andra sidan Öresund. Jag kan inte förstå vitsen med detta. Varför skall inte vi i Sverige utnyttja produktionskapaciteten där den är som bäst? Svara mig på det, Inge Carlsson!

Inge Carlsson kommer själv ifrån ett landskap som har hög produktivitet. Jag har en känsla av att han har fått ganska många kontakter med lantbrukare i det länet. Då måste han också förstå att den väg som ni har valt är mycket farlig. Jag vill också påpeka att EU har valt arealersättningar, med hänsyn tagen till produktiviteten, just för att minska

intensiteten, och inte för att öka den, som Inge Carlsson nyss påstod. Det tarvar ytterligare besked, Inge Carlsson!

Anf. 138 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Om vi skulle ha haft samma förhållanden som i Danmark skulle vi alltså ha haft ett arealbidrag. Är det verkligen så Ingvar Eriksson menar? Nu har vi tre arealbidrag. Det innebär att en del får lägre. Det är de uppe i mina områden och längre upp i landet. Några får mellanbeloppet, och några får det högre beloppet. Det högre beloppet, eftersom vi har valt tre, får de stora slättbönderna i Skåne. De kommer att få det högsta arealbidraget.

I Danmark får de ju bara snittet allihop. Det var ju så Holland gjorde. Man delade in detta i många arealbidrag. Det gjorde att markpriserna steg oerhört. Arrendepriserna följde därefter. Till slut var det inte lönsamt att producera spannmål där nere eftersom påslagen blev så stora. Vi skiljer oss naturligtvis åt här.

Jag tycker att kapitaliseringseffekterna slår hårdare där vi ger det högsta beloppet. Om vi skulle ge 3 200 eller något liknande är faran att ni får svårt att producera spannmål där nere.

Det är inte så att det finns stora spannmålsbönder längre upp i norr. Markpriserna har inte så stor betydelse för den lilla spannmålsproduktion som sker längre norrut.

Anf. 139 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Inge Carlsson säger att det var en total enighet runt 1990 års jordbrukspolitiska beslut. Det är inte riktigt. Miljöpartiet var inte överens med övriga partier. Vi ansåg då liksom nu att det finns två vägar om vi skall minska överskottsproduktionen. Vi kan se till att allt lantbruk minskar intensiteten genom att stödja den ekologiska odlingen och mellanformerna mellan konventionell odling och ekologisk odling.

Det man valde 1990 och det socialdemokraterna tyvärr väljer även nu är att stödja det konventionella lantbruket och det ekologiska lantbruket, som vi i dag inte riktigt vet vad det blir. Men man försöker inte få i gång en utveckling som innebär att allt mer areal odlas mindre intensivt. Det skulle vara bra för miljön. Dessutom skulle vi på det sättet kunna få ner överskotten och hålla stora marker öppna. Det ekologiska lantbruket kräver större arealer än det konventionella.

Jag skulle vilja fråga Inge Carlsson om arealklasserna. Inge Carlsson säger att vi är tre partier som kan tänka oss färre klasser än elva. Det stämmer. Men Miljöpartiet stöder inte det förslag som Socialdemokraterna nu har lagt fram. Vi anser att det sätt ni hanterar arealbidragen på är konstlat. Att säga som ni, att vi kan skjuta arealbidragen uppåt, dvs. i detta fall till sydsvenska höglandet och Norrland, anser vi vara helt fel. Där odlas i dag inte spannmål. Den enda förutsättningen för att dessa pengar skall kunna skjutas till dessa områden är att man där börjar odla spannmål, på marker där man i dag har djurhållning, vall och bete. Vi anser att djurhållning och vall och bete skall gynnas på dessa marker, av miljöskäl och av många andra skäl. På sydsvenska höglandet har vi t.ex. många botaniska värden som gynnas av djurhåll-

ning, bete och vall. Att som socialdemokraterna skjuta pengarna till sydsvenska höglandet och Norrland, kommer att innebära att vi där får icke lönsam spannmålsproduktion, som dessutom kommer att vara ett hot mot de värden som socialdemokraterna säger sig värna, nämligen det som kallas för landskapsvård. Jag har svårt att se hur det skall gå ihop.

Man vill skjuta upp arealbidraget till de bygder där vi i dag inte har spannmålsodling utan just det vi säger att vi vill värna, vall och bete. Samtidigt vill man strypa det stöd som skulle gå till just vall och bete på sydsvenska höglandet. Jag får inte ihop detta, Inge Carlsson. Får Inge Carlsson ihop det?

Anf. 140 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall går litet för långt fram. Spannmålsodlingen uppe i norr är liten, det har jag själv sagt. Men i budgetpropositionen kommer vi att presentera en hel del stöd till Norrland, inte minst när det gäller vall och bete. Jag tycker att det är litet för tidigt att uttala sig så bestämt i denna diskussion.

Jag kanske sade att 1990 års beslut var enigt, det är riktigt. Men det var ändå en bred majoritet som stod bakom beslutet. Det är det beslutet jag menar att vi skulle kunna fullfölja. I princip hade svenskt jordbruk och inte minst livsmedelsindustrin stått bättre rustade.

När det gäller förutsättningar för ekologisk odling vill jag påminna Gudrun Lindvall om att vi, under de tre år då borgarna hade majoritet i riksdagen, försökte få dem att satsa mera pengar, eftersom vi själva gjorde det. Men det var ett stort motstånd. Så har det också varit när vi har lagt fram förslag om mera pengar till landskapsvård under de gångna tre åren.

Vi har naturligtvis olika syn. Ni är i alla fall med på att elva klasser är för mycket. Jag måste ändå säga att ni ligger nära oss.

Anf. 141 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag har svårt att säga hur nära vi var varandra när det gäller arealklasserna. Vi fick nämligen inte någon inbjudan till samtal från socialdemokraterna. Vi förutsattes, precis som Vänsterpartiet, stödja passivt. Det gör inte Miljöpartiet. Vi vill allt se förslagen i förväg. Vi köper inte grisen i säcken. Vi vill veta vad det är vi skall stödja. Vi fick dra ur socialdemokraterna hur många klasser det skulle bli. Vi fick veta att det kunde bli fem eller tre. Så småningom fick vi veta att det antagligen skulle bli tre, men det var en information som satt långt inne.

Jag är litet förvånad över att socialdemokraterna, som ändå brukar vara praktiska människor, inte ser att det förslag man nu lägger fram har ganska litet med verkligheten att göra. Det går att teoretiskt diskutera om att flytta pengar från slättbygderna upp till sydsvenska höglandet och Norrland. Men i praktiken fungerar det inte så, Inge Carlsson. Det förvånar mig att socialdemokraterna, som brukar se till verkligheten, i detta fall nöjer sig med teorin.

Det skulle vara mycket olyckligt om många av de bönder som i dag bedriver djurhållning och har vall och bete i just dessa områden skulle börja odla spannmål. Det anser jag vore ett hot mot de miljöer som vi i många andra sammanhang säger att vi vill värna. I det landskap där man i dag har landskapsvård skulle man i så fall bryta vallen och börja odla spannmål.

När det gäller mjölkkvoter är jag också förvånad över att socialdemokraterna väljer ett system som är mera teoretiskt än praktiskt. Jag är förvånad över att man inte även där försöker få ett system som liknar verkligheten så mycket som möjligt. Jag är förvånad över teoretiseringen av lantbruket. Men det kanske är så att man egentligen inte är riktigt engagerad i dessa frågor. Därför gör man kanske det som känns lättast. Men det hänger inte ihop med verkligheten.

Anf. 142 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi försöker föra en politik som har med verkligheten att göra. Jag tycker att det är bevis nog att vi har tagit intryck, inte av LRF-bossarna men däremot av många mjölkproducenter. Vi socialdemokrater har faktiskt varit ute mycket i bygderna och träffat många mjölkbönder. Det är ungefär ett femtiotal som har ringt till mig. Jag har bett dem skriva ner sin situation och beskriva den verklighet de lever i. Då har det visat sig att det förslag vi lade fram i den socialdemokratiska motionen inte var det bästa. Det var därför som vi ändrade oss och tog med även 1993.

Vi vet att det är en stark tillväxt i mjölkproduktionen här i landet. Därför är det klokt att vi nu har en landskvot på 170 000 ton att fördela mellan olika mjölkproducenter som av olika skäl har råkat illa ut. De har kommit igen 1994 och utökat eller nystartat osv. I detta avseende tycker jag att vi socialdemokrater slår vakt om verkligheten och försöker lösa detta på bästa sätt.

Det är bara synd att den borgerliga regeringen inte kunde bjuda in oss när ni skrev propositionen, så att vi kunde ha haft ett bättre samarbete. Denna proposition lades ju fram strax före valet, i tron att de borgerliga skulle förlora valet och lämna över ansvaret till oss socialdemokrater.

Jag tycker att vi försöker se verkligheten. Vi vill slå vakt om det svenska jordbruket. Men vi vill göra det på ett så rättvist sätt som möjligt och se till att det inte bara är klyschor när man säger att hela landet skall leva. Vi vill verkligen se till att man även i Norrland och på Gotland och Öland osv. skall ha en verklig möjlighet att överleva i ett EU-perspektiv.

Anf. 143 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Jag försökte i mitt tidigare inlägg se de samlade förslagen som kommer att läggas fram på det jordbrukspolitiska området. Dagens debatt gäller det första i en räcka förslag som kommer att slå hårt mot jordbruk och landsbygd.

Jag ställde några frågor till Inge Carlsson, eftersom han också är östgöte. Varför vill Inge Carlsson, som socialdemokrat, undandra Ös-

tergötland arbetstillfällen? Varför vill Inge Carlsson bidra till att avrusta det östgötska jordbruket? Hur kommer Inge Carlsson att förklara denna politik för östgötarna?

Inge Carlsson säger också att det är LRF-bossar som styr debatten. Jag läste häromdagen i tidningen hemifrån att det hade varit 600 lantbrukare samlade i Linköping. De ställde sig bakom ett enkelt krav om att få en rejäl konsekvensbeskrivning av vad de samlade förslagen innebär för den östgötske lantbrukaren.

Jag kan ställa ytterligare en fråga till Inge Carlsson i hopp om att jag skall få något svar på någon fråga. Varför kan inte Socialdemokraterna innan man lägger fram alla dessa förslag försöka få fram en konsekvensanalysbeskrivning av vad de innebär för svenska jordbrukare, för landsbygden och för alla de andra sysselsättningstillfällen som finns där – inte minst inom livsmedelsindustrin.

Det fanns ständigt propåer om rejäla konsekvensanalyser inför i stort sett varje beslut under den förra mandatperioden. I denna fråga finns det över huvud taget ingenting sådant.

Anf. 144 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, jag är gudskelov östgöte.

Dan Ericsson frågar hur jag kan tillåta att vi ökar på arbetslösheten i Östergötland. Jag vill bara påminna om att det har försvunnit ungefär 400 000 jobb under de tre år som nu har gått. Dan Ericsson har ofta suttit med den borgerliga regeringen och förhandlat och donat. Bara i Dan Ericssons hemkommun fanns det ett tag 15 000 arbetslösa människor. Det hjälpte inte att Börje Hörnlund var nere i Östergötland och talade om att han skulle avgå när arbetslösheten översteg 6 %. Ni fortsatte ju med den politiken! Östgötarna har verkligen lidit av att Dan Ericsson har varit med och fört en politik som gjort att de blivit arbetslösa.

Dan Ericsson frågar mig varför vi inte kan lägga fram en konsekvensbeskrivning av dagens förslag, de förslag vi beslutar om på fredag, de förslag som kommer i budgeten osv.

Det är så den socialdemokratiska regeringen arbetar. Man arbetar systematiskt noggrant för att se vilka konsekvenser förslagen kommer att få. Det gör man i förväg.

Ni föreslog att stöden skulle kosta 2,8 miljarder. Svenska folket – skattebetalarna – skulle vara med och delfinansiera.

Vi socialdemokrater måste se konsekvenserna. Har vi så mycket pengar att vi kan delfinansiera allt detta? Det kan vi inte. I Sverige har vi mycket på grund av er ett budgetunderskott på 200 miljarder och en statsskuld på 1 biljon 300 miljarder. Vi har jordbrukare som är ganska skuldtyngda. Näringen har lån på 60 miljarder kronor.

Tänk om vi då skulle börja låna upp mer pengar! Det skulle vara väldigt svårt att få ned räntorna. Om vi skall kunna hålla sysselsättningen på en hög nivå är det viktigt, också för er, att vi för en politik där vi tar hänsyn till konsekvenserna för alla – inte bara för bönderna nere i Skåne eller för dem som Dan Ericsson nu vill gå över och värna, dvs. bönderna i Östergötland.

Därför är vi noggranna innan vi lägger fram våra förslag, så att det inte blir några olyckliga konsekvenser av det hela.

Anf. 145 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Jag kunde nästan slå mig i backen på att jag skulle få detta argument igen. Det får man i varje debatt som förs i kammaren med företrädare för Socialdemokraterna. De talar om att det är den förra regeringen som har ansvar för arbetslösheten.

Det är ju precis tvärtom, Inge Carlsson! Det är ni som är orsaken till den stora kris vi faktiskt fortfarande lever mitt uppe i. Det är den politik som ni förde under 80-talet som har lagt grunden till den ökade arbetslösheten och den plåga den innebär för enskilda människor – också i Östergötland. Försök inte att dra er undan det ansvaret!

Vi har att försöka skapa förutsättningar för ett näringsliv, och inte minst för livskraftiga jordbruk, så att vi får i gång sysselsättningen igen. Risken är nu att de socialdemokratiska förslagen kommer att leda i fel riktning.

Inge Carlsson sade tidigare i inlägget att läget hade varit bättre om man hade fått genomföra 1990 års beslut. Det är precis tvärtom där också! Då hade vi haft ännu fler arbetslösa. Ännu fler östgötar hade fått gå och stämpla. Hur kan Inge Carlsson säga att läget skulle ha varit bättre för svensk jordbrukspolitik om 1990 års beslut hade fått genomföras? Han vet att vi då hade haft betydligt färre jordbruksföretag och därmed också färre i sysselsättning i binäringarna.

Gå hem efter debatten, Inge Carlsson, och fundera igenom frågan om konsekvensanalys, så att ni på något sätt kan ta er ur alla förslag ni nu radar upp! Försök komma på en annan politik som faktiskt leder till att vi behåller svenskt jordbruk!

Anf. 146 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi skall göra allt för att vi skall kunna fortsätta att värna jordbruket och föra en bra jordbrukspolitik i detta land.

Även om våra bönder är effektiva och duktiga är jag faktiskt ganska övertygad om att de hade kunnat bli ännu mer effektiva om vi i stort hade kunnat fullfölja 1990 års beslut. Det fanns en stor enighet i riksdagen. Vi tror speciellt att vi skulle ha fått en mycket mer effektiv livsmedelsindustri i landet. Skall vi klara konkurrensen är det denna som måste bli mer konkurrenskraftig. Som vi påpekade i 1990 års beslut måste den näringen satsa mer resurser på forskning och utveckling, hitta bättre nischer och inte bara exportera stora bulkvaror.

Vi hade en bra inriktning på politiken, och de andra partierna var med. Kds var inte med i riksdagen på den tiden, gudskelov. Hade ni varit det vet jag inte hur det skulle ha gått. Vi var i alla fall överens, och jag tror att det hade blivit bra om vi hade fullföljt det.

Det är klart att ni har rätt i att GATT-förhandlingarna drog ut på tiden. Nu är GATT ifatt de andra länderna. De andra länderna får göra mycket stora ingrepp nu. Det har vi klarat tidigare i och med 1990 års beslut.

Jag vill inte ha en fortsatt debatt om arbetslösheten, men jag vill säga att Börje Hörnlund när han var nere i Dan Ericssons hemkommun Norrköping sade att han tänkte avgå om arbetslösheten blev över 6 %. När svenska folket gjorde så att han fick avgå var arbetslösheten 14 %. Det måste ändå vara borgarnas förtjänst.

Anf. 147 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Låt mig börja med att instämma i Maggi Mikaelssons syn på LRF:s nuvarande roll. LRF är en bland flera intressenter. Jag skall gärna lyssna och diskutera med LRF, precis som jag skall lyssna och diskutera med andra företrädare – för konsumentrörelser, för miljön, för allergiker osv. De senare grupperna har alltför länge varit underrepresenterade i dialogen om den svenska jordbrukspolitiken.

Låt mig säga till Lennart Daléus att jag känner vägen till Bryssel väl, trots att det bara har gått två månader sedan vi fick ny regering. Dit åker jag numera väldigt ofta – i snitt en gång i veckan. Det gör jag eftersom så mycket av jordbrukspolitiken nu beslutas där och inte i denna kammare. Det var det som svenska folket bestämde den 13 november. Jag har all respekt för det beslutet.

Det betyder att Sverige är medlem av den europeiska unionen om drygt två veckor och att det svenska jordbruket inordnas under EG:s jordbrukspolitik, CAP. Som vi vet är det en politik som är både dyrbar och administrativt komplicerad. Den är en återgång till det som vi trodde att vi hade lämnat bakom oss 1990 när vi, precis som Inge Carlsson sade, i väldigt stor enighet beslutade om en reformering av den svenska jordbrukspolitiken. Alla partier utom Miljöpartiet var med på det beslutet. Det är viktigt att understryka det, för också i denna debatt har det framskymtat att 1990 års beslut enbart skulle vara ett socialdemokratiskt verk. Så var det inte. Fem partier av sex stod bakom det.

Med tanke på det jag har sagt om CAP – om EU:s jordbrukspolitik – kommer den naturligtvis att reformeras. I vilken takt vet vi inte.

Men Sverige skall, när det svenska folket har röstat ja i folkomröstningen, vara med aktivt och påverka den nya politiken i en riktning som bättre stämmer överens med vår syn på ett konkurrenskraftigt och konsument- och miljövänligt jordbruk. Mot den bakgrunden kommer regeringen att arbeta för förenkling, avreglering och förbilligande av den gemensamma jordbrukspolitiken. Kostnaderna för denna utgör i dag över hälften av EU:s gemensamma budget. Var och en som tänker litet grand framåt i tiden och funderar över framtiden för EU – oavsett vad man tror om den framtiden – måste inse att en så stor del av EU:s gemensamma budget kommer jordbrukspolitiken i fortsättningen inte att få dra.

Som redan har sagts – det blir litet av upprepning – genomförde den tidigare borgerliga regeringen under de tre senaste åren en anpassning av den svenska jordbrukspolitiken till förhållandena inom EU. Vi socialdemokrater kritiserade denna anpassning, eftersom vi ansåg att den kostade pengar. Det finns en ganska stor och dyr nota från de gångna tre åren också på det här området.

Vi ansåg också att denna anpassning alltför ensidigt gynnade producenterna på konsumenternas bekostnad.

Konsumenternas intresse av bra mat till rimliga priser skall nu lyftas fram i vad regeringen föredrar att kalla *den svenska livsmedelspolitiken*. I reformarbetet inom EU vill regeringen därför prioritera de livsmedelspolitiska frågorna, där vi i stora drag kommer att arbeta för en fortsatt och fördjupad CAP-reform efter 1997, som också kommer att omfatta vin- och trädgårdsnäringarna och som inriktas på en friare handel med livsmedel.

Därför är det övergripande syftet med regeringens politik på livsmedelsområdet

- att på ett mer rättvist sätt fördela EU-medlemskapets kostnader och intäkter mellan konsumenter, skattebetalare och bönder,
- att – som sagts tidigare i dag – mot bakgrund av den ekonomiska situation som vi har i landet bidra till en minskning av statens utgifter för jordbruket,
- att begränsa jordbrukets negativa miljöpåverkan bl.a. genom att använda miljöavgifter som ekonomiska styrmedel,
- öka jordbrukets positiva miljöpåverkan genom att prioritera åtgärder för landskapsvård och bevarande av den biologiska mångfalden, och
- att – genom en mer offensiv konkurrenspolitik – öka den svenska livsmedelssektorns konkurrenskraft.

På kort sikt anser regeringen att det är angeläget att

- förstärka livsmedelskontrollen genom att inrätta en europeisk livsmedelsmyndighet, finansierad inom FEOGAS ram,
- minimera användningen av kemiska tillsatser för konservering av livsmedel,
- förbjuda bestrålning av livsmedel,
- öka livsmedlens hållbarhet genom fördjupade kvalitets- och hälsokrav,
- införa tydligare märkning med avseende på ursprung och tillsatser, och
- förbättra djurskyddet med den svenska djurskyddslagstiftningen som utgångspunkt. Det kan gälla intensiv boskapsuppfödning och regler för båsplatser och transporttider, där ministerrådet i går där jag själv deltog tyvärr inte kunde ena sig om ett kompromissförslag om bl.a. maximala transporttider för slaktdjur. Det betyder att vi måste fortsätta att driva på i ministerrådet i denna fråga.

När det gäller spannmål och oljeväxter finns det enligt min mening starka skäl för att fördjupa reformen.

På spannmålsområdet är det viktigaste inslaget i den reform av CAP som antogs av ministerrådet 1992 en sänkning av stödpriset för spannmål.

Jordbruksreformen inom EU innebär således inte att de traditionella instrumenten i jordbrukspolitiken – gränsskydd, intervention och exportbidrag – avskaffas, men de kommer att minska i betydelse.

Förskjutningen från prisstöd till direktstöd kan förväntas innebära en minskad intensitet i odlingen, ökad konsumtion och på sikt minskade överskott.

Fru talman! Enligt CAP-reformen kan medlemsländerna själva bestämma hur arealbidragen skall fördelas på olika regioner. Det är ett av de ganska få områden där den svenska riksdagen har makt att bestämma över den i övrigt harmoniserade jordbrukspolitiken.

Den förra regeringens förslag om indelning av landet i elva arealbidragsklasser med en skillnad på ca 200 kr mellan varje klass skulle enligt vår uppfattning leda till en snabb och kraftig kapitalisering av bidragen i Sveriges bästa jordbruksområden. Detta skulle i sin tur leda till en fortsatt allt intensivare odling, något som denna regering – inte minst av miljöskäl – inte kan ställa sig bakom.

Med ett mindre antal klasser kan man däremot åstadkomma en utjämning av arealbidragen mellan olika delar av landet och därigenom gynna framför allt jordbruket i skogs- och mellanbygderna i södra Sverige och i stödområde 4 i norra Sverige. Detta har Inge Carlsson utförligt redogjort för i replikskiften med olika debattörer.

På det här sättet kan man *delvis* – jag betonar det – minska det nationellt finansierade strukturstödet, någonting som är eftersträvansvärt ur statsfinansiell synpunkt. Jag vill emellertid betona att jag är mycket medveten om att det inte går att byta äpplen mot päron. Därför är betoningen av ordet *delvis* viktig.

Riksdagens jordbruksutskott har nu stannat för en indelning av landet i tre regioner med en intervall på ungefär 200 kr mellan regionerna.

Med den inriktning av CAP som jag nu skisserat gynnas jordbruket i länder där, såsom i Sverige, merparten av arealen finns hos små och medelstora jordbruk och där kemikalieanvändningen begränsats.

Några ord om mjölkkvoterna, som också har diskuterats här länge och väl. Vi vill ha ett system som motverkar kapitalisering av kvoterna i form av högre pris på jordbruksfastigheter, och vi vill motverka en oreglerad handel med kvoter.

Detta har Inge Carlsson tidigare redogjort för. Han har också redogjort för utskottsmajoritetens ställningstagande, varför jag inte närmare går in på betänkandet i den delen.

När det gäller själva administrationen av hela det här väldigt komplicerade systemet har vi också här en annan syn än den tidigare regeringen, som ville koncentrera administrationen till väldigt stor del till Jönköping. Vi har sagt att vi skall försöka trycka ut administrationen på länen i så stor utsträckning som möjligt. Det är viktigt av flera skäl – inte minst därför att det ger länen värdefulla jobb. Jag har själv arbetat i en lantbruksnämnd på den tiden de fanns, och jag vet hur betydelsefullt det är att bönder kan ringa till olika tjänstemän på Lantbruksnämnden, som känner bönderna i den landsända där de jobbar. Det finns ett ömsesidigt förtroende och en kunskap som är ovärderlig när man nu går in i ett system som kräver så mycket av byråkrati och blanketter. Jag tror därför att det är bra att man i så stor utsträckning som möjligt kan få ut dessa jobb på länen.

Vi anser att administrationen skall handhas av Jordbruksverket och i möjligaste mån av länen. Det är viktigt att den småskaliga och fristående förädlingsindustrin inte missgynnas när man skall fördela mjölkvoterna.

Vi har också i olika sammanhang skrivit att ett medlemskap i en nationell organisation eller sammanslutning inte skall vara ett villkor för att en jordbrukare skall kunna verka inom den kvoterade produktionen och dess förädling.

Vi kommer att ge Konkurrensverket i uppdrag att noga följa utvecklingen mot bakgrund av den bristande konkurrensen inom förädlingsledet. Vi kommer också att pröva om leverans- och mottagningsplikten är förenlig med EU:s konkurrensregler.

I utformningen av EU:s obligatoriska sektors- och programplaner ser regeringen samråd mellan berörda myndigheter som en viktig del. I det sammanhanget blir lantbrukskooperationens framtida roll att – tillsammans med övrig livsmedelsindustri och andra intressenter – ge synpunkter på prioriteringar och lämna underlag för myndigheternas arbete.

Ansvaret för de här sektorsplanerna skall emellertid, som jag sade, i första hand ligga på länsstyrelsernas lantbruksenheter.

Fru talman! Vägen till en miljövänlig, konsumentfrämjande och konkurrenskraftig livsmedelspolitik kan förvisso tyckas både lång och snårig. Jag har nu redogjort för regeringens syn på Sveriges roll i det europeiska jordbrukssamarbetet och på de åtgärder som vi anser nödvändiga och önskvärda för att tillsammans med övriga länder inom unionen åstadkomma en livsmedelspolitik som efter 1997 präglas av lägre kostnader, mindre byråkrati, friare handel och en bättre miljöanpassning – allt till gagn för både konsumenter och producenter.

Anf. 148 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är ju tryggt att höra att jordbruksministern nu är väl förtrogen med vägen till Bryssel och att hon åker dit flera gånger i månaden eller i veckan.

Jag tillhörde några som gick i spetsen för att Sverige skulle gå in i EU, om också kanske inte så mycket för att jordbruksministern skulle komma dit, och vi har blivit litet oroade. Vi tycker att det är viktigt att hela Sveriges villkor tas med i EU-arbetet.

Inte minst jordbrukarna hörde till den grupp som just gick i spetsen för ett svenskt inträde i EU, och man gjorde det på några premisser. Man utgick från att man skulle bli rättvist behandlad, och det har jordbruksministern nu misslyckats med. Tankarna går osökt till den kände trädgårdsmästaren.

Vi kan förstå att när jordbruksministern och Vänsterpartiet förenar sig om att utforma en politik för det svenska jordbrukets roll i EU blir resultatet någonting som vi inte riktigt hade kunnat räkna med från början. Sanningen om Brysselresan är väl den att jordbruksministern inte direkt sitter i loket utan har tvingats upp på sista vagnen för att motvilligt, får man förmoda, företräda de svenska intressena på det här området.

Detta illustrerar, fru talman, också en passus som sedan kommer att kunna läsas i protokollet från dagens debatt. Jordbruksministern säger att kostnaderna nu skall fördelas rättvist på konsumenter, skattebetalare och bönder. Smaka på det en stund – konsumenter, skattebetalare och bönder. Jag vågar säga att de flesta av oss här i kammaren är konsumenter och skattebetalare, men si, det är också bönderna. Här lägger man till en grupp som, utöver att vara konsumenter och skattebetalare, finns i tillvaron i en annan egenskap för vilken de också skall bära en avgift. Jag har svårt att förstå det resonemanget. Jag skall inte utveckla det ytterligare – jag tror att var och en som lyssnat på det förstår det orimliga i det.

Jordbruksministern talade mycket utförligt om EU, och jag ställer mig gärna bakom många av de ambitioner som hon framförde. Men det hade kanske varit viktigare om vi i dag hade fått en tillstymmelse till en konsekvensanalys av den jordbrukspolitik som jordbruksministern för tillsammans med Vänsterpartiet. Det vore bra att få en sådan före beslutsfattandet.

Anf. 149 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jordbrukarna gick i spetsen för ett ja till EU, säger Lennart Daléus. Ja, sanningen var väl den att LRF och dess ledning gick i spetsen för detta. Jag har under hösten och även tidigare träffat många jordbrukare. Man kunde utläsa av analyserna av vem som röstade vad i Sverige att långt ifrån alla jordbrukare röstade ja.

Ledningen för LRF gick i spetsen för ett ja, och man satsade tillsammans med Svenska Arbetsgivareföreningen stora pengar för detta ändamål.

Det kan inte ha varit obekant för vare sig LRF:s ledning, för Lennart Daléus eller för någon annan som läser tidningar, t.ex. för dem som följer debatten i tidningen Land, att jag under hela detta år har talat på möten där lantbrukare deltagit. Jag har där sagt två saker. Den ena var att även om vi nu har ett avtal som är framförhandlat vad gäller miljö, struktur osv., är det inte säkert att vi i de villkorade programmen har råd att ta emot de pengar som är framförhandlade. Det kan inte ha varit obekant för någon att detta har framförts, inte som min personliga uppfattning utan som en uppfattning från det socialdemokratiska partiet.

Den andra saken är något som jag kanske inte själv har drivit lika hårt som andra i mitt parti, nämligen att de som nu får stora fördelar av ett medlemskap också måste bidra litet mer än andra. Signalen var mycket tydlig, eftersom bl.a. jordbruket nämndes som en grupp som skulle få stora fördelar.

Trots dessa propåer från vår sida valde LRF-ledningen att fortsätta att propagera för ett ja. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att man, trots dessa pålagor och trots att man visste att en socialdemokratisk regering kanske inte skulle komma att utnyttja alla bidrag, tyckte att det skulle vara bra för det svenska jordbruket med ett medlemskap.

Anf. 150 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är möjligt att jag var litet slarvig när jag sade att bönderna gick i spetsen för ett medlemskap. Jag brukar resonera så att om det socialdemokratiska partiet säger något, är det förhållandevis representativt för socialdemokraterna. Jag skall inte lägga mig i frågan om representativiteten, men jag brukar på motsvarande sätt litet slarvigt tro att LRF i huvudsak är representativt för jordbrukarna. Vi vet att det finns avvikare inom socialdemokratin, och det finns naturligtvis avvikare också bland bönderna när det gäller synen på EU.

Jag tror ändå att det är rimligt att säga att de svenska jordbrukarna ville att Sverige skulle gå in i EU – av många skäl, bl.a. därför att det var den enda möjligheten för dem att få utrymme för en konkurrens och en livskraft i en kommande relation med Europa.

Jag tycker också att det är bra att jordbruksministern tidigare har talat på möten, varvid hon – som jag nu förstår – har hotat med att Sverige inte skulle utnyttja det framförhandlade avtalet. Jag tror att det hotet kanske inte tillräckligt togs på allvar, och det beklagar jag. Man lyssnade naturligtvis mer på Ingvar Carlssons redovisning inför EU-omröstningen, och däri rymdes inte mycket av hot om att man inte skulle utnyttja det framförhandlade avtalet. Jag har själv inte hört honom säga något sådant.

Vem som var representativ kan vi kanske lämna därhän, men jag är litet besviken på representativiteten i detta agerande.

Jag vill vidare återkomma till en liten fråga i sammanhanget. Jag ställde tidigare en fråga om Gotland. Även om det gäller en del i ett större sammanhang, tror jag att det vore viktigt att vi här och nu kunde få en uttolkning av ett gemensamt ansvar för hur Gotland skall kunna ta del av den svenska nationella sockerkvoten. Denna gör det möjligt för oss att ha en sockerproduktion på Gotland, inte bara en sockerbetsodling.

Till slut, fru talman, sade jordbruksministern att de som propagerade för ett ja kanske inte lyssnade tillräckligt och att de nu skall bära mera av kostnaderna. Som jag sagt i ett tidigare anförande har jag svårt att förstå det resonemanget. När Sverige genom regering och riksdag fattar ett nationellt beslut vid vars utformning några har varit särskilt aktiva, skall just de som har agerat och som har trott på auktoritativa resonemang straffas särskilt.

Anf. 151 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag kan bara säga att inte bara jag utan också Mats Hellström, som då var vår talesperson och fortfarande är det i dessa frågor, hade precis samma uppfattning, trots att vi i kampanjen stod på var sin sida. Vi sade båda att det inte är säkert att Sverige har råd att utnyttja alla stöd. Anledningen härtill är naturligtvis att det för detta krävs en svensk medfinansiering med nya svenska skattepengar. Vi måste göra en prioritering mellan ytterligare stöd till jordbruket och stöd till kommunerna, dvs. i förlängningen till undervisning, till barnomsorg, till äldreomsorg, till vägar eller till poliser, sådant som vi betalar med våra skattepengar. Det är att ta ansvar för helheten.

När det sedan gäller Gotland blev jag mycket förvånad när jag börjat gräva mig ned i hur den tidigare regeringen skötte förhandlingarna. Jag är synnerligen förvånad över att man släppte Gotland, att man inte förhandlade om en regional sockerkvot för Gotland.

Jag har försökt analysera det hela. Jag har talat med många personer i Bryssel om det. Den enda förklaring jag fått är att detta inte var en fråga för Bryssel, utan en nationell fråga – här var en kamp mellan Skåne och Gotland. Den tidigare jordbruksministern valde, av skäl som jag inte känner till men möjligen kan ana, att prioritera Skåne framför Gotland.

Vi har diskussioner om det här, och vi har goda förhoppningar, även om det är i elfte timmen. Just nu diskuteras i Bryssel den nya sockerregimen. Jag hoppas att vi trots den tidigare regeringens försumlighet på den här punkten skall kunna få igenom en regional kvot för Gotland.

Anf. 152 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jordbruksministern talar om dyra notor för jordbruket. Låt oss konstatera att den nota vi har fått betala för 1990 års jordbruksbeslut inte varit så liten den heller.

Nu skall en del av omställningsbidragen betalas tillbaka, och dessa jordar skall börja odlas igen. Vi står då inför ett problem som jag hoppas att lantbruket kan lösa på ett bra sätt. På många av dessa marker har det växt ogräs, och det finns stora kvantiteter ogräsfrö i dem. Jag hoppas att det inte kommer att leda till en sprutomgång av sällan skådat slag i Sverige. Det finns risk för att den "round-up"-mängd som kommer att sprutas ut kommer att öka väsentligt nästa år.

Jordbruksministern talade mycket om att vi skall försöka få ett konsumentperspektiv på jordbrukspolitiken. Det låter mycket bra. Om vi ser vad som efterfrågas i dag finner vi att det är KRAV-odlade produkter. Faktum är att Sverige inte självt kan producera tillräckligt mycket KRAV-odlat för att täcka det konsumentintresse som finns. Vi tvingas importera.

Det borde leda jordbruksministern till att snabbt försöka få till stånd en politik som gynnar ekologisk odling.

När jordbruksministern talar om att LRF skall vara en av intressenterna kan jag säga att de andra intressenterna naturligtvis är Alternativodlarnas riksförbund och Naturskyddsföreningen, som har funnits med i arbetet för att ta fram underlaget för miljöstöden och förstärkta miljöinsatser i jordbruket, och som också kritiserat den politik som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet nu avser att föra vad gäller miljöstöden.

Man menar att de miljöstöd som fanns i det tidigare förslaget, nämligen strukturstöden, miljöstöden och framför allt stöden till resurshushållande konventionellt jordbruk skulle få i gång en ändring som på sikt skulle ge oss alltmer ekologisk odling.

Jag hoppas att jordbruksministern tar i alla fall de organisationernas synpunkter på allvar. De säger, precis som Miljöpartiet, att visst går det att få råd med de här stöden om vi höjer miljöavgifterna och ser till att

de blir så höga att de kan täcka de kostnader som Sverige har för dessa stödformer.

Jag har talat med många konventionella odlare om det här. Det finns en stor förståelse för en höjning av miljöavgifterna med avsikten att kunna ha kvar de stöd som funnits i det tidigare förslaget, bl.a. stödet till vall och bete och till resurshushållande konventionellt jordbruk.

Det skulle, jordbruksministern, leda till det jordbruk jag hoppas vi är överens om att vi vill få, nämligen ett jordbruk betydligt mindre rikt på kemikalier, och ett som gynnar den ekologiska odlingen.

Anf. 153 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Får jag först instämma i det sista som Gudrun Lindvall sade, att vi är överens om att vi vill ha ett jordbruk som har mindre av kemikalier i sig. Självklart är det så.

Låt mig sedan gå baklänges i det frågebatteri som Gudrun Lindvall avlevererade. När det gäller att höja miljöavgifterna ytterligare vet jag att det är en linje som bl.a. Svenska Naturskyddsföreningen driver. Jag är nog litet tveksam till att göra detta. Jag tror att det räcker med den avgiftshöjning vi infört under hösten.

Jag har i dag talat med olika representanter för KRAV-odlade, alternativodlade jordbruksprodukter. Det är självklart att jag också lyssnar till och diskuterar med dem. Vi talade om hur man skulle kunna uppnå det beslut som de själva faktiskt drivit fram genom en god lobbyverksamhet i Sveriges riksdag. Ett enigt jordbruksutskott stod bakom beslutet i våras att vid sekelskiftet minst 10 % av den nuvarande jordbruksproduktionen skulle vara ekologiskt omställd.

Självklart vill vi inte nu ha en stor sprutomgång. Jag tror att den avgiftshöjning som vi gjort på handelsgödsel och bekämpningsmedel kommer att borga för att man inte sprutar mer. Vår avsikt är naturligtvis att man skall spruta mindre.

Jag tror att vi är överens om konsumentpolitiken. Den har varit eftersatt. Vi funderar just nu på hur konsumentpolitiken på matens område skall vara i framtiden. Vi har inget färdigt svar. Vi avser att bjuda in representanter för samtliga partier till en diskussion om hur man skall gå vidare. Är Konsumentberedningen ett bra forum? Gör de rätt saker? Eller kan man utveckla konsumentorganisationer eller konsumenttänkandet på ett annat sätt? Jag ser fram emot en diskussion också med Miljöpartiet.

Slutligen: Notan blev dyr av 1990 års beslut, det håller jag med om. Det blev inte den nota som var förutsatt. Den blev nästan dubbelt så dyr. Vi hade trott att det skulle kosta så där 13,6 miljarder på en femårsperiod. Nu är notan nästan dubbelt så hög. Det är naturligtvis inte bra.

Anf. 154 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! När det gäller socialdemokraternas politik hamnar vi hela tiden i precis det här: Man talar om stöd till alternativodling och man talar om stöd för att få i gång alltmer ekologisk odling, men i praktiken stöder man det konventionella lantbruket. Här hade social-

demokraterna en chans att ändra den politiken genom att se till att höja miljöavgifterna på ett sådant sätt att man får ett incitament för konventionella lantbrukare att använda mindre handelsgödsel, i kombination med att det skall finnas möjligheter att gå in i programmet Resurshushållande konventionellt jordbruk. Dvs. om man minskar mängden handelsgödsel och uppfyller ett antal andra miljökrav så skall man kunna få ett stöd.

Det måste finnas en förståelse hos socialdemokraterna för att det inte är helt enkelt att lägga över från konventionell odling till ekologisk. Det krävs politiska och ekonomisk-politiska styrmedel för att man skall klara av det.

Jag saknar den insikten hos socialdemokraterna. Man kan inte bara tro att bönderna lätt kan lägga om till ekologisk odling. Det är svårt i övergången. Det kan gå fel. Man behöver en extra ekonomisk ersättning för att klara det.

Skall vi kunna nå det mål vi har satt upp, att 10 % av åkerarealen skall vara ekologiskt odlad fram till år 2000, då måste vi stödja mellanformerna för att få i gång utvecklingen.

Jag skulle önska att miljöministern, som nu har sagt att vi inte kan ha kvar ett stöd till resurshushållande konventionellt jordbruk just med anledning av PPP, dvs. att vi inte skall ge stöd till förorenarna, kunde tala om hur vi skall komma till detta ekologiska lantbruk.

Om socialdemokraterna nu anser att det konventionella lantbruket är förorenarlantbruk, då måste man verkligen ta till ordentligt för att komma ifrån det.

Jag är personligen förvånad över att man har tagit till så starka ord när det gäller det konventionella lantbruket. Jag hoppas vi kan enas om att det ekologiska lantbruket är bättre, men anser man, som socialdemokraterna, att det konventionella lantbruket är ett förorenarlantbruk, då måste ni verkligen visa hur man skall komma ifrån det.

Vi menar att just ett resurshushållande konventionellt jordbruk skulle kunna vara det som fick i gång en utveckling.

Hur ser Margareta Winbergs förslag ut för att få i gång en utveckling?

Anf. 155 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tror inte att jag uttryckt mig så att det svenska jordbruket skulle vara ett "förorenarlantbruk". Det vore nog att ta i, och det har jag inte sagt.

Jämfört med handelsgödselanvändning i andra länder, Danmark, Holland, Tyskland, Frankrike osv. är vi fantastiskt duktiga i Sverige. Det gäller också kemikalieanvändning. Svenskt lantbruk är internationellt sett mycket bra. Därmed inte sagt att det inte kan bli bättre, och det är det som vi nu eftersträvar.

Tidigare under åren har vi diskuterat två linjer. Den ena linjen är att man gör nischen med ekologiskt jordbruk och struntar i det andra. Då blir det en liten grupp människor som har det gott ställt som kan köpa de relativt dyra varorna, medan de andra får nöja sig med det som blir kvar, den litet sämre produktionen. Vi har inte valt den vägen i Sverige,

utan vi har valt att försöka lyfta hela det konventionella jordbruket, så att alla medborgare i landet, oavsett vilken inkomst de har, skall få bra mat till rimliga priser. Ovanpå det har vi det ekologiska jordbruket.

Därför vill jag säga att jag anser att det svenska jordbruket är mycket bra. Men det går säkert att "toppa", och det gör vi genom ekonomiska styrmedel, som vi har lagt fram förslag om, och genom det annorlunda miljöprogram som vi har tagit fram jämfört med den tidigare regeringen, där ett av våra tre delprogram handlar just om ekologisk odling. Det är min absoluta ambition att uppnå målet minst 10 % år 2000.

Jag får väl ta på mig rollen att försvara bönderna – det är inte så vanligt att jag har den rollen. Jag tycker nog att det räcker med de pålagor som vi härmed har gjort – jag tänker på ekonomiska styrmedel men också på det andra. Det skall inte vara mera nu.

Anf. 156 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Det som jordbruksministern sade senast var ett intressant besked. Jag ställde några frågor i mitt tidigare inlägg, men jag skall inte upprepa mer än en av dem. Den anknyter litet till vad Lennart Daléus berörde, om vad som stod på valsedeln i folkomröstningen. Det stod nämligen att ett ja gällde i enlighet med det framförhandlade avtalet med EU-länderna. Det ställdes alltså inte några villkor eller sades något om att vi skulle avhända oss delar av avtalet.

Min fråga till jordbruksministern är återigen varför man nu gör en ändring i förhållande till vad som stod på valsedeln i folkomröstningen. Hur tror ministern att detta uppfattas ute bland jordbrukarna och ute på landsbygden?

Jag skulle också vilja anknyta litet till alla de förslag som kommer och som har sin udd riktad mot jordbruket och mot landsbygden. Vi fick ett besked om att det inte kommer fler pålagor, men det är dess värre redan alltför många. Förutom de beslut vi nu diskuterar handlar det om det minskade miljöstödet till jordbruket, om neddragningen av landsbygdsstödet från strukturfonderna, om avvecklingen av avbytarverksamheten, om skatten på jordbruks- och skogsfastigheter och om flyttbidrag. I stället för att föra en aktiv regionalpolitik och se till att det finns sysselsättning på landsbygden skall man återigen stimulera flyttlassen från landsbygden till städerna.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga: Upplever inte ministern detta som ett problem, att regeringen i förhållande till vad statsministern sade i regeringsförklaringen, om att detta skulle vara en samarbetsregering, har kommit i ett läge där man uppfattas som en konfrontationsregering? Är inte det ett stort problem för ministern och för regeringen? Finns det någon tanke om hur man skall ta sig ur detta läge, som man själv har försatt sig i?

Anf. 157 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det framförhandlade avtalet finns, och det gäller. Vi har ramarna, och vi har sagt att det inte är säkert att vi fullt ut kan ta emot de bidrag som ramarna medger. Ramarna finns kvar, och om vi

skulle få en bättre ekonomisk utveckling i landet kan det bli på ett annat vis, men inte i nuvarande läge. Inge Carlssons och Dan Ericssons meningsutbyte var bra, sett ur Inge Carlssons synvinkel. Han försvarade väldigt bra varför vi i nuläget måste hålla igen, dvs. på grund av budgetunderskott, statsskuld, arbetslöshet osv. Jag hörde att Dan Ericsson tycker att det är tjatigt, men det är ju sanningen. Det må vara att sanningen är tjatig, men det är viktigt att påpeka den.

Jag skall säga några ord om avbytarverksamheten, eftersom Dan Ericsson tog upp den som en del i detta. Det känns litet plågsamt, därför att jag vet att det betyder väldigt mycket för bönderna att ha en bra avbytarverksamhet. Därför pågår det nu diskussioner med LRF om hur man skall lösa detta, genom att näringen tar över finansieringen. Diskussionerna är inte slutförda.

Dan Ericsson talade om samarbetsregeringen. Den socialdemokratiska regeringen har vid ett flertal tillfällen bjudit in kds, Centerpartiet, Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, med varierande framgång. När det gäller de tre borgerliga partierna, kds, Centerpartiet och Folkpartiet, har det inte varit någon framgång alls. De diskussionerna har inte gett någonting, därför att de partierna har inte velat samarbeta.

På just jordbrukets område har jag förstått av de diskussioner som förts i utskottet att det inte heller där har gått att få en bredare bas för utskottsmajoriteten. Jag tycker att det är litet tråkigt, men å andra sidan är jordbrukspolitiken av tradition ett område där vi har svårt att ena oss, av olika skäl. Det kanske vi får leva med.

Anf. 158 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Faktum kvarstår ju att det på valsedeln stod att ett ja gällde i enlighet med det framförhandlade avtalet. Det avtalet gäller. Vad regeringen nu gör är att gå ifrån detta avtal, och frågeställningen finns där fortfarande: Hur tror ministern att detta kommer att uppfattas av dem som gick och röstade i tron att texten på valsedeln gällde? Vi måste verkligen börja undra om folkomröstningar har något värde, när man bara kan gå ifrån resultatet efter folkomröstningsdagen.

Situationen i ekonomin har varit akut rätt länge – den är ingen nyhet och uppstod inte efter folkomröstningsdagen. Det är inte ett argument för att nu gå ifrån avtalet.

Det förvånar mig litet att regeringen skulle ha bjudit in också kds till överläggningar. Mig veterligt har det inte skett när det gäller jordbrukspolitiken. Det har inte heller skett några överläggningar om strukturfonderna och det landsbygdspolitiska stödet. Men vi är alltid öppna för samtal, och man kanske kan presentera möjliga vägar att komma framåt. Men vi vill ha en inbjudan. Vi är inte representerade i jordbruksutskottet, så man måste skicka ett särskilt papper över till vårt riksdagskansli, om man menar allvar med inbjudan till samtal.

När det gäller det konfrontationsläge som nu råder har jag uppfattat två besked i debatten. Det ena är att det inte kommer att läggas fram ytterligare pålagor som är riktade mot jordbruket och landsbygden. Det vore bra att få bekräftat att det är på det sättet och om det gäller ett år, två år eller mandatperioden.

Det andra beskedet var att regeringen nu försöker lösa problemet med avbytarverksamheten på ett acceptabelt sätt. Jag uppfattade att det finns en vilja att göra det, och det är positivt. Det är på det sättet man måste bryta upp de låsningar som har uppstått.

Jag undrar om man har någon tanke på att komma ur det konfrontationsklimat som råder. Det här var ett par besked som i och för sig var positiva, men det finns tillräckligt många dåliga förslag som ligger kvar för att vi skall kunna ta talet om samarbetsregering på allvar. Det handlar fortfarande om en konfrontation.

Anf. 159 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Får jag återigen när det gäller delfinansieringen av programmen säga att jordbrukarna – som läser tidningen Land, som för övrigt är en så bra tidning att den läses av många fler än dem som jobbar inom jordbruket – inte kan ha varit omedvetna om vad som gällde inför valet i september och inför folkomröstningen i fråga om vår syn på vad vi skulle komma att ha råd med och inte. Låt vara att vi inte preciserade det i summor, men principen var fullständigt klar, dvs. att vi inte skulle komma att ha råd att ta emot de framförhandlade resultaten i det här läget.

Sedan säger Dan Ericsson att ekonomin inte blev dålig efter folkomröstningen. Nej, den blev dålig under de tre år då ni satt i regeringsställning. Det var då som statsskulden fördubblades och litet till. Den debatten behöver vi inte föra nu. Det är bara att läsa i finansplanen m.m. för att se hur det var. Jag tycker därför att det är mycket märkligt att man ansåg sig ha råd att ta emot bidrag till den höga merkostnad för svenska skattebetalare som inte var finansierad. Det fanns inte heller såvitt jag vet något samlat borgerligt förslag där man talade om hur man skall finansiera medlemsavgiften.

Så några ord om de "låsningar" som har uppstått. Jag vill bara säga att det till stor del är en massmedieprodukt. Jag har träffat väldigt många bönder, även under denna höst sedan jag blev jordbruksminister. Vid mina möten, samtal och diskussioner med Sveriges jordbrukare känner jag inte av någon låsning – tvärtom. Mina relationer till de många bönderna på basplanet är mycket goda och hjärtliga.

Anf. 160 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara erinra Margareta Winberg om att det fanns en finansminister på 80-talet som hade vissa besvär. Det var då grunden lades för de problem som har tagits upp här. Jag tycker också att det är fel tillfälle att ventilera dem. Vi har nog med jordbrukspolitiken av i dag.

Margareta Winberg säger att hon har all respekt för folkomröstningen. Men varför har hon inte all respekt för det avtal som man röstade om? Den frågan vill jag ha ett svar på.

Margareta Winberg talade vidare om anpassningspolitiken som vi lade fast 1990. Den kostade mycket pengar. Hon säger t.o.m. att den kostade dubbelt så mycket som det budgeterade beloppet. Det är inte sant. Kan jordbruksministern bevisa att det är så?

Att anpassningspolitiken gynnade producenterna på konsumenternas bekostnad talade Margareta Winberg också om. Det är inte heller sant. Sanningen är att konsumenternas kostnader för de s.k. reglerade livsmedlen sjönk under dessa år. Om inte jag minns fel rörde det sig om upp till 6 %.

Jordbruksministern säger också att hon vill öka livsmedelsindustrins konkurrenskraft. Ja, visst det vill vi alla. Men det gör ni inte genom den praktiska politik som ni nu står för. Inom livsmedelsindustrin än man tvärtom oroad i dag. Man hade långtgående planer på att göra mycket stora satsningar, inte minst i södra Sverige. Nu tvekar man på grund av den politik som ni bedriver.

Vidare säger jordbruksministern att intensiteten ökar genom höga arealstöd. Det är faktiskt tvärtom, fru jordbruksminister. Det gör det bl.a. därför att EU har gått in för det här systemet.

Till sist vill jag ställa en fråga om gödselavgifterna. De som nu är aktuella räcker, säger jordbruksministern. Det är i och för sig glädjande. Jag tror inte att jordbruksministern i praktiken kan leda i bevis att de här ökade avgifterna är motiverade ur miljösynpunkt. Är det ändå inte fråga om en ren skatt?

Till sist sade jordbruksministern att svenska bönder är bättre på att dra ner på användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel. Varför skall man då straffbeskatta den användningen med nya avgifter? Det snedvrider konkurrensen.

Anf. 161 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag håller med Ingvar Eriksson om att vi inte skall diskutera hur det var och vems fel det var. Vi kommer aldrig att bli överens, så det är meningslöst.

Ingvar Eriksson talar om respekt för folkomröstningen och avtalet. Men säg mig då Ingvar Eriksson hur vi skall finansiera mottagandet av de pengar som ni önskar? Vad skall vi dra ner på? Är det på barnomsorgen, utbildningen, sjukvården eller pensionerna vi skall dra ner? Hade ni tänkt att vi skulle låna ytterligare pengar, utöver de 200 miljarder som vi just nu har i budgetunderskott? Den ackumulerade skulden är 1,3 biljoner.

Vi har inte dessa pengar. Så enkelt är det. Jag är övertygad om att inte ni heller hade dem. Ni kunde lägga fram den här propositionen, eftersom ni kände på er att ni inte skulle behöva ta ansvar för resultatet. Då är det mycket lätt att i efterhand säga att om vi hade fått fortsätta att regera skulle det ha varit på ett annat sätt.

Ingvar Eriksson talade om kostnaden. Vi budgeterade 13,7 eller möjligen 13,6 miljarder 1990 under en femårsperiod. Det gjorde vi efter mycket tricksande och diskuterande i utskottet. Vi var överens om detta – Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Centerpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Sedan fick vi en annan regering, och då gällde detta inte riktigt längre. Det var då som kostnaderna också ökade. Den OECD-rapport där detta leds i bevis går det numera mycket bra att få ut från Jordbruksdepartementet.

Så till konsumentfrågorna. Var fanns kvalitetsdiskussionen under den borgerliga regeringens tid? För oss gäller inte konsumentpolitiken bara billig mat. Det är så mycket mer. Det handlar om kvaliteten. Var fanns miljöengagemanget?

Jag har sagt att bönderna i Sverige är bättre än i andra länder. I slutet av de tre borgerliga åren såg vi en tendens till en ökning av handelsgödselanvändningen. Det medförde att t.o.m. den borgerliga regeringen i sitt sista dokument föreslog en, om än försiktig, höjning av avgifterna. Även den borgerliga regeringen såg tendenserna. Det är skälet till att vi lade fram detta förslag som är litet skarpare.

Anf. 162 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jordbruksministern undrar här hur vi skall ha råd att ta emot de pengar som EU genom återflödet i avtalet kan ge Sverige. Om vi verkligen vågade satsa på framtiden i Sverige, vilket svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri vill och kan, skulle de pengarna faktiskt komma tillbaka till statskassan. Med de höga skatter som ni socialdemokrater förordar är jag helt övertygad om att det åtminstone skulle bli en bra affär för staten.

Varför missa alla de jobb som nu står på spel, Margareta Winberg? Det rör sig om tusentals jobb i södra Sverige, som ni riskerar genom den här politiken som snedvrider konkurrensen. Tala med Lantarbetareförbundets representant i Skåne och med livsmedelsindustrins anställda! Jag är övertygad om att Margareta Winberg därigenom skulle få reda på att de här pengarna kommer att ge ett återflöde genom en dynamik på landsbygden. Varför är socialdemokraterna inte beredda? Ni har trots allt de flesta rösterna totalt sett på landsbygden. Ni tänker inte på landsbygdens utveckling och expansion. Ni talar bara om den, men ni lever inte upp till det.

Nu har ni chansen att ändra er. Vi skall rösta i morgon. Ni har faktiskt chansen att stödja en del av de förslag som vi har lagt fram. Det hade gynnat landsbygden. Jag är säker på, Margareta Winberg, att det skulle bli mycket, mycket lättare att vara jordbruksminister om ni hade gjort detta.

Avslutningsvis har jag en liten fråga som jag gärna vill ha svar på. Är det en medveten vilja och målsättning att öka spannmålsodlingen i de svaga områdena i landet där man är mest inriktad på vall, bete och mjölkproduktion? Om svaret är nej undrar jag hur ni kan motivera lägre LFA-stöd, stödet till de missgynnade bygderna. Det är något som skulle vara mycket värdefullt för svensk landsbygd. Det återflöde som vi kan få genom miljösatsningar har ni socialdemokrater ofta talat om. Ni har kritiserat den borgerliga regeringen för att den inte var tillräckligt entusiastisk och ambitiös i miljöpolitiken. Nu har ni chansen, men ni tar den inte.

Jag hoppas verkligen att Margareta Winberg tar till sig dessa ord. Det går bra att återkomma. Vi skulle uppskatta det. Jag är övertygad om att Sveriges landsbygdsbefolkning skulle uppskatta det liksom konsumenterna. Vi behöver alla en framtidstro och en optimism. Ta vara på chansen!

Anf. 163 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag blir alltid lika förundrad och full i skratt när jag hör företrädare för Moderaterna och andra borgerliga partier tala om detta återflöde. Man säger att det kommer in så mycket skatt från bönderna.

Hur mycket skatt betalar en genomsnittsbonde, Ingvar Eriksson? Betalar han värnskatt? Vårt bidrag var att lägga en sådan skatt på de högavlönade. Jag tror inte att det är många bönder som betalar värnskatt. Vilken skatt är det ni talar om som skall flöda in till den svenska statskassan så att det egentligen inte kostar någonting att lämna ut den eller de miljarder som medfinansieringen innebär? Det vore på sin plats att ni förtydligar er och inte bara säger att detta inte kostar någonting. Pengarna kommer tydligen från himlen eller någon annanstans ifrån.

Det är viktigt att slå fast att landsbygden skall utvecklas. Det skall vara ett jordbruk i hela landet. Men kom ihåg, Ingvar Eriksson, att det inte i första hand är genom en jordbrukspolitik som vi får en levande landsbygd. Så många jordbrukare har vi inte. De människor som väljer att bo på landet och som väljer att vara med och utveckla landsbygden sysslar med annat än jordbruk. Men jag vill gärna säga att jordbruket är väldigt viktigt för dessa personer. Motivet för människor att flytta ut på landet är många gånger att de vill se en levande landsbygd i form av öppna landskap. De vill se djur som går och betar. De vill känna att det finns bönder, djur och ett jordbruk. Ur den aspekten är det viktigt att det finns ett jordbruk, men det är inte jordbrukarna som i första hand svarar för den stora mängden arbete och utvecklingen på landsbygden.

Det är på sin plats att säga att livsmedelsindustrin i Sverige håller på att gå mycket bra. Jag har haft många samtal med företrädare för livsmedelsindustrin, inte minst för att diskutera hur vi skall kunna marknadsföra och sälja svensk mat på i första hand den europeiska marknaden.

Jag ser det som en av mina viktiga uppgifter att biträda livsmedelsindustrin i detta arbete, att vara litet grand av en ambassadör för svensk mat. Jag har varit på en utställning i Paris. Jag kommer att vara i Berlin på "Grüne Woche" och på andra större livsmedelsutställningar. Det tycker jag är viktigt. I april kommer jag också att leda en handelsdelegation som består av livsmedelsproducenter till Turkiet. Det värdesätter jag mycket högt i mitt arbete. Jag prioriterar det.

Slutligen vill jag säga att motiven till att utskottet har föreslagit färre regioner inte är att öka spannmålsodlingen längre norrut. Motiven är precis de som Inge Carlsson så bra beskrev tidigare. Dem behöver jag inte upprepa.

Anf. 164 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Jag måste säga att jag har svårt att förstå vad den socialdemokratiska jordbrukspolitiken egentligen syftar till.

Inge Carlsson sade att socialdemokraterna har en bra jordbrukspolitik. Jag tycker faktiskt inte att den är bra. Den är negativ. Den är nästan destruktiv, och den är bakåtsträvande. Då kan man inte påstå att den är bra.

Det finns förfärligt många påståenden om att man vill göra en massa saker, men man är också väldigt negativ när man uttalar sig om svenskt jordbruk. Jordbruksministern sade i sitt anförande att jordbruket har en negativ miljöpåverkan. Det är litet vårdslöst att säga så. Det går inte att bedriva någon mänsklig verksamhet utan att naturen och miljön påverkas. En stor del av den påverkan på naturen och miljön som jordbruket och jordbrukarna har stått för är faktiskt positiv. En stor del av de kulturvärden och det landskap som vi har är ett resultat av denna verksamhet.

Jordbruksministern sade visserligen i en replik att de svenska jordbrukarna egentligen är fantastiska. Tack för det, jordbruksministern! Det behövs mer sådant.

Trots att de är så fantastiska och trots att de gör dessa framsteg när det gäller att anpassa produktionen så att den följer naturens naturliga sätt att reagera tar man fram piskan för att driva jordbrukarna ännu litet längre i stället för att nyttja det som hittills har varit framgångsrikt, nämligen moroten. Den är trevligare och bättre på alla möjliga sätt.

Jordbruksministern säger att hon är kompis med bönderna, att hon har varit ute och pratat med dem och att de är så snälla och hjärtliga. Så är det. Bönderna är godhjärtade. När jag var på hälsokontroll hos Lantbrukarnas Hälsovårdscentral sade man att jag var som bönder i vanliga fall är: Jag hade dålig hörsel men ett gott hjärta.

När vi behandlade den borgerliga regeringens proposition om jordbrukspolitiken i våras hade socialdemokraterna reservationer som skulle ha inneburit en halvering av bondens lön. Nu försöker Margareta Winberg på olika sätt att förverkliga denna politik. Det är anmärkningsvärt. Det är egentligen förskräckligt.

Det är oerhört viktigt att det finns ett jordbruk i Sverige och att det fungerar. Vi behöver det svenska jordbruket för att kunna behålla en levande landsbygd. Vi behöver det för att kunna behålla det öppna landskapet. Vi behöver det också för att behålla växter och djur i vårt landskap, det som vi brukar kalla den biologiska mångfalden. När buskar och skog får växa upp kommer inte så många örter och blommor att finnas kvar.

Om vi skall kunna ställa om hela vårt samhälle i den miljövänliga kretsloppsinriktning som vi alla vill är det absolut nödvändigt att vi använder biologiska produkter i större utsträckning. Jordbruket och skogen är en absolut förutsättning för att detta skall vara möjligt. Då får vi inte rasera det vi har.

Om vi tittar på detta i ett mera globalt perspektiv finner vi att det inte är mängden mat som är det stora problemet. Jordbruksministern och socialdemokraterna vill ofta prata om de fantastiska överskotten. De är icke problemet. Problemet är att människor svälter. Vi har en befolkningsutveckling som gör att varenda hektar mark behövs. De behövs för mat och för att man skall kunna ta fram de nödvändiga miljövänliga produkterna.

Detta är viktigt när vi formar jordbrukspolitiken. Dessa möjligheter fanns i det avtal som den förra regeringen förhandlade fram med EU.

Vi hade en folkomröstning, och detta var en viktig del av förhandlingarna och det avtal som vi hade slutit.

Jag tycker faktiskt att det är litet grand av ett bedrägeri av regeringen att frångå det som människor har röstat om och sagt ja till. Jordbruksministern säger att vi inte har råd. Jag skulle vilja säga att vi inte har råd att låta bli. Det kostar inte bara en massa pengar att ta emot dessa stöd, som jordbruksministern säger. Det är inte den skatt som bönderna betalar som är viktigast i detta sammanhang. Det viktigaste är all den aktivitet som dessa pengar medför. Det blir olika inkomster för staten och finansministern. Han får in moms. Han får in skatter från andra som gör jobb åt bönderna osv.

Det är alldeles klart att regeringen och finansministern inte kommer att få in några pengar på den skatt som bönderna skall betala med en socialdemokratisk jordbrukspolitik. Det är bara förluster. Det betalar man inte skatt på, gudskelov. Men det kanske kommer en tid då en socialdemokratisk regering hittar på ett sätt att ta ut skatt också på det. Det vet jag inte. Det skall jag inte uttala mig om.

Det viktiga är att vi inte har råd att vara utan de pengar som Sverige får, som blir ett inflöde i den svenska ekonomin. Vi har inte råd att vara utan ett svenskt jordbruk. Därför är det viktigt att vi slår vakt om det svenska jordbruket och ser till att vi får fram dessa miljöstöd, dessa LFA-stöd och ett sätt att fördela mjölkkvoten, så att vi utnyttjar den mjölkkvot som vi har fått oss tilldelad.

Jordbruksministern sade ungefär att det skulle vara förskräckligt om vi skulle producera mer mjölk än vad vår kvot tillåter och att vi på det sättet skulle få betala straffskatt.

Är det då regeringens avsikt att hålla igen så att inte hela kvoten delas ut, så att det blir en marginal? Jag tror inte på de siffror som Inge Carlsson tidigare nämnde och som sedan jordbruksministern nämnde. Det skall finnas 170 miljoner ton att fördela. Med den automatiska fördelningen av kvoten fördelas 3 130 000 ton. Det är inte så. Det är fler bönder som försvinner, och därför blir det förmodligen betydligt mer över.

På vilket sätt skall fördelningen ske? Det är en viktig fråga att svara på. Vi behöver inte mer av politisk styrning och fördelning i sammanhanget. Vi behöver en fördelning med utgångspunkt i de förutsättningar som företagen har att producera mjölk. De som under många år successivt har byggt upp produktionen skulle få behålla den.

Vad skall man säga till en mjölkproducent som har haft 40 kor under ett antal år? Han har då och då haft bekymmer, precis som alla har. Vi vet att produktionen var låg under 1991–1992 på grund av torka och en del andra bekymmer. Han kommer att producera mindre än den kvot han har i dag. Han får slakta tre fyra kor. Är det rimligt, jordbruksministern, att han skall behöva göra det så att jordbruksministern skall få litet mera kvot att fördela politiskt?

Sedan var det frågan om klasser i arealstödet. Inge Carlsson sade att det inte fanns något förhandlingsutrymme. Det fanns faktiskt ett förhandlingsutrymme. Vi hade en diskussion. Det var inte alls nödvändigt med de elva klasserna. Men det är direkt tokigt med tre. Då blir det de

konsekvenser som har tagits upp i debatten tidigare. Jag behöver inte upprepa dem. Det fanns faktiskt utrymme. Det var inte som jordbruksministern sade tidigare, nämligen att vi från den borgerliga sidan icke ville diskutera. Vi ville diskutera, men det gavs inte några möjligheter till det. Man bjöd inte på något.

Där är faktiskt en skillnad. Vi hade en stor diskussion inför 1990 års beslut. Det var icke regeringens förslag som blev riksdagens beslut utan något helt annat. Då förde vi en dialog. Därför förstår jag inte riktigt jordbruksministerns påstående att vi aldrig brukar komma överens angående jordbrukspolitiken. Det brukar vi faktiskt göra. Vi har i många sammanhang kommit överens i jordbruksutskottet.

En sista fråga. Jordbruksministern pratar ofta om det demokratiska underskottet i EU. Vi kan vara överens om att det är ett bekymmer. Men bekymret blir dubbelt när det demokratiska underskottet också sprider sig till den svenska politiken.

Regeringen tycks ha fattat ett beslut om prisorter utan att bry sig om vad vi tycker här i riksdagen. Det fanns i den proposition som den tidigare regeringen lade fram en beskrivning av hur det skulle fungera med 33 orter. Det var för att få ett så jämnt pris som möjligt.

Nu har den nuvarande regeringen – såvitt jag förstår – varit nere i Bryssel och gjort upp utan att bry sig om vad vi tycker här. Är det att värna den svenska demokratin? Är inte det att i stället förstöra den svenska demokratin och de samarbetsmöjligheter vi har? Det vore verkligen bra att få svar på några av frågorna av jordbruksministern – och kanske av Inge Carlsson.

Anf. 165 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det var några nya frågor. De andra tänker jag inte beröra, för jag tycker att de är så genomdiskuterade.

Men ett svar vill jag ge: Vi skall dela ut hela kvoten i en första fördelning. Hur den fördelningen skall göras framgår av utskottets betänkande.

Lennart Brunander tycker inte att det skall vara någon politisk fördelning. Nej, men nu är det så att hela EU-systemet – tycka vad man vill om det – är ju ett gigantiskt centralstyrt politiskt system.

Nu är vi där. Folket har sagt ja. Vi får finna oss i det, och nu får vi göra det bästa av situationen. Då blir det också en politisk styrning av sällan skådat slag – också i Sverige.

Vidare tar Lennart Brunander upp en fråga som jag tror han är ganska ensam om. Jag har i alla fall inte hört någon centerpartist prata så i den här riksdagen. Det är möjligt att Lennart Daléus skulle kunna göra ett bemötande eller instämma. Det handlar om synen på överskottet.

Vi vet att det i den globala livsmedelsdebatten finns två åsikter. Jag trodde att vi var överens i Sveriges riksdag om den ena, som går ut på att vi skall minska överskottet i Sverige, i EU och i USA och varhelst det förekommer i den rika världen.

Jag har varit fyra dagar i Moçambique – över helgen och två dagar innan. Jag var där på presidentinstallation. Men jag passade naturligtvis

på att studera jordbruket, som är så viktigt för människorna. Jag tittade på våra biståndsprojekt. Jag ställde frågan: "Vad är egentligen problemet nu när det har blivit fred?" Då fick jag svaret av alla inblandade i jordbrukspolitiken och i det praktiska utövandet av jordbruket: "Det är den dumpade marknaden." De sade att dit kommer livsmedel som är så billiga att det inte lönar sig för dem att producera själva. De får inte betalt för produktionen.

Det är det synsättet vi har delat i denna kammare, möjligen med undantag för Lennart Brunander. Vi måste minska vårt överskott och minska dumpningen på världsmarknaden och i tredje världen. De måste få en rimlig chans att producera sin egen mat, i stället för att producera nötter som vi har till vår whisky eller någon annan cocktail här i Sverige.

Anf. 166 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Det är bra att få besked om att hela kvoten skall delas ut. Men då får man inte vara rädd – som jordbruksministern var tidigare – för att det kan bli för mycket. Jag ställer inte upp på argumentet om politisk fördelning och EU:s system. Om vi har en uppfattning att vi inte tycker att den politiska styrningen är så fantastiskt bra, skall vi inte förstärka den och göra den ännu kraftigare. Jag tycker att det sker här.

Överskott kontra svält är naturligtvis ett jätteproblem som vi kan diskutera hur länge som helst. I Moçambique behöver de hjälp. De behöver också skydd mot en lågprisimport. Vi är överens om att det skall finnas en liberaliserad jordbruksmarknad över hela världen för att få bort de dumpade priserna – som inte är bra för någon.

Men jag skulle kunna ge en annan beskrivning av ett annat land i Afrika där förutsättningarna för produktion inte är desamma. Jag var i Etiopien i våras. Där fanns 20 miljoner människor när jag besökte landet 1962. De kunde inte försörja befolkningen då. I dag är de 53 miljoner människor. En tysk skulle på FAO:s uppdrag göra en bedömning av landets möjligheter att försörja befolkningen självt. Han gjorde det. År 2030 skulle befolkningen var en bra bit över 100 miljoner. Förutsättningarna för att föda alla de människorna finns naturligtvis inte. Vart sjätte till sjunde år är det dessutom torka och det växer knappt någonting.

Detta gäller inte bara Etiopien. Denna situation råder i stora delar av Afrika. Det finns andra och bättre förutsättningar på annat håll. Det viktiga är att få en situation där det inte finns en världsmarknad med restprodukter som ingen vill ha och som sänker priserna. Vi måste hjälpa dessa länder så att det blir en riktig och rimlig marknad. På den marknaden platsar också det svenska jordbruket.

Anf. 167 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi någon gång har denna diskussion. Alltför ofta och alltför länge har vi debatterat svensk jordbrukspolitik i det svenska jordbruksutskottet. Vi skall lyfta fram denna diskussion även i fortsättningen.

Den syn vi har på den globala livsmedelsförsörjningen får faktiskt återspeglingar på vår egen politik, och i det här fallet, när vi skall bli medlemmar i unionen, på unionens politik.
Sedan var det den politiska styrningen. Det är väl ingen som kan förneka att det är en kolossal styrning inte minst på jordbrukets område. När jag har varit i EG-delegationen och beskrivit vad jag tänker säga i ministerrådet har det också verkat som om det finns en enighet mellan partierna om att man måste göra någonting åt detta.

Jag har i alla fall den socialdemokratiska regeringens uppgift att försöka att minska och helst avskaffa denna politiska styrning. Det är en uppgift som jag inser är gigantisk, men jag har lovat att åta mig den, och jag känner det verkligen som en utmaning.

Anf. 168 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Det är bra att vi kan vidga diskussionen till att gälla internationell jordbrukspolitik och politik över huvud taget. Men det får inte innebära att vi inte kan diskutera det som är nära och som rör oss här. Vi skall i dag också kunna få svar på de frågor vi ställer om den svenska jordbrukspolitiken.

Den svenske bonden är faktiskt ganska desperat i dag, jordbruksministern, och vet inte riktigt hur han skall göra eller på vilket sätt han skall hantera problemen.

Det ringde en person från en verkstad som också har maskinförsäljning och frågade mig vad jag tyckte och trodde. Jag sade att det inte är så lätt att veta. Vi får inga svar från jordbruksministern på frågan hur det här kommer att se ut i framtiden.

Han sade också att man inte köper så många maskiner i dag och att man inte reparerar maskiner. Han har svårt att behålla sina anställda.

Det måste finnas även sådan verksamhet i fortsättningen. Den får inte dö ut, lika litet som jordbruket får dö ut. Därför krävs besked om att man skall föra en politik som gör det möjligt och som ger rimliga ekonomiska förutsättningar att bedriva den här verksamheten.

Det måste finnas en lönsamhet i svenskt jordbruk som gör att man kan investera för framtiden. Det måste finnas en lönsamhet som gör att man vågar satsa på litet nya saker också, så att man kan börja odla de produkter som skulle kunna vara i stället för den spannmål som Margareta Winberg inte vill exportera. Det finns ett fantastiskt behov också av detta för att vi skall kunna miljöanpassa det svenska samhället.

Anf. 169 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Det här handlar inte om jordbruk utan är ett allmänt anförande i förhållande till EU. I dag är det sorg i demokratins namn för oss nej-sägare, som har arbetat i fyra fem år för att behålla Sverige som ett självständigt land.

Sällan har ett land betalat så mycket för att förlora så mycket. Annars brukar man säga: Smakar det så kostar det. Men att betala så mycket för något som ger en så dålig eftersmak, det är ändå inte brukligt.

Vi ser alla just nu hur svårt det är att spara 20 miljarder i Perssonplanen. Det är nästan exakt vad vi måste punga ut med varje år för att kunna betala den årliga biljetten till EU. Men de dynamiska effekterna då, som ja-sidan hävdar skall komma vid ett medlemskap?

Jo, dynamiska effekter blir det säkert, men om de blir positiva eller negativa går inte att svara på. Tänk på den gamla skattereformen mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Där uteblev de positiva dynamiska effekterna helt. Bara den har kostat oss många sköna miljarder och åstadkommit en omflyttning av pengar från fattiga till rika.

Kostnaderna av knytningen av den svenska kronan till ecun, också en överenskommelse över blockgränserna, gav en förlust räknad i 100 miljarder och en ökad arbetslöshet på 4–5 %, som bara den årligen kostar oss 50 miljarder.

Anpassningen till EU har kostat oss 30 miljarder enligt statliga beräkningar. Ett medlemskap beräknas medföra intäktsminskningar genom att vi måste anpassa moms och punktskatter – en förlust på 20–30 miljarder. Våra kläder blir 5–20 miljarder dyrare. Enligt seriösa bedömare kommer ökad tillgänglighet till alkohol att ge oss kostnader på ett antal miljarder.

De positiva ekonomiska effekterna ser vi nej-sägare som enbart visioner.

Var skall vi ta och varifrån har vi hittills tagit alla dessa pengar – ofattbart höga siffror? Jo, mängder av besparingar har drabbat och kommer att drabba arbetslösa, barnfamiljer, låginkomsttagare. Tvåtredjedelssamhället närmar sig, kryper allt närmare inpå oss. Ja, en miljardrullning har det blivit.

Redan känner sig bönderna lurade. Hur då? Jo, de tittade på den del av återbetalningen av EU-avgiften som skulle gå till dem, och av den anledningen röstade många ja till medlemskap. Men att rösta bort självstyre och nationell integritet för ett, visserligen stort, men ändock bidrag för de närmaste åren! Och nu ser vi hur den godbiten plockades bort genom politiska fördelningsbeslut, och i framtiden kan ju bidragen helt försvinna.

Men det handlar inte bara om pengar. Vi får också betala med minskad demokrati, med en ny osynlig järnridå mot öst, även om ridån flyttas några länder längre österut. Det blir slut på neutraliteten genom VEU, där vi redan får observatörsplats. Som medlem i en union med två kärnvapenstater får vi också betala, liksom genom regional obalans, när hela Sverige blir ett utkantslän. Vi får också betala genom risk för miljöförstöring till följd av EU:s tillväxthets. Först måste vi öka miljöförstöringen för att ha råd att minska den. Genom risk för social katastrof på grund av ökad alkoholkonsumtion och EU:s drogliberalism betalar vi genom offentlighetsprincipens delvisa upplösning och genom utveckling av en kapitalistisk planekonomi. Vi får också börja om med vår fackliga kamp, vår jämställdhetskamp, vår miljökamp.

Det här var bara några av mina nej-argument.

Och alla dessa löften som ja-sidan lockat med. Om de själva helhjärtat trott på EU hade de inte behövt använda så många löften. Men vi skall komma ihåg dem.

Men den kanske viktigaste orsaken för mig personligen att vara emot är att antalet fattiga i EU bara växer. I dag finns det omkring 50 miljoner av totalt 340. Det är en alltför hög procent. Den förväntade ökningen mot 2000-talet ligger kanske på ytterligare 20 miljoner.

När är man fattig då? Jo, när man har mindre än hälften av medelinkomsten i sitt eget land. I en union där man låter detta hända, där en humanistisk grundsyn till denna grad saknas, vill inte jag bli medlem.

Ja, sällan har ett folk betalat så mycket pengar och samtidigt förlorat så mycket av självständighet och humana värden i ett enda avtal.

Anf. 170 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s):

Herr talman! Gotland är en ö. Det är uppenbart för de flesta. Det är viktigt att komma ihåg att Gotland är Sveriges enda ö-region. Som ö-region har vi speciella problem och även möjligheter. Vi har därför i en motion begärt att ett särskilt Gotlandsprotokoll skall bifogas det svenska anslutningsavtalet med EU.

Ett sådant protokoll skall fokusera på frågor som är avgörande för Gotlands möjligheter att utvecklas positivt inom ramen för EU. På så sätt skapas juridiskt bindande möjligheter att åstadkomma speciallösningar.

Utrikesutskottet konstaterar att riksdagen skall ta ställning till ett färdigt undertecknat anslutningsavtal och att det inte finns något utrymme för att bifoga ett särskilt Gotlandsprotokoll.

Det är tråkigt att konstatera att den förra regeringen misslyckades med att i medlemskapsförhandlingarna få med ett Gotlandsprotokoll. Det fanns och finns ett bra underlag i den vitbok som Gotlands kommun gjorde om Gotland och den europeiska integrationen.

Det hade inte kostat något extra att tillskapa sig möjligheten till särlösningar för Gotland på samma sätt som man lyckats för andra öar i EU.

Faktum är att vi i våra internationella kontakter har insett att man inom EU är betydligt mer villig att se till öregionernas särskilda behov och förutsättningar än vad den förra regeringen insåg. Det är bara att beklaga.

Vid medlemskapsförhandlingarna finns en strävan efter att beakta regionsspecifika intressen. I uppgörelsen mellan Sverige och EU:s medlemsstater förbinder sig EU att noga studera Gotlands situation vid sammanställningen av listan över områden som kan komma i åtnjutande av s.k. LFA-stöd. Det är bra, men det räcker inte. Vi hoppas att det vid kommande förhandlingar ges tillfälle att ta upp frågan på nytt.

Gotland är i likhet med andra öar inom EU i behov av speciallösningar. Den nya regeringen har satt sig in i frågan och lovat göra vad som är möjligt för att åstadkomma ett Gotlandsprotokoll. Vi förstår nu att det i detta läge inte är möjligt att yrka bifall till vår motion om Gotlandsprotokollet, utan hoppas att frågan hålls aktuell för en positiv lösning längre fram.

Herr talman! När det sedan gäller vår motion om en regional sockerkvot till Gotland är vi väldigt glada över den behandling som motionen fått både i jordbruksutskottet och i utrikesutskottet.

Jordbruksutskottet bedömer, med instämmande av utrikesutskottet, att det finns goda förutsättningar för att även framdeles kunna bedriva en ekonomiskt hållbar sockerproduktion på Gotland och att regeringen bör fortsätta sina ansträngningar att nå en överenskommelse med EU-kommissionen i detta syfte. Sockerproduktionen är väldigt betydelsefull för jordbruket och för dem som direkt arbetar vid sockerbruket, i åkerinäringen och med övriga transporter.

Herr talman! Med detta önskar jag att alla skall komma ihåg vår enda öregion, nämligen Gotland. Slutligen vill jag ställa en fråga till jordbruksministern. Vad händer i Bryssel inom jordbrukssektorn? Hur går det med placeringen av Gotland inom område för LFA-stödet, såsom mål 5a- och 5b-stöd?

Anf. 171 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag återupprepar vad jag tidigare sade, eftersom jag tror att det är värt att göra det.

Den tidigare regeringen förhandlade inte om den regionala kvot för socker som jag vet att alla boende på Gotland önskade. Frågan har komplicerats eftersom den inte fanns med vid förhandlingarna. Den drevs inte, och det finns inte något protokoll om detta.

När den nuvarande regeringen tillträdde tog vi upp frågan. Jag har själv personligen talat med kommissionär René Steichen vid två tillfällen, nu senast i måndags, om den här saken. Den nya sockerregimen diskuteras i dag, och kanske just nu, på ministermötet i Bryssel, där jag inte är nu därför att jag är här. Men jag har någon som sitter och bevakar dessa frågor.

Vi får nu inte in detta i den regimen. Utan vår ambition är att vi – och det är med stöd av kommissionären och med stöd av många andra europeiska jordbruksministrar som jag också har talat med – kan lösa den här frågan i SCA, som är en arbetsgrupp till kommissionen. Där skall man kunna lösa den här frågan om sockret, och jag har goda förhoppningar att vi skall kunna klara det.

När det gäller LFA-stödet och mål 5a- och 5b-stöd har vi lyckats få Gotland som LFA-område. Däremot har vi inte lyckats få hela Gotland som 5b-område, men en stor del av östra delen av Gotland. Det är också något som den nuvarande regeringen faktiskt har förhandlat om i Bryssel.

Anf. 172 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Medlemskapet i EU innebär för Sveriges del att vi ansluter oss till en ekonomisk politik vars överordnade mål är att bekämpa inflationen. Det s.k. prisstabilitetsmålet skall överordnas allt annat.

Sverige har under årtionden i stället fört en politik som i första hand har gått ut på att bekämpa arbetslösheten, och vi har varit mycket framgångsrika i den politiken. När övriga medlemsländer i EU har haft en konstant arbetslöshet på över 10 % i över tio år har Sverige ända fram till år 1990 kunnat hålla arbetslösheten nere. Det har vi gjort genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och en aktiv ekonomisk politik.

En stor del av förklaringen till vårt framgångsrika arbete med att hålla arbetslösheten nere beror helt enkelt på att vi aktivt har kunnat använda den ekonomiska politiken som ett medel både för att stimulera sysselsättningen och för att bekämpa arbetslösheten.

I samband med att vi lämnade in vår medlemsansökan övergav Sverige sina gamla ekonomiska mål och sin gamla ekonomiska politik. Vi började att anpassa oss till EU genom att sätta målet prisstabilitet främst. Vad detta i kombination med en lågkonjunktur har inneburit för Sverige vet vi alla. Arbetslöshetssiffrorna i Sverige har stigit till EU:s nivå.

Frågan för Sveriges del blir nu om vi skall kunna bryta denna höga arbetslöshet inom ramen för EU eller om vi skall tvingas att anpassa oss till samma konstant höga arbetslöshetsnivå som i EU:s övriga länder. Det är länder där man inte har lyckats bryta de arbetslöshetssiffrorna ens under högkonjunktur.

Det betänkande från utrikesutskottet som vi behandlar här i dag andas på den här punkten både uppgivenhet och passivitet. I betänkandet hänvisas till den av EU framtagna vitboken och den där angivna målsättningen inom det sociala protokollet att arbetslöshetsbekämpningen skall finnas högst på dagordningen och att EU skall främja sysselsättningen.

Det är nog gott och väl. Men det räcker inte. Det har mer än tio år med mer än 10 % arbetslöshet i EU-länderna visat. Det hinder i form av en tvångströja som EU lägger över länderna och deras möjligheter att bekämpa arbetslösheten genom att sätta prisstabilitetsmålet främst måste Sverige vara aktiv för att luckra upp.

Vänsterpartiet har i sin motion yrkat att kampen mot arbetslösheten skall bli en del av unionens övergripande ekonomiska och politiska mål. Sysselsättningsmålet och prisstabilitetsmålet måste stå sida vid sida och vara lika viktiga. Detta måste gälla även för Centralbanken.

Vi tycker att det är mycket märkligt att vi inte har fått gehör för vår motion. Ja-sidans representanter i folkomröstningen förde hela tiden fram argumentet att medlemskapet skulle vara en förutsättning för att lösa problemet med den svenska arbetslösheten.

När man nu gjorde på detta sätt tycker vi att det skulle vara anständigt att man i dag bekräftade det genom att säga att detta innebär att sysselsättningsmålet skall vara ett övergripande mål. Vi hade förväntat oss att få stöd för vår motion. I utskottets betänkande redovisar majoriteten att den viktigaste uppgiften för den ekonomiska politiken är just prisstabilitet. Man säger att detta skall leda till lägre räntenivåer. Det skall också leda till en internationell monetär stabilitet, dvs. vi skall tillsammans, alla länder, uppnå konvergenskriterierna så som de är fastställda i Maastrichtfördraget.

Jag kan bara konstatera att i och med den här analysen frånhänder sig majoriteten det främsta vapen som Sverige har för att bekämpa arbetslösheten, nämligen den ekonomiska politiken.

Jag kan också konstatera att Sverige sedan 90-talets början redan har praktiserat den politik som majoriteten redovisar i betänkandet. Vi har nämligen bekämpat en låg, eller ibland obefintlig inflation, och låtit

arbetslösheten stiga ohejdat. Detta har inte sänkt några räntenivåer. Det har inte ökat investeringsviljan hos företagen.

Trots detta avvisar majoriteten Vänsterpartiets förslag. Det skulle skapa en möjlighet att inom EU praktisera den politik vi i Sverige förde under årtionden och som ledde till en låg arbetslöshet.

Vad kommer då i stället? Bakom EU:s och den s.k. vitbokens rekommendationer ligger bl.a. krav på ökad flexibilitet hos arbetskraften, dvs. krav ställs på att acceptera lägre löner, större löneskillnader och på en ökad geografisk rörlighet.

Den inre marknaden syftar ju till att öka tillväxten genom både skärpt konkurrens och ökade stordriftsfördelar. Det innebär att man stimulerar en utveckling där allt färre människor får tillgång till sysselsättning. Detta kan sammantaget innebära både massarbetslöshet och ökade klassklyftor även för Sveriges del.

Sverige har tidigare varit ett föregångsland när det gäller att utveckla rättigheter för arbetstagare. Det har skett i olika former, t.ex. genom lagstiftning, genom kollektivavtal och genom lokala avtal. Det har under årtionden rått stor enighet om att den svenska arbetsrättsliga modellen, där parter genom avtal reglerar en rad frågor, fungerar bra.

I betänkandet påstår utskottets majoritet att den svenska arbetsrättstraditionen har erkänts av EU. Jag kan konstatera att utskottet i det fallet enbart lutar sig på en ensidig deklaration från Sveriges sida. Detta är ingen garanti för framtiden.

Ett första underkännande har redan skett. När arbetsmarknadsutskottet behandlade återinförandet av vetoreglerna i svensk rätt konstaterade nämligen lagutskottet att det inte var förenligt med EU:s upphandlingsdirektiv att tillåta veto bara för att en entreprenör bröt mot gällande kollektivavtal på marknaden. Kollektivavtalet har alltså ingen rättslig status enligt EU.

Mig veterligt är detta första gången som kollektivavtalets rättsliga status prövas i förhållande till ett EU-direktiv. Jag kan bara konstatera att kollektivavtalet bedömdes ha ingen eller föga rättslig status. Betänkandet andas även på det här området en tilltro och en förhoppning. Det redovisar inget av kritiskt granskande eller framåtsyftande förslag för att rädda eller värna den svenska arbetsrättsliga modellen. Jag finner det mycket märkligt.

Enligt Vänsterpartiet sker alltså EU:s kraftiga betoning på de monetära målen på bekostnad av de arbetspolitiska målen. Detta får till följd att kampen mot arbetslöshet kommer att underordnas kravet på prisstabilitet. Det är en prisstabilitet som har till främsta syfte att underlätta kapitalets rörlighet och höga avkastning. Omsorgen om människor och miljö kommer i andra hand.

Herr talman! Svenska folket har röstat för ett medlemskap i EU. Det har det bl.a. gjort därför att ja-sidans representanter har utlovat räntesänkningar och arbete. Då krävs det också att ja-sidans företrädare i den här kammaren börjar leverera utifrån sina löften. Då kan man inte lägga sig platt inför EU. Utskottets majoritet skriver att Sverige bör verka för lika ambitiösa gemensamma mål för sysselsättning, en aktiv arbetsmarknadspolitik och social välfärd som de gemensamma målen

för det monetära samarbetet. Detta "bör" är till intet förpliktigande. Det visar att Sverige har en mycket låg ambitionsnivå när det gäller att faktiskt lyfta upp sysselsättningsmålet och även att värna den svenska arbetsrättsmodellen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 173 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det svenska folket fattade ett historiskt beslut för en månad sedan när det beslöt att Sverige skall bli medlem i den europeiska unionen. Det var historiskt inte bara därför att det innebär en förändring av stora mått för Sverige. Det är också historiskt därför att det fullföljer en mycket gammal svensk tradition som vi kan spåra tillbaka till senare hälften av 1800-talet. Den har inneburit en ständigt ökad internationalisering för Sverige.

Vi har ökat våra förbindelser med omvärlden. Vår ekonomi har utvecklats i nära samarbete med omvärlden. Vi har haft ett näringsliv som ständigt ökat sina kontakter avbrutna av två världskrig. Vi kan se trenden under över hundra år.

Vi har också haft en lång tradition att Sverige alltmer aktivt deltagit i det internationella politiska samarbetet. Efter andra världskrigets slut fattade vi beslut om att gå med i FN. Det var ett för sin tid mycket långtgående beslut. FN är ju ett överstatligt organ. Det var ett överstatligt avtal till skillnad från EU-avtalet som är ett mellanstatligt avtal. Det var ett stort steg för sin tid. Detta har följts av Europarådet, EFTA och EES-avtalet.

I den meningen innebär detta det svenska folkets beslut en fortsättning av en historisk tradition.

Det finska folket fattade ett likartat beslut med stor majoritet. Det innebär att Sveriges förbindelser med Finland kommer att kunna öka ganska kraftigt. Vi får möjlighet att ta bort många av de hinder som faktiskt har funnits mellan oss såsom nordiska länder allt sedan 1809 när gränsen drogs i Tornedalen och Torneälven. Det är kanske den bygd i Sverige som mest kommer att märka av EU-medlemskapet. En gräns försvinner mitt i en bygd. Jag beklagar att Norge inte fattade samma beslut, men det är ett faktum.

EU-samarbetet kommer att ha en stor betydelse på många olika områden. Jag tänkte bara ta upp någon enstaka punkt så här i slutet på debatten.

Ett sådant område är Östersjöområdet. Om några veckor är fyra av Östersjöns nio strandstater EU-medlemmar. Polen har redan ett mycket omfattande associationsavtal med EU, ett s.k. Europaavtal. Det är mycket glädjande att EU nu avser att förhandla fram liknande Europaavtal med Estland, Lettland och Litauen.

Vid toppmötet i Essen i slutet av förra veckan beslöts att detta skall vara klart under första halvåret 1995, dvs. före juni 1995. Då skall det upp på nästa toppmöte. Detta är en oerhört stor framgång främst för Baltikum, men det är faktiskt också en framgång för svensk politik som hela tiden har strävat efter att ge Estland, Lettland och Litauen nära förbindelser med den europeiska unionen och så att säga flytta Estland,

Lettland och Litauen från f.d. Sovjetunionen till Centraleuropa, om vi skall tala i bildspråk.

Det finns även ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Ryssland. Det innebär att det nu finns möjlighet att bygga upp ett kraftfullt samarbete i Östersjöregionen inom EU:s ram. Detta samarbete kan få kraft och styrka genom att det sker inom bestämda institutionella former. Det kan omfatta frihandel. Redan den 1 januari, alltså om drygt två veckor, träder frihandelsavtalen i kraft mellan Baltikum och EU. Samarbetet kan också gälla miljöfrågor, framför allt vad gäller gränsöverskridande problem. Det kan gälla brottsbekämpning, frågor om flyktingar och migration, nätverk och kommunikationssamband. En sådan fråga är för övrig energisäkerheten för Baltikum. Samarbetet kan också gälla det vi kallar utrikes- och säkerhetspolitik.

Det kan inom EU:s ram växa fram ett kraftfullt gränssamarbete mellan Baltikum och Ryssland och mellan Finland och Ryssland. Detta är aspekter som man oftast inte tänker på. Mycket av vår debatt har ju kretsat kring Sveriges förhållande till Kontinentaleuropa och Bryssel. Det har dominerat bilden av vad svenskt EU-medlemskap innebär. Men de kanske största effekterna kommer i vårt omedelbara närområde.

Vi kan se hur EU nu systematiskt arbetar för att förverkliga vår generations viktigaste historiska uppgift, den viktigaste uppgiften för oss europeiska politiker i min generation. Det är att se till att klyftan mellan Väst- och Östeuropa minskar och försvinner. Då kan vi kanske, för första gången någonsin i den europeiska historien, få ett Europa som hänger samman.

Det som ligger bakom EU är ju mardrömmen från 1930-talet, när nationalismen växte sig stark. Man försökte ha nationella lösningar både på ekonomins och säkerhetspolitikens områden. Det man uppfattade som skyddsåtgärder för att främja ekonomin och minska arbetslösheten gav de facto instabilitet i grannländerna. De totalitära ideologierna, kommunismen, fascismen och nationalsocialismen, växte sig starka. Vi vet resultatet. Hela denna erfarenhet från 1930-talet, både vad gäller säkerhetspolitik och fred samt arbetslöshet och ekonomi, är den bittra europeiska erfarenhet som är grunden för hela EU:s bildande. Det är viktigt att det inte händer igen. Det är därför EU:s kraftfulla samarbete gentemot Central- och Östeuropa är så viktigt, för att se till att vi inte får ett nytt 1930-tal.

Sveriges säkerhet ökar till följd av EU-medlemskapet, även om detta omfattar enbart den civila säkerheten. Men den är kraftfull och betydelsefull nog. Dessutom ger vi vårt bidrag till att hela Europa blir stabilare. Central- och Östeuropa blir stabilare liksom vårt Östersjöområde. Östersjöområdet är ju det närområde som för Sverige är så utomordentligt viktigt.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de borgerliga reservationerna och i övrigt till utrikesutskottets hemställan.

Anf. 174 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Den korta erfarenhet jag har av arbetet här i riksdagen är att kulturfrågorna i mycket liten omfattning debatteras här i kamma-

ren. Med anledning av detta och vikten av kulturfrågorna står jag nu i talarstolen.

Vi har tidigare i dag och i kväll haft en lång debatt om jordbrukspolitiken. Jag vill påminna er som är kvar att även kultur betyder odling, men inte av jorden. Det betyder själslig och andlig odling.

Som medlem av kulturutskottet vill jag yttra mig angående det svenska kulturarvet och vår påverkan från kultur som kommer utifrån, främst genom TV och video. Det gör jag med anledning av att svenska folket faktiskt har yrkat bifall till medlemskap i den europeiska unionen.

Den allmänna svenska uppfattningen är att Sverige som medlem kan behålla rätten att föra en egen kulturpolitik. Den nationella bestämmanderätten vad gäller kulturområdet är inskriven i Romfördragets kulturartikel 128.

Kulturartikeln innebär i korthet att man skall bidra till kulturell utveckling i medlemsländerna med respekt för det nationella samtidigt som man skall värna det gemensamma kulturarvet enligt fyra punkter:
– att sprida de europeiska folkens kultur och historia,
– att bevara och skydda kulturarv av europeisk betydelse,
– att främja icke kommersiellt kulturutbyte samt
– att främja konstnärligt och litterärt skapande.

Medlemsländerna skall även främja samarbete med tredje land.

Herr talman! Allt detta låter ju väldigt bra. Kultur kan bygga broar mellan människor i olika länder av olika kulturer. Jag vill också påminna om att dessa broar är både billiga och miljövänliga.

Men hur ser det ut egentligen? Är det verkligen så här bra?

Ett stort problem är den gränsöverskridande televisionen. Vi får rakt in i våra vardagsrum våld, porr och andra osmakligheter av kommersiell natur, trots att det finns en Europarådskonvention som innefattar regler om begränsning av reklam, pornografi och meningslöst våld. Vårt intryck är att övervakningen av dessa regler är svag. Överträdelser beivras alltför sällan. Därför anser Vänsterpartiet att Sverige aktivt skall verka för att reglerna enligt TV-direktivet följs genom ett effektivare myndighetssamarbete mellan länderna i unionen.

Vad innebär då detta TV- och videovåld konkret för oss? Bl.a. har Per Svensson i sin bok Den leende mördaren sagt att en 12-åring konsumerar 1 500 filmmord på ett år. 12-åringen ser på TV i snitt två och en halv timme per dag. 12-åringen talar med sin pappa fem minuter om dagen. Detta är också ett kulturarv!

Enligt Landstingsförbundet är det pojkar i åldern 10–14 år som mår sämst i vårt samhälle i dag. Psykklinikernas ansökningar har ökat med 30 %.

Vi måste väl alla vara överens om att vi inte vill att våra barn skall växa upp så här. Hur stämmer det överens med EU:s kulturartikel om att främja icke kommersiellt kulturutbyte? Inte särskilt bra, anser jag.

Vad kan vi då göra åt problemet? Jo, vi kan gemensamt yrka bifall till reservation 8 under mom. 19. Där sägs att vi aktivt skall verka för ett effektivare utnyttjande av regelverket vad gäller restriktionerna mot pornografi och våldsskildringar.

Herr talman! Kultur är så mycket. Det handlar om relationer, upplevelser, insikter och skapande, om allt som vi bär inom oss av sorg och lycka. Kultur kan betyda livsmönster, hur vi lever våra liv. Egentligen handlar all politik om kultur.

En annan del som också handlar om kultur är det svenska språket. Det tror jag att vi alla är mycket medvetna om och också överens om. Men för den sakens skull får vi inte slå oss till ro. Det svenska språket måste värnas i EU liksom i vårt eget land. Vi måste inse vikten av det svenska språket som skall bära fram vårt kulturarv genom generationer i litterärt och konstnärligt skapande.

Vänsterpartiet kommer också att värna våra å, ä och ö i EU. Vi skall ständigt arbeta för att all EU-information skall utgå på svenska, så att alla vi vanliga svenskar kan vara delaktiga i det som händer i unionen.

Herr talman! Enligt artikel 36 i Romfördraget tillåts nationella exportrestriktioner för att skydda skatter av konstnärligt, historiskt och arkeologiskt värde. Det gör vi också genom att anta det EG-direktiv som finns angående återlämnande av kulturföremål som olovligt förts ut ur landet.

Det här direktivet kommer vi att ta ställning till senare, troligtvis i morgon, när vi debatterar KrU6.

Medlemskapet öppnar våra gränser, vilket kan leda till att kulturföremål som inte innefattas av detta direktiv kommer att föras ut ur landet. Direktivet gäller föremål som har ett betydande ekonomiskt värde. Exempelvis kommer vissa allmogeföremål inte att uppnå detta gränsvärde – ej heller andra kulturföremål som till största delen härrör från den svenska bonde- och arbetarkulturen. Vänsterpartiet ser en risk i att respekten för kulturföremålens mänskliga värde får en ställning som är underordnad det ekonomiska värdet.

Det finns också en klassmotsättning i detta som vi vill råda bot på. Enligt vår uppfattning skall inte kulturarvet skyddas enbart på grund av sitt ekonomiska värde, utan hänsyn skall också tas till det folkliga värdet.

Med hänvisning till detta har Vänsterpartiet yrkat på att Kulturarvsutredningen vid utarbetandet av sitt förslag skall beakta dessa synpunkter.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till reservation 7 i utrikesutskottets betänkande UU5, mom. 18, samt reservation 8 under mom. 19.

Tack för ordet!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 15 december.)

7 § Ändringar av bilagorna I och II till avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet)

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU6
Ändringar av bilagorna I och II till avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) (prop. 1994/95:90)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

8 § Lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter, m.m.

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU10
Lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter, m.m. (prop. 1994/95:117)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

9 § Nya lagar om skatt på alkohol och tobak, m.m.

Nya lagar om skatt på alkohol och tobak, m.m.

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1994/95:SkU6
Nya lagar om skatt på alkohol och tobak, m.m. (prop. 1994/95:56)

Anf. 175 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till den moderata reservationen om 24-timmarsregeln vid införsel av s.k. taxfree-varor, mom. 4 och 6 i motsvarande del.

Det är enligt vår mening ytterst tveksamt om EU-rätten ger utrymme för en 24-timmarsregel vare sig i fråga om gods som inköpts med skatt i andra EU-länder eller i fråga om varor som inhandlats skattefritt ombord på färjor till Sverige från ett annat EU-land. Propositionen ger inte heller det minsta besked på denna punkt.

I utredningen SOU1994:131 Skyddet vid inre gräns beskrivs kortfattat den specialregel som för närvarande gäller för dansk del. Denna särlösning har under hand åberopats av regeringskansliet, men det är enligt vår mening osäkert vilka slutsatser man kan dra av den och hur stort manöverutrymme den ger Sverige när det gäller vår egen beskattning av gränshandeln av varor som inköpts i andra EU-länder eller ombord på färjor från andra EU-länder.

Den danska särlösningen skiljer sig på flera sätt både från det förslag som regeringen presenterat i propositionen och från det modifierade förslag som i all hast under ärendets beredning i riksdagen kastats

fram av regeringskansliet och som går ut på att en 24-timmarsregel även i fortsättningen skall gälla för införsel av skattefria varor som inköpts på färja. Något underlag som skulle möjliggöra en bedömning av förslagets förenlighet med EU-rätten har inte presenterats.

Sammanfattningsvis anser vi att den nya lagen om beskattning av privatinförsel över huvud taget inte bör innehålla någon 24-timmarsregel. Vad särskilt gäller taxfree-varor som säljs ombord på färjor till Sverige anser vi att den kvantitativa restriktion som följer av gällande provianteringsföreskrifter, som begränsar försäljningen ombord på färjor, är tillräcklig från olika synpunkter och att någon 24-timmarsregel inte behövs. Den bör därför utgå ur lagförslaget.

Samtidigt förutsätter vi att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på hur taxfree-försäljnigen praktiseras på färjorna efter ett borttagande av den nuvarande 24-timmarsregeln. Vid eventuella ansatser till missbruk, t.ex. i form av taxfree-försäljning på färjeturer på internationellt vatten utan något egentligt transportsyfte, förutsätter vi att regeringen lägger fram de förslag som kan visa sig nödvändiga för att motverka sådana tendenser.

Det anförda innebär att 24-timmarsregeln helt bör utgå ur propositionen.

Anf. 176 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 6 föreslås en EU-anpassning av lagar om tobaksskatt respektive alkoholskatt samt en ny lag om beskattning av privat införsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från andra EU-länder.

En strikt tillämpning av direktiven beträffande skatteuttag för cigaretter skulle innebära en mycket kraftig skattehöjning. Sverige har i förhandlingar medgivits en övergångsbestämmelse som innebär att landet kan tillämpa en avvikelse från EU:s miniminivå under en period av fyra år.

För alkoholdrycker, och då speciellt öl, skulle egentligen en strikt tillämpning medföra att skatten behöver ändras till att bli helt proportionell i stället för som i dag progressiv. Också här har Sverige fått rätt till en regelavvikelse. Vi kan med den bibehålla vår progressiva beskattning under en övergångstid om tre år.

Övergångstiden innebär också att tid ges för produktionsomläggning inom den svenska bryggerinäringen – en omläggning till produkter som anpassats till de nya skatt- och konkurrensförutsättningar som EU-medlemskapet medför.

Jag måste säga att man till viss del skulle vilja önska sig litet mer för den svenska bryggerinäringen. Med tanke på det EU-avtal som är undertecknat både av mitt parti och av Jan-Olof Franzéns parti blir mitt svar att det nu är dags att fullfölja EU-avtalet och därmed också folkomröstningsbeslutet.

Vilka mängder får man då ta med sig hem från en resa till ett annat EU-land? De kvantiteter som föreslås är den mängd som man får föra in när varan är beskattad i inköpslandet. Den stora kvantitativa skillna-

den ser man bäst vad gäller mängden starköl. Den nya regeln tillåter en införsel av 15 liter starköl. Dagens mängd är 2 liter.

När det gäller taxfree-försäljning ombord på fartyg eller luftfartyg kommer en 24-timmarsregel att införas. Det gäller resor mellan EU-länder och resor till och från tredje land. Speciella kvantitativa begränsningar införs också på taxfree-handeln. Det här sker enligt en särskild övergångsordning som innebär att skattefrihet medges vid en försäljning för belopp upp till vad som gäller för införsel utom EU. Begränsningen består i att det skattefria beloppet inte får överstiga 90 ecu, alltså ca 800 kr. Vid införsel från tredje land uppgår motsvarande summa till 175 ecu, dvs. ca 1 500 svenska kronor.

Herr talman! Återigen är jag förbryllad över vissa partiers beslutsvånda. I detta fall tänker jag på Moderaterna och Jan-Olof Franzén som i ena stunden värnar om svensk bryggerinäring och i andra stunden konkurrensutsätter den på ett helt orimligt sätt.
Helt plötsligt föreslår man en helt frisläppt taxfree-handel på resor mellan EU-länder eller på resor till och från tredje land.

Tänk er bara in i situationen att man skulle kunna stå och välja mellan att gynna svenska bryggare genom att köpa svenskt skattebelagt öl och att resa över till exempelvis Danmark och på resan över kunna välja och vraka inte bara inom den danska ölkulturens mångfald utan t.o.m. ha tillgång till hela Europas sortiment.

Herr talman! Det här förslaget från Jan-Olof Franzén har den karaktären som ett borgerligt parti förväntas ha i den här frågan, inte minst med tanke på vissa ungdomsförbunds syn på alkoholpolitiken och den liberala synen på droger. Men tur är väl ändå att allt som drivs i det moderata ungdomsförbundet inte tar form i konkret moderat politik. Men med tanke på Jan-Olof Franzéns syn på alkoholpolitiken ser det faktiskt ganska mörkt ut. Det enda vi kan göra är att hoppas att så inte blir fallet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 177 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Herr talman! Jag tror inte att taxfree-handeln på båtarna har någon speciell betydelse för våra bryggerinäringar. Det har också sagts att man skall återkomma med förslag i frågan om ölet. Jag anser att man därför bör avvakta och se vad som kommer att föreslås.

Anf. 178 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Med tanke på konkurrenssituationen kanske detta inte har så stor betydelse för bröderna Spendrup och Åbrå. Men det finns ju en massa små bryggerier, och de kommer att få stora svårigheter att slå sig in på taxfree-handeln, där de stora bjässarna klampar fram.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

10 § Tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1994/95:SkU8
Tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap (prop. 1994/95:34)

Anf. 179 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Detta ärende handlar om de stora förändringar av den svenska tullagstiftningen som följer av inträdet i EU. En fråga som diskuterades mycket tidigare i höst var hur möjligheterna att stoppa narkotikan vid våra gränser skulle påverkas av ett EU-medlemskap. På kort sikt händer väl inte så mycket, men så småningom borde narkotikasmugglingen kunna bekämpas effektivare.

Tills vidare behåller som bekant tullen sina nuvarande befogenheter när det gäller att stoppa illegal införsel av bl.a. narkotika över inre gräns, med de möjligheter till s.k. selektiva kontroller som detta innebär. Genom att tullen vidare inte längre kommer att behöva så stora resurser vid klarering vid de inre gränserna frigörs resurser för spaning. Som medlem i EU kan Sverige också ta en ännu aktivare del i det europeiska samarbetet mot internationell brottslighet. Eftersom brottsligheten har blivit alltmer välorganiserad måste också brottsbekämpningen bygga på gränsöverskridande samarbete och ett väl fungerande utbyte av information.

Låt mig nu ta upp en annan del av betänkandet.

Inkonsekvent nog har detta ett inslag som inte alls har med tullagstiftningen inom EU att göra. Jag syftar på förslaget att ett tioprocentigt tulltillägg skall återinföras för mervärdesskattebelopp även i de fall där momsen skulle ha varit avdragsgill om den påförts. Så sent som hösten 1993 beslutade riksdagen att tulltillägg inte skulle tas ut i sådana fall. Innan ens ett år har gått och utan att någon utvärdering har skett, så föreslår alltså regeringen och utskottsmajoriteten att importmomsen åter skall räknas in i underlaget för tulltillägg.

När denna sanktion avskaffades för ett år sedan var motiveringen att en tillkommande debitering inte skulle medföra att deklaranten slutligt skulle behöva erlägga mera skatt. Samma summa som han betalar in får han ju lyfta av vid nästa momsredovisningstillfälle. Även regeringen, den nuvarande alltså, medger i propositionen på sidan 107 att "den tullskyldige i sådant fall inte gör någon definitiv skattevinst".

Det kan tilläggas att eftersom en helt övervägande del – ungefär 75 % – av vår handel sker med EU-länder, så kommer den föreslagna regeln att minska avsevärt i betydelse efter årsskiftet.

Utskottsmajoriteten menar att den som uppger ett för lågt momsbelopp "kan uppnå vissa fördelar i ränte- och likviditetshänseende", som det heter. Som väl också formuleringen antyder är den vinsten inte så stor.

De fel som har lett till att tulltillägg tagits ut har nästan alltid berott på felräkning eller skrivfel. Fr.o.m. årsskiftet drabbas importören av nya krångligheter, som det kan ta tid att sätta sig in i. Inlämningsfristen

för tulldeklarationer minskar dessutom från 15 till 9 dagar, dvs. tidspressen ökar.

Enligt vår mening bör man vara försiktig med att införa regler som uppfattas som besvärande för dem som hanterar tulldeklarationer ute i näringslivet om samtidigt vinsten för det allmänna är marginell eller obefintlig. Såvitt bekant har heller inte kvaliteten på tulldeklarationerna blivit avsevärt sämre under 1994, dvs. tulltillägget för avdragsgill moms slopades.

Litet förenklat kan man kanske säga att importören lånar ut en summa till staten när han först betalar in och sedan får tillbaka momsen. Det kan inte vara rimligt att han skall drabbas av tulltillägg om han utan att ha uppsåt råkar göra fel när han hjälper samhället på detta sätt.

Om det finns anledning att anta att det föreligger bedrägligt uppsåt från deklarantens sida, kommer förstås saken i ett annat läge. Då finns det andra möjligheter att ställa honom till svars.

Herr talman. Jag yrkar bifall till reservation 1 beträffande tulltillägg.

Anf. 180 SVERRE PALM (s):

Herr talman! Under de senaste åren har tullen stått inför flera stora utmaningar när det gällt att anpassa tullverksamheten till en ny värld. I dag står vi på trappan för att ta steget in i EU.

Ett EU-medlemskap medför betydande förändringar av tullens arbetsuppgifter. EU:s mer komplexa tullprocedurer skall tillämpas av den svenska tullen, och det tillkommer också vissa uppgifter, såsom kvot- och licenshantering.

Sveriges utrikeshandel och Sveriges transportvägar är i mycket hög grad EU-beroende. Detta medför att in emot 60 % av tulldokumenten och ca 65 % av klareringen av lastbilstransporterna bortfaller. För fartygs- och flygplanstransporterna är bortfallet lägre. Antalet orter med passagerartrafik från tredje land blir mindre. Dock kvarstår resande- och godsströmmar från EU-länderna, vilket nödvändiggör fortsatta kontrollinsatser.

I skatteutskottets betänkande 1994/95:SkU8 tillstyrker ett i stort sett enigt utskott regeringens proposition nr 34: Den svenska tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap. Utskottet föreslår dock att en 24-timmarsregel fortfarande skall gälla för skattefri införsel av alkoholdrycker, tobak m.m.

I övergångsbestämmelserna har kompletteringar gjorts beträffande tullens medverkan i kontrollen av utförsel av krigsmateriel och massförstörelseprodukter.

Till betänkandet har fogats två reservationer – en avseende reglerna om tulltillägg och en om 24-timmarsreglen.

Herr talman! När det gäller tulltillägget föreslår utskottet att vi återgår till de regler som gällde före den 1 januari 1994. Reglerna innebär att införselmoms ingår i underlaget för tulltillägg även när det gäller belopp som är avdragsgilla i efterkommande momsredovisning. Moderaterna, Centern och Folkpartiet har i en gemensam reservation yrkat avslag på propositionen i denna del.

Vi socialdemokrater delar inte uppfattningen att införandet av tulltillägg på detta område skulle medföra så stora nackdelar för näringslivet som reservanterna hävdar. När man lyssnar på reservanternas företrädare skulle man kunna tro att socialdemokraterna vill göra allt för att försämra reglerna för näringslivet. Det är ingalunda på det viset. Syftet med tulltillägget är att få fram så bra tulldeklarationer att de kan godtas utan närmare kontroll. På en stor del av importen utgår ju inte någon tull utan endast moms. För Tullverket är det lika viktigt att dessa deklarationer är riktiga.

Beträffande reservationen mot införande av 24-timmarsregeln för skattefri resandeinförsel från tredje land anser vi att reglerna skall i stort sett vara lika oavsett om den resande kommer från EU-land eller från tredje land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 181 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Jag vill trots den sena timmen bara helt kort bemöta argumenten för ett återinförande av tulltillägg.

Jag uppfattade att Sverre Palm framför allt befarade att det skulle bli fler felaktigheter i dokumenten, om man tog bort den administrativa sanktionsmöjlighet som ett tulltillägg innebär. Om det nu är så, Sverre Palm, tycker jag att ni borde ha visat detta på något sätt. Det aktuella tulltillägget har ännu inte varit borttaget ens ett år, och något material som visar att det skulle ha blivit mycket sämre kvalitet på tulldeklarationerna har vi inte sett i utskottet.

Jag lägger också märke till att Sverre Palm inte anför det argument som återfinns i utskottets formulering, att det skulle uppstå en likviditets- och räntevinst för den som av misstag råkar uppge ett för lågt belopp. Möjligen inser Sverre Palm lika väl som jag att det argumentet inte är särskilt starkt. Det handlar om små belopp under kort tid och vid enstaka tillfällen.

Sammantaget tycker jag att vi skulle kunna enas om att försöka göra tullbestämmelserna, som är krångliga nog ändå, litet enklare genom att inte återinföra det nyligen avskaffade tulltillägget.

Anf. 182 SVERRE PALM (s) replik:

Herr talman! Som jag sade skulle ett tillmötesgående av reservanternas argument innebära att en del av de aktuella deklarationerna inte skulle drabbas av tulltillägg. Det är givetvis, som jag sagt, lika viktigt att dessa deklarationer är riktiga som att andra är det.

För importörerna skulle det verka orättvist att den som slarvar skulle klara sig utan tulltillägg medan den som har gjort ett bra jobb får ett sådant tillägg.

Vi har också i den inrikes beskattningen ett sanktionssystem för undandragen skatt, och ett sådant system bör fungera lika oavsett om det är en tullmyndighet eller en skattemyndighet som utdömer beloppet.

Något som kan noteras när vi nu återinför tulltillägg på momsdelen är att detta överensstämmer med den av Bo Lundgren framlagda pro-

position som behandlades under det förra riksmötet. I dag är Bo Lundgren reservant.

Anf. 183 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Det är glädjande att också Bo Lundgren reserverat sig för ett klokt beslut. Det var med anledning av en enskild motion som den dåvarande majoriteten i utskottet i enighet föreslog att detta onödiga tulltillägg skulle tas bort.

Vad gäller argumentationen för tulltillägg tycker jag att Sverre Palm inte lägger tillräckligt stor vikt vid att det här handlar om ouppsåtliga fel, misstag som man råkar göra i samband med tulldeklarationen. Att använda ett slags administrativ sanktion i det sammanhanget är knappast rimligt. De misstag som begås är såvitt jag förstår inte speciellt många, och det är inte någon som egentligen tjänar på att begå dem. Importören får ju efter någon tid tillbaka den summa som han först har fått betala i moms.

Dessutom är det i praktiken ofta ett ombud för importören, speditören, som sköter denna deklaration. Inte heller han har något intresse av att det tas ut ett för lågt belopp. Det är fråga om misstag, och då skall vi inte krångla till saken i onödan med tulltillägg, i varje fall inte i detta fall.

Anf. 184 SVERRE PALM (s) replik:

Herr talman! Låt mig förklara detta. Det är slarvet som vi vill motverka, så att tullen skall få ett bra utgångsmaterial och skall slippa extra arbete. För fall där misstag har begåtts finns det ventiler, så att ingen skall drabbas i onödan.

Anf. 185 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet om tullagstiftningen vid EU-medlemskap behandlas en fråga som jag ställde till Göran Persson för ett antal veckor sedan. Tyvärr har denne av rent praktiska skäl inte kunnat besvara frågan, men när jag nu återfinner den i betänkandet tar jag chansen att föra några synpunkter till protokollet.

Innan och under EU-debatten slirades det ganska betänkligt på en del håll i frågan om ifall tullens kontrollmöjligheter för bekämpning av knarksmuggling skulle komma att behållas, förbättras eller försämras vid ett eventuellt ja till EU. Jag måste, herr talman, erkänna att även den borgerliga regeringen i varje fall tidvis levde i något av en fantasivärld. Europol, som man har talat en del om, är en utopi och kommer kanske i bästa fall inte att vara realiserad förrän ett stycke in på 2000-talet.

Sent skall syndaren vakna, men han vaknade dessbättre. Vi kommer nu att bestämma att tullen skall behålla sina nuvarande kontrollmöjligheter, som baseras på yrkeskunskap och erfarenhet. De har visat sig vara mycket effektiva. Däremot vill jag bestämt ta avstånd från ett språkbruk som förekommer i debatten, nämligen talet om stickprov. Tullen tar inga stickprov. Inga tullare kastar krona eller klave om att

Tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap

t.ex. kontrollera alla rödhåriga kvinnor över 45 års ålder. Man agerar baserat på den kunskap som man har från sitt arbete.

Jag noterar att den s.k. Gränskontrollutredningen till min glädje i varje fall till vissa delar har körts över. Jag hoppas att propositionen inte baseras på någon form av populism inför EU-valet och att man inte av det skälet ansett sig tvungen att i propositionen föreslå att tullen skall få behålla de möjligheter som den bevisligen har tillämpat tidigare och som har varit effektiva. Jag tror faktiskt inte att så är fallet. EU-länder som Storbritannien, Frankrike och Danmark tillämpar exakt samma metoder, och om de kan göra det, kan också Sverige som ny medlem göra det.

Herr talman! Orsaken till min fråga är egentligen inte detta, inte heller att en del tulltjänstemän har blivit irriterade över att man drar ned på tullens verksamhet, så att en del anställda tyvärr måste antingen byta jobb eller t.o.m. lämna verket. Sådant måste man kämpa med och acceptera i en tid av förändring. Men det som förvånar och irriterar mig är att tulltjänstemän bestämt hävdar att den mening som finns i propositionen att man skall bibehålla knarkkontrollen med samma effektivitet och på samma nivå som hittills inte kan uppfyllas. Jag har fått höra att man avser att minska den delen av organisationen inom tullverket som försöker bekämpa knarksmugglingen.

Nu tror jag inte att detta är fel. Jag vet också, herr talman, att vi i riksdagen inte skall gå in och detaljstyra verken eller tala om för dem hur de skall arbeta och agera. Men om det visar sig att ett verk agerar tvärtemot riksdagens och regeringens förslag, så finns det skäl att tala om att man är ute på fel spår.

Till sist, herr talman, är vi väl alla överens om att vi skall sätta till alla resurser för att bekämpa missbruket av narkotika. Vi vill inte likt Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som sade nej till EU, fastna i en situation som innebär att trots tullens effektivitet 95 % av det knark man försökte smuggla till Sverige kom in.

Jag är helt övertygad om, herr talman, att om vi framöver kan behålla tullens hittills bevisade effektiva metoder, tillsammans med ett framgångsrikt internationellt samarbete, så kommer knarksmugglarna att få det åtminstone litet mera besvärligt än de haft hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

Immunitet och privilegier

11 § Immunitet och privilegier

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU7
Immunitet och privilegier (prop. 1994/95:46)

Anf. 186 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är endast jag som har reagerat på detta ärende. Det är kanske för att jag är ny ledamot och ser med nya ögon på handlingarna och för att jag alltid vill veta vad jag beslutar om.

I anslutningsfördraget till EU anges att fördrag och rättsakter som har antagits inom EG före anslutningen är bindande för de nya medlemsstaterna fr.o.m. dagen för anslutningen. Detta medför att Sverige övertar den primärrätt och sekundärrätt som finns inom EU på anslutningsdagen.

Jag uppfattar detta som att vi automatiskt förbundit oss att följa dessa regler. Därför behöver vi här i riksdagen inte godkänna lagändringen i propositionen. Den är ändå reglerad. Vi kan inte utan process säga nej.

Det var just denna bundenhet vi sade ja till när vi anslöt oss till EU. Vi har förbundit oss att överta cirka 13 000 regler, utformade i fördrag, protokoll, rättsakter, direktiv, förordningar, beslut och avtal.

Vid en anslutning till EU måste en stat acceptera och tillämpa vid tillträdespunkten existerande regelverket.

I detta ärende vill regeringen för riksdagen presentera vilka fördrag som blir gällande i Sverige. Det är alltså ett tillkännagivande eller en presentation. Det är i och för sig tacknämligt. Det står också angivet att bestämmelserna finns i protokollet till fördraget den 8 april, men även i vissa förordningar och vissa avtal.

Jag får inte veta vad dessa bestämmelser innebär, men det är detta som är av intresse för mig. Jag efterlyser alltså innehållet i reglerna. Hur skall jag annars veta vad jag bestämmer. Det räcker inte med en hänvisning till EU:s regler. Om mina väljare eller journalister frågar mig vad jag beslutat om vet jag inte det.

Man kan ju tänka att det är upp till mig som ledamot att ta reda på bestämmelserna. I detta fall tycker jag att det skall presenteras i propositionen.

Nu står visserligen i slutet på propositionen att såväl enskilda som berörda myndigheter kan förutses få svårigheter att överblicka regelverket. Regeringen gör bedömningen att statsmakterna bör tillhandahålla en förteckning över de fördrag, rättsakter och avtal som innehåller bestämmelser på detta område.

Men jag anser att det inte räcker med endast hänvisning till fördrag, rättsakter och avtal. I framtiden bör man även tala om vad texterna säger i de enskilda dokumenten. Det blir väldigt arbetsamt om jag som enskild riksdagsledamot skall ta reda på innehållet i alla dessa dokument. T.o.m. jurister som jag har kontaktat tycker det är svårt.

Jag vill att kommande tillkännagivanden om lagändringar är tydliga i detta hänseende.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

12 § Övergång från EES till EU på transportområdet

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU7
Övergång från EES till EU på transportområdet (prop. 1994/95:71)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

13 § Återlämnande av kulturföremål

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU6
Återlämnande av kulturföremål (prop. 1994/95:74)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU11
Lageravgift på socker och ris

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1994/95:AU4 Förändring av vissa arbetsrättsliga regler, m.m.
1994/95:AU5 Förändringar i arbetslöshetsersättningen

Socialutskottets betänkande
1994/95:SoU9 Förslag till alkohollag

Utrikesutskottets betänkande
1994/95:UU8 Ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 14 december

1994/95:45 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om bevarande av skog med höga naturvärden
1994/95:46 av *Widar Andersson* (s) till justitieministern om åtgärder mot den grova kriminaliteten

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 januari 1995.

16 § Kammaren åtskildes kl.22.07.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 32 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 59 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 85 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 109 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.57,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 169 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll 1

2 § Folkomröstningen 1

3 § Avsägelse 1

4 § Meddelande om aktuell debatt 1

5 § Förnyad bordläggning 2

6 § Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m. 3

Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU5 3
Konstitutionsutskottets betänkanden 1994/95:KU17 3
Konstitutionskutskottets betänkande 1994/95:KU22 3
Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU5 3
Anf. 1 MARGARETHA AF UGGLAS (m): 3
Anf. 2 HELENA NILSSON (c): 5
Anf. 3 HADAR CARS (fp): 7
Anf. 4 EVA ZETTERBERG (v): 10
Anf. 5 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 14
Anf. 6 EVA ZETTERBERG (v) replik: 15
Anf. 7 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 15
Anf. 8 EVA ZETTERBERG (v) replik: 15
Anf. 9 PER GAHRTON (mp): 15
Anf. 10 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 19
Anf. 11 PER GAHRTON (mp) replik: 19
Anf. 12 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 20
Anf. 13 PER GAHRTON (mp) replik: 20
Anf. 14 HADAR CARS (fp) replik: 20
Anf. 15 PER GAHRTON (mp) replik: 21
Anf. 16 HADAR CARS (fp) replik: 21
Anf. 17 PER GAHRTON (mp) replik: 21
Anf. 18 INGRID NÄSLUND (kds): 22
Anf. 19 PER GAHRTON (mp) replik: 24
Anf. 20 INGRID NÄSLUND (kds) replik: 25
Anf. 21 PER GAHRTON (mp) replik: 25
Anf. 22 INGRID NÄSLUND (kds) replik: 25
Anf. 23 MAJ-LIS LÖÖW (s): 25
Anf. 24 PER GAHRTON (mp) replik: 27
Anf. 25 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik: 28
Anf. 26 PER GAHRTON (mp) replik: 28
Anf. 27 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik: 29
Anf. 28 EVA ZETTERBERG (v) replik: 29
Anf. 29 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik: 30
Anf. 30 INGRID NÄSLUND (kds) replik: 30
Anf. 31 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik: 30

Anf. 32 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 31
Anf. 33 PER GAHRTON (mp) replik: 36
Anf. 34 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 36
Anf. 35 PER GAHRTON (mp) replik: 37
Anf. 36 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 38
Anf. 37 HADAR CARS (fp) replik: 38
Anf. 38 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 39
Anf. 39 EVA ZETTERBERG (v) replik: 39
Anf. 40 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 40
Anf. 41 EVA ZETTERBERG (v) replik: 41
Anf. 42 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 42
Anf. 43 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 43
Anf. 44 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 43
Anf. 45 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik: 43
Anf. 46 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 44
Anf. 47 BIRGER HAGÅRD (m): 44
Anf. 48 BIRGITTA HAMBRAEUS (c): 46
Anf. 49 BIRGER HAGÅRD (m) replik: 50
Anf. 50 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik: 51
Anf. 51 BIRGER HAGÅRD (m) replik: 51
Anf. 52 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik: 52
Anf. 53 KENNETH KVIST (v): 52
Anf. 54 BIRGER HAGÅRD (m) replik: 55
Anf. 55 KENNETH KVIST (v) replik: 55
Anf. 56 BIRGER HAGÅRD (m) replik: 55
Anf. 57 KENNETH KVIST (v) replik: 56
Anf. 58 PETER ERIKSSON (mp): 56
Anf. 59 BIRGIT FRIGGEBO (fp): 59
Anf. 60 PETER ERIKSSON (mp) replik: 64
Anf. 61 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik: 65
Anf. 62 PETER ERIKSSON (mp) replik: 65
Anf. 63 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik: 66
Anf. 64 KENNETH KVIST (v) replik: 66
Anf. 65 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik: 67
Anf. 66 KENNETH KVIST (v) replik: 67
Anf. 67 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik: 68
Anf. 68 BERIT LÖFSTEDT (s): 68
Anf. 69 ROSE-MARIE FREBRAN (kds): 70
Anf. 70 ANDREAS CARLGREN (c): 71
Anf. 71 KENNETH KVIST (v) replik: 74
Anf. 72 ANDREAS CARLGREN (c) replik: 74
Anf. 73 KENNETH KVIST (v) replik: 75
Anf. 74 ANDREAS CARLGREN (c) replik: 75
Anf. 75 WIDAR ANDERSSON (s): 76
Anf. 76 LARS TOBISSON (m): 77
Anf. 77 KJELL ERICSSON (c): 80
Anf. 78 MATS ODELL (kds): 81
Anf. 79 SÖREN LEKBERG (s): 83
Anf. 80 KJELL ERICSSON (c) replik: 86
Anf. 81 SÖREN LEKBERG (s) replik: 86

Anf. 82 KJELL ERICSSON (c) replik: ... 87
Anf. 83 SÖREN LEKBERG (s) replik: ... 87
Anf. 84 JOHAN LÖNNROTH (v): ... 87
Anf. 85 MATS ODELL (kds) replik: ... 89
Anf. 86 JOHAN LÖNNROTH (v) replik: ... 90
Anf. 87 MATS ODELL (kds) replik: ... 91
Anf. 88 JOHAN LÖNNROTH (v) replik: ... 91
Anf. 89 KJELL ERICSSON (c) replik: ... 91
Anf. 90 JOHAN LÖNNROTH (v) replik: ... 92
Anf. 91 KJELL ERICSSON (c) replik: ... 92
Anf. 92 JOHAN LÖNNROTH (v) replik: ... 93
Anf. 93 ROY OTTOSSON (mp): ... 93
Anf. 94 BIRGER SCHLAUG (mp): ... 96
Anf. 95 WIDAR ANDERSSON (s) replik: ... 100
Anf. 96 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 100
Anf. 97 WIDAR ANDERSSON (s) replik: ... 101
Anf. 98 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 102
Anf. 99 INGER LUNDBERG (s): ... 102
Anf. 100 INGVAR ERIKSSON (m): ... 104

Beslut om uppskjuten votering ... 108

6 § (forts.) **Sveriges medlemskap i Europeiska unionen ... 108**

(forts. UU5, KU17, KU22 och FiU5) ... 108
Anf. 101 LENNART DALÉUS (c): ... 108
Anf. 102 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 111
Anf. 103 LENNART DALÉUS (c) replik: ... 112
Anf. 104 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 113
Anf. 105 LENNART DALÉUS (c) replik: ... 114
Anf. 106 EVA ERIKSSON (fp): ... 114
Anf. 107 INGVAR ERIKSSON (m) replik: ... 117
Anf. 108 MAGGI MIKAELSSON (v): ... 117
Anf. 109 LENNART DALÉUS (c) replik: ... 121
Anf. 110 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 122
Anf. 111 LENNART DALÉUS (c) replik: ... 122
Anf. 112 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 123
Anf. 113 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 124
Anf. 114 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 124
Anf. 115 BIRGER SCHLAUG (mp) replik: ... 124
Anf. 116 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 125
Anf. 117 INGVAR ERIKSSON (m) replik: ... 125
Anf. 118 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 125
Anf. 119 INGVAR ERIKSSON (m) replik: ... 126
Anf. 120 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 126
Anf. 121 EVA ERIKSSON (fp) replik: ... 126
Anf. 122 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 127
Anf. 123 GUDRUN LINDVALL (mp): ... 127
Anf. 124 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 130
Anf. 125 DAN ERICSSON (kds): ... 131
Anf. 126 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: ... 132

Anf. 127 DAN ERICSSON (kds) replik: 133
Anf. 128 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 133
Anf. 129 DAN ERICSSON (kds) replik: 133
Anf. 130 INGE CARLSSON (s): 134

Ajournering **138**

Återupptagna förhandlingar **138**

6 § (forts.) **Sveriges medlemskap i Europeiska unionen** **138**

(forts. UU5, KU17, KU22 och FiU5) 138
Anf. 131 LENNART DALÉUS (c): 138
Anf. 132 INGE CARLSSON (s) replik: 139
Anf. 133 LENNART DALÉUS (c) replik: 140
Anf. 134 INGE CARLSSON (s) replik: 140
Anf. 135 INGVAR ERIKSSON (m) replik: 141
Anf. 136 INGE CARLSSON (s) replik: 141
Anf. 137 INGVAR ERIKSSON (m) replik: 142
Anf. 138 INGE CARLSSON (s) replik: 143
Anf. 139 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 143
Anf. 140 INGE CARLSSON (s) replik: 144
Anf. 141 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 144
Anf. 142 INGE CARLSSON (s) replik: 145
Anf. 143 DAN ERICSSON (kds) replik: 145
Anf. 144 INGE CARLSSON (s) replik: 146
Anf. 145 DAN ERICSSON (kds) replik: 147
Anf. 146 INGE CARLSSON (s) replik: 147
Anf. 147 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 148
Anf. 148 LENNART DALÉUS (c) replik: 151
Anf. 149 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 152
Anf. 150 LENNART DALÉUS (c) replik: 153
Anf. 151 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 153
Anf. 152 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 154
Anf. 153 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 155
Anf. 154 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 155
Anf. 155 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 156
Anf. 156 DAN ERICSSON (kds) replik: 157
Anf. 157 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 157
Anf. 158 DAN ERICSSON (kds) replik: 158
Anf. 159 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 159
Anf. 160 INGVAR ERIKSSON (m) replik: 159
Anf. 161 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 160

Anf. 162 INGVAR ERIKSSON (m) replik: ... 161
Anf. 163 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): ... 162
Anf. 164 LENNART BRUNANDER (c): ... 162
Anf. 165 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): ... 165
Anf. 166 LENNART BRUNANDER (c) replik: ... 166
Anf. 167 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): ... 166
Anf. 168 LENNART BRUNANDER (c) replik: ... 167
Anf. 169 RAGNHILD POHANKA (mp): ... 167
Anf. 170 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s): ... 169
Anf. 171 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): ... 170
Anf. 172 INGRID BURMAN (v): ... 170
Anf. 173 GÖRAN LENNMARKER (m): ... 173
Anf. 174 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v): ... 174
(Beslut skulle fattas den 15 december.) ... 176

7 § Ändringar av bilagorna I och II till avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) ... 177

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU6 ... 177
(Beslut skulle fattas den 15 december.) ... 177

8 § Lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter, m.m. ... 177

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU10 ... 177
(Beslut skulle fattas den 15 december.) ... 177

9 § Nya lagar om skatt på alkohol och tobak, m.m. ... 177

Skatteutskottets betänkande 1994/95:SkU6 ... 177
Anf. 175 JAN-OLOF FRANZÉN (m): ... 177
Anf. 176 LARS U GRANBERG (s): ... 178
Anf. 177 JAN-OLOF FRANZÉN (m): ... 179
Anf. 178 LARS U GRANBERG (s): ... 179
(Beslut skulle fattas den 15 december.) ... 179

10 § Tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap ... 180

Skatteutskottets betänkande 1994/95:SkU8 ... 180
Anf. 179 NILS FREDRIK AURELIUS (m): ... 180
Anf. 180 SVERRE PALM (s): ... 181
Anf. 181 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik: ... 182
Anf. 182 SVERRE PALM (s) replik: ... 182
Anf. 183 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik: ... 183
Anf. 184 SVERRE PALM (s) replik: ... 183
Anf. 185 STEN ANDERSSON (m): ... 183
(Beslut skulle fattas den 15 december.) ... 184

11 § Immunitet och privilegier ... 184

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU7 ... 184

Anf. 186 KIA ANDREASSON (mp): 185
(Beslut skulle fattas den 15 december.) 185

12 § Övergång från EES till EU på transportområdet 186

Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU7 186
(Beslut skulle fattas den 15 december.) 186

13 § Återlämnande av kulturföremål 186

Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU6 186
(Beslut skulle fattas den 15 december.) 186

14 § Bordläggning 186

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU11 186

15 § Anmälan om interpellationer 186

1994/95:45 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om bevarande av skog med höga naturvärden *186*
1994/95:46 av *Widar Andersson* (s) till justitieministern om åtgärder mot den grova kriminaliteten *186*

16 § Kammaren åtskildes kl.22.07 ..... **187**

gotab 48341, Stockholm 1995